

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Рецензенти:

О.В. Малихін – доктор педагогічних наук, професор Криворізького педагогічного інституту;

В.В. Стешенко – доктор педагогічних наук Слов'янського державного педагогічного університету.

Проектна діяльність у технологічній освіті: [науково-методичний посібник] / під заг. ред. проф. В.С. Пікельної. – Кривий Ріг, 2012. – 295 с.

Посібник є узагальненням результатів наукових досліджень фахівців з проблеми сучасних форм організації проектної діяльності у вищій та середній школах. Вченими розкрито актуальні проблеми підготовки учнів та студентів до проектної діяльності, висвітлено та подано приклади різних видів технологічних проектів. Матеріали науково-методичного посібника будуть корисними для студентів, магістрантів, вчителів та викладачів вищої школи.

ЗМІСТ

<i>Пікельна В.С.</i> Педагогічна культура як важливий чинник професійної компетентності майбутнього вчителя технології.....	5
<i>Савченко Л.О., Кулінка Ю.С.</i> Проектна діяльність студентів педагогічного університету.....	12
<i>Савченко Л.О.</i> Застосування проектної діяльності в практиці вищої педагогічної школи.....	27
<i>Літковець О.Д.</i> Організація проектної діяльності у підготовці вчителя технології у процесі вивчення дисципліни «Практикум в навчальних майстернях». Зразки навчальних студентських проектів.....	43
<i>Кучер З.С.</i> Міжпредметні зв'язки у процесі проектування як засіб формування професійної компетентності студентів.....	85
<i>Серьогіна І.Ю.</i> Теоретичні основи педагогічного проектування Інформаційний проект з навчальної дисципліни «Методика виховної роботи» на тему: «Українські весільні традиції»	110
<i>Кулінка Ю.С.</i> Використання творчих проектів на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва.....	154
<i>Гура Л.В.</i> Зразки творчих проектів з дисципліни «Практикум з конструювання та технології пошиття виробів».....	180
<i>Драшко О.М.</i> Розробка творчого проекту з виготовлення нічної сорочки	201
<i>Лаврентьєва О.О.</i> Застосування методу проектів на заняттях гуртка закладу позашкільної освіти технічного спрямування.....	216
<i>Яковлева В.А.</i> Підготовка майбутніх педагогів до проектної діяльності як засіб формування компетентного вчителя трудового навчання.....	239
<i>Волкова Н.В.</i> Організація проектної діяльності студентів у процесі вивчення дисципліни «Практикум з художньої обробки матеріалів».....	251
<i>Кучер С.Л.</i> Формування дизайнерської компетентності студентів у процесі проектування при вивченні композиції одягу.....	271
<i>Савченко К.Ю.</i> Використання проектної діяльності у вищій школі як умова формування професійної компетентності майбутнього вчителя....	285

ПЕРЕДМОВА

В умовах сучасного суспільства ставиться питання про відмову від консервативних методик навчання, у яких школяреві приділяється пасивна або мінімально активна споглядальна роль. Усе більше місце в шкільній освіті займають інноваційні форми й методи навчання. Учневі приділяється активніша роль у навчальному процесі, аніж учителю, а вчитель залишає собі лише спрямовуючу, узагальнюючу й іж предме функції.

Саме тому вища школа повинна приділяти більше уваги підготовці компетентних та висококваліфікованих спеціалістів, здібних впроваджувати у шкільну практику новітні педагогічні технології. У даному контексті мова йде про відхід від «класичного» формування знань, умінь і навичок і переходу до ідеології розвитку на основі особистісно-орієнтованої моделі освіти, у якій дослідницькі, творчі методи навчання відіграють провідну роль. В арсеналі подібних педагогічних засобів і методів навчання проектування розглядається як основний вид навчальної діяльності.

Майбутній педагог повинен мати певні знання і вміння не тільки у галузі обраної спеціальності, а й уміти проектувати, володіти елементами проектної методики. Саме з цією метою (аналізу володіння фаховими знаннями, вміннями і навичками з обраної спеціальності) рекомендуємо ввести підготовку студентів педагогічних вузів на засадах проектної технології.

Одним із компонентів професійно-педагогічної компетентності вчителя є проектна діяльність. Участь у ній забезпечує самореалізацію педагога, розкриття інтелектуального потенціалу, здатність здійснювати творчий процес, запроваджувати новаторські ідеї в практику.

У практичній діяльності у вищому навчальному закладі повинні бути присутні як педагогічні проекти, які здійснюються з метою підвищення власного професіоналізму кожного викладача, так і студентські проекти, які розробляються під керівництвом викладача і сприяють розвитку у майбутніх педагогів певного рівня знань і умінь у здійсненні технологічного підходу.

Метод проектів завжди зорієнтований на самостійну діяльність студентів чи учнів – індивідуальну, парну, групову, яку студенти виконують протягом визначеного часу. Робота над проектом – практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної праці учнів чи студентів, на основі їх вільного вибору, з урахуванням їх інтересів.

Для розв'язання типових проблем, а також методичної допомоги у підготовці проектів, було розроблено даний посібник для студентів і викладачів педагогічного вузу.

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ

Будь-яке розвинене суспільство усвідомлює велике соціальне значення виховання молоді та її професійну підготовку для майбутнього держави. Саме тому особливі завдання стоять сьогодні перед вищою професійною школою. Відомо, що проблема «суспільство і молодь» визнана однією з найголовніших і привертала увагу вчених просвітителів в різні соціально-історичні епохи.

Початок ХХІ століття пов'язаний з реформуванням вітчизняної вищої школи на засадах реалізації принципів її перебудови, що зазначені в Законах України «Про вищу освіту» і «Про освіту». Не можна не визнати важливість таких серед них, як: відродження національної культури засобами навчально-виховного процесу в закладах освіти; пріоритет загальнолюдських цінностей; орієнтація на кращі зразки освіти в світі.

Гуманістична спрямованість сучасної освіти потребує оновлення її змісту на всіх сходинках. Сьогодні змінилось уявлення про мету освіти, бо мова йде, насамперед, не про формування у тих, хто навчається, систематизованих знань, умінь і навичок, не про виховання «знеособлених», позбавлених індивідуальності фахівців; мова йде про підготовку всебічно розвинутої творчої особистості, конкурентоспроможної на сучасному ринку праці, яка має успішно працювати в сфері будь-якої професійної діяльності, а також бути самодостатньою в особистому житті. У сучасних умовах розвитку вітчизняної професійної освіти досить часто виникає питання наявності у викладачів професійного навчання педагогічної культури. Не викликає сумніву залежність результативності підготовки майбутніх кваліфікованих робочих від психолого-педагогічної культури викладачів, що їх навчають.

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що досить часто у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) спеціальні предмети викладають висококваліфіковані інженери, які мають глибокі професійні знання та вміння з фаху, за яким ведеться підготовка робочих. Проте, на жаль, знаннями та вміннями з педагогіки і психології значна кількість з них не володіють, що негативно впливає на результати персональної роботи.

У процесі професійного навчання має знайти відображення професійна культура педагога, яка є сукупністю фізичних, інтелектуальних, загальнокультурних і моральних якостей, професійних знань і умінь, необхідних для успішної навчально-виховної роботи. Таким чином, як зауважує М. Ярмаченко, в понятті «педагогічна культура вчителя» виділяється три групи характеристик:

1. Загальнолюдські якості, що включають в себе: належний рівень розвитку мовлення; добре здоров'я; достатньо високий рівень інтелектуального розвитку фахівця.

2. Професійні якості – любов до своєї праці, повага до людей праці, професійна компетентність, методичні вміння (йдеться не тільки про необхідність доброго володіння професійними знаннями, але й про вміння

передати ці знання своїм учням), прагнення до самоудосконалення та вміння організувати власну самоосвіту .

3. Моральні якості особистості, до яких відносяться: моральна чистота, доброзичливість, духовність, людяність, чесність, організованість, відповідальність.

Наявність педагогічної культури передбачає розвиток у студентів педагогічної творчості, що характеризується як вища форма професійної активності і самодіяльності педагогічних працівників. Педагогічна творчість за змістом дуже різноманітна і включає: використання нетрадиційних форм навчання і виховання; інноваційних технологій навчання; уміння організувати діяльність учнів відповідно до їх віку та індивідуальних особливостей окремих учнів. Необхідно вміти виявляти та обґрунтовувати створення педагогічних умов для навчання, що сприяють розвитку творчих здібностей учнів. Проте потрібно знати, що тільки творчий педагог зуміє розвивати у власній майбутній діяльності творчі здібності своїх учнів.

Відомо, що інтенсифікація навчання у сучасній школі також залежить від педагогічної культури викладачів. Коли йдеться про інтенсифікацію освіти (від франц. *Intensification*, що означає посилення продуктивності, напруженості, дієвості), то, насамперед, розглядаються такі питання, як:

- ефективність педагогічної праці;
- підвищення якості навчання студентів – майбутніх викладачів професійного навчання;
- підготовка тих, хто навчається, до самостійної роботи;
- формування умінь організувати власну діяльність і діяльність інших людей, з якими відбувається співпраця;
- уміння оцінювати власну діяльність (рефлексія) і результати роботи інших;
- уміння використовувати досягнення сучасного соціально-економічного та науково-технічного прогресу в процесі навчання;
- наявність сформованих умінь організувати урочну та позаурочну виховну роботу у ПТНЗ та сучасній школі;
- використання сучасних технологій навчання, інтерактивних методів та комп'ютерних технологій;
- збільшення уваги до можливостей використання технологій, в основі яких лежать комунікативні уміння (наприклад, діалогічних технологій навчання) тощо.

Педагог має вміти вільно входити у діалог зі студентами, чутливо реагувати на їх вольові спрямування і прагнення, відчувати межу між рівнем своєї активності і пізнавальною активністю учнів і таке іж. викладач, що здійснює професійне навчання має бути підготовленим і до того, щоб відчувати психічний стан людини.

Все зазначене вище виступає певними засобами інтенсифікації педагогічної діяльності. Проте найбільш вагомим фактором, що впливає на результативність навчально-виховного процесу, на наш погляд, залишається

реально існуюча система управління. Остання також має бути інтенсифікована, оскільки дає змогу і керівнику закладу, і педагогам краще реалізувати набуті професійні знання, уміння, здібності. Найбільш важливим у цьому випадку стає те, що зростає задоволеність людини власною професійною працею, підвищується інтерес до вже обраної професії. Тобто в цілому зростає інтенція (від латин. *Intentio* – спрямованість свідомості на предмет власної діяльності). У даному випадку, як підкреслюють дослідники, при зростанні інтенції підвищується спрямованість педагога на діалогічний рівень спілкування.

З психологічної і педагогічної культурою викладачів професійного навчання тісно пов'язується усвідомлення ними таких понять, як: психічний стан особистості, її психічне і фізичне здоров'я і таке і ж.

Відомо, що «психічний стан» – це психологічна категорія, яка розкриває різні види інтегрованих впливів (як зовнішніх стимулів, так і розвинених мотивів власних вчинків і діяльності). Психічний стан характеризує психіку людини. Ця категорія тісно пов'язується з індивідуально-психологічними особливостями особистості. Як відмічає Н. Пов'якель, до психічного стану належать прояви певних почуттів: «настрій, афект ейфорія, тривога, фрустрація» тощо і прояви уваги: зосередженість, неухважність, уважність цілеспрямована або навпаки тощо. Не менш важливою у психічному стані є прояв волі, а саме: «розгубленість, рішучість, зібраність» і таке інше [5, с.383].

Вид психічного стану залежить і психічне здоров'я. На думку Н. Пов'якеля, саме психічне здоров'я відображає стан душевного благополуччя. Психічне здоров'я – це, насамперед, відсутність хворобливих, психічних проявів. Психічне здоров'я дозволяє зберігати людині звичне самопочуття і показувати індивідуальну високу пристосованість людини до типового професійного середовища.

У «Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я» визначені конкретні критерії психічного здоров'я, серед яких: адекватний віку рівень зрілості емоційно-вольової і пізнавальної сфер особистості; адаптивність у мікросоціальних середовищах; критичний підхід до обставин життя; здатність до самоврядування і саморегулювання своєї поведінки; самоствердження в колективі (без шкоди до інших його членів); ставлення особистості до інших людей, до себе. Власну діяльність можна оцінити через її емоційні прояви. До важливих умінь педагога необхідно віднести його здібність навчити майбутніх робочих усвідомлювати і ставити перед собою як життєві цілі, так і конкретні завдання на певному етапі підготовки до майбутньої діяльності.

Коли йдеться про психічне здоров'я, то ця проблема визнається досить складною, оскільки вона розглядається з позицій медицини, психології, педагогіки, соціології і філософії. Відсутність уміння педагога спілкуватися з підлітками та юнаками, домінуючий авторитаризм призводить інколи самих педагогів до психічних захворювань, руйнується процес адаптації до обраної професії. Останнє дозволяє людині стверджувати, що вона помилилась у виборі професії.

З педагогічною культурою викладача професійного навчання пов'язано також уміння здійснювати оцінювання результативності власної діяльності і

пізнавальної діяльності своїх учнів.

Майбутній професійний педагог має володіти педагогічною діагностикою, яка є невід'ємним компонентом педагогічної діяльності. Необхідно розрізняти педагогічну діагностику і рефлексію. Відомо, що педагогічна діагностика – це сукупність прийомів контролю і оцінки, що спрямовані на вирішення завдань оптимізації навчально-виховного процесу з урахуванням диференційованого підходу до навчання учнів. Педагогічна діагностика передбачає: удосконалення навчальних програм; виявлення ефективності впровадження методик розвитку інтересу учнів до професійного навчання, порівняльну оцінку методів навчання і виховання, що використовується у педагогічній практиці.

Декілька інший підхід до усвідомленого поняття «рефлексія». Буквально це слово означає: самоспостереження, роздуми [4, с.398]. Йдеться про процес роздумів особистості про власну свідомість. Це досить складне вміння зосередитися на змісті власних думок. Рефлексія – це не прості знання особистості про себе, але й з'ясування того, як інші розуміють його. Усвідомлення особистістю в процесі рефлексії, як інші характеризують його, вміння власно оцінити свої емоційні прояви, свої пізнавальні здібності і розвинуті творчі здібності використовувати здобуті знання на практиці.

У педагогічній теорії і в реальній педагогічній практиці існує і вже досить давно використовується поняття «організаційна культура школи». Культура школи визначається такою організацією діяльністю школи, яка спроможна задовольнити духовні і матеріальні потреби людей. Крім того, необхідно усвідомлювати, що саме завдяки шкільній культурі має зростати інтелектуальні потреби шкільного персоналу. Існує аксіоматичне положення: зростання шкільної культури сприяє, перш за все, зростанню духовних потреб і педагогів, і учнів. Робиться висновок: «культура конденсує в собі технологію діяльності в єдності з її ціннісно-смісловим значенням» [3, с.221]. Більш того, визнано, що основна мета освітньої культури задовольняти потреби педагогів, учнів, батьків і держави. Проте, для вирішення означеної мети колективу навчального закладу знайти власний спосіб задоволення названих потреб.

Не менш складним є вміння поєднати розмаїття потреб в єдине культурне ціле, що визнано діючим організмом, який є соціально-динамічним, що розвивається, але за специфічними правилами і принципами.

Педагогічна культура педагога – це провідна характеристика викладача професійного навчання, що включає глибокі знання з педагогіки та психології, вміння використовувати їх у роботі з учнями. Педагог має володіти вмінням бачити за поведінкою учня його душевний стан, рівень розвитку емоційно-вольової сфери, риси характеру. Педагогічна культура, яка притаманна педагогу, дозволяє йому орієнтуватися у різних педагогічних ситуаціях, оцінювати їх, вибрати певні способи спілкування з окремими учнями або з цілим колективом групи. Завжди треба враховувати психічні особливості віку учнів, з якими працює педагог.

Не можна говорити про культуру конкретного педагога професійного навчання, якщо він не знає перетворень в сучасній світовій і вітчизняній освіті.

Зокрема йдеться про Болонську угоду.

Розглядаючи проблеми інтеграції і демократизації вищої освіти через реалізацію положень Болонської угоди, Я. Катюк відмічає, що вища школа України має увійти в Європейський простір, оскільки входження до єдиної сім'ї європейських народів – це „вагомий стимул успіху економічної і політичної трансформації, що означає перехід до відкритого демократичного суспільства” [2, с. 83]. Потрібно усвідомити, які основні завдання та принципи стверджуються Болонською декларацією, тобто передбачено декілька цілей Болонського процесу, серед яких:

- введення двоциклового навчання;
- запровадження кредитної системи;
- формування системи контролю якості освіти;
- розширення мобільності студентів і викладачів;
- забезпечення працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти.

Основне завдання, що висуває Болонська декларація – це створити такі умови навчання у вищій школі, щоб студенти і вчені мали професійну кваліфікацію, що відповідає європейському ринку праці. Саме тому, як зауважує Я. Катюк «класифікація студентів та кваліфікацій має важливе значення, тому що їх присвоєння свідчить про важливі перехідні рубежі від системи освіти до ринку праці у межах конкретної країни» [2, с. 84-85].

Підготовка вчителів до професійного навчання молоді має важливе значення, оскільки сьогодні мова йде не тільки про підготовку робочих високої кваліфікації у ПТНЗ, але й про введення профільного навчання у старшій школі загальноосвітніх навчальних закладах. Вже на даному етапі постає досить цікава, з наукової точки зору, задача: сформулювати необхідний професійний світогляд, який би краще поєднував майбутню професійну діяльність людини з її загальними світоглядними цінностями, що закладені в основу цілісної вищої освіти.

Оскільки майбутній професійний педагог має один раз у п'ять років підвищувати власну кваліфікацію, бо саме за результатами її він має або підвищувати свій кваліфікаційний рівень, або підтвердити наявний рівень. Це положення не викликає сумніву, то підвищення професійної кваліфікації є однією з основних умов атестації педагогічних працівників щодо присвоєння кваліфікаційних категорій і педагогічних звань.

Сьогодні у навчальних закладах професійної освіти йдеться про впровадження інноваційних технологій навчання, але, оцінюючи результати навчання, робиться висновок про невисоку ефективність запровадження сучасних технологій. Виникає питання, що гальмує процес досягнення високого результату. Виявляється, що достатньо велика кількість педагогів, що мають високу підготовку з певної професії, що здобута у вищих професійних закладах (йдеться не про вищі педагогічні школи), разом з тим, мають не глибокі знання з психолого-педагогічних основ, які необхідні педагогу для здійснення професійного навчання і виховання. Достатньо давно відомо, що

професійна компетентність визначається мірою відповідності професійного статусу особистості (її професійних знань і умінь, а також досвіду) реальному рівню складності тих завдань, що їй потрібно вирішувати. Проте необхідно усвідомлювати, що поняття «компетентність» не є тотожним поняттю «професійна кваліфікація». Зміст поняття «компетентність» більш широке за обсягом, оскільки воно включає не тільки суто професійні знання та вміння, які використовуються для характеристики кваліфікації, але й певні якості людини.

Йдеться про такі з них, як:

- ініціатива;
- здібності працювати в команді;
- ділова співпраця;
- уміння вчитися, бажання вдосконалювати власні професійні знання та уміння;
- уміння логічно мислити і оцінювати конкретну ситуацію;
- працювати з великим обсягом інформації і вибирати необхідну тощо.

У педагога має з'явитися власна потреба у розробці модернізованої навчальної програми, її загальна характеристика і специфічні особливості. Важливим є також те, що педагог, який має застосувати інноваційні навчально-виховні технології, має вміти дати їм психолого-педагогічні характеристики, вміти розробляти дидактичні проекти, усвідомлюючи логічну послідовність дій від поставленої мети до прогнозованого результату. Можна вважати значним досягненням педагога професійного навчання уміння розвинути в учнів потребу в їх саморозвитку і самовдосконаленні.

Педагоги потребують умінь використовувати традиційні і нетрадиційні форми навчання, адекватні їм методи і прийоми навчання. Найчастіше використовуються репродуктивні методи навчання і педагоги професійного навчання мають недостатнє уявлення про інтерактивні методи і прийоми навчання. Найчастіше використовуються репродуктивні методи навчання і педагоги професійного навчання мають недостатні уявлення про інтерактивні методи, що збільшують інтенсивність пізнавальної діяльності учнів. Доцільним, на нашу думку, є такі різновиди семінарських занять: семінар-діалог; семінари в «малих групах» (брейн-штурм); реферативні семінари; семінари-обговорення; семінар-ділова гра та інші. Підвищувати ефективність сучасних технологій в різних формах роботи можна завдяки впровадженню інформаційних та мультимедійних технологій. Треба, на наш погляд приділила особливу увагу діловим іграм, оскільки довела, що саме в таких іграх успішно підвищується комунікативна активність студентів. Серед ігор для студентів, в яких формуються їх комунікативні уміння, Н. Волкова виділяє такі: ігри, спрямовані на формування мовленнєвих умінь (уміння реалізувати «в усному і писемному педагогічному мовленні найдоцільніші формули мовленнєвого етикету») [1, с.9]. Студентам рекомендуються такі ділові ігри як: «Портрети», «Доведи це сам», «Акваріум», «Інформаційний розрив», «Емпатія», «Чую – очима», «Як живеш?», «Телеграф пантомімою», «Розмова через скло», «Мозковий штурм», «Прес-клуб» та інші. Н. Волковою рекомендовані і такі рольові ігри, як:

«Випускний вечір», «Засідання педагогічної ради школи», «Компакт-опитування», «Ритм», «Контакти», «Третій – не зайвий», «Двійник», «Телефон довіри» та інші.

Висновки. Навчання учнів у школі довгі роки переважно здійснювалось за технологією надання їм готових знань від педагогів. Самостійне здобуття школярами знань використовувалось замало. Результат репродуктивного навчання у школі можна оцінити при навчанні студентів у візу, оскільки у більшості з них не сформовані уміння продуктивної навчальної діяльності, відсутність прагнення самостійно здійснювати пошук інформації, працюючи з різними науковими джерелами. Саме тому процес навчання у вищій школі здається студентам-першокурсникам досить важким. Разом з тим доцільно додати і те, що кількість годин, які виділяються у навчальних планах для самостійної роботи студентів, постійно зростає. Таким чином, формування професійної культури майбутнього педагога в значній мірі залежить від уміння управляти даним процесом. На жаль, у сучасних вищих навчальних закладах не приділяють досить увагу розвитку управлінських умінь у майбутніх учителів. Це приводить до ускладнення процесу адаптації при їхній роботі в навчальних закладах. Крім того, необхідно враховувати, що на сучасному етапі розвитку систем утворення виникає необхідність у певні періоди здійснювати професійну перепідготовку. Нові професії вимагають певної із при формуванні культури фахівця, оскільки отримана професія у вищій школі може зажадати згодом одержання іншої спеціальності (або навіть нової професії).

Література

1. Волкова Н.П. Педагогічні комунікації: практичний посібник / Н.П.Волкова. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2005. – 128с.
2. Катюк Я.Л. Болонський процес: інтеграція і демократизація вищої освіти / Я.Л.Катюк // Розвиток післядипломної педагогічної освіти України в умовах інтеграції: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11-12 квітня). – Донецьк: МОН України; АПН України; ЦІ ППО та інші, 2007. – 388с.
3. Козлова О.Г. Методика інноваційного пошуку вчителя: [навчально-методичний посібник] / О.Г.Козлова. – Суми: Мрія-1, 1998. – 96с.
4. Освітній менеджмент / За іж . Л.Даниленко, Л.Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 390с.
5. Педагогічний словник / За іж . М.Д.Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – С.383.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

1.1. Концептуальні положення

У педагогічній літературі проектна технологія навчання розглядається як один із шляхів реалізації особистісно орієнтованого навчання, як цілісна інтегрована технологія, що забезпечує високу результативність діяльності і сприяє розвитку школи у світлі завдань її переходу на новий зміст навчання і виховання школярів.

Педагогічне проектування здійснюється відповідно до ***критеріальних вимог***:

- наявність освітньої проблеми, складність та актуальність якої відповідає навчальним запитам, життєвим потребам, інтересам та віковим особливостям учасників проекту;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість прогнозованих результатів;
- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;
- структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування;
- створення умов для виявлення і розв'язання психолого-педагогічної проблеми (її постановка, дослідження, пошук шляхів розв'язання, експертиза та апробація версій, конструювання підсумкового проекту, його захист, оцінка та впровадження);
- самодіяльний характер творчої активності;
- використання активних та інтерактивних форм і методів навчання;
- «продуктивність» проекту: якщо це теоретична проблема, то конкретне її вирішення, якщо практична – конкретний результат упровадження;
- педагогічна цінність діяльності (знання, уміння, навички, моральні норми та цінності, світоглядні позиції тощо, які закладені у зміст проектування).

Для підготовки майбутнього вчителя до педагогічної роботи необхідно показати свої уміння у використанні проектної діяльності. Проектування – це вид діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудової, комунікативної, навчальної, теоретичної і практичної діяльності.

Метод проектів – це освітня технологія, спрямована на здобуття студентами знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування у них специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку. Для того, щоб майбутній педагог у подальшій своїй професійній діяльності вміло застосовував проектну технологію, він повинен самостійно й під керівництвом викладача показати свої знання і вміння у створенні власних проектів.

Адже, в основі проектної технології – розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності студентів, уміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. На передньому плані –

випереджальний розвиток самої людини як творчої особистості.

Технологія проектування передбачає розв'язання студентом або групою студентів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь і навичок з різних фахових дисциплін, техніки, науки чи творчості.

Результати виконання проекту повинні бути «відчутні», якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Таким чином, суть проектної діяльності – стимулювання інтересу як в студентів, так і у викладачів до певних проблем, що зумовлює володіння визначеною сумою знань, та через проектну технологію, що передбачає розв'язання однієї або цілої проблем, дозволяє практично їх застосувати, ідучи від теорії до практики, дотримуючись відповідного їх балансу на кожному етапі навчання.

1.2. Мета, завдання і етапи виконання проекту

Метою проектної діяльності тих, хто навчається є: розроблення проекту (продукту чи послуги), що розглядається як самостійно опрацьований і виготовлений студентом від ідеї до її втілення, володіє суб'єктивною чи об'єктивною новизною і має особистісну чи соціальну значущість, у результаті чого на кожному етапі підготовки та створення творча активна діяльність вимагає від студентів використання набутих знань, умінь і навичок.

Завдання проектної діяльності студентів полягають у:

- організації дослідницької, творчої, самостійної діяльності студентів;
- використанні різноманітних методів і форми самостійної пізнавальної та практичної роботи;
- сприянні інтелектуальному розвитку студентів з фахових дисциплін;
- встановленні ділових контактів між учасниками проекту.

Мотивами проектної діяльності є соціальні й особистісні потреби в матеріальних і духовних цінностях. Розрізняють такі мотиви проектної діяльності: пізнавальні (задоволення потреби в знаннях, уміннях, навичках); матеріальні (задоволення потреби в продуктах харчування, одягу, предметах побуту та іж.); соціально-професійні (задоволення потреби в соціально-професійному самовизначенні); художньо-естетичні (задоволення потреби в красі); духовні (задоволення потреби в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні).

Проектна діяльність виконує творчу, перетворювальну, дослідницьку, економічну, технологічну функції.

Зміст проектної діяльності становить: проведення дослідницьких підготовчих операцій, конструювання майбутнього виробу, практичне виготовлення виробу, оцінку і захист об'єкта діяльності.

Засобами здійснення проектної діяльності є використання різних інструментів, пристосувань, машин, механізмів, автоматичних пристроїв тощо.

Предметом діяльності називають те, з чим людина має справу, на що спрямована. Це можуть бути речовини, матеріали, інформація, енергія, живі

істоти, люди.

Технологія діяльності зі створення кожного проекту містить такі науково-обґрунтовані етапи:

I. Етап стратегічного прогнозування.

II. Етап моделювання.

III. Етап планування.

IV. Етап визначення ефективності.

На етапі стратегічного прогнозування має місце діагностико-прогностична діяльність викладача як щодо вивчення можливостей і інтересів студентів, так і щодо оцінки дидактичних можливостей предмету, теми з метою створення системи взаємопов'язаних структурних компонентів.

Першим кроком діагностико-прогностичної діяльності є створення банку даних про студента, який складається з індивідуальних карток пізнавального і психологічного розвитку особистості, що мають такий вигляд (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Індивідуальна карта студента

№ п/п	ІІ, по батькові студента	Рівень пізнавальних здібностей	Мотивація навчання	Коло здібностей	Моральні риси	Пізнавальні інтереси	Додаткові відомості

Накопичення банку даних здійснюється шляхом постійного професійного спостереження за виконанням студентами різних видів навчально-пізнавальної діяльності, шляхом проведення співбесід, тестування, вивчення робіт тощо. Результати вивчення можливостей та інтересів студентів є основою для проектування лінії розвитку кожної особистості.

Наступним кроком діагностико-прогностичної діяльності є аналіз змісту програм з фахових предметів, змісту варіативної складової щодо застосування проектної технології.

1.3. Види і структура проектів

Розрізняють такі види чи типи та структуру проектів (за *Є. Полат, О. Пехотою*):

I. За методом або видом діяльності, що домінує у проекті виокремлюють:

1. Дослідницькі проекти – потребують чітко продуманої структури, визначеної мети, актуальності проекту для всіх учасників, соціальної значущості, продуманих методів роботи.

2. Творчі проекти – зазвичай не мають чітко продуманої структури, вона розвивається, підпорядковуючись інтересам учасників проекту. Оформлені результати можуть бути запропоновані у вигляді збірника, сценарію, програми свята тощо.

3. Ігрові проекти – структура таких проектів залишається відкритою до

їхнього завершення. Учасники беруть на себе певні ролі. Результати можуть визначатися на початку проекту або до його завершення. Найвищим є високий ступінь творчості.

4. Інформаційні проекти – спрямовані на збір інформації, її аналіз та узагальнення фактів. Потребують чіткої структури, можливостей систематичної корекції під час проектної діяльності. До обов'язкових структурних елементів належать:

- мета проекту – результат (стаття, реферат, доповідь, відеоматеріали);
- предмет інформаційного пошуку – поетапність пошуку з визначенням результатів – аналітична робота над зібраними фактами – висновки – корекція, за потреби подальший пошук інформації – аналіз нових даних – висновки – оформлення результатів.

5. Практично орієнтовані – відзначаються чітко визначеним із самого початку результатом діяльності учасників проекту, який зорієнтований на соціальні інтереси самих учасників (газета, документ, відеофільм, спектакль, програма дій, проект закону, довідковий матеріал тощо). Потребують продуманої структури, навіть сценарію діяльності з визначеними функціями кожного. Дуже важливо добре організувати координаційну роботу через обговорення, корекцію спільних дій, презентацію отриманих результатів та можливих способів використання їх на практиці; зовнішнє оцінювання проекту.

II. За змістовим аспектом проекту розрізняють:

1. Літературно-творчі – поширений тип спільних проектів.
2. Природничо-наукові – зазвичай мають чітко окреслене дослідницьке завдання (наприклад, дослідити стан довкілля певної місцевості).
3. Екологічні проекти – здебільшого потребують використання дослідницьких, наукових методів, інтегрованих знань із різних галузей.
4. Мовні (лінгвістичні) – навчальні проекти, спрямовані на опанування мовного матеріалу, формування певних мовленнєвих навичок та вмінь: лінгвістичні, що спрямовані на вивчення мовних особливостей, мовних реалій, фольклору; філологічні передбачають вивчення етимології слів, літературні дослідження тощо.
5. Культурологічні – мають зв'язок з історією та традиціями різних країн. За змістом можуть бути історико-географічними, етнографічними, політичними, мистецтвознавчими, економічними.
6. Рольово-ігрові – за змістом можуть бути уявними мандрівками; імітаційно-діловими, що моделюють професійні та комунікативні ситуації; іж предметного, соціальними імітаціями.
7. Інші – наприклад, спортивні, географічні, історичні, музичні тощо.

III. За кількістю учасників поділяються на індивідуальні чи особистісні, парні, групові, колективні та масові, а також кампанії та акції.

IV. За тривалістю розрізняють короткочасні (кілька занять з одного предмета), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготривалі (кілька місяців), заняття-проект.

V. За формою презентації – стендові, мультимедійні, творчі, рольові.

Кожен проект має свою структуру, особливості і основні характеристики

якої подано у таблиці 2.

Таблиця 2

СТРУКТУРА ПРОЕКТУ

№ п/п	Стадія виконання проекту	Зміст діяльності учасників проектування
Організаційно-підготовчий етап		
1	Пошук проблеми	Студенти разом з викладачем аналізують ряд проблем, орієнтований перелік об'єктів проектування, вимоги до проектів, можливі технології їх здійснення, критерії оцінювання.
2	Усвідомлення проблемної сфери	Студент чи група студентів обирають одну із запропонованих викладачем проблем – ту, що їм найбільш до вподоби і актуальна. Викладач надає поради, консультації, допомагає в усвідомленні проблеми.
3	Вироблення ідей та варіантів	Студенти, спираючись на знання та потребу у відповідних виробках, формують ряд ідей, а згодом і варіанти конструкцій проекту. Викладач спостерігає, надає консультації, допомагає точніше сформувавши тему проекту, надає поради щодо допоміжної літератури.
4	Формування основних параметрів і граничних вимог	Студенти визначаються з основними параметрами проекту (розмір, функції тощо) та граничними вимогами, які висуваються до майбутнього виробу. Викладач здійснює уточнення, надає поради та консультації.
5	Вибір оптимального варіанту та обґрунтування проекту	Студенти із запропонованих варіантів конструюють найбільш вдалий варіант, вибираючи із запропонованих позитивні сторони конструкції. Викладач здійснює контроль, надає консультації, уточнює, доповнює.
6	Прогнозування майбутніх результатів	Студенти узагальнюють ескіз та оформлення проекту (дизайн, витрата матеріалу, час виготовлення виробу). Викладач надає поради й консультації.
Конструкторський етап		
7	Складання ескізу	Студенти розробляють робочий ескіз виробу з описом. Викладач контролює, уточнює, допомагає порадами
8	Вибір матеріалів	Студенти визначають і записують декілька найменувань матеріалів і вибирають той, який їм найбільше підходить. Викладач надає поради, пропонує довідкову літературу.
9	Вибір	Студенти визначають і записують перелік необхідних

№ п/п	Стадія виконання проекту	Зміст діяльності учасників проектування
	інструментів, обладнання	інструментів й обладнання. Викладач надає поради.
10	Вибір технології обробки деталей виробу, їх з'єднання, оздоблення	Студенти вибирають, аналізують і визначаються, якою раціональною технологією будуть обробляти деталі виробу, який вид з'єднання деталей будуть використовувати, як оздоблять готовий виріб. Викладач спостерігає, здійснює контроль, надає поради й консультації.
11	Організація робочого місця	Студенти підбирають і розміщують на робочому місці матеріали, інструменти, звертають увагу на освітленість, дотримання норм і правил безпеки. Викладач надає допомогу, здійснює контроль.
12	Економічне та екологічне обґрунтування	Студенти розраховують собівартість виробу, проводять екологічну експертизу майбутнього виробу. Викладач надає допомогу, контролює.
13	Мінімаркетингові дослідження	Студенти вивчають попит та пропозиції на спроектовану продукцію, здійснюють можливість її реалізації. Викладач виступає одним з експертів.
Технологічний етап		
14	Виконання технологічних операцій	Студенти підбирають режими обробки заготовки, коректують послідовність операцій, режими обробки, послідовність складання виробу. Викладач спостерігає, контролює, надає консультації, допомогу, слідкує за дотриманням правил ТБ.
15	Самоконтроль	Студенти здійснюють контроль якості обробки деталей конструкції під час виготовлення і складання виробу. Викладач спостерігає, контролює, надає критерії оцінки.
16	Оцінка якості	Студенти оцінюють якість сконструйованого виробу. Викладач спостерігає, перевіряє, оцінює.
Заключний етап		
17	Корегування виконаного виробу	Студенти порівнюють виконаний проект із запланованим, усувають недоліки та неполадки. Викладач аналізує, допомагає, надає поради.
18	Випробування проекту	Студенти здійснюють випробування готового виробу. Викладач спостерігає, надає консультації.
19	Оформлення	Студенти оформлюють проект із встановленими вимогами, розробляють товарний знак, здійснюють пошук пропозицій і можливостей.

№ п/п	Стадія виконання проекту	Зміст діяльності учасників проектування
		Викладач спостерігає, надає консультації.
20	Самооцінка проекту	Студенти здійснюють самоаналіз вартості, самооцінку досягнутих результатів. Викладач спостерігає, надає консультації.
21	Аналіз підсумків	Студенти здійснюють аналіз проведеної роботи, підводять підсумки за розробленими критеріями. Викладач спостерігає.
22	Захист проекту	Студенти перед однолітками та групою експертів виконують демонстрації, відповідають на запитання. Викладач здійснює контроль, слухає, бере участь в оцінці проекту.

1.4. Зміст підготовки

Основні вимоги до **змісту підготовки** реалізації проекту такі:

- Наявність значущої в дослідницькому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку.
- Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів.
- Самостійна діяльність студентів. Вона може бути груповою, парною чи індивідуальною.
- Визначення кінцевої мети спільних чи індивідуальних проектів.
- Визначення базових знань із різних галузей, необхідних для роботи над проектом.
- Структурування змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів.
- Використання дослідницьких методів.

Результати виконаних проектів повинні бути матеріальними, тобто оформленими у визначений спосіб (презентація, щоденник мандрівника, комп'ютерна газета, відеофільм, буклет, збірник пісень, іж предметно тощо).

Теми проектів повинні мати практичну значущість.

Для виконання творчого проекту студенти повинні розробити відповідні документи: план роботи з виконання творчого проекту, критерії, яким має відповідати задуманий виріб, ескіз виробу, креслення, послідовність виготовлення виробу тощо.

Алгоритм роботи над проектом: *організація проекту* (визначення теми й мети проекту; формулювання проблеми; гіпотеза її розв'язання) → *планування діяльності проекту* (визначення джерел інформації; опис бажаних кінцевих результатів; розподіл завдань) → *дослідження теми проекту* (збір необхідної інформації; аналіз зібраної інформації; висновки, пропозиції) → *результати проекту* (оформлення проекту; демонстрація (презентація) проекту; оцінка проекту).

1.5. Особливості оформлення проектів

I етап. Вибір напрямку і формування назви проекту.

Включає узагальнену назву проблеми, коло питань; визначення (виокремлення) загального напрямку або пріоритетних (окремих) напрямів, оформлених у іж предмет.

Визначають напрям і формують назву проекту всі члени колективу спільно, включаючи педагогів та студентів. Наприклад, назва загального проекту – «Формування громадянина демократичного суспільства, який знає свої права, вміє ними користуватися, поважає права інших людей».

Підпроекти (окремі напрями):

- Виховання в душі миру і злагоди;
- Права людини і права дитини;
- Мирне розв'язання конфліктів;
- Виховання у душі толерантності;
- Уміння цивілізовано вести диспути, бесіди, суперечки.

II етап. Написання проекту.

Розділи проекту:

1. Актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку (чому саме цей?).

2. Мета і завдання проекту:

а) довготривалі:

- створення чогось нового (за структурою, підходами, концепцією навчально-виховного процесу);
- нові технології, методики;
- можлива розробка дослідження за проектом;
- визначення очікуваних результатів;
- планування «продукту» в результаті виконання програми (посібника, сценарію, технології, плану, нової програми);

б) короткодіюча мета, завдання – визначення конкретної мети, завдань на визначений період.

3. Визначення етапів реалізації проекту:

а) зазначаються терміни початку і закінчення проекту;

б) закінчення проекту визначається етапністю реалізації проекту;

в) зазначаються часові інтервали кожного етапу: запису проекту, I етапу,

II етапу тощо.

Механізм реалізації проекту. Пояснення – Як? Яким чином? За допомогою яких засобів буде реалізовано проект? Плани апробації конкретних справ, акцій, заходів згідно з визначеними етапами.

Обов'язки та відповідальність учасників реалізації проекту:

- Хто відповідає за проект?
- Хто і за що відповідає всередині проекту?
- Хто допомагає в реалізації проекту?

6. Очікувані результати: які конкретні результати ви очікуєте одержати на кожному етапі і після завершення проекту?

7. Оцінка й самооцінка проекту.

Коли та з якою періодичністю будуть оцінювати виконання проекту (один, два, три, чотири рази на рік). Хто візьме участь в оцінюванні: самі учасники, експерти, управлінські структури. Форми контролю (самоконтролю) й оцінки (самооцінки). В якій формі буде подано інформацію про хід проекту (звіт, конкретні матеріали, сценарії, розробки, нові проекти тощо)?

Бюджет, ресурсне забезпечення (приблизний бюджет, ураховуючи всі види витрат, необхідних для успішної реалізації проекту).

Особливості виконання та роботи над проектом відображені у Додатку А, де позначено етапи та зміст роботи студентів та викладача на кожному етапі проектно-технологічної діяльності.

Отже, використання методу проектів надає можливість: формувати вміння в учасників навчального процесу виділяти й обирати найцікавіші й практично значущі теми проектів; викладачу – надати пріоритет різним видам самостійної діяльності студентів; студентам – володіти значним арсеналом методів дослідження (аналіз літератури, пошук джерел інформації, збір та обробка даних, висунення гіпотез та методів їх доведення); студенту – набути комунікативної компетентності (вміння організувати й вести дискусії, вислуховувати іншу точку зору); дозволяє досконаліше опанувати інформаційні комп'ютерні технології всім учасникам навчального процесу.

КЕРІВНИЦТВО ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

2.1. Методичний паспорт проекту

Методичний паспорт проекту включає в себе:

1. Автор проекту.
2. Назва проекту.
3. Тип проекту (наприклад: науково-дослідницький, за методикою Intel).
4. Навчальні предмети.
5. Факультет, група, курс.
6. Кількість учасників проекту.

7. Очікувані результати (вміння ставити конкретні завдання, близькі і дальні цілі, оволодіти знаннями за власною ініціативою стосовно змісту, обсягу джерел, обробляти та аналізувати інформацію (матеріали преси, додаткову літературу, дослідження літературознавців та мистецтвознавців), самостійно шукати і накопичувати матеріал, аналізувати та зіставляти різноманітні факти, доводити власні погляди, приймати власні рішення, активізувати соціальні контакти (працювати спільно).

8. Опис проекту (таблиця 3).

Таблиця 3

Опис проекту

№ п/п	Етапи роботи над проектом	Зміст діяльності студентів	Зміст діяльності викладача
1.	<i>Підготовчий етап</i> Визначення теми і мети	Обговорення теми, добір	Представлення теми, мотивація, допомога у

№ п/п	Етапи роботи над проектом	Зміст діяльності студентів	Зміст діяльності викладача
	проекту	інформації	постановці та розподілі завдань
2.	Планування: - визначення джерел, засобів збору, методів аналізу інформації; - вибір засобів представлення результатів; - вироблення критеріїв оцінки результатів і процесу	Формування завдання й вироблення плану дій	Коригування, пропозиція ідеї, висування пропозиції
3.	Збір матеріалів (робота з літературою, архівами, патентами, репродукціями картин, спостереження, аналіз)	Добір інформації	Спостереження, спрямування діяльності студентів
4.	Аналіз Узагальнення зібраних матеріалів, формулювання висновків	Аналіз інформації, відбір найістотнішого	Спостереження, коректування, порада
5.	Оцінювання результату роботи та процесу дослідження	Участь у колективному обговоренні результатів проекту та процесу роботи над ним. Оцінювання зусиль, їх предтанних можливостей, творчого підходу.	Участь у колективному обговоренні, оцінюванні їх предметів проекту та процесу роботи над ним.
6.	Презентація проекту. Публічний захист проекту	Представлення, захист проекту	Допомога у презентації проекту, корегування роботи їх претів.

Вхідні знання та навички. Студента має знання про самоосвіту, знає можливості застосування одержаних знань, осмислює навчальне завдання як мету своєї діяльності; демонструє здатність до синтезу й оцінки, планує час, здійснює самоконтроль і корекцію, реалізує план власної гіпотези, проявляє інтелектуальні вміння, зіставляє отримані результати, формулює власні висновки на основі пошуково-дослідницької роботи.

Матеріально-технічне, інформаційно-технічне та методичне забезпечення (друковані матеріали, навчальна та методична література, фотоматеріали).

Очікуваний остаточний продукт проекту (наприклад, створення мультимедійної презентації).

Форма презентації остаточного продукту – наприклад, іж пред презентація.

2.2. Підготовка іж предме

Портфоліо – це спосіб фіксування, нагромадження й оцінка індивідуальних досягнень того, хто навчається за певний період. Основний сенс іж предме – показати все, на що здатний. Портфоліо дозволяє враховувати результати, досягнуті у різноманітних видах діяльності – навчальній, творчій, соціальній, комунікативній тощо, і є найважливішим елементом практико-орієнтованого підходу до освіти.

Портфоліо складається з таких розділів:

Розділ документації – найважливіші матеріали, зібрані протягом дослідження: вирізки з газет; статті, написані на базі соціальних опитувань; стислий опис висвітлення проблеми в ЗМІ; пропозиції громадських організацій; матеріали, інтерв'ю, анкетування; малюнки, фотографії;

Розділ демонстрації: опис проекту; сценарій презентації; продукт проекту; методичний паспорт проекту.

2.3. Вимоги до особистості викладача

Вміння користуватися проектною технологією є показником високої кваліфікації педагога, його інноваційного мислення, орієнтації на особистісний і професійний розвиток у процесі навчання. Під час організації навчального проектування викладач виконує такі функції:

- допомагає студентам у пошуку джерел, необхідних їм у роботі над проектом;
- сам є джерелом інформації;
- координує весь процес роботи над проектом,
- підтримує і заохочує студентів;
- підтримує неперервний рух студентів у роботі над проектом. Треба вміти допомогти, не виконуючи роботи замість студентів.

Викладач повинен не лише добре знати свій навчальний предмет, а й бути компетентним в інших галузях науки, бачити точки їх зіткнення.

Педагог повинен добре знати студентів. Які виконують проект під його керівництвом, їхні можливості, інтереси, бажання. Психологічна грамотність і компетентність викладача вкрай важливі для організації проектної діяльності. Повинен бути комунікабельним, особливо під час організації міжрегіональних проектів, емпатійним, толерантним.

Особливу роль відіграють креативні здібності викладача, його творчий потенціал, досвід творчої діяльності. Педагогічна професія – одна з найбільш творчих. Від педагога очікують не тільки досконалого володіння предметом, який він викладає, а й володіння педагогічною психологією, мистецтвом акторської майстерності. Майбутній вчитель повинен бути готовий впливати на учнів яскравістю власної індивідуальності. Самоцінність особистості важлива у

цій технології як в жодній іншій.

ОЦІНЮВАННЯ ПРОДУКТУ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Критерії оцінювання та захист проекту

Проект рекомендується представляти для оцінювання в період складання державних іспитів на здобуття певної кваліфікації (бакалавра або магістра).

Для захисту проекту рекомендується скласти сценарій захисту. Зразкова схема захисту може виглядати так:

- Постановка проблеми, її актуальність.
- Висловлення гіпотези, аргументація її положень.
- Основна частина. Етапи роботи, отримані результати, їх короткий аналіз.

- Висновки. Результати рефлексивної оцінки проекту.

- Відповіді на питання інших груп (дискусія).

Критерії оцінювання продукту проектної діяльності відображено у таблиці 4.

Таблиця 4

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЕКТІВ

<i>Рівень</i>	<i>Бал</i>	<i>Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень студентів</i>
П О Ч А Т К О В И Й	Н Е З А Д О В І Л Ь Н О	Відтворює менше половини навчального матеріалу. Обсяг і повнота розробки на дуже низькому рівні. За допомогою викладача частково розроблює проектно-технологічну документацію проекту. Виготовлений об'єкт проектування (виконана робота) містить велику кількість грубих відхилень від встановлених якісних показників. Значна частина робіт виконана з помилками в прийомах роботи та технологічних операціях. В організації робочого місця є значні відхилення від прийнятих вимог. Систематично допускаються порушення правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог.
С Е Р Е Д Н І Й	З А Д О В І Л Ь Н	Частково обґрунтовує і аналізує вибір об'єкту проектування. Проявляє незначні елементи творчості. Обсяг і повнота розробки на рівні нижче середнього. Проектно-технологічна документація розроблена майже повна, але із значними помилками. Під час виконання практичних завдань потребує систематичної допомоги. Виготовлений об'єкт проектування (виконана робота) містить суттєві відхилення від встановлених якісних показників, але може бути використаний за призначенням. Частину технологічних операцій виконує з помилками в прийомах і способах роботи. Є незначні недоліки в організації робочого місця. В окремих випадках допускаються окремі порушення правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних

<i>Рівень</i>	<i>Бал</i>	<i>Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень студентів</i>
	О	вимог.
Д О С Т А Т Н І Й	Д О Б Р Е	Студент може самостійно частково обґрунтувати вибір об'єкту проектування. Проявляє епізодичні елементи творчості. З певною кількістю помилок розробляє проектно-технологічну документацію. Самостійно застосовує теоретичні знання для виконання практичних завдань. Виготовлений об'єкт проектування (виконаний виріб) достатнього рівня складності, але має окремі відхилення від встановлених якісних показників. Правильно виконує всі прийоми та технологічні операції в межах визначених норм часу, але є несуттєві недоліки. Організація робочого місця відповідає вимогам. Дотримується правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог.
В И С О К И Й	В І Д М І Н Н О	Студент виявляє здатність творчо аргументувати вибір об'єкту проектування з високим обсягом і повнотою творчої розробки. Вільно розробляє та володіє різними видами іжпртно-технологічної документації, систематично користується додатковими джерелами інформації. Бездоганно виконує всі прийоми і технологічні операції у межах визначених норм часу. Виготовлений об'єкт проектування (виконаний виріб) високого рівня якості. Самостійно й систематично забезпечує зразкову організацію праці і робочого місця, дотримання правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог.

Таблиця 5

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРОЕКТУ

<i>Рівень</i>	<i>Бал</i>	<i>Критерії оцінювання рівня досягнень студентів</i>
П О Ч А Т К О В И Й	Н Е З А Д О В І Л Ь Н О	Студент фрагментарно і нечітко аргументує вибір об'єкту проектування. Відтворює менше половини навчального матеріалу. Нечітка та часткова аргументація запропонованих рішень, підходів, висновків. Доповідь про роботу частково послідовна. Студент виявляє здатність елементарно висловлювати думки. Об'єм та глибина знань низькі. Ділові та вольові якості на низькому рівні.
С Е Р Е	З А Д О	Студент виявляє знання і розуміння основних положень необхідного навчального матеріалу об'єкту проектування. Може самостійно частково обґрунтувати вибір об'єкту проектування. Частково самостійно може аргументувати запропоновані

Д Н І Й	В І Л Б Н О	рішення, порівнювати підходи та робити висновки, виправляти допущені помилки. Рівень творчості низький. Доповідь правильна, але недостатньо осмислена. Відповіді на запитання в більшості правильні, але з певною кількістю помилок та неточностей. Ділові та вольові якості середнього рівня.
Д О С Т А Т Н І Й	Д О Б Р Е	Студент вільно володіє навчальним матеріалом об'єкту проектування, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях. Повно та логічно аргументує вибір об'єкту проектування, в визначеному обсязі та повноті. Аргументує запропоновані рішення, узагальнює та систематизує підходи і висновки. Творчість носить систематичний характер. Доповідь обґрунтована, послідовна, логічна. Має глибокі знання з теми доповіді. Відповіді на запитання повні, змістовні, логічні з узагальненням. Ділові та вольові якості на достатньо високому рівні.
В И С О К И Й	В І Д М І Н О	Студент має системні знання, виявляє здатність творчо аргументувати вибір об'єкту проектування з високим обсягом і повнотою творчої розробки, здатність приймати творчі рішення, аналізувати, систематизувати та порівнювати підходи та творчо узагальнювати висновки. Доповідь бездоганно послідовна, логічно завершена з глибокими іж предметного зв'язками. Відповіді на запитання носять дискусійний характер. Ділові та вольові якості на високому творчому рівні.

Загальні критерії оцінювання проекту відображено у Додатках Б, В, Г, а план реалізації проекту – у Додатку Д.

Отже, основним і найважливішим критерієм оцінювання при захисті проектів є високі результати знань, вмінь та навичок з фахових предметів, показані студентами.

Література

1. Бурдун В.В. Розвиток особистості школярів на уроках трудового навчання за допомогою методу проектів /В.В. Бурдун //Розвиток особистості в системах трудової та професійної підготовки молоді. [Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції]. – Кривий Ріг: «І.В.І.». Жовтень, 2002. – С. 98-100.
2. Вербицкий А. Метод проектов как компонент контекстного обучения /А. Вербицкий, О. Ларионова //Школьные іж предм. – 2006. – №5. – С. 77-81.
3. Вірста С.Є. Інноваційне навчання: метод проектів /С.Є. Вірста //Нові технології. – К., 2007. – Вип. 50. – С. 52-58.
4. Галустов Р. Реализация метода проектов на факультете іж предм и предпринимательства /Роберт Галустов, Наталя Зеленко //Збірник наукових праць Уманського держаного педагогічного університету імені Павла Тичини /Гол. іж .: Мартинюк М.Т. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Ч.2. – С. 93-99.
5. Гусь І. Метод проектів /І. Гусь, І. Каляшкова //Управління школою. – 2005. – №5. – С. 8-11.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [Навчальний посібник]

- /І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. – (Альма-матер).
7. Ильин Г. Проектное образование как способ осмысления развития ребенка /Г. Ильин //Школьные іж предм. – 2007. – №4. – С. 56-60.
 8. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: [Навч.-метод. посіб.] /За іж . О.М. Коберника, Г.В. Терещука. – Тернопіль-Умань, 2007. – 208 с.
 9. Клименко А. Проектная деятельность учащихся /А. Клименко, О. Подкоязина //Дайджест педагогічних ідей та технологій. – 2003. – № 4. – С. 45-50.
 10. Ковпак С. Проектні технології в контексті життєтворчості /С. Ковпак, І. Богослов //Відкритий урок. – 2008. – №1. – С. 76-79.
 11. Конончук Н. Використання проектів у педагогічній діяльності /Н. Конончук, О. Веселовська //Шкільний світ. – 2006. – №38. – С. 10-13.
 12. Косогова О.О. Метод проектів у практиці сучасної школи [Посібник] /О.О. Косогова. – Х.: Вид-но «Ранок», 2010. – 144 с. – (Нові педагогічні технології).
 13. Метод проектів в сучасних умовах //Відкритий урок. – 2008. – № 7-8. – С. 80-82.
 14. Освітні технології: [Навчально-метод. посібник] /О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та іж.; За заг. іж . О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
 15. Пахомова Н. Что такое метод проектов? /Н. Пахомова //Школьные іж предм. – 2004. – №4. – С. 93-98.
 16. Пелагейченко М. Умови організації проектної діяльності /М. Пелагейченко //Відкритий урок. – 2009. – №4. – С. 22-25.
 17. Петровська Н.В. Проектна технологія: сутність, досвід використання, перспективи /Н.В. Петровська, Т.М. Воропай //Початкове навчання та виховання. – 2009. – №25. – С. 2-14.
 18. Полат Е. Метод проектов: история и іж пр вопроса /Е. Полат //Школьные іж предм. – 2006. – №6. – С. 43-48.
 19. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные іж предм в системе образования: [Учеб. пособие] /Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров; Под іж . Е.С. Полат. – М.: Академия, 1999. – 345 с.
 20. Проектні технології //Сучасні шкільні технології. – Ч.2. – К., 2004. – С. 31-70.
 21. Романовська М.В. Метод проектів у навчальному процесі [Методичний посібник] /М.В. Романовська. – Х.: Веста: Вид-но «Ранок», 2007. – 160 с.
 22. Селевко Г.К. Современные образовательные іж предм: [Учебное пособие] /Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
 23. Соценко Г. Метод проектів: сутність, вимоги до використання, етапи роботи /Г. Соценко, О. Стребна //Початкова освіта. – 2006. – №40. – С. 3-7.
 24. Терещук А.І. Методика проектного навчання на уроках технічної праці в 5 класі [Методичний посібник] /А.І. Терещук, О.М. Коберник. – Умань: УДПУ, 2009. – 102 с.
 25. Цимбал І. Використання проектної технології у навчанні /І. Цимбал //Директор школи. – 2008. – №11. – С. 10-13.
 26. Эпштейн Л. Метод проектов: немного истории /Л. Эпштейн //Дайджест педагогічних ідей та технологій. – 2001. – № 1-2. – С. 87-90.
 27. Эпштейн М. Метод, разрушающий школьную рутину (Метод проектов) /М. Эпштейн //Педагогическая техника. – 2004. – №2. – С. 38-43.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРАКТИЦІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ

Сучасне динамічне, швидкоплинне життя висуває суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної, на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Сьогодні педагогічні колективи вищих навчальних закладів своїм основним завданням вважають забезпечення фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку студентів з домінантою індивідуальних і творчих можливостей кожного студента для формування творчої цілеспрямованості особистості, здатної до саморегуляції, передбачення, конструювання власної життєвої стратегії.

Основним орієнтиром змісту модернізації освіти має стати особистість, що інтенсивно розвивається. Колись роль студента в системі освіти виходила з потреб держави. Сьогодні акценти розставлено інакше: маємо зробити людину такою, щоб вона могла вирішувати державні завдання за своїм покликанням, бути високоморальною, духовно розвиненою, мобільною в своєму розвитку. Адже корисна діяльність людини – це результат її розвитку, інтелекту, здібностей. Виховання має прагнути до самостійності мислення і винахідництва, як і розум людини, що розвивається самостійно у дії.

Розв'язання цього завдання передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту і методів навчально-виховного процесу, спрямованого саме на розвиток особистості. Однак, цьому процесові поки що бракує цілеспрямованості та науково-методичного забезпечення. Тому процес «особистісної» перебудови навчально-виховного процесу відбувається спонтанно, повільно, неефективно. У зв'язку з цим педагоги і психологи все помітніше усвідомлюють гостру потребу у створенні та використанні особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, до яких відносять і проектну технологію.

Процес розвитку творчих здібностей студентів засобами проектних технологій є дуже актуальним. Адже проектні технології спрямовані на стимулювання інтересу студентів до нових знань, розвиток особистості через розв'язання проблем і застосування їх у конкретній діяльності. Безперервні і стрімкі зміни, що відбуваються в різних сферах нашого життя, швидка зміна ситуацій діяльності стають характерними для життя людини.

Проектні технології в освіті визначають особливості педагогічної системи, а стратегічна спрямованість на формування творчої особистості обумовлює специфіку компонентів процесу навчання.

В аспекті мотивації змінюються пріоритети і, як наслідок, спрямованість пізнавального інтересу. Отримання практично потрібного результату в процесі навчальної діяльності значно підвищує мотивацію і сприяє формуванню пізнавального інтересу.

В аспекті ієрархії цілей навчання вибудовується в контексті формування

творчої особистості, мети кожного заняття, теми розділу спрямовані на формування окремих її елементів. Поряд з цілями навчання ставляться цілі розвитку і виховання якостей особистості, необхідних людині розвинутого суспільства.

В аспекті методів навчання відбувається збільшення питомої ваги методів навчання, що вимагають прояву активності, самостійності, творчості студентів за рахунок застосування проблемного підходу і пізнавально-прикладної орієнтації, що вимагають організації діяльності студентів.

В аспекті форм навчання технологія організації спільної діяльності студентів передбачає послідовний підхід від індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності через виконання завдань у парі до групової діяльності та навчання в процесі командної роботи над проектами, у тому числі міжнародних.

В аспекті контролю за навчально-пізнавальною діяльністю: оскільки знання в будь-якій предметній галузі швидко змінюються, то більш важливим стає не вміння зберігати і оперативно відтворювати певну інформацію, а вміння виконувати принципово важливі види діяльності. Тому контроль здійснюється переважно у процесі виконання діяльності, за процесом розв'язання, а не за результатом.

Зіткнувшись з великою конкуренцією і з швидкою зміною знань і технологій, світ підприємств став направляти інвестиції на розвиток «людського капіталу». Відомий американський бізнесмен Джон Гріллос на конференції, проведеної ЮНЕСКО, заявляє, що його мало турбує міцність придбаних учнями знань в тій чи іншій галузі, оскільки ці знання піддаються змінам кожен рік і ці знання застарівають часом раніше, ніж студенти зуміють їх засвоїти. Набагато важливіше, вважає бізнесмен, щоб в економіку приходили молоді люди, які вміють самостійно вчитися, працювати з інформацією, самостійно вдосконалювати свої знання та вміння в різних областях, набуваючи, якщо виявиться необхідним, нові знання, професії, тому що саме цим їм доведеться займатися все їх свідоме життя [12].

Вправність, яка традиційно характеризувала оволодіння професією, стала недостатньою, молодому фахівцеві треба передбачити труднощі, приймати рішення, погоджувати і адаптувати свою діяльність з колегами.

У сучасному суспільстві отримані знання мають тенденцію до втрати ваги на користь здібностей здобувати нові знання, до посиленого розвитку соціальної та методичної компетенцій, акцент зміщується від поетапного навчання до безперервного навчання. Професійна діяльність людини передбачає володіння все більшою мірою інструментами інтелектуальної роботи.

Таким чином, в аспекті розширення спектру професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах особливо актуальною стає розвиток творчої особистості.

О. Новіков вважає, що педагогічна майстерність в нових соціально-економічних умовах буде полягати в першу чергу в тому, щоб поставити студента як можна раніше на шлях усвідомлення свого призначення і

покликання, на шлях будівництва своєї особистості і своєї долі протягом усього життя, в тому числі життєвої професійно-освітньої траєкторії [8, с.25]. Студента необхідно навчити аналізувати свою майбутню кар'єру, проводити самооцінку своїх здібностей, якостей особистості, інтересів і потреб з точки зору вибору тієї або іншої майбутньої кар'єри, можливих варіантів і змін.

Тому розкриття особливостей реалізації проектної технології найкраще зробити на основі висвітлення сутнісної характеристики понять «проектна технологія», «метод проектів», «проект» та «проектна діяльність».

Останнім часом наприкінці ХХ століття та на початку ХХІ століття в педагогіці значну увагу приділяють методу проектів.

В основі методу проектів лежать ідеї Джона Дьюї, який створив концепцію прагматичного навчання. В основі цієї концепції є методи, що забезпечують власні відкриття тих, хто навчає і вчиться, та орієнтованих на наукове дослідження як зразок створення стратегії навчання межах гуманістичного напрямку. У педагогічних поглядах та експериментальних роботах Джона Дьюї започатковані ідеї побудови навчання на активній основі через доцільно-мотивовану діяльність учня у співвідношенні з його особисто-визначеним інтересом. Надзвичайно важливо було показати дитині її особисту зацікавленість у здобутті цих знань, де і яким чином вони можуть їй знадобитись у житті [1, с.101].

У центрі освітньої філософії Дьюї ставить поняття дослідження, інтегрованого пошуку, як засобу і як мети. Дьюї був прихильником використання дослідження як методу самокорекції, експериментальної перевірки гіпотез, створених на основі вже наявного у людини досвіду. Ідеї Дж. Дьюї знайшли продовження у працях учня і послідовника У. Кілпатріка. Він запропонував побудувати навчання на активній основі в процесі пошукової діяльності, спрямованої на розв'язання конкретної практичної проблеми (соціальної, побутової, виробничої). Основним мотивом такої діяльності для тих, хто вчиться, стає не стільки сам процес пізнання, скільки допомога розв'язати конкретну проблему, розробити необхідні рекомендації, що будуть використані на практиці [2, с.12].

При цьому цінність цієї діяльності визначається освітнім, розвивальним і виховним потенціалом, тобто можливістю залучити учнів, до найрізноманітніших видів діяльності. Це забезпечує не лише розширення їхнього кругозору, життєвого досвіду, але й оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності.

На початку минулого століття метод проектів став одним із найбільш популярним у вітчизняній освіті серед методів навчання. Ідеї проектного навчання в Росії виникли одночасно із розробками американських педагогів. Приміром, під керівництвом С. Шатського у 1905 році була організована невелика група працівників, які використовували проектні методи в практиці викладання [14, с.27].

У 1920-х роках всі переваги і недоліки застосування даного методу знайшли своє відображення в ідеях та досвіді В. Шульгіна. Його «теорія вимірання школи» будувалась не скільки навчанням за програмою, інтересами

учнів, скільки потребами навколишнього життя. Результати роботи за методом проектів були господарськими, виробничими, політичними, культурно-освітніми. Використання такого методу змінювало форми навчальної роботи із їж предметног на лабораторну, бригадну [15, с.31].

Н. Крупська вважала, що метод проектів привчав дітей до планової роботи, розвивав ініціативу, вміння зважувати обставини, привчав до самостійності, розширював сферу інтересів, вчив спостерігати, перевіряти себе в роботі тощо [5].

Але надмірне захоплення методом проектів ввійшло в конфлікт з класно-урочною системою. Введення цього методу було не продуманим і не послідовним, тому рішенням ЦК ВКП(б) у 1931 році метод було засуджено і заборонено.

У зарубіжних школах США, Великобританії, Бельгії, Ізраїлі, Фінляндії, Германії, Італії, Бразилії, Нідерландах метод проектів достатньо розвивався.

Відгуки проектної діяльності з'явилися у 30-50-ті роки. Фронтальна організація занять у вітчизняній школі залишилась основною і у 40-х роках метод проектів заявив про себе у мистецтві дизайну (малюнок, проект). У 60-х роках у працях Л. Арістової, М. Данилова, Б. Єсіпова з'явився інтерес до групової форми навчання, вивчення проблеми пізнавальної активності та самостійності. У 70-ті роки важливий напрям досліджень А. Олексюка, Ю. Бабанського, І. Лернера, Х. Діймете був пов'язаний з навчально-пізнавальною діяльністю учнів в умовах колективної, групової, індивідуальної роботи в класі. З'явилися дослідження В. Дьяченка, В. Котова, Т. Цукерман, О. Ярошенка, які були пов'язані загальними принципами організації групової навчальної діяльності. «Табу» на проектну діяльність у вітчизняній школі існувало до 90-х років минулого століття, разом із цим з навчального процесу було вилучено все цінне, що мав цей метод [17, с.257].

У наш час проектна діяльність все більше привертає увагу вітчизняних педагогів, як одна із активних форм розвитку пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, практично мислити.

Для того, щоб розпочати роботу над проектом і зрозуміти сутність проектної діяльності розглянемо детально поняття «проект – проектна діяльність – метод проекту».

Розкриваючи сутність поняття «проект», зосередимо увагу на тому, що у педагогічній науці немає єдиного його тлумачення. Так, У. Кільпатрик пояснює проект як будь-яку роботу, що виконана «від усього серця» і має певну цільову настанову. Дещо ширшими можна вважати визначення, подані у Великій Радянській енциклопедії (прототип, прообраз передбачуваного або можливого об'єкта, стану), Радянському енциклопедичному словнику (задум, план, прообраз певного об'єкту; сукупність документів і розрахунків, необхідних для його створення) та в Енциклопедичному словнику (ідея, якою суб'єкт розпоряджається як своєю думкою. Проект як проблема означає ситуацію творчості, в якій людина перестає бути власником ідеї, щоб отримати шанс наштовхнутися на щось нове, здивуватися, виявити його у своїй творчості) [2,

5, 9].

У ХІХ столітті, були визначені ще дві моделі методу проектів, які використовуються і сьогодні. Перша, більш рання модель Вудворта, припускає, що учні спочатку вивчають матеріали, набувають знань і навичок, необхідних для конструювання проектів. Друга, більш сучасна модель Річардса, припускає «занурення» у проблему, її фундаментальне дослідження.

Сьогодні існує безліч трактувань поняття «проекування».

За визначенням Дж. Джонса проект – «процес, який дає початок змінам у штучному середовищі». І. Чечель відзначає, що проект – це буквально «кинутий вперед», тобто прототип, прообраз будь-якого об'єкта, виду діяльності, а проектування перетворюється на процес створення проекту. В. Слободчиков розглядає проектування як механізм розвитку освіти – вищу форму інноваційної діяльності в освіті, яка не зводиться ні до оновлення, ні до нововведення. Є. Полат пояснює проект як об'єднану навчально-пізнавальну творчу діяльність учнів-партнерів, які мають спільну проблему, мету, способи діяльності, узгодженні методи, спрямовані на досягнення загального результату сумісної діяльності [11; 12].

В освітній галузі «Технологія» метод проектів визначається, як комплексний процес, який формує в школярів загально навчальні розуміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, енергії, інформації, технологіями їх обробки. С. Шишов під методом проектів розуміє: «спосіб організації пізнавально-трудої діяльності учнів з метою розв'язання проблем, пов'язаних з проектуванням, створенням і виготовленням реального об'єкта (продукту праці)» [14, с. 258].

Як зазначив О. Коберник: «проект є складовою проектування, що розглядається як створення проекту (прототипу, прообразу) передбачуваного або можливого об'єкту стану. Проектування – це вид діяльності, який синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудої, комунікативної, навчальної, теоретичної практичної діяльності» [3, с. 23].

Аналіз літературних джерел, (Н. Матяш, В. Симоненко) дає змогу стверджувати, що науковці, здебільшого, розглядають проектування як процес, під час якого створюється і виготовляється виріб (послуга) [7].

В. Симоненко розглядає такі типи проектів, як :

Інтелектуальні. Школярі повинні описати модернізовані способи обробки матеріалів, ґрунти, оригінальні нові технології виробництва виробів, продуктів і т.п. Можуть бути запропоновані розроблені програми для ЕОМ, комп'ютерна графіка і т.д. Предметом проектних розробок можуть стати інтер'єри навчальних, житлових і виробничих приміщень, дизайн будь-яких виробів предметів побуту, виробничих зразків.

Матеріальні. Під такими мається на увазі виготовлення інструментів і пристосувань, унаочнення і побутових пристроїв, засобів малої механізації і автоматизації. Проектами того роду можуть бути вироби художньо-прикладної і технічної творчості учнів, реалізовані в матеріалі раціоналізаторські

пропозиції школярів.

Екологічні. У цих проектах може здійснюватися експертна оцінка повітряно-газового середовища, стани водоймищ і ґрунтів, розповсюдження ерозії і залісення. Предметом дослідження і аналізу можуть стати способи очищення забруднених виробничих приміщень, лісових і лісогосподарських угідь, природних істотних водоймищ.

Сервісні. У сучасній техносфері відводиться першорядне значення накопиченню, підбору, оформленню і представленню інформації. Такі проекти дуже перспективні, представляється, що попит на цей вид послуг буде величезний.

Комплексні проекти, що включають інтелектуальні, матеріальні, екологічні і сервісні складові [11].

Проте, в аспекті розгляду методу проектів як ефективного інноваційного нововведення в освіті більшість науковців вказують на такі позитивні моменти його реалізації:

- доцільність інтегрованості методу проектів з процесом навчання в будь-якому без винятку освітньому закладі;
- актуальність для сьогодення способів організації результативної самостійної діяльності студентів та її керованість;
- дієвість підходів до формування пізнавальних інтересів студентів, мотивації їх пізнавальної активності та пізнавальної самостійності;
- продуктивність творчої самореалізації кожної особистості;
- спрямованість на розвиток інтелектуальних здібностей та фізичних можливостей вихованців, становлення їх емоційно-вольової сфери;
- досяжність цілеспрямованої пізнавальної діяльності, проникнення в сутність досліджуваних процесів (явищ);
- можливість формування потреби в самостійній навчально-пізнавальній діяльності;
- установа раціонального, педагогічно обґрунтованого використання ІКТ;
- забезпечення іж предметног спілкування між учасниками проектної діяльності;
- поєднання індивідуальних форм пізнавальної активності з груповими та колективними формами взаємодії учасників проектної діяльності;
- корекція процесу здійснення проектної діяльності з метою пошуку найбільш ефективних способів отримання конкретного (практичного) результату чи створення певного матеріального (інтелектуального) продукту.

Проект – це метод навчання. Він може застосовуватись як на заняттях, так і в іж предметног роботі, орієнтований на досягнення цілей самих студентів, тому неповторний; формує значну кількість навчальних і життєвих компетентностей, тому є ефективним; формує досвід, тому незамінний [13].

Проект (проекткування) – це зміст навчання. Найбільш сучасні сфери людської діяльності базуються на проектуванні. Тому проектування може бути основою професійних спекурсів [7].

Проект – це форма організації навчального процесу. Проектна діяльність

може стати альтернативою аудиторного навчання. А майбутнє за балансом альтернатив [10].

Проект – це особлива філософія освіти. Філософія мети та діяльності, результатів і досягнень, вона прийнятна для вищої школи сьогодення, тому що дозволяє поєднати ціннісно-змістовні основи культури та процес діяльній соціалізації [9].

Проектна технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення. Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість. Головною складовою методу є самостійність студента. Дуже важливою також є структуризація змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів. Використання дослідницьких підходів у проекті є свого роду наріжним каменем технології. Причому послідовність цих методів можна поставити у такий ряд: ||– визначення проблеми (визначення завдань, які впливають із дослідження) → висунення гіпотези вирішення завдань → обговорення методів дослідження → оформлення кінцевих результатів → аналіз одержаних даних → підбиття підсумків → коригування → висновки ||.

Використання методу «проектів» дозволяє реалізувати особистісно-діяльній (В. Давидов, Ш. Амонашвілі) і особистісно-орієнтований підходи в освіті (І. Якиманська, І. Бех, С. Подмазін та інші). Ці підходи базуються на застосуванні знань і вмінь, отриманих під час вивчення різних дисциплін на різних етапах навчання, інтегрувати їх у процесі роботи над проектом. Це забезпечує позитивну мотивацію і диференціацію у навчанні, активізує самостійну творчу діяльність студентів під час виконання проекту [6].

Метод проектів створює умови, за яких студент може самостійно здобувати знання чи застосовувати придбані раніше, причому замість дій за зразком в основному виступають пошукові й дослідницькі дії. Основний акцент робиться на творчий розвиток особистості. Студент повинен не тільки засвоїти необхідні знання й уміння, а й навчитися шукати і знаходити об'єкти для їх практичного застосування.

Усе зазначене присутнє, у першу чергу, в роботі з творчими проектами. Під творчим проектом ми маємо на увазі «самостійну творчу завершену роботу, виконану під керівництвом викладача». Таким чином, мета творчих проектів — сприяти самостійному формуванню інтелектуальних, спеціальних і загальнокультурних знань і вмінь студентів, сприяти розвитку таких умінь, як ініціатива, співробітництво, навички роботи в колективі, логічне мислення, бачення проблем і прийняття рішень, одержання і використання інформації, самостійне навчання, планування, розвиток комунікативних навичок. Метод проектів орієнтований «на творчу самореалізацію особистості, що розвивається, у процесі навчання» [9].

Психолого-педагогічні аспекти студентської творчості, що виділяються найбільш яскраво під час застосування методу проектів, виявляються в більшому рівні комфортності під час підготовки підсумкової роботи, наступності навичок, що відпрацьовуються, на базі засвоєних раніше знань, активного застосування покрокових стратегій (алгоритмів) творчості,

можливості для студентів самостійно маніпулювати часом, відпущеним на підготовку проекту.

Види проектів на заняттях з педагогіки

У 1918 р. один із засновників методу проектів, послідовник і прибічник Дж. Дьюї, професор педагогіки учительського коледжу при Колумбійському університеті В. Кілпатрік пояснював суть методу проектів так: «Уявіть собі дівчину, яка пошила сукню. Якщо вона вклала душу у свою роботу, працювала охоче, з любов'ю, самостійно зробила викрійку й вигадала фасон, то це і є зразок типового проекту, в самому педагогічному розумінні цього слова» [2].

Отже, за основу методу проектів було взято ідею спрямованості навчально-пізнавальної діяльності студентів на результат, який досягається завдяки розв'язанню тієї чи іншої практичної або теоретично значущої для них проблеми.

Варто наголосити, що виконання завдань за методом проектів передбачає два результати: зовнішній – той, який можна побачити, усвідомити, застосувати на практиці, щоб перевірити його функціональність тощо, та внутрішній – досвід діяльності, – який стане безцінним надбанням студента, об'єднавши знання, уміння, компетенції і цінності.

На різні категоріальні ознаки поняття «проект» вказують С. Кримський (систематична форма організації діяльності у взаємозв'язку її теоретичних і практичних аспектів), Ф. Бегюлі (послідовність взаємопов'язаних подій, які відбуваються впродовж встановленого обмеженого проміжку часу та спрямовані на досягнення оригінального і водночас певного результату), Л. Ващенко (інноваційна форма організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем), А. Моїсеев (форма побудови цілеспрямованої діяльності), Є. Полат (комплекс пошукових, дослідницьких, графічних та інших видів робіт, що виконуються з метою практичного чи теоретичного розв'язання значущої проблеми), У. Чартерс (дія, яка виконується в природних умовах і містить вирішення порівняно складного завдання), О. Пометун (цільовий акт діяльності, в основу якого покладено інтереси людини) [11].

У 1910-х роках американський професор Е. Колінгс запропонував першу у світі класифікацію навчальних проектів, розподіливши їх на чотири групи:

- проекти у вигляді гри – заняття, безпосередньою метою яких є участь студентів у груповій діяльності (гра, танець, театр, свято);
- екскурсійні проекти, які передбачають доцільне вивчення проблем, пов'язаних з навколишнім середовищем і суспільним життям;
- проекти-розповіді, що розробляються учнями з метою отримати задоволення від розповіді в різноманітних формах – усній, письмовій, пісенній, художньо-зображувальній тощо;
- конструктивні проекти, спрямовані на створення конкретного корисного продукту (приготування їжі, ремонт, рукоділля) [12, с.89].

Беручи за основу теоретичні положення та практичний досвід вітчизняної й зарубіжної педагогіки, розглянемо, питання класифікації типів проектів.

Значний внесок у розвиток теорії проектування робить російська дослідниця Є. Полат. Її класифікація дослідницьких проектів здійснена відповідно до предметно-змістової спрямованості, виділяючи між предметні, та між предметно проекти (таблиця 1).

Таблиця 1

Класифікація проектів (за Є. Полат)

Монопроекти	Міжпредметні проекти
Виконуються на заняттях одного предмету, хоча і передбачаються під час використання знань з інших дисциплін.	Виконуються зазвичай у між предметного час, передбачають інтеграцію знань з декількох предметів та потребують кваліфікованої допомоги викладачів-предметників.

А. Клименко та О. Подколзіна класифікують проекти відповідно до домінуючого методу чи діяльності.

Прикладні проекти, відрізняються чітко визначеним результатом діяльності його учасників (наприклад, проект закону, довідкові матеріали, словник, аргументоване пояснення будь-якого явища). Такі проекти, передбачають ґрунтовне осмислення структури, розподіл функцій між учасниками, оформлення результатів діяльності, їх подальшу презентацію та зовнішнє рецензування.

Дослідницькі проекти, що мають на меті організацію діяльності учнів, спрямовану на розв'язання творчих завдань із заздалегідь невідомим результатом та передбачають наявність певних етапів роботи (обґрунтування актуальності теми дослідження, предмету та об'єкту, визначення цілей та завдань, виявлення методів пошуку та джерел інформації, висунення гіпотези, визначення шляхів розв'язання проблеми, збір даних, їх аналіз та синтез, обговорення та оформлення отриманих результатів, виступ з повідомленням чи доповіддю, визначення нових проблем для подальшого аналізу).

Інформаційні проекти, котрі скеровані на вивчення характеристик будь-яких процесів, явищ, об'єктів і передбачають їх аналіз та узагальнення виявлених фактів; структура такого проекту схожа на структуру дослідницького, що часто є основою для їх поєднання.

Рольові проекти, в яких учасники виконують визначені ролі (літературних персонажів чи вигаданих героїв), зумовлені характерові і змістом проекту; імітують соціальні чи ділові відносини, ускладнені гіпотетичними ігровими ситуаціями; структура таких проектів лише окреслюється і залишається відкритою до завершення роботи. Такі проекти дозволяють не лише отримати нові знання, але й сприяють отриманню певного соціального досвіду.

Відповідно до класифікації української дослідниці О. Пехоти проекти розрізняють за певними критеріями (таблиця 2) [9; 10].

Критерії, за якими розрізняють проекти

За домінантною діяльністю	За предметно-змістовим напрямом	За кількістю учасників	За географією	За терміном виконання
Дослідницькі	Монопроекти	Індивідуальні	Локальні (вузівські)	Коротко-термінові
Інформаційні	Міжпредметні	Групові	Регіональні	Середньо-термінові
Ігрові		Колективні	Національні	Довготермінові
Ознайомчо-орієнтовані			Міжнародні	
Практичні				
Творчі				

Дослідницькі проекти. Потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми, планування шляхів її розв'язання.

Творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Вони заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, свято, тощо. І тоді потрібні сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому, газети.

Ігрові проекти. Учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Інформаційні проекти. Спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність; методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами,

аргументовані висновки); результат (стаття, доповідь, реферат, відеофільм); презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення у телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їхнім модулем.

Практико-орієнтовані проекти. Результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, словник, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження у практику. Якщо короткотермінові проекти можуть виконуватися на уроках з одного предмету, то довготермінові проекти (від одного місяця до року) присвячені доволі великій або декільком пов'язаним проблемам, і відповідно є міждисциплінарними та аналізуються здебільшого в позаурочний час. У реальній практиці здебільшого застосовуються змішані типи проектів, де, наприклад, поєднуються ознаки як предметних так і між предметних [9].

Змістовий аспект проекту визначає тематичну спрямованість проектів.

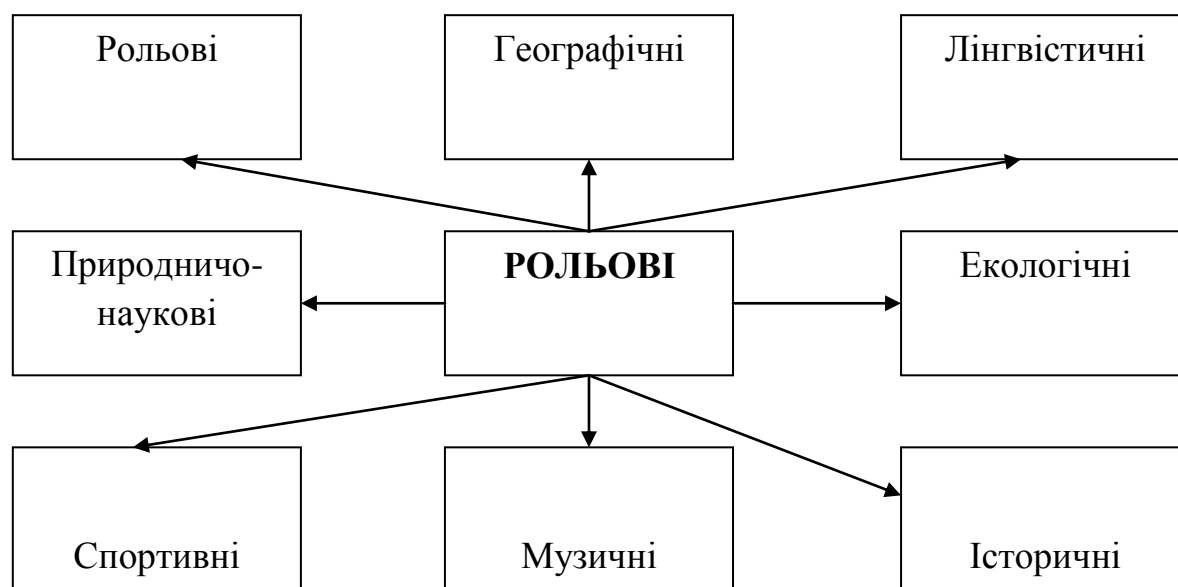

Рис. 1. Змістовий аспект спрямованості проектів

Залежно від ситуації добір тематики проектів може бути різним:

- в одних випадках ця тематика може формулюватися науковцями, які працюють у галузі освіти, в рамках затверджених навчальних програм;
- у других – ініціативно висуватися педагогами з врахуванням навчальної ситуації та стану викладання предмету, природних професійних інтересів, уподобань та здібностей учнів;
- у третіх – тематика проектів може пропонуватися й учнями, які природно орієнтуються на власні інтереси, не лише пізнавальні, а й творчі, прикладні.

Теми проектів найчастіше сьогодні стосуються конкретного практичного питання, що є актуальним для реального життя. Разом із тим, це вимагає залучення знань не лише з одного предмету, але й з різних галузей, стимулює систематичне творче мислення, «вмикання» навичок дослідницької роботи. Саме таким чином досягається природна інтеграція знань.

Розглянемо кілька методів колективного обговорення проблем.

Метод «мозкової атаки». Найбільш відомий і поширений метод пошуку ідей через творчу співпрацю групи фахівців. Керує «мозковим штурмом» фахівець із досвідом проведення подібних заходів.

Різновиди методу:

Пряма «мозкова атака» – метод колективного генерування ідей щодо розв'язання творчої задачі, мета якої – добір ідей.

Правила для учасників:

1. Учасники сідають за стіл обличчям один до одного.
2. Забороняються суперечки, критика, оцінки того, що говориться.
3. Час виступу для учасника становить 1-2 хв.
4. Висловлюються будь-які ідеї, навіть абсурдні.
5. Кількість ідей важливіша за їх якість.

Зустрічна «мозкова атака». Припускає не генерацію нових ідей, а критику вже наявних.

Правила для учасників:

1. Критика викладається лаконічно, позитивно;
2. Ідеї, що вимагають тривалого часу для обговорення, розглядаються пізніше; виступати кожному можна багато разів, але краще по колу;
3. Тривалість виступу – 15-20 хв.;
4. Бажано проводити «атаку» в першій половині дня, у спокійній атмосфері.

Метод «подвійної мозкової атаки».

Правила для учасників:

1. Кількість учасників: 30-40 осіб,
2. Тривалість роботи 2,5-3 год., включаючи 45-хвилину перерву.
3. Всім учасникам розсилаються письмові запрошення зі вказівкою мети «мозкової атаки» та роз'ясненням їхньої ролі у вирішенні задачі
4. У перерві, котра є складовою роботи, ідеї уточнюються й обговорюються, відбувається генерування нових ідей.
5. Виступ усіх без винятку учасників строго регламентується.
6. Ідеї оцінюються експертами та рекомендуються до впровадження.

Метод колективної генерації ідей (за американською термінологією метод «мозкової атаки») спрямований на одержання великої кількості ідей, у тому числі і від осіб, що, володіючи досить високим ступенем ерудиції, звичайно утримуються від висловлень.

При проведенні експертного опитування за допомогою методу колективної генерації ідей проблема повинна бути сформульована в основних термінах з виділенням центрального питання. Крім того, передбачається відсутність будь-якого виду критики, що перешкоджає формулюванню ідей,

вільна інтерпретація ідей у рамках даного питання, прагнення до одержання максимальної кількості ідей, з огляду на принцип підвищення імовірності корисних пропозицій зі збільшенням загальної їхньої кількості і, нарешті, заохочення різних комбінацій ідей і шляхів їхнього удосконалення.

Процес висування ідей протікає у визначеному змісті лавиноподібно: висловлювана одним із членів групи ідея породжує творчу реакцію в інших. Дослідження ефективності методу колективної генерації ідей показали, що групове мислення генерує на 70% більше коштовних нових ідей, ніж сума індивідуальних. Найбільш продуктивними визнані групи в 10-15 чоловік, хоча є приклади використання і більш численних груп – до 200 чоловік.

Тому що результати цього методу представляють не сукупність незв'язаних висловлень, а систему ідей, жодна пропозиція не персоніфікується. Результати обговорення вважаються плодом колективної праці всієї групи. Це цілком закономірно. Адже будь-яка ідея, висловлена в даний момент одним з учасників опитування, могла вже раніше «думкою належати» його колезі, що очікує слова. Крім того, конкретна пропозиція може бути прямо підказано ідеєю, поданою кимсь декількома хвилинами раніш. Приймаючи до уваги зазначений аспект, на розгляд не рекомендується виносити проблеми, що торкаються чогось пріоритету у розглянутій галузі.

За допомогою методу колективної генерації ідей можна успішно вирішувати багато задач маркетингових досліджень, наприклад: визначення можливих шляхів розвитку прогнозованого процесу чи об'єкта, один із яких оптимальний; при рішенні подібних задач даний метод застосовується з метою визначення повного набору можливих шляхів розвитку; визначення найбільш широкого кола застосовуваних методів, якщо рішення проблеми вимагає рівнобіжного чи послідовного використання ряду різноманітних методів; виявлення кола факторів, які необхідно приймати в увагу, визначаючи остаточний варіант рішення. Наприклад, величину попиту.

До числа найважливіших недоліків методу колективної генерації ідей належить значний рівень інформаційного шуму, створюваного тривіальними ідеями, спонтанний і стихійний характер генерації ідей.

Метод дискусії. Передбачає підготовку рішень із залученням широкого кола учасників (не більше 20 осіб). Дискусія проводиться як відкрите колективне обговорення проблеми, основним завданням якого є всебічний аналіз усіх факторів, позитивних і негативних наслідків, з'ясування позицій учасників, узгодження та інтеграція. У ході дискусії дозволяється критика.

Метод ключових запитань. Метод доцільно застосовувати для збору додаткової інформації в умовах проблемної ситуації. Запитання, що ставляться, слугують стимулом у формуванні стратегії й тактики вирішення задачі, розвивають інтуїцію, формують алгоритми мислення, наводять людину на ідею вирішення, спонукають до правильних відповідей.

Метод 635. Група з 6 учасників аналізує та формулює задану проблему. Кожен учасник заносить у формуляр 3 пропозиції з розв'язання проблеми (протягом 5 хв.) і передає формуляр сусіду. Останній бере до відома пропозиції свого попередника, а під ними у три стовпчики вносить ще три власні

пропозиції. Вони можуть використовуватися для подальшої розробки записаних рішень, але можуть висуватися й нові. Процес закінчується, коли учасники обробили всі формуляри. Завдяки цьому методу можна одержати до 108 (6 x 3 x 6) пропозицій.

Метод Дельфи. Експертам (5-20 осіб) пропонуються питання та формулювання відповідей без аргументації. Для подання пропозицій встановлюється часовий ліміт – приблизно 14 днів. Після того, як усі відповіді надійшли, пропозиції, що містяться в них, підсумовуються, ті, що повторюються – відсіваються. Метод найбільш складний і тривалий за часом. Основна перевага методу – незалежність думки експертів, що перебувають у просторовому віддаленні один від одного. Під час опитування зберігається анонімність відповідей експертів.

Творці цього методу назвали його «Дельфи» на іж'я давньогрецького міста Дельфи, що заслужив свою популярність оракулами, які займалися пророкуванню майбутнього.

У методі «Дельфи» робиться спроба удосконалити груповий підхід до вирішення задачі, розробки чи прогнозу оцінки шляхом взаємної критики суб'єктивних поглядів, висловлюваних окремими фахівцями без безпосередніх контактів між ними і при збереженні анонімності думок чи аргументацій у захист цих думок.

Даний метод розроблено американською консалтинговою фірмою «Ренд-корпорейшен». Широку популярність одержав через 7-8 років після його застосування для потреб армії США. Сутність методу полягає в тому, що прогнозні оцінки визначаються на основі висновків експертів, яким доручається аргументоване обґрунтування своєї точки зору про стан і розвиток того чи іншого ринку чи іншої проблеми. Оцінки, отримані від експертів, обробляються й аналізуються за спеціальною методикою (є стандартна програма для ПК).

В одному з варіантів цього методу пряме обговорення замінюється обміном інформацією і думками за допомогою ретельно розроблених запитальників. До учасників звертаються з проханням не тільки висловити свої думки, але і навести їх обґрунтування, а в кожному з наступних турів опитування їм видається нова й уточнена інформація з висловлених думок, що утвориться в результаті розрахунку збігів на раніше виконаних етапах роботи. Цей процес продовжується доти, поки просування в напрямку підвищення збігу точок зору не стає незначним. Після цього фіксуються розбіжні точки зору.

Для з'ясування сутності методу «Дельфи» розглянемо приклад оцінки попиту на якийсь товар, при проведенні якої можуть існувати різні точки зору і судження. Будемо вирішувати цю задачу в наступній послідовності.

По-перше, попросимо окремо кожного експерта дати свою оцінку попиту Z , потім розташуємо відповіді в порядку зростання пропонованих значень і визначимо квартали Q_1 , Q_2 і Q_3 таким чином, щоб кожний з чотирьох інтервалів, утворених цими трьома крапками на лінії значень Z , містив одну четверту частину оцінок. Для 11 учасників це буде виглядати в такий спосіб:

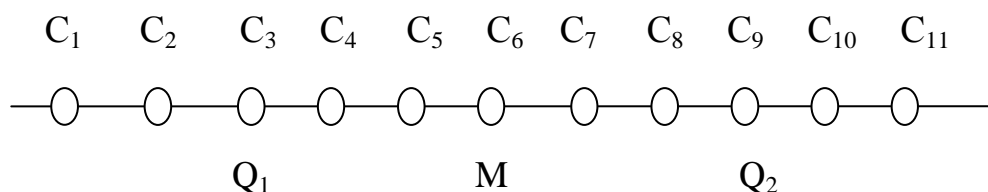

Рис. 2

По-друге, значення Q₁, M і Q₃ (думка експертної групи) повідомляємо учасникам опитування й у тому випадку, якщо первісна оцінка виходить за міжквартильне значення (Q₁ – Q₃), просимо переглянути її, а також висловити свої розуміння, чому відповідь повинна бути нижче (чи вище) від значень 75% учасників першого туру.

По-третє, ми передаємо результати другого туру (які, як правило, мають меншу розбіжність, ніж у першому турі) в узагальненій формі всім учасникам опитування, включаючи сюди нові квартили і медіану. Крім того, фіксуються обґрунтування зменшення чи збільшення значень, запропонованих учасникам опитування в другому турі (звичайно, при їхньому узагальненні і редагуванні зберігається анонімність авторів). Після цього експертів просять розглянути нові оцінки і їхні обґрунтування, висловити свій сумнів щодо їхньої вагомості й переглянути свою попередню оцінку. У тому випадку, якщо переглянуті оцінки випадають з міжквартильних значень, то автора просять коротко викласти причини його незгоди з аргументами, що привели б його оцінку ближче до значення медіани.

Нарешті, у четвертому турі учасникам опитування повідомляють квартили третього розподілу відповідей і контраргументи, висловлені в третьому турі і просять ще раз переглянути оцінки. Медіана, одержувана в результаті четвертого туру, приймається як значення групової експертної оцінки величини попиту. Найчастіше необхідний рівень консенсусу експертів досягається за два тури.

Аналіз досліджень показав, що проекти застосовуються у навчально-виховному процесі при вивченні будь-якого предмету, курсу.

Проектна діяльність студентів забезпечує пріоритет соціально-значимих знань і умінь, що найбільше відповідає парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання і вміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватися у професійній діяльності.

Отже, аналіз педагогічної літератури з цього питання дає можливість з'ясувати, що технологія проектів на сьогодні – одна з найбільш розповсюджених видів дослідницької роботи студентів. Вона розглядається як альтернатива аудиторній системі навчальних закладах, але вона зовсім не повинна витіснити її і стати панацеєю. Проектна технологія має бути використана як доповнення до інших видів прямого або непрямого навчання, як засіб прискореного росту і в особистому плані, і в академічному.

Таким чином, проектне навчання стимулює і посилює позитивну

мотивацію до навчання, тому що воно: особистісно-орієнтоване; активізує безліч дидактичних підходів – навчання у процесі діяльності, сумісне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне та проблемне навчання, дискусія, командне навчання; само мотивуюче, що означає зростання інтересу та включення в роботу в міру її виконання; дозволяє вчитись на власному досвіді та досвіді інших; приносить задоволення студентам, які бачать продукт своєї власної праці.

Література

1. Вульфсон Б. Л. Джон Дьюи и советская психология / Б.Л.Вульфсон // Педагогика. – 1992. – № 9-10. – С. 99-105.
2. Килпатрик В.Х. Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе / В.Х.Килпатрик. – Л.: Блокгауз – Нефрон, 1925. – 43 с.
3. Коберник О. Проективна педагогіка і національна школа / О. Коберник // Шлях освіти. – 2000. – №1. – С.7-9.
4. Коберник О.С. Розробка творчих проектів на уроках технічної праці / О.С.Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – №2. – С.41-45.
5. Крупская Н.К. Педагогические сочинения: в 10 т. / Н.К.Крупская. – М., 1959. – Т.1. – С. 174.
6. Курицина В.Н. Метод проектов: вчера, сегодня, завтра / В.Н.Курицина // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство. – Воронеж: ВГПУ, 2000. – С.59-63.
7. Матяш Н.В. Психология проектной деятельности школьников в условиях технологического образования / Н.В.Матяш; под ред. В.В.Рубцова. – Мозырь: РИФ «Белый ветер», 2000. – 286 с.
8. Новиков А.М. Образовательный проект: методология практической образовательной деятельности / А.Новиков, Д.Новиков. – М.: Эгвес, 2004. – 231 с.
9. Освітні технології: навч.-метод. посібник / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та інші]; за редакцією О.М. Пехоти. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 255 с.
10. Осмоловський А. Від навчального проекту до соціальної самореалізації особистості / А.Осмоловський, Л.Василенко // Шлях освіти. – 2000. – №2. – С.34-37.
11. Теорія і методика: [монографія] / За редакцією О.М. Коберника. – К. : Наук. світ, 2003. – 172 с.
12. Терещук А. Навчання учнів основних етапів проектно-технологічної діяльності / А.Терещук, А.Вдовиченко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №4. – С. 10-13.
13. Что такое проект? / Е. Полат, И.Петрова, М. Бухаркина, М. Моисеева // Відкритий урок. – 2004. – №5-6. – С. 10-17.
14. Шевельова О. Метод проектів: історія розвитку та сучасність / О.Шевельова // Інноваційні технології в професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики: зб. наук праць. – Вип. 1. – Полтава: ПДПУ ім. В.Г. Короленка, 2006. – С. 257-260.
15. Шуляк В. Створення і втілення в життя власних проектів / В.Шуляк // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №3. – С.8-9.
16. Ящук С. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно-технологічної діяльності / С. Ящук // Рідна школа. – 2004. – № 4. – С. 9-11.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИКУМ В НАВЧАЛЬНИХ МАЙСТЕРНЯХ». ЗРАЗКИ НАВЧАЛЬНИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРОЕКТІВ

1. Сутність проектної діяльності в підготовці вчителя технології

Сьогодні в умовах особистісно-орієнтованого навчання, зусилля дидактів і педагогів практиків звернено на пошук чинників, що впливають на ефективність педагогічного процесу, як систему освіти в цілому, так і в підготовці майбутнього вчителя.

Орієнтація на нормативні державні документи (Закон України «Про вищу освіту», Концепцію педагогічної освіти, Національну доктрину розвитку освіти України у XXI столітті), Болонської конвенції дозволяє сьогодні стверджувати про новий особистісно-орієнтований підхід до процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів (зокрема вчителя технології), результатом якої повинно стати формування готовності студентів до професійного саморозвитку.

Важливою умовою ефективної підготовки майбутніх вчителів технології до професійного саморозвитку є запровадження у навчально-виховний процес студентів технологічної освіти проектної діяльності.

Адже, підготовка сучасного вчителя технології має набути фундаментального характеру, щоб знання і вміння отриманні під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін поєднувалися у проектній діяльності. Можливість прогнозування навчального процесу майбутніми вчителями, створення проекту, як інноваційної моделі освітньо-виховного процесу, який базується на творчому характері і ціннісній орієнтації, стимулюванні інтересу роботи школярів, розширенню їхнього світогляду – свідчить про необхідність підготовки вищою школою «нового» покоління спеціалістів. І саме, технологічна освіта повинна забезпечувати не лише проектно-технологічну компетентність майбутнього фахівця, його уміння проектувати і виготовляти вироби, а й готовність аналізувати процес і результати навчальної проектно-технологічної діяльності, приймати відповідальні рішення, з урахуванням сучасних вимог до промислового, конкурентно-здатного продукту, запитів споживачів, суспільства в цілому.

Проектно-технологічна діяльність є тим інтегративним видом діяльності, що формує у студентів професійні знання та вміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямована на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, енергії, інформації, технологіями їх обробки.

Студентами напряму підготовки 6.010103 «Технологічна освіта» з 4-7 семестри, денного та заочного відділень, фізико-технологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету, вивчається дисципліна «Практикум в навчальних майстернях». Згідно навчального плану, курс цієї дисципліни вміщує в собі 21 кредит ECTS. Практикум в навчальних майстернях

поділяється на 4 навчальні модулі «Художня вишивка», «Техніка створення текстильних структур з м'якого погонажу», «Обробка тканин», «Кулінарія». Кожен навчальний модуль містить 3 змістовних модулі (разом - 12 змістовних модулів). Навчальний процес практикуму у навчальних майстернях будується на основі суспільно корисної й продуктивної праці студентів.

Одним з основних структурних елементів програми закладених у практикум в навчальних майстернях – є метод проектів (навчальний проект). Ефективність формування проектно-технологічних знань та умінь студентів залежить від активного залучення їх до проектної діяльності та вірного підбору суспільно корисних виробів, що проектуються та виготовляються.

Метод проектів не єдиний метод, який використовують на заняттях з практикуму. Він виступає як елемент, що об'єднує інші методи в єдине ціле – навчальний процес. На відповідних етапах виконання проекту необхідно використовувати такі методи як метод розв'язування технічних задач, методи конструювання і моделювання, словесні методи, методи демонстрації (зокрема, демонстрація прийомів роботи), методи практичної роботи (зокрема, тренувальні вправи, пробне виконання роботи) і ін. При цьому можливе дублювання ряду прийомів і операцій, що вже частково засвоєні студентом.

Навчальний проект – один із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького, творчого проектно-конструкторського характеру, що передбачає розробку, виконання, оформлення та захист проекту.

Індивідуальне завдання — форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладачів. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом.

Відповідною інноваційним технологіям навчання різновидністю індивідуальних занять є індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ).

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового екзамену чи заліку.

Мета ІНДЗ. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст ІНДЗ. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура ІНДЗ (орієнтовна):

– вступ – зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її

положення;

- теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- методи (при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт) – вказуються і коротко характеризуються методи роботи;
- основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;
- висновки;
- список використаної літератури.

Порядок подання та захист ІНДЗ:

Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді скріпленого зошита (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (обсягом до 10 арк.)

ІНДЗ подається викладачу, який читає лекційний курс з даної дисципліни та приймає екзамен або залік, не пізніше ніж за 2 тижні до екзамену (заліку).

Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (практичному, семінарському, колоквиумі і т.ін.) з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

Оцінка за ІНДЗ є обов'язковим компонентом іспитової оцінки (диференційованого заліку, заліку) і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Питома вага ІНДЗ у загальній оцінці з дисципліни, залежно від складності та змісту завдання, може становити від 30% до 50%.

2. Зміст і порядок оформлення навчального проекту

Навчальний проект оформлюється відповідно до вказаних текстових документів. У випадку порушення правил оформлення робота повертається автору для усунення допущених помилок.

Навчальний проект складається з трьох частин:

1. Теоретичної (пояснювальна записка).
2. Графічної (ескізи, схеми, технічний малюнок, креслення, технологічні та інструкційні картки).
3. Практичної (виріб).

Пояснювальна записка виконується одним із трьох способів:

- рукописним креслярським шрифтом (підкладна сітка № 2) на 1 сторінці 30 рядків;
- друкується на машинці через 2 інтервали на 1 сторінці 30 рядків, в 1 рядку 60-65 знаків;
- набирається на комп'ютері в редакторі Word for Windows, шрифт для набору тексту – Times NR 14, 1,5 інтервали.

Обсяг пояснювальної записки без додатків 12-15 сторінок машинописного тексту.

Пояснювальна записка оформляється на окремих аркушах формату А4, текст з одного боку аркуша. При заповненні аркушу слід залишати поля: зліва-30 мм, справа – 10 мм, зверху і знизу по 20 мм, абзац дорівнює 5 знакам.

Нумерація сторінок проводиться починаючи з титульної сторінки, але номери ставляться починаючи з четвертої сторінки посередині верхнього поля.

(Примітка. Графічна частина проекту може бути розміщена в додатках пояснювальної записки, якщо вона виконана на аркушах формату А4.)

Оскільки в навчальному проекті обов'язковий огляд літератури, необхідно робити посилання на авторів, вказувати, на основі яких літературних джерел написана ця курсова робота. Бібліографічні посилання робляться «внутрішньо-текстові». Після запису посилання на джерело, в квадратних дужках проставляють [6, 38] де 6 – це номер літературного джерела в списку використаної літератури, а 38 – це номер сторінки з якої взято дане посилання.

Всі схеми, ескізи, рисунки, таблиці повинні мати нумерацію в межах розділу (наприклад: 1.2 – друга таблиця першого розділу; 2.1 – перша таблиця другого розділу). Кожен рисунок, ескіз, схема повинні мати назву. Якщо в тексті подаються таблиці, то їх розташовують після першого згадування. Над правим верхнім кутом таблиці пишуть «Таблиця» з вказівкою на її порядковий номер. Назву таблиці подають безпосередньо під словом «Таблиця» посередині рядка. Примітки, що з нею пов'язані, розташовують під таблицею.

Практична частина передбачає виріб виконаний згідно з темою навчального проекту, виконаний в масштабі 1:1.

Виріб повинен відповідати всім теоретико-технологічним вимогам даного навчального проекту, які описані в пояснювальній записці та розроблені в графічній частині навчального проекту.

Зміст пояснювальної записки повинен бути викладений в такій послідовності: титульний аркуш, зміст.

Вступ (актуальність вибору об'єкту проектування та формулювання завдань).

I. Організаційно-підготовчий етап.

II. Конструкторський етап.

III. Технологічний етап.

IV. Заключний етап.

Висновки.

Література.

Додатки.

3. Характеристика етапів навчального проекту.

Підготовка студентами проекту з «Практикуму в навчальних майстернях (основи швейного виробництва)» передбачає відпрацювання ними відповідних етапів і стадій виконання проекту.

Вступ.

Обсяг вступу складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту. У вступі студент повинен: обґрунтувати актуальність вибору об'єкту проектування, мету та завдання.

Обґрунтування студенти здійснюють на основі огляду літературних джерел про сучасний напрямок моди, а також сучасні технології виготовлення та оздоблення виробів. Студенти визначаються з напрямком і темою проектної

діяльності, з виробом який будуть проектувати та виготовляти, описують його, встановлюють хто буде ним користуватись, і чому в ньому виникла потреба.

Мета – це запланований результат даного дослідження.

Завдання – це конкретні зазначення, які вирішуватимуться відповідно до визначеної мети. Наприклад: проаналізувати літературні та інформаційні джерела з теми начального проекту; розробити ескіз виробу; теоретично обґрунтувати; правильно підібрати матеріали і технологічне обладнання; провести економічне та екологічне обґрунтування; практично виготовити виріб.

I. Організаційно-підготовчий етап.

Дизайн-аналіз аналогів.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

В основу будь-якого творчого проекту закладено відпрацювання певної кількості можливих ідей або рішень, їх називають початковими ідеями. Студенти виконують їх у вигляді замальовок, рисунків, ескізів. Вони можуть по експериментувати з картоном або папером і подивитись, що може вийти з тієї чи іншої ідеї. Розробка початкових ідей розвиває творче дивергентне мислення

В ході виконання дизайн-аналізу проекту студенти повинні провести ряд досліджень. Перший тип дослідження вивчити подібні вироби і подивитись, як вони виготовлені, які матеріали використані для їх виготовлення і чому, де вони виготовляються. Встановити які проектні рішення були прийняті конструктором, спробувати прослідкувати хід його думки. Знаходять зв'язок між формою і функціями виробу. В міру того, як студент рухається від простого розуміння проблеми до конкретного рішення, яке буде апробоване в реальному житті, постійно проходить процес аналізу, оцінки і синтезу.

Аналіз виробу.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

На цій стадії виконання проекту студент повинен продумати, яким критеріям повинен відповідати кінцевий виріб, щоб він вийшов вдалим. Це список вимог що враховують інтереси споживача, мету, суть виробу, його розмір, матеріал, ціну, а також вимоги, які відносяться до ергономіки, способів виробництва, оформлення і т.п. Самий простий випадок це просто список, перелік пунктів, які необхідно врахувати; в ідеалі розробляють проектну специфікацію (критерії, що враховують інтереси споживача; критерії вибору матеріалу, розмірів виробу; критерії визначення технологічності виробу; екологічні, ергономічні критерії; критерії вибору способу виробництва та оформлення виробу).

Оцінка ідей для вибору найбільш досконалої.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

Оцінка ідей за розробленими критеріями, вибір найбільш вдалої за найбільшою кількістю позитивних якостей.

II. Конструкторський етап.

Детальне відпрацювання кращої ідеї.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

На цьому етапі необхідні детальний ескіз або робоче креслення, технічний малюнок (Технічний опис виробу. Вихідні дані. Розробка детального ескізу, креслення конструкції виробу, моделювання виробу, обумовлення прибавок, розробка лекал, підбір та розробка технічного малюнка (орнаменту, візерунку) для оздоблення виробу).

Вибір матеріалів, інструментів та обладнання.

Обсяг складає 1 сторінка друкованого тексту або 2 сторінки рукописного тексту.

Може подаватись студентами у вигляді списку (нитки (для вишивання, в'язання, виготовлення швейного виробу); текстильні матеріали; обладнання, інструменти та ін.).

Вибір технології виготовлення та оздоблення виробу. Складання технологічної карти.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

Характеристика основних способів, режимів з'єднання деталей виробу. Характеристика техніки оздоблення та виготовлення виробу.

Студенти розробляють технологічну карту на виготовлення виробу. Дають короткий опис вибору технології та техніки оздоблення або виготовлення виробу.

Економічне та екологічне обґрунтування. Міні маркетингові дослідження.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

Студенти визначають вартість матеріалів, вартість робіт і ін. Розраховують собівартість виробу, проводять екологічну експертизу майбутнього виробу.

Студенти вивчають попит та пропозиції на спроектовану продукцію, здійснюють можливість її реалізації.

Організація робочого місця. Визначення безпечних умов праці.

Обсяг складає 1 сторінка друкованого тексту або 2-4 сторінки рукописного тексту.

Студенти виконують опис робочого місця при виконанні відповідних робіт. Наприклад: *(подається на прикладі виготовлення швейних виробів)* організація робочого місця при виконанні ручних, машинних та волого-теплових робіт; організація робочого місця при розкроюванні швейних виробів.

Студенти готують перелік правил техніки безпеки яких необхідно дотримуватись при виконанні технологічних операцій по виготовленню виробу та його оздобленню.

III. Технологічний етап.

Виконання технологічної послідовності виготовлення виробу.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

Виконання технологічних операцій. Студенти, спершу, виконують тренувальні вправи а потім працюють над виготовленням виробу та його оздобленням.

В письмові записці студенти дають коротке обґрунтування операцій. Наприклад: *(подається на прикладі виготовлення швейних виробів)* характеристика прийомів виконання ручних, машинних і волого-теплових операцій та їх демонстрація; схема розкладки лекал деталей на тканині; технологічна послідовність виготовлення; підготовка деталей крою до обробки; проведення першої примірки, виявлення дефектів і їх усунення; проведення другої примірки; усунення дефектів обробки виробу й уточнення довжини. Обробка низу виробу. Остаточна обробка виробу. Волого-теплова обробка виробу (поопераційна й остаточна).

IV. Заклучний етап.

Контроль розмірів виробу, його випробування. Усунення недоліків.

Обсяг складає 1-2 сторінки друкованого тексту або 2-4 сторінок рукописного тексту.

Студенти проводять контроль розмірів виготовленого виробу та його випробування. Результати вимірювань подають у вигляді таблиць.

Після контролю розмірів і проведених випробувань студенти усувають виявлені недоліки.

Висновки.

Обсяг складає 1 сторінка друкованого тексту або 2 сторінки рукописного тексту.

Коротко викладаються студентом результати роботи з теоретичної, графічної і практичної частин. Здійснюють самоаналіз вартості, самооцінку досягнутих результатів.

Література.

Літературні джерела оформляються за алфавітом. Список літератури містить бібліографічний опис всіх робіт, що були використані під час виконання курсової роботи. Обов'язково вміщуються всі цитовані та позначені у тексті роботи джерела. У бібліографії всі джерела нумеруються. Спочатку йдуть офіційні документи, закони, а потім решта творів в алфавітному порядку за прізвищами авторів та назвами робіт. Назви творів, видавництв не беруться в лапки.

Іноземні літературні джерела на рідну мову не перекладаються.

Додатки.

Додатки містять: ескізи, схеми, креслення, технологічні карти та ін.

Захист та критерії оцінювання навчального проекту

Навчальний проект виконується студентами в терміни, що встановлені програмою навчальної дисципліни. До захисту не допускається робота, яка попередньо не була прочитана та розглянута викладачем.

Студенту надається до семи хвилин для викладення основних положень

роботи. У доповіді студент повинен висвітлити завдання роботи, дати характеристику процесу виконання роботи та її результатів. Виступ повинен бути коротким, але змістовним. Цьому сприятиме старанно добраний та добре виконаний ілюстративний матеріал, який тільки демонструється. Після виступу студент відповідає на питання викладача, та осіб присутніх на захисті.

Результати захисту оцінюються викладачем і після того, як будуть вислухані захисти всіх присутніх студентів викладач озвучує оцінки з обґрунтуванням.

Захищений студентом навчальний проект оцінюється 100 балів (згідно оцінки видів навчальної роботи в модульно-рейтинговій системі з даної дисципліни).

На оцінку захисту впливають штрафні санкції це – зняття 1 балу за кожен день затримки здачі та захисту проекту, а також зняття 10 балів за кожен оцінку нижче «5».

До критеріїв оцінювання навчального проекту належать:

– Обґрунтування вибору теми та новизни. Практичне спрямування проекту й значення виконаної роботи.

– Обсяг та повнота розробки, правильне виконання етапів проектування, самостійність, завершеність, підготовленість до виконання проекту іншими людьми.

– Доцільність запропонованих рішень, підходів, технологій, технік, повноти бібліографії та ін.

– Рівень творчості; оригінальність теми, конструкції, оздоблення, матеріалів, тканин та ін.

– Ритмічність роботи студента при виконанні навчального проекту.

– Глибина і системність отриманих студентом знань та вмінь під час виконання проекту.

– Якість пояснювальної записки: оформлення, відповідність вимогам, рубрикація й структура тексту, якість ескізів, схем, малюнків.

– Якість виробу, відповідність стандартам та технологічним вимогам.

– Виготовлений виріб повинен відповідати всім теоретико-технологічним вимогам даного навчального проекту, які описані в пояснювальній записці та розроблені в графічній частині.

– Вчасність здачі та захисту навчального проекту.

Таблиця 1

Критерії оцінювання навчальних досягнень з виконання та захисту навчального проекту

Бали	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
10	2	Студент фрагментарно відтворив незначну частину обґрунтування вибору об'єкту проектування, має поверхневі уявлення про об'єкт. Аргументував менше половини прийомів та технологічних операцій для проектування виробу. Об'єм знань та вмінь незначний, глибина поверхнева. Самостійно й

		систематично забезпечив задовільну організацію праці, робочого місця та дотримання техніки безпеки. Якість пояснювальної записки та графічної частини проекту не відповідає вимогам та містить грубі неточності від встановлених показників. Виготовлений об'єкт проектування не відповідає вимогам, містить багато суттєвих відхилень від встановлених якісних показників, виправлення яких не можливе. Доповідь фрагментарно-послідовна, виявляє здатність елементарно висловлювати думки.
40	3	Студент фрагментарно і нечітко обґрунтував вибір теми, об'єкту проектування. Не чітко аргументував та виконав всі прийоми і технологічні операції при виконанні проекту в межах визначених норм часу. Самостійно й систематично забезпечив задовільну організацію праці, робочого місця та дотримання техніки безпеки. Якість пояснювальної записки та графічної частини проекту не відповідає вимогам та містить суттєві неточності. Виготовлений об'єкт проектування не відповідає вимогам, містить багато суттєвих відхилень від встановлених якісних показників, проте можливе їх виправлення. Студент володіє системними знаннями та вміннями фрагментарно, не виявляє здатності приймати творчі рішення, аналізувати, систематизувати порівнювати підходи та творчо узагальнювати висновки. Доповідь послідовна, але з значними помилками. Відповіді на запитання фрагментарно-правильні.
70	4	Студент обґрунтував вибір теми, об'єкту проектування втіливши новизну та оригінальність даної розробки. Розробляє та володіє різними видами проектно-технологічної документації. Виконав всі прийоми і технологічні операції при виконанні проекту в межах визначених норм часу. Самостійно й систематично забезпечив зразкову організацію праці, робочого місця та дотримання техніки безпеки. Якість пояснювальної записки та графічної частини проекту відповідає вимогам та естетично оформлені. Виготовлений об'єкт проектування має несуттєві відхилення відносно теоретичного обґрунтування та графічної частини. Студент володіє системними знаннями та вміннями, але не виявляє здатності приймати творчі рішення, аналізувати, систематизувати порівнювати підходи та творчо узагальнювати висновки. Доповідь повна, але з помилками. Відповіді на запитання правильні, але з певною кількістю неточностей.
100	5	Студент творчо обґрунтував вибір теми, об'єкту проектування втіливши новизну та оригінальність даної розробки. Вільно розробляє та володіє різними видами проектно-технологічної документації використовуючи додаткові джерела інформації.

		<p>Бездоганно виконав всі прийоми і технологічні операції при виконанні проекту в межах визначених норм часу. Самостійно й систематично забезпечив зразкову організацію праці, робочого місця та дотримання техніки безпеки. Якість пояснювальної записки та графічної частини проекту відповідає вимогам та естетично оформлені. Виготовлений об'єкт проектування відповідає всім вимогам та високій якості. Студент володіє системними знаннями та вміннями, виявляє здатність приймати творчі рішення, аналізувати, систематизувати порівнювати підходи та творчо узагальнювати висновки. Доповідь бездоганно послідовна, логічно завершена з глибокими між предметними зв'язками. Відповіді на запитання повні з наведенням прикладів та додаткової інформації. Відповіді носять дискусійний характер.</p>
--	--	--

Висновок. Використання проектної діяльності при підготовці майбутніх вчителів технологій дозволяє вирішити цілий ряд проблем, пов'язаних з удосконаленням якості освіти, визначенням її змісту та завдань, обґрунтуванням форм, методів і засобів навчання, з врахуванням сучасних вимог до характеру і рівня вищої освіти. Адже, саме проектна діяльність на заняттях спецдисциплін це гнучка модель організації навчального процесу, орієнтована на творчу самореалізацію особистості учнів, розвитку їх інтелектуальних та фізичних можливостей, вольових якостей і творчих здібностей в процесі створення нового продукту під контролем вчителя, володіючого об'єктивною та суб'єктивною новизною, який має практичну значимість.

Література

1. Бербец В.В. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці / В.В. Бербец, Н.В. Дубова, О.М. Коберник [та ін.]. – К.: Умань, Науковий світ, 2005. – 92 с.
2. Герасименко О.А. Творчий проект з трудового навчання для учнів 7-8 класів загальноосвітніх навчальних закладів/ О.А. Герасименко, М.С. Янцур // Майстер: Інформаційно-методичний вісник для вчителів трудового навчання. – Рівне: УОРМВК, 2008. – №3. – С. 28-56.
3. Кудря О. Використання методу проектів під час вивчення української народної кухні / Оксана Кудря // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №2. – С. 10-14.
4. Літковець О.Д. Проектна діяльність у підготовці майбутніх вчителів технологій / О.Д. Літковець, О.В. Козак // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2011. – №7-8. – С. 36-39.
5. Методика виконання навчальних проектів на заняттях обслуговуючої праці: метод. рекомендації / М.С. Янцур, Н.В. Іваненко. – Рівне: РДГУ, 2008. – 121 с.
6. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: навч. посібник / за заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 216 с.
7. Навчальна програма: Практикум в навчальних майстернях (основи швейного виробництва). Для напряму підготовки 6.010103 „Технологічна освіта (обслуговуюча праця)”. /Автори-укладачі: Н.А. Бордюк, О.В. Козак, О.Д. Літковець – Рівне, РДГУ, 2010. – 52 с.
8. Навчальний проект. Методичні вказівки до виконання навчально-дослідних завдань

(навчального проекту) з дисципліни «Практикум в навчальних майстернях (основи швейного виробництва)». Для напряму підготовки 6.010103 „Технологічна освіта (обслуговуюча праця)” /Автори-укладачі: О.Д. Літковець, О.В. Козак, Н.А. Бордюк. – Рівне, РДГУ, 2006. - 20 с.

ЗРАЗКИ НАВЧАЛЬНИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРОЕКТІВ

Навчальний проект на тему: СВЯТКОВА МОЛОДІЖНА БЛУЗА ВСТУП

Вивчаючи історію різних історичних періодів в розвитку моди, ми можемо побачити, що кожен з них відрізняється самобутністю, оригінальністю, неповторністю у своєму вираженні підкреслюючи специфічність і індивідуальність свого періоду. Мода як естафета, передається з віку в вік, від покоління до покоління, періодично змінюючись відображаючи нові умови розвитку суспільства, нове розуміння прекрасного. І тому постійно прагнучи новизни люди шукають її в старому, давно забутому, тому що сама форма тіла людини незмінна.

Але люди не просто копіюють здобутки предків, а вносять новизну в крій і оздоблення виробів таким чином надаючи речам індивідуальності і зручності носіння.

Блузи в різні часи видозмінювалися, вдосконалювалися: в древності вони оздоблювалися великою кількістю елементів і аксесуарів як маленьких так і великих, громіздких, що нерідко створювали незручності і сковували рухи свого власника при носінні. Згодом людство спрощувало елементи блузи і її конструкцію надаючи таким чином зручності, але не відбираючи елегантності й ефектності; наділяючи тенденціями сучасності і створюючи відблиск минулого.

Внесення у виробу пластики сучасної тканини і відповідної гамми кольорів, характерної манери носіння дозволило кожній епосі створювати абсолютно нові форми збагачені зв'язком з традицією.

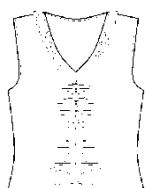
У наш час основний моральний принцип в моді – індивідуалізм. У формотворенні блузи він виражається в стремлінні різко виділитися з натовпу, не бути схожим на інших особливо якщо це стосується моди.

Важко уявити день народження, Новий рік, Різдво, Паску ювілей чи будь-яку іншу урочисту подію без святкового настрою, святкового столу та святкового вбрання. Надзвичайно практичним атрибутом святкового одягу є блузи. Їх можна вдягнути не лише на перелічені вище свята, а й на екзамен, відкритий урок, шкільний виступ, концерт та прогулянку та ін. Таке вбрання зазвичай прикрашене різного роду рюшами, воланами, вишивками, мереживом.

Святковий молодіжний одяг в першу чергу покликаний формувати у підлітків естетичний смак, культуру одягу, виховувати повагу до традицій, любов до прекрасного. Саме тому для проектування я обрала святкову молодіжну блузу.

I. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

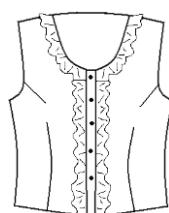
1.1. Дизайн-аналіз аналогів

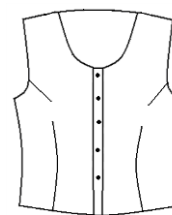
Модель 1

Модель 2

Модель 3

Модель 4

Рис. 1

Модель №1. Молодіжна блуза. Святкова, без коміра та рукава, з атласної тканини блідо-рожевого кольору, напівприлеглого силуету, без застібки та драпіруванням по лінії застібки.

Модель №2. Молодіжна блуза. Святкова, без коміра та рукава, з ситцевої тканини білого кольору, напівприлеглого силуету, з застібкою на запах.

Модель №3. Молодіжна блуза. Святкова, без коміра та рукава, з лляної тканини рожевого кольору, напівприлеглого силуету, із центральною застібкою на гудзики та мереживом по лінії застібки й горловини.

Модель №4. Молодіжна блуза. Святкова, без коміра та рукава, з атласної тканини кремowego кольору, напівприлеглого силуету, із центральною застібкою на гудзики.

Таблиця 1.1.1

Вимоги до моделей-аналогів

№ з/п	Вимоги до моделей-аналогів	Варіанти моделей-аналогів			
		Модель 1	Модель 2	Модель 3	Модель 4
1	Відповідність молодіжному стилю	+	+	-	-
2	Сучасність	+	+	-	-
3	Зручність	+	+	+	+
4	Економічна доцільність	-	+	+	-
5	Простота виготовлення	-	-	+	+
6	Можливість поєднання з іншими виробами інших стилів	+	+	-	+
7	Практичність	+	+	+	+
8	Оригінальність	+	-	-	-
9	Відповідність конструкції виробу її призначенню	+	+	-	-
10	Відповідність матеріалів призначенню виробу	+	-	-	+

1.2. Аналіз виробу

Таблиця 1.2.2

Вимоги до ідеальної святкової молодіжної блузи

№ з/п	Вимога
1	Відповідність молодіжному стилю
2	Сучасність
3	Зручність
4	Економічна доцільність
5	Простота виготовлення
6	Можливість поєднання з іншими виробами інших стилів
7	Практичність
8	Оригінальність
9	Відповідність конструкції виробу її призначенню
10	Відповідність матеріалів призначенню виробу

Виходячи з призначення проектного виробу, конструкція святкової молодіжної блузи повинна вирізнятися оригінальністю та складністю крою або моделювання. Можна використовувати різноманітні фігурні чи накладні кокетки, рельєфні шви прикрашені кантами. Особливо ефективно виглядають на таких виробках драпірування (драпірування перенесені у виточку, драпірування по лінії горловини, драпірування по лінії рельєфів, драпірування по лінії застібки та ін.). Застібку на святкових блузах можна робити, як класичною, так і асиметричною чи на запах.

Найбільш відповідним силуетом є напівприлеглий, він не обтяжує конструкцію виробу, не заважає вільно рухатись та актуальний для сучасної молоді.

З метою здійснення композиції таких виробів рекомендується використовувати різноманітні оздоблення: рюші, оборки, вишивку, мереживо.

Вибираючи матеріали для того чи іншого виробу, модельєр-конструктор повинен чітко собі уявити якими якостями і зовнішнім виглядом повинна бути наділена тканина, щоб повністю відповідати призначенню виробу і гармонійно поєднуватися в одному ансамблі з різного роду оздобленнями.

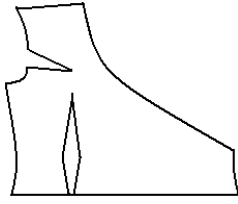
Вимоги, які висуваються до матеріалів диктуються не лише конструкцією виробу, а й технологією його виготовлення, його призначенням. Таким чином, комплекс критеріїв, які висуваються тканині може бути надзвичайно різноманітним.

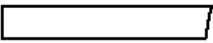
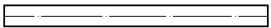
Від матеріалів з яких може виготовлятися святкову молодіжну блузку слід вимагати наступних властивостей – це м'якість, еластичність, повітропроникність, гігроскопічність, блиск, матеріали та оздоблення повинні бути економічно вигідними. І крім того не слід забувати про правильний підбір кольорової гами тканини відносно оздоблення виробу.

Аналіз властивостей тканин для ідеальної святкової молодіжної блузи

Загальні властивостей	Ідеальні властивості
1	2
Естетичні (оптичні)	Блиск. Пастельний колір. Відсутність малюнка.
Гігієнічні	Теплопровідність. Повітропроникність. Паропроникність. Світлостійкість.
Експлуатаційні (механічні)	М'якість. Драпірувальність. Низька зминальність.
Технологічні	Невисока сипучість. Низьке прорубування голкию. Низький розсув ниток в місцях швів.

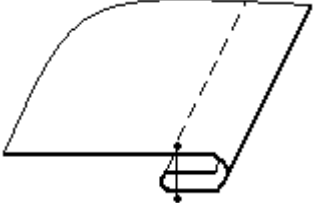
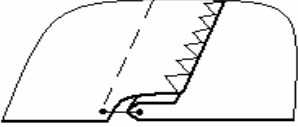
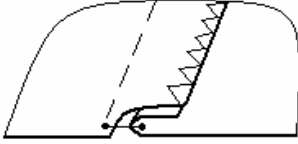
Аналіз конструктивної побудови моделей аналогів

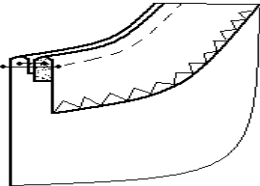
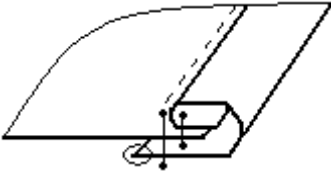
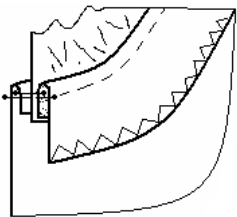
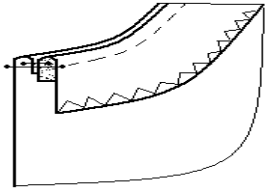
Назва деталей конструкції	Конструкція деталей в масштабі	В яких моделях використовується
Пілочка		Модель №2
		
		Модель №1, №3, №4

Спинка		Модель №1, №2, №3, №4
Обшивка горловини		Модель №3, №4
Обшивка пройм		Модель №1, №2, №3, №4
Планка для застібки		Модель №1, №2
		Модель №3, №4

Таблиця 1.2.5

Аналіз методів технологічної обробки складальних одиниць моделей аналогів

Назва складальних одиниць	Конструкція вузла	В яких моделях використовується
Обробка нижнього зрізу виробу		Модель №1, №2, №3, №4
Обробка плечових зрізів		Модель №1, №2, №3, №4
Обробка бокових зрізів		Модель №1, №2, №3, №4

Обробка пройми		Модель №1, №2, №3, №4
Обробка горловини		Модель №1, №2
		Модель №3
		Модель №4

Оцінка ідей для вибору найбільш досконалої

Проаналізувавши всі моделі-аналоги за такими критеріями, як відповідність молодіжному стилю, сучасність, зручність, економічна доцільність, відповідність матеріалів та конструкції виробу його призначенню, простота виготовлення, можливість поєднання з іншими виробами інших стилів, практичність, оригінальність зовнішнього вигляду, ми дійшли висновку, що всі подані вище моделі-аналоги блузи є індивідуальними та неповторними, всіх їх можна сміливо використовувати як зразки для проектування. Але для подальшої розробки ми виберемо модель 3, яка згідно наших критеріїв є найбільш ідеальною.

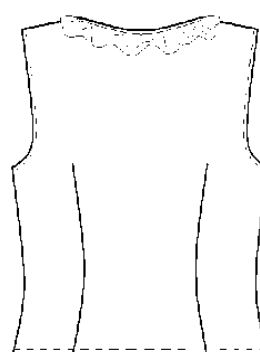
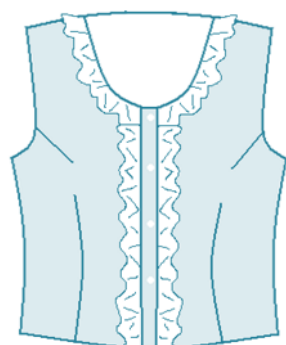

Рис. 2.

Молодіжна блуза. Святкова, без коміра та рукава, з лляної тканини рожевого кольору, напівприлеглого силуету, із центральною застібкою на гудзики та мереживом по лінії застібки й горловини.

II. КОНСТРУКТОРСЬКИЙ ЕТАП ПРОЕКТУ

2.1. Детальне відпрацювання кращої ідеї.

Для виготовлення креслення конструкції блузи потрібні такі вихідні дані:

Таблиця 2.1.6

Мірки для побудови блузи

№ з/п	Назва розмірної ознаки	Умовне позначення	Величина
1	Півобхват шиї	Сш	17,2
2	Півобхват грудей	Сг	40
3	Півобхват талії	Ст	31,6
4	Півобхват стегон	Сс	44,7
5	Ширина грудей	Шг	15,3
6	Ширина спинки	Шс	16,1
7	Ширина плечового схилу	Шп	12,6
8	Довжина спинки до лінії талії	Дтс	38,2
9	Довжина переду до лінії талії	Дтп	40,9
10	Висота грудей	Вг	23,9
11	Висота плеча коса	Вп	40,2
12	Довжина виробу	Дв	56

Таблиця 2.1.7.

Прибавки для побудови блузи

№ з/п	Назва прибавки	Умовне позначення	Величина
1	Прибавка по лінії грудей	Пг	3
2	Прибавка по лінії талії	Пт	2
3	Прибавка по лінії стегон	Пс	1,5
4	Прибавка до довжини виробу	Пдв	1
5	Прибавка до довжини талії переду	Пдтп	1
6	Прибавка до довжини талії спинки	Пдтс	0,5

Побудова базисної сітки виробу. У лівому верхньому куті листка ставимо точку А, від неї проводимо горизонтальну і вертикальну лінії (вправо і вниз). Горизонтальну позначимо ЛП (лінія плеча), а на вертикальній виконаємо такі побудови. Від точки А вниз відкладемо відрізок АВ(Сг:3+5см) і через точку В

проведемо відрізок ЛГ (лінія грудей). Від точки А вниз також відкладемо Дс (довжину спинки) і поставимо точку Е. Через точку Е вправо проведемо довільної довжини лінію. Це буде лінія талії (ЛТ). Від точки Е вниз відкладаємо 16-17см (для низеньких дівчат) і 18-19 (для високих), ставимо точку Д і проводимо лінію стегон (ЛС).

Від точки А вниз відкладаємо довжину виробу (Дв) і ставимо точку С, через неї проводимо вправо ЛН (лінія низу).

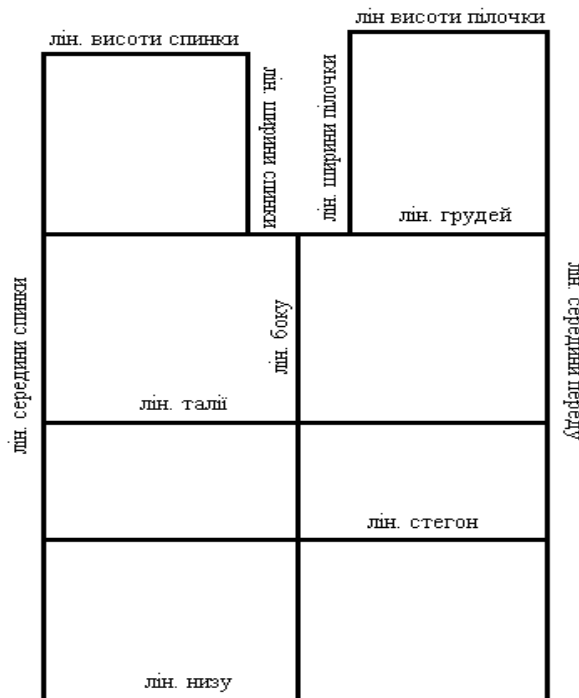

Рис. 3.

Побудова спинки та плічки виробу. Почнемо виконувати побудову на ЛГ. Від точки В вправо відкладемо відрізок ВВ1 ($Шс+1\text{см}$). З точки В1 піднімемо вертикаль до перетину з ЛП. Точку перетину позначимо П. Від точки В 1 вправо відкладаємо ширину пройми В1В2, яка рівна $Сг:4$. Відрізок В1В2 розділимо навпіл і з його центру опустимо вертикаль, яка розділить наше креслення на дві викрійки - переду і спинки. Продовжимо побудову пройми. З точки В2 піднімемо вгору відрізок $В1В2=5\text{см}$ і $В2В4=4\text{см}$. За допомогою лекал креслимо нижню частину пройми.

Від точки В вправо відкладемо відрізок ВВ5, який буде дорівнювати ширині виробу ($Сг+4\text{см}$). Через точку В5 проводимо вертикаль - лінія середини переду плечового виробу. Точку перетину вертикалі з ЛП позначимо А1. З цієї точки вліво і вниз відкладемо ширину горловини - відрізки А1Д і А1Д1 ($Сш:3=0,5\text{ см}$). З точки Д піднімемо відрізок, що дорівнює 2 см, до точки Д2. З'єднаємо точки Д2 і П похилою лінією.

На цій похилій лінії будемо будувати плече плічки. Від точки Д2 вліво відкладемо відрізок, рівний 4 см, до точки Д3. Від цієї точки вліво відкладемо глибину нагрудної виточки ($Сг:6=1$ або 2 см) і поставимо точку Д4. Від точки Д3 вниз відкладемо 1 см і поставимо точку Г1. Відрізок ГГ1 - одна із сторін майбутньої нагрудної виточки. Виміряємо цей відрізок і відкладемо такий

самий з точки Г на похилій лінії. Кінець відрізка позначимо точкою Г2. ГГ2 - друга сторона нагрудної виточки.

Точку Г2 з'єднаємо похилою лінією з точкою В. На цій лінії будемо будувати частину плеча полочки. Все її плече складається з двох частин: 4 см до виточки (відрізок Д2Г1) і 9 см (+ 1 см припуск) після виточки.

Отже, від точки Г2 відкладемо 10 см, кінець позначимо Г3. Від точки Г3 вниз опустимо перпендикуляр. Довжиною 1 см. Отримаємо точку Г4 - нижню точку плеча полочки. Точку Г4 з'єднаємо з точкою В4 і за допомогою лекала намалюємо криву верхньої частини пройми, яку з'єднаємо з кривою її нижньої частини.

Тепер будемо креслити плече спинки. Від точки А по ЛП відкладемо вправо 6,5-7 см - ширину ростка (Сш: $3 + 0,5$ см) і поставимо точку А2. Вгору від цієї точки відкладемо 1 см – висоту ростка до точки А3. Точки А і А3 з'єднаємо кривою. Від точки П вниз відкладемо відрізок ПП1 (1 см) і умовно з'єднаємо точку П з точкою А3. Від цієї точки А3 на похилій відкладемо 4 см і поставимо точку А4, а від неї – ще 2 см до точки А5. Відрізок А4А5 поділимо пополам, через середину проведемо вертикаль. На ній відкладемо вниз відрізок довжиною 6-8 см до точки К, яку з'єднаємо з точками А4 і А5. Другий край отриманої виточки підніmemo над точкою А5 на 0,5 см до точки А6, щоб дві сторони виточки були однаковими.

Всю довжину плеча спинки ми поділили на дві половини: до виточки (відрізок А3А4) і після неї (відрізок А6П2). Нижню точку плеча П2 за допомогою лекала з'єднаємо з точкою В3 на проймі спинки.

Центр нижньої частини пройми позначимо точкою Х. Проведемо дві похилі лінії до ЛТ, приталюючи спинку і полочку на 1,5 см. По ЛС зі сторони спинки і полочки зробимо розширення. Від лінії середини переду, тобто з точки Д5, по горизонталі ЛС відкладемо вліво відрізок Д5Д6, який рівний $Cc:2 + 3$ см. Точка Д7 буде розміщена на деякій відстані від вертикалі, що розділяє викрійку спинки і полочки. Від середини спинки, тобто від точки Д, по ЛС відкладемо вправо відрізок ДД6, який рівний $Cc:2 + 2$ см. Від точок Д7 і Д6 опустимо вертикалі чи похилі Д7Н1 до ЛН. Краї боків підніmemo на 0,5 см, а середину переду опустимо на 2 см, оскільки він за рахунок опуклостей живота, грудей, вигинів фігури може підніматись вгору.

Будуємо виточки. По ЛТ від точки Е1 відкладемо 8 см (+ 1 см). Поставимо точку Х, вправо і вліво від неї відкладемо відрізки ХЕ2 і ХЕ3, по 2 см кожний. По ЛТ від середини спинки також відкладемо 8 см (+ 1 см).

Поставимо точку Х, вправо і вліво від неї відкладаємо відрізки по 1,5 см кожний - глибина талієвої виточки на пілочці більша, ніж на спинці. Від точок Х підніmemo відрізки довжиною 12-14 см і опустимо відрізки довжиною 15-16 см. Накреслимо виточки.

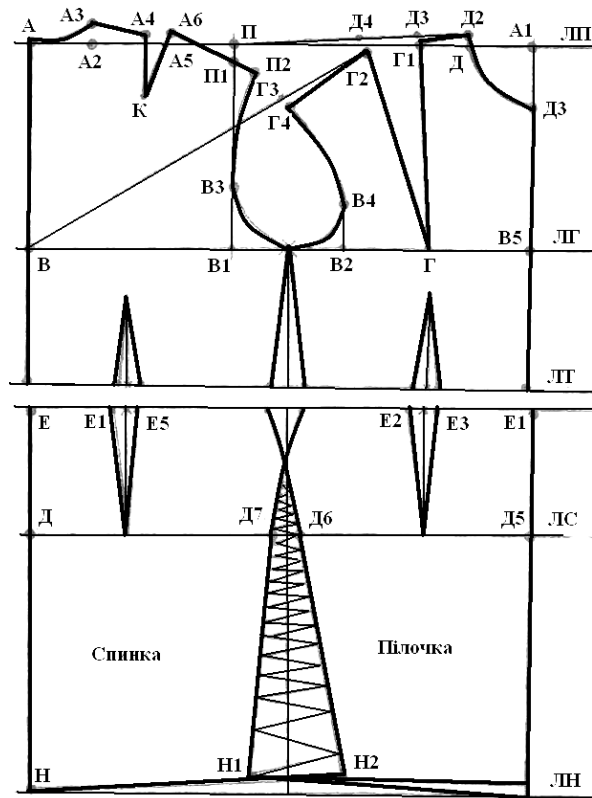
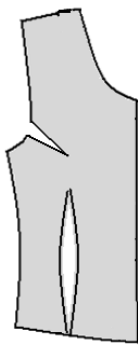

Рис. 4. Побудова креслення основи блузи

Моделювання виробу.

Пілочка

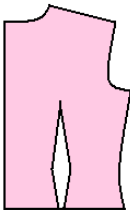
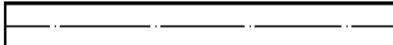
Спинка

Рис. 5.

Таблиця 2.1.8

Розробка лекал

№ з/п	Назва деталей конструкції	Конструкція деталей в масштабі	Кількість лекал	Кількість деталей

1	Пілочка		1	2
2	Спинка		1	2
3	Планка		1	2

2.2. Вибір матеріалів, інструментів та обладнання

Розрахунок тканини. Для виготовлення святкової молодіжної блузи ми будемо використовувати атлас блідо-рожевого кольору та лавсанові нитки, такого ж кольору.

Для виготовлення святкової молодіжної блузи нам знадобиться така кількість тканини, яка дорівнює подвійній довжині виробу, плюс 10см на обробку припусків та 7см для викроювання планки:

$$56 \times 2 + 10 + 7 = 129 \text{ (см).}$$

Таблиця 2.2.9

Характеристика швейного обладнання

№ п/п	Клас обладнання, фірма виробник	Призначення	Швидкість обертання головного валу Об/хв	Механізм пересування матеріалів	Товщина матеріалів, мм	Додаткові дані
1	XL-5012 "Brother"	Зшивання натуральних та синтетичних тканин однолінійною строчкою двохнитков	5500	ресчний	4мм	22 операції

		ого човникового переплетен ня				
2	GN 1-2 D "Dguki"	Обметуванн я країв деталей швейних виробів з натуральни х та синтетични х тканин і трикотажни х полотен 3-х нитковим ланцюжков им переплетен ням з одночасним обрізанням країв тканини, а також для зшивання деталей виробів із трикотажни х полотен	3500	ресчний	3.5 мм	Ширина обметки – 3-6 мм

Таблиця 2.2.10

Характеристика обладнання ВТО

№п/п	обладнання	Марка, тип	t ⁰ нагрівання	Витрати пари, кг/год	Час розігрівання, с	Розміри в мм			Маса, кг
						довжина	ширина	висота	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	праска	Braun	300	2.7	15	380	130	150	1.5

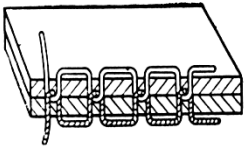
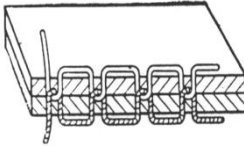
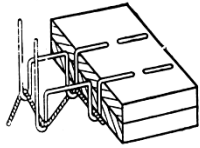
		парова							
--	--	--------	--	--	--	--	--	--	--

2.3. Вибір технології виготовлення та оздоблення виробу

Вибір технології виготовлення подано нижче в табличній формі.

Таблиця 2.3.11

Режими виконання ниткових з'єднань

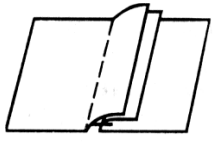
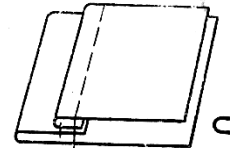

№п/п	Вид матеріалу	Вид переплетення ниток в строчці, клас та схема стібка	Тип, номер голки	Сировинний склад та номер нитки	Частота строчки (кількість стібків в 1 см)	Класи машин, фірма-виробник, інструменти, пристрої
1	2	3	4	5	6	7
1	Лавсанова	2-х ниткове човникове, клас-А 	Прямолінійна № 80	Капрон Лавсан Бавовна №40	3.5	XL-5012 «Brother»
2	Лавсанова	2-х ниткове човникове, клас-А 	Прямолінійна № 90	Капрон Лавсан Бавовна №40	3.5	XL-5012 «Brother»
3	Лавсанова	3-х ниткове ланцюжкове, клас-А 	Прямолінійна коротка № 90	Капрон Лавсан Бавовна №40	5.0	GN 1-2 D «Dguki»

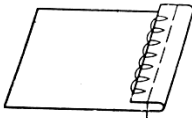

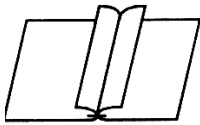
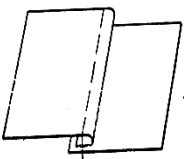

Режими волого теплової обробки

№п/п	Вид матеріалу	Марка, тип обладнання	Назва операції	t° нагрівання прасувальної поверхні	Зусилля пересування кн. (прасування, кт)	Час дії	Зволоження %
1	2	3	4	5	6	7	8
1	лавсанова	Вгаун парова	Дублювання	90	10	25	25
2	лавсанова	Вгаун парова	Розпрасування	100	10	40	35
3	лавсанова	Вгаун парова	Припрасування	100	12	20	20
4	лавсанова	Вгаун парова	Запрасування	100	10	45	30

Таблиця 2.3.13

Характеристика швів

№ п/п	Назва шва	Графічне зображення	Умовне зображення	Код шва згідно ДСТУ 12807-88	Галузь використання
1	2	3	4	5	6
1	Зшивний в запрасування			103	Обробка бічних, плечових зрізів, зрізів деталей з тонких сипучих тканин
2	Обшивний в кант			207	Обробка країв бортів, коміра, клапанів, білизни

3	У підгин з обметаним зрізом			203	Обробка низу рукава, низу виробу
4	Зшивний в розпрасування			102	Обробка бічних, плечових зрізів, зрізів деталей з товстих тканин
5	Накладний з закритим зрізою			107	Приєднання доточок до бортових прокладок

Для визначення собівартості блузи необхідно зробити розрахунки витрат: матеріальних, на оплату праці, на відрахування від зарплати податків та на амортизаційні відрахування.

2.4. Економічне та екологічне обґрунтування. Міні маркетингові дослідження

Таблиця 2.4.14

Розрахунки матеріальних витрат на святкову молодіжну блузу

Матеріал	Ціна за 1м, грн.	Витрати матеріалів, м	Усього грн.
Тканина лляна	26	1,29	35,28
Нитки блідо-рожеві лавсанові	1	1	1,5
Тасьма	2	3	6
Флізелін	2,5	0,3	0,75
Усього			43,73

Ціна на матеріали: $Ц_1 = 43,73$ грн.

До матеріальних витрат, також, входять витрати на електроенергію. Вони включають в себе:

а) роботу на швейній машині ($T_1 = 3$ год.);

б) волого-теплову обробку ($T_2 = 1$ год.).

$T = T_1 + T_2 = 3 + 1 = 4$ (год.)

Ціна за 1кВт на годину електроенергії становить 24коп.

$Ц_2 = 4 \cdot 0,25 = 1$ (грн.)

Матеріальні витрати: $M_v = Ц_1 + Ц_2 = 43,73 + 1 = 44,73$ (грн.)

Розрахунок на оплату праці

На виготовлення блузи пішло:

– на проектування – 4год.

– на конструювання та розкрій – 4год;

– на пошиття – 8 год.

Всього: 16 години (2 дні).

Заробітна плата працівнику вираховується за формулою:

$$P_3 = t \cdot \text{тарифну ставку}$$

t – кількість витрачених годин.

Тарифна ставка дорівнює 4 гривні.

$$P_3 = 16 \cdot 3 = 48 \text{ (грн.)}$$

Розрахунок відрахувань від зарплати на податки

Відрахування на податки складають станом на 2007 рік – 33,2% від заробітної плати (P₃). Їх сплачує організація і відносить до собівартості продукції.

$$\text{Одс} = 48 \cdot 33,2 : 100 = 15,94 \text{ (грн.)}$$

Розрахунок амортизаційних відрахувань Аоб

До амортизаційних відрахувань належать витрати на амортизацію інструментів, які складають 10% від їх вартості.

Таблиця 2.4.15

Амортизаційні відрахування

Інструмент	Вартість, грн.	Амортизація, грн.
Ножиці	80	8
Голки ручні (1штука)	1	0,1
Голки машинні (1штука)	1,5	0,15
Усього		8,25

Повне списування інструменту проходить через два роки, тому витрати на амортизацію інструменту за один місяць складатимуть:

$$A_i = 8,25 : 24 = 0,344 \text{ (грн.)}$$

Орієнтована вартість електричної швейної машини становить:

$$Ц_{шм} = 1600 \text{ грн.}$$

а електропраски:

$$Ц_{п} = 240 \text{ грн.}$$

Встановлений термін експлуатації швейної машини становить 10 років, а праски – 5. Оскільки рік має 300 робочих днів, то

$$T_{шм} = 10 \text{ років} \cdot 300 \text{ робочих днів} = 3000 \text{ днів}$$

$$T_{п} = 5 \text{ років} \cdot 300 \text{ робочих днів} = 1500 \text{ днів}$$

Визначимо амортизаційні відрахування за робочий день для швейної машини: $Ц_{шм} : T_{шм} = 1600 : 3000 = 0,5333$ (грн.) та для електропраски: $Ц_{п} : T_{п} = 240 : 1500 = 0,16$ (грн.)

Оскільки робочий день складається з 8 годин, то амортизаційні відрахування, що відповідатимуть одній робочій годині, дорівнюватимуть для швейної машини: $0,5333 : 8 = 0,07$ (грн.), а для електропраски: $0,16 : 8 = 0,02$ (грн.).

Знаючи затрати часу для виготовлення виробу, можемо знайти відповідні амортизаційні відрахування:

$$A_{шм} = 0,07 \cdot 3 = 0,21 \text{ (грн.)}$$

$$A_p = 0,02 \cdot 1 = 0,02 \text{ (грн.)}$$

Тепер можна визначити $A_{об}$:

$$A_{об} = A_i + A_{шм} + A_p = 0,34 + 0,21 + 0,02 = 0,57 \text{ (грн.)}$$

Підрахуємо загальну собівартість за формулою:

$$C = M_v + P_z + O_{дс} + A_{об} = 44,73 + 48 + 15,94 + 0,57 = 109,24 \text{ (грн.)}$$

Оскільки підприємцю, що займатиметься виготовленням таких блузок потрібно отримати ще й прибуток від свого виробництва, то вартість виробу ми збільшимо на 20%, отримавши ціну – 131 гривню.

Екологічне обґрунтування. З другої половини ХХ століття в нашому суспільстві визріла потреба зміни системи цінностей та пріоритетів, екологізації виробництва, напруженого на економію природних ресурсів.

Гармонізувати відношення людини з навколишнім світом покликане «екологічне проектування» всіх предметів матеріального середовища, в тому числі і текстильних предметів побуту.

Світові тенденції моди всіх сфер виробництва пропонують відмовитися від штучних та синтетичних матеріалів, які негативно впливають на здоров'я людини, виготовляються неекологічними способами і практично не асимілюються з навколишнім середовищем. Альтернативою таким матеріалам є традиційні – льон, бавовна, шовк, шерсть.

Ось і ми у своєму проекті використовували виключно натуральні матеріали, які не завдають шкоди навколишньому середовищу. Крім того застосована нами техніка печворку зробила наш виріб практично безвідходним.

2.5. Організація робочого місця та визначення безпечних умов праці

Обладнання робочого місця: швейна машинка з електричним приводом, оверлок, праска та гладильна дошка, стіл для розкроювання

Визначення ергономічних і гігієнічних норм: робоче місце і обладнання має підтримуватись в чистоті для того щоб на робочому місці не розводились мікроби-збудники хвороб а також щоб обладнання було справним(щоб не були засмічені робочі органи машин і обладнання). Також приміщення має систематично провітрюватись. Кожні 2 години роботи потрібно робити перерву. Приміщення має бути добре освітлене денним або електричним світлом і падати на робочу поверхню з лівого боку для того щоб не створювати тінь з боку працівника.

Визначення безпечних умов праці: перед початком роботи перевірити заземлення праски та машини; перевірити справність швейної машини, праски та оверлока; перевірити справність інструментів; працювати в робочому одязі; не відволікатися під час роботи з електроприладами; після завершення роботи вимкнути електроприлади.

Правила безпечної праці за швейною машиною:

Машину з ручним приводом ставити на стіл на відстані 5...10 см від його переднього краю.

Ліворуч від машини залишати місце для розміщення виробу, який обробляється.

Стежити, щоб робоче місце було добре освітленим, оскільки недостатнє,

неправильне освітлення псує зір. Світло на оброблюваний виріб має падати зліва або спереду машини.

Для роботи використовувати стілець, який відповідає зросту учня і висоті столу. Якщо стіл і стілець високі і ноги не достають до підлоги, поставити під ноги маленьку підставку.

Сидіти треба прямо на всій поверхні стільця, на відстані 10...15 см від краю столу. Неправильна робоча поза псує поставу спричинює швидку втомлюваність і шкодить роботі органів травлення.

Волосся заховати під косинку, рукава одягу застебнути.

Прибрати з машини сторонні предмети.

Не нахилятися близько до рухомих частин машини.

Не тягнути тканину й не підштовхувати її під лапку під час шиття.

Стежити за правильним положенням рук.

Перевірити, чи не має у виробі голки або шпильки.

Правильно ставити ноги на педаль швейної машини з ножним приводом.

Пас у машині з ножним приводом надівати і знімати, знявши ноги з педалі.

Під час роботи машини не торкатися паса рукою, щоб не отримати поранень.

Під час заправлення ниток в машину знімати ноги з педалі.

III. ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЕТАП ПРОЕКТУ

Розкроювання – один з найважливіших процесів пошиття одягу. Він поділяється на два етапи: підготовку до розкроювання і саме розкроювання. До підготовчих робіт належать декатирування тканини та розкладання викрійок виробу на тканині.

Найпростіший спосіб декатирування складається з таких операцій:

- 1) зволоження тканини;
- 2) сушіння, під час якого тканина збігається;
- 3) легке прасування.

При такому способі декатирування щільні тканини зволожують і залишають у вільному стані або складають «книжкою», а легкі тканини зволожують і загортають у простирадло на кілька годин. Потім тканину розстеляють на столі, покритому сукном, і прасують добре нагрітим утюгом по основі з вивороту. Під час прасування тканина трохи збігається.

Декатирувати необхідно льняне, шовкове та штапельне полотна.

Настилати тканину для розкроювання можна різними способами залежно від виду тканини, що розкроюється, та її призначення.

Припуски на шви залежать від здатності тканини сипатися. Чим більша сипкість тканини, тим більші потрібно давати припуски на шви.

Під час розкроювання жіночого і дитячого верхнього легкого одягу припуски до плечових зрізів становлять – 1,5...2 см, до бокових – 2,5...3 см. Розкладка лекал на тканині подана на рис.6.

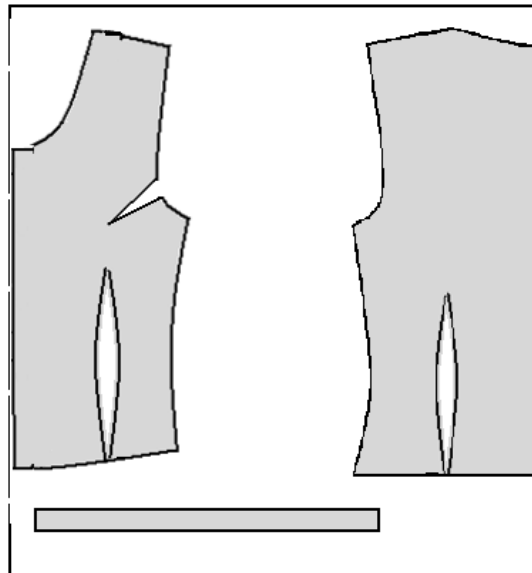
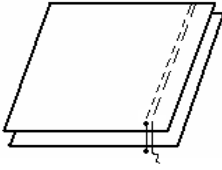
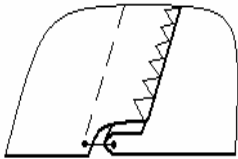

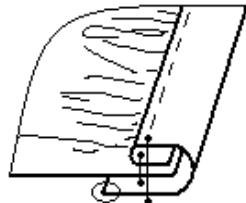
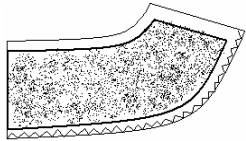
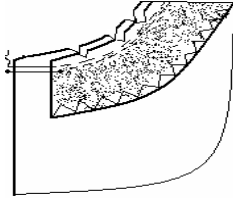
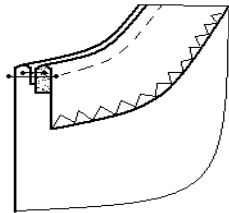
Рис. 6. Розкладка лекал на тканині

Таблиця 3.1.16

Технологічна послідовність виготовлення святкової молодіжної блузи

№ з/п	Назва операції	Технічні умови та прийоми виконання	Графічне зображення
1	Зметати бокові зрізи.	Скласти дві деталі лицьовими сторонами до середини, вирівняти зрізи. Ширина шва 1,4см	
2	Зшити бокові зрізи.	Ширина шва 1,5см	
3	Видалити нитку зметування.	Розрізавши фастригу ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
4	Запрасувати зрізи.	В сторону спинки. З виворітної сторони з попереднім зволоженням.	
5	Обметати зрізи.	Зі сторони деталі пілочки.	

6	Зметати плечові зрізи.	Скласти дві деталі лицьовими сторонами до середини, вирівняти зрізи. Ширина шва 1,4см	
7	Зшити плечові зрізи.	Ширина шва 1,5см	
8	Видалити нитку зметування.	Розрізавши фастригу ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
9	Запрасувати зрізи.	В сторону спинки. З виворітної сторони з попереднім зволоженням.	
10	Обметати зрізи.	Зі сторони деталі пілочки.	
11	Заметати нижній зріз виробу.	Прямими стібками, підігнувши деталь в два рази. Ширина припуску 1,5см	
12	Застрочити нижній зріз виробу.	Ширина шва від зрізу 1,4см.	
13	Видалити нитку зметування.	Розрізавши фастригу ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
14	Припрасувати нижній зріз виробу.	З лицьової сторони через пропрасовувач.	
16	Продублювати планку.	З виворітної сторони. Флізелін не повинен заходити на припуски планки.	
17	Приметати планку до виробу.	Склавши деталі пілочки та планки лицьовими сторонами до середини. Вирівняти зрізи. Ширина шва 0,9см.	
18	Пришити планку до виробу.	Ширина шва 1см.	
19	Видалити нитку	Розрізавши фастригу	

	зметування.	ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
20	Обметати зовнішній зріз планки.	З лицьової сторони.	
21	Заметати зовнішній зріз планки.	Зігнувши планку посередині, виворітною стороною до середини, прямими стібками.	
22	Прокласти оздоблюючі строчку по планці.	Ширина шва 0,1см від шва пришивання планки.	
23	Видалити нитку зметування.	Розрізавши фастригу ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
24	Припрасувати пришиту планку в готовому вигляді.	З лицьової сторони через пропрасовувач.	
25	Продублювати обшивку.	З виворітної сторони. Флізелін не повинен заходити на припуски планки.	
26	Обметати зовнішній зріз обшивки.	З лицьової сторони.	
27	Приметати тасьму до зрізу горловини.	Скласити обшивку з основною деталлю лицьовими сторонами до середини, вирівняти зрізи. Ширина шва 0,6см.	
28	Пришити обшивку до основної деталі.	Ширини шва 0,7см.	
29	Видалити фастригу.	Розрізавши фастригу ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
30	Виконати надсічки.	Вздовж шва пришивання обшивки, не доходячи до строчки пришивання на 0,2см.	
31	Виметати шов	Утворюючи кант з	

	пришивання обшивки.	основної деталі 0,1см.	
32	Прокласти оздоблюючи строчку.	Ширина шва 0,4см від лінії пройми.	
33	Видалити фастригу.	Розрізавши фастригу ножицями через 4 – 5см, за допомогою кілочка.	
34	Припрасувати виріб в готовому вигляді.	З лицьової сторони через пропрасовував	

IV. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП ПРОЕКТУ

Контроль розмірів виробу, його випробування. Усунення недоліків.

Порівнюючи виконаний виріб із запланованим, можна сказати про наступне, що виріб відповідає всім критеріям якості та розмірам. Під час пошиття та примірок нами відразу усувались всі дефекти, тому й усувати нічого.

ВИСНОВКИ

Під час виконання творчого проекту не тему «Святкова молодіжна блуза» нами було досягнуто ряд завдань: створено на основі аналізу моделей-аналогів ескіз майбутнього виробу, здійснено його технічний опис, виконано побудову креслення конструкції моделі та її технічне моделювання, виготовлено лекала, підібрано та розраховано кількість необхідних матеріалів, розроблено технологічну послідовність виготовлення виробу, а також виготовлено виріб з дотриманням всіх висунутих до нього вимог, які були зазначені в робочій документації.

В результаті реалізації творчого проекту нами було досягнуто основної мети роботи – виготовлено святкову молодіжну блузу, яка відповідає розробленому ескізу, виготовленим лекалам та розмірним ознакам замовника, а також своєму призначенню.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ НА ТЕМУ: «ОБРЯД ПРИГОТУВАННЯ БАБИНОЇ КАШІ»

Зміст

Вступ

Технічне завдання.

1.1. Призначення проектного виробу.

1.2. Вимоги до компонентів страви.

1.3. Вимоги до якості страви.

1.4. Вимоги до оформлення страви.

Технічна пропозиція.

2.1. Аналіз зразків-аналогів.

2.2. Висновок по технічній пропозиції.

Ескізне проектування.

3.1. Опис зовнішнього вигляду.

Конструкторський етап.

4.1. Необхідні складові страви та їх розмірні характеристики.

Технологічний етап.

5.1. Вибір інструментів та обладнання.

5.2. Організація робочого місця.

5.3. Безпечні умови праці.

5.4. Технологічна послідовність приготування страви.

Заключний етап.

6.1. Економічне обґрунтування.

6.2. Аналіз творчого проекту.

ВСТУП

Народна кухня – це така ж культурна спадщина, як мова, література, мистецтво, це неоціненний здобуток, яким можна пишатися, який не слід забувати

Українська кухня складалася протягом віків і з давніх часів відзначалася різноманітністю страв, високими смаковими та поживними якостями. Більшість страв української кухні відзначається складною рецептурою, високими смаковими та поживними якостями. Більшість страв української кухні відзначається складною рецептурою і складними комбінованими способами їх готування (так, під час варіння борщу використовується до 20 складників).

Народна обрядова їжа – святкова, ритуальна або церемоніальна – не лише засіб задоволення життєвої потреби людини, а й важлива форма соціального спілкування, традиційна суспільна цінність, що несе на собі символічне навантаження.

Умовно поділивши обрядові цикл свят на дві групи – сімейні й календарні, розглянемо їжу як їх незмінний атрибут. Так, у сімейних обрядах найбільше значим є ті, що пов'язані з народженням дитини, весіллям і похоронами.

У родинях харчова атрибутика грала особливу роль при відвідуванні породіллі. За традицією це могли робити лише жінки. За собою вони несли хліб або хлібні вироби, яйця, мед, узвар або фрукти. Подібний звичай громадської взаємодопомоги існував в Україні і в інші урочистих випадках: на весілля молодим підносили не лише дарунки, а й хліб, борошно, яйця, масло, цукор. На поминки теж годилося нести хліб, борошно, зерна або крупу. Ці продукти здавна сприймалися людьми як ті, що мають магічну силу.

У весільній обрядовості хліб був одним з найголовніших атрибутів. Із хлібом ходили старости, хлібом благословляли молодих на подружнє життя, зустрічали й проводжали наречених, ходили до сватів тощо.

У сучасній весільній і календарній обрядовості досі є обов'язковим обрядовий хліб – коровай. Широко побутують обряди виготовлення й дарування весільного короваю стало апофеозом цього свята, символом поваги

до хлібороба. Ці елементи обжинків мають значення етичне й естетичне навантаження.

Ще одним невід'ємним елементом обрядової їжі є каша – одна з найпоширеніших і найдавніших слов'янських страв.

В давнину, каша (її називали бабиною кашею) була обов'язковою стравою на хрестинах. Хрестини – комплекс обрядових дій, спрямованих на прилучення дитини до сім'ї і християнського світу. На Україні розрізняють декілька варіантів хрестин – переважно народні, суто релігійні та змішані. Найбільш поширений на Україні останній варіант: спочатку дитину хрестять у церкві, а потім у родині влаштовують гостину.

Після хрестин у церкві куми й сусіди збиралися до хати новонародженого за святковий стіл, на якому обов'язковою стравою була бабина каша. Закінчувалися хрестини відвіданням кумів батьками новонародженого, які приносили у дарунок сім хлібів і полотно.

Звичай бабиної каші побутував у північних районах України: на Поліссі, Волині, півночі Слобожанщини. На жаль в сучасній родинній обрядовості в нашому рідному краї цей обряд забувся. Саме це стало визначальним фактором у виборі теми нашого проекту, який має назву «Обряд приготування бабиної каші».

I. ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

1.1. Призначення проєктованого виробу

Бабина каша – страва, яку за звичаєм готувала баба-повитуха і приносила на хрестини в горщику. Всі присутні торгувалися за право розбити горщик. Найвищу ціну звичайно давав хрещений батько дитини. Йому й діставався горщик з кашею, який він, піднявши високо над столом, розбивав об ріг так, щоб черепки і каша лишалися на столі. Іноді горщик розбивали качалкою для тіста, тоді каша на стіл лягала горбочком. Зрізавши верхню засмажену скоринку і поставивши на неї чарку горілки або варенухи, кум подавав усе це породіллі з побажанням здоров'я їй і дитині. Кожен з гостей на хрестинах брав собі грудочку каші, а молоді жінки ще й черепок. Це мало забезпечити молодому подружжю продовження роду. Роздача каші супроводжувалася приказкою: «Роди, Боже, жито-пшеницю, а в запічку – дітей копицю».

1.2. Вимоги до компонентів страви

Для приготування бабиної каші основним компонентом здебільшого використовують пшоняну або кукурудзяну крупи. Тому при їх виборі необхідно враховувати наступні чинники:

- неушкодженість зерен пшона;
- однорідність помелу кукурудзяної крупи;
- відсутність сторонніх домішок;
- колір крупи повинен бути однорідним: пшоняної – блідо-жовтий, кукурудзяної – молочний.

Серед додаткових інгредієнтів страви можуть бути як солодкі так і солоні складові (сухофрукти, мед, сир, гриби, м'ясо тощо).

Вся сировина має бути свіжою з відповідними термінами зберігання.

Мати відповідний зовнішній вигляд, із цілою не пошкодженою упаковкою (якщо продукт запакований). Органолептичні показники (запах, колір, смак) повинні відповідати даному виду сировини; без плісняви, сторонніх запахів та домішок.

1.3. Вимоги до якості страви

Каша повинна мати гарний зовнішній вигляд, з підрум'яненою шкірочкою без тріщин (адже бабина каша під час доведення до готовності обов'язково запікається). В каші не повинно бути згустків, якщо в ній наявні інші компоненти, то вони повинні бути однорідно розподілені. Смак і запах повинні бути властиві крупі, з якої вона приготована. Всі інгредієнти страви повинні поєднуватись за смаком.

1.4. Вимоги до оформлення страви

Страва своїм зовнішнім виглядом, запахом та смаком має збуджувати апетит. Привабливо оформлена страва, гарний посуд (бабина каша обов'язково подається в горщику, відповідно до обряду), зі смаком сервірований стіл повинні приносити людині естетичну насолоду, впливати на її настрій.

II. Технічна пропозиція

2.1. Аналіз зразків-аналогів

Для порівняльного аналізу ми обрали 5 варіантів приготування бабиної каші.

Зразок № 1. Пшоняна каша з сиром.

Послідовність приготування:

З підготованого пшона варять в'язку кашу на воді з молоком, трішки охолоджують та змішують з протертим сиром, цукром та сирими яйцями. Підготовлену масу кладуть на змазане маслом деко, змазують сумішшю сирого яйця зі сметаною і запікають в духовці.

Необхідні складові:

1 склянка пшона, 1,5 склянки молока, 1 склянка води, 2 столові ложки цукру, 300г сиру, 2 яйця, 1 столова ложка масла, 3/4 склянки сметани.

Зразок № 2. Каша кукурудзяна з грибами.

Послідовність приготування:

Білі сушені гриби очищують, промивають, відварюють в воді, пропускають через м'ясорубку, змішують з приготованою кукурудзяною кашею і злегка підсмаженою цибулею. Масу кладуть на змазане маслом деко, посипають меленими сухарями та запікають в духовці.

Необхідні складові:

250 г кукурудзяної крупи, 2,5 склянки води, 40 г сушених білих грибів, 1,5 цибулини, 3 столові ложки масла, 1 столова ложка сухарів, сіль за смаком.

Зразок № 3. Пшоняна каша з сухофруктами

Послідовність приготування:

Промиті сушені яблука або абрикоси без кісточок розрізають на дрібні шматочки, заливають киплячою водою з додаванням цукру та солі та дають

воді закипіти. Після цього кладуть промите пшоно, варять, помішуючи до запусіння, потім ставлять в духовку і доводять до готовності.

Необхідні складові:

1 склянка пшоно, 200 г сушених фруктів, 3 столові ложки цукру, 3 склянки води, сіль за смаком.

Зразок № 4. Пшоняна каша з фруктами та медом

Послідовність приготування:

В кипляче молоко всипати перебране та промите пшоно та варити до загустіння на маленькому вогні. Ізюм, курагу та чорнослив ретельно промити і додати до каші. Добре перемішати, накрити кришкою та поставити в гарячу духовку на 5 хвилин. Готову кашу заправити маслом та медом.

Необхідні складові:

1 склянка пшоно, 2 склянки молока, 1 столова ложка меду, 2 столові ложки масла, 2 столові ложки ізюму, по 6 штук кураги та чорносливу.

Зразок № 5. Каша кукурудзяна з сиром

Послідовність приготування:

Кукурудзяну крупу промити, всипати в холодну воду, посолити і зварити кашу. Викласти її на деко, змащене маслом. Зверху змастити жовтком, посипати тертим сиром і збризнути вершковим маслом, після чого запікати у духовці.

Необхідні складові:

500 г кукурудзяної крупи, 1,5 л води, 1 жовток, 150 г тертого сиру, 0,5 л молока, 50 г вершкового масла, сіль за смаком.

Результати порівняння подані в таблиці «Вимоги до властивостей зразків-аналогів»:

Таблиця 2.1

Вимоги до властивостей зразків-аналогів

№ п/п	Властивості страви	Номер зразка-аналога				
		№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5
1.	Кількість продуктів у страві	8	7	5	7	7
2.	Призначення	Спожива ння	Спожива ння	Спожива ння	Споживан ня	Спожива ння

3.	Набір продуктів	Пшоно, молоко, вода, цукор, сир, яйця, масло, сметана.	Кукурудз яна крупа, вода, сушені білі гриби, цибуля, масло, сухарі, сіль.	Пшоно, сушені фрукти, цукор, вода, сіль.	Пшоно, молоко, мед, масло, ізіом, курага, чорнослив .	Кукурудз яна крупа, вода, жовток, сир, молоко, вершкове масло, сіль.
4.	Вихід страви	4 порції	4 порції	4 порції	5 порцій	5 порцій
5.	Естетичність та оригінальність зовнішнього вигляду	Середня	Висока	Середня	Висока	Середня
6.	Технологічність приготування(скла дність)	Середня	Висока	Низька	Низька	Висока
7.	Рівень поєднання складових страви	Високий	Середній	Середній	Високий	Середній

2.2. Висновок по технічній пропозиції.

Провівши аналіз зразків-аналогів страви, ми обрали для подальшого проектування зразок під номером 4.

Обраний зразок – пшоняна каша з фруктами та медом. На нашу думку ця страва найкраще відповідає своєму призначенню, а саме проведенню обряду частування бабиною кашею. Вона вирізняється своєю завершеністю, простотою і швидкістю приготування. А також, в даній страві, найкраще поєднуються смакові якості її інгредієнтів.

III. Ескізне проектування

3.1. Опис зовнішнього вигляду.

Назва виробу: Пшоняна каша з фруктами та медом.

Компоненти для приготування страви: пшоно, молоко, мед, масло, ізіом, курага, чорнослив.

Кількість, форма, консистенція: згідно рецептури дана страва має вихід – 5 порцій. Вона не має визначеної форми, тому що консистенція її – в'язка. Саме через таку особливість дана каша подається в горщику(так робили в давнину) або в глибокій мисці.

Види обробки компонентів страви:

Миття – звільняє продукти від механічних забруднень і знижує бактеріальні (пшоняна крупа, ізюм, чорнослив, курага).

Варіння – це процес нагрівання харчових продуктів у киплячій воді, чи іншій рідині, з доведенням їх до готовності у відповідному посуді (пшоняна крупа).

Запікання – один з поширених комбінованих способів теплової обробки продуктів. Запікання проводиться у жаровій шафі з метою доведення до кулінарної готовності і утворення добре підсмаженої скоринки (пшоняна каша з фруктами).

Вимоги до компонентів страви:

зерна пшона повинні бути неушкодженими, мати однорідний колір – блідо-жовтий. Крупа не повинна мати сторонніх домішок.

Ізюм, курага та чорнослив повинні бути свіжими. Мати відповідний зовнішній вигляд, із цілою не пошкодженою упаковкою (якщо продукт запакований). Органолептичні показники (запах, колір, смак) повинні відповідати даному виду сировини; без плісняви, сторонніх запахів та домішок.

Рекомендована вага порції: 125 г.

IV. Конструкторський етап

4.1. Необхідні складові страви та їх розмірні характеристики.

Необхідні інгредієнти для приготування страви та їх розмірні характеристики подані в таблиці 4.1.:

Таблиця 4.1

Інгредієнти для приготування страви

№ п/п	Складові	Кількість
1.	Пшоняна крупа	1 склянка
2.	Молоко	2 склянки
3.	Мед	1 столова ложка
4.	Масло	2 столові ложки
5.	Ізюм	2 столові ложки
6.	Курага	6 штук
7.	Чорнослив	6 штук

V. Технологічний етап

5.1. Вибір інструментів та обладнання

Інструменти та обладнання, які ми будемо використовувати під час приготування страви подані в таблиці 5.1.:

Таблиця 5.1

Інструменти та обладнання

Назва кухонних інструментів та	Призначення	Особливості користування
---------------------------------------	--------------------	---------------------------------

обладнання		
<i>Обладнання:</i> Електрична або газова плита	Для варіння каші	Вмикати лише з дозволу вчителя
Духовка	Для запікання каші	Вмикати лише з дозволу вчителя
<i>Інструменти:</i> Ложка	Для відмірювання необхідної кількості компонентів страви; помішування та перемішування	Використовувати за призначенням
Друшляк	Для ретельного промивання ізіому, чорносливу та кураги.	Використовувати за призначенням

5.2. Організація робочого місця

Робоче місце організовано добре, якщо при найменшій затраті сил і часу досягається його висока продуктивність і безпека. Робоче місце потрібно організувати так, щоб запобігти будь-яким нещасним випадкам, забезпечити найкращі умови для праці і виховання культури праці.

Під час приготування страв робоче місце повинно відповідати таким вимогам:

на ньому повинно бути тільки те, що потрібно для приготування страви; інструменти, інгредієнти та документацію розкладають на відстані витягнутої руки; при цьому речі, які потрібні частіше, кладуть ближче; робоче місце необхідно тримати в чистоті і порядку, старанно прибирати його після закінчення виконання роботи.

5.3. Безпечні умови праці

Під час приготування страви необхідно завжди пам'ятати правила техніки безпеки.

Правила безпеки праці під час кулінарних робіт:

Під час користування газовою плитою:

Перед користуванням газовою плитою потрібно провітрити приміщення; переконатись, що крани пальників і духової шафи закриті; відкрити кран на газопроводі.

Полум'я пальника повинно бути рівномірним, голубого кольору. Якщо воно жовтого кольору і нерівномірне, то пальник необхідно відрегулювати і почистити.

Перед запалюванням пальників духової шафи газової плити її необхідно провітрити 2-3 хвилини.

Під час користування електричною плитою:

Перед ввімкненням перевірити справність шнура живлення. Спираль (відкрита) не повинна виступати над поверхнею кераміки плитки. Якщо

електрична плита переносна, то її необхідно встановити на вогнетривку підставку.

При включенні плити штепсельна вилка повинна щільно входити у гніздо штепсельної розетки.

Відключати плиту від електромережі, тримаючи шнур тільки за штепсельну вилку.

Для приготування їжі на електроплитках необхідно користуватися тільки емальованим посудом.

Під час користування різальними інструментами:

Зберігати максимальну обережність. Картоплю чистити жолобковим ножом, рибу – скребком, м'ясо проштовхувати у м'ясорубку дерев'яною лопаткою.

Передавати ножі й вилки тільки ручкою вперед.

Нарізувати хліб, гастрономічні вироби, овочі тощо потрібно на спеціально призначених обробних дошках, дотримуючись правильних прийомів різання, а саме: пальці лівої руки повинні бути зігнуті і перебувати на безпечній віддалі від леза ножа.

Необхідно дотримуватись обережності при роботі з ручними тертками; міцно тримати оброблювані продукти, не терти до надто малих частинок.

Під час роботи з гарячими рідинами (вода, жир тощо):

Стежити, щоб при закипанні вміст посудини не виливався через край.

Кришку гарячого посуду слід брати прихоплювачем, відкриваючи каструлю від себе.

Сковорідку слід ставити на плиту і знімати з неї за ручку або сковороднем з дерев'яною ручкою.

5.4. Технологічна послідовність приготування страви

Страва «Пшоняна каша з фруктами та медом» проста в приготуванні, але щоб добитися потрібного смаку, аромату, необхідно дотримуватися технологічного процесу приготування – це є однією з найголовніших умов.

Технологічна послідовність приготування пшоняної каші з медом та фруктами подана в таблиці 5.1.:

Таблиця 5.4

Технологічна карта приготування страви

Назва операції	№ п/п	Послідовність виконання робіт	Інструменти та обладнання
Приготування пшоняної каші	1	1) Відміряти 1 склянку пшоняної крупи. Промити її спочатку в теплій а потім в гарячій воді; 2) відміряти 2 склянки молока та закип'ятити його; 3) в кипляче молоко додати підготоване пшоно та варити, помішуючи, на маленькому вогні до запусіння.	Плита, ложка

Миття фруктів	2	1) 2 столові ложки ізюму та по 6 штук чорносливу та кураги спочатку промити, а потім залити теплою водою на 10 хв.; 2) зцідити воду з сухофруктів та знову промити.	Ложка, друшляк
Запікання каші з фруктами	3	1) додати підготовлені фрукти до приготованої пшоняної каші, ретельно перемішати; 2) суміш в каструлі накрити кришкою та поставити в духовку для запікання на 15 хв.	Ложка, духовка
Кінцеве оформлення страви	4	Готову кашу заправити маслом та медом та викласти в горщик чи глибоку миску для подачі. Поверхню каші прикрасити фруктами.	Ложка

VI. Заключний етап

6.1. Економічне обґрунтування

Таблиця 6.1

Розрахунок матеріальних витрат на інгредієнти необхідні для приготування страви

Назва	Ціна(грн./ кг(л))	Витрати продуктів (г)	Усього (грн.)
Пшоняна крупа	4, 2	1 склянка = 200 г	0, 84
Молоко	3, 3	2 склянки = 0, 4 л	1, 32
Ізюм	16	2 ст.л. = 30 г	0, 48
Чорнослив	18	6 штук = 40 г	0, 72
Курага	20	6 штук = 55 г	1, 1
Мед	35	1 ст.л. = 20 г	0, 7
Масло	24	2 ст.л. = 35 г	0, 84
Всього			6

Отже приготування даної страви не потребує великих затрат, тому є доступною для кожного.

6.2. Аналіз творчого проекту.

В даному проекті ми розкрили всі етапи проектування та приготування бабиної каші, а саме пшоняної каші з фруктами та медом. Ми визначили призначення виробу, вимоги до компонентів та оформлення страви. Обрали 5 зразків-аналогів бабиної каші, з яких вибрали для подальшої розробки зразок №4. Розробили на даний зразок робочу документацію, дали характеристику інгредієнтам страви, інструментам та обладнанню, які використовуються для її приготування.

Отже, розроблений зразок бабиної каші найкраще відповідає своєму призначенню, адже бабина каша завжди готується з пшоняної чи кукурудзяної крупи та доводиться до готовності у духовці(для утворення символічної обрядової скоринки).

Також оригінальність обраної страви підкреслюється своєю завершеністю і водночас простотою приготування. Також в даній страві вдало підібрані компоненти, які гармонійно поєднуються за смаком.

Література

1. Золотая кулинарная книга / [сост. Т. Алексеева]. – Харьков: Книжный клуб «Клуб семейного досуга», 2007. – 352 с.
2. Трудове навчання: [навчальний посібник для 7 класу]; 2-е видання. – К: Освіта, 1998. – 425 с.
3. Українська минувшина: ілюстрований етнографічний довідник / [Пономарьов Л.Ф. Артюг Г., Космічна Т.Г. та ін.]. – К: Либідь, 1993. – 279 с.
4. Шалимов С.А. Современная украинская кухня / С.Шалимов, Е.Шадура. – К.: Техніка, 2006. – 290 с.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Сучасне суспільство постійно переорієнтує цілі розвитку людини з чисто науково-технічного прогресу на реалізацію можливостей і цінностей людини в ньому. За останні роки спостерігається тенденція гуманізації суспільних відносин. Більше всього цього потребує освітня та виховна сфери. Дослідження останніх років в галузі вивчення людини підтверджує, що головне призначення освіти полягає у тому, щоб створити умови для вільного розвитку особистості.

Кожний навчальний предмет, освітня галузь вносить свій вклад у формування професійної компетентності студента. Але у природі і суспільстві немає ізольованих процесів. Не можна сформувати компетентність за окремими незалежними законами зв'язків та явищ. У реальному світі все взаємозалежно, а в навчальних предметах вивчається з різних сторін. Закономірно виникає проблема інтеграції, взаємних міжпредметних зв'язків в освіті. У науково-педагогічній літературі та дослідженнях поняття інтеграції трактується по різному.

Ці зв'язки передбачають взаємну узгодженість навчальних програм, обумовлену системою наук та дидактичними цілями. Такий зміст відображає, з нашої точки зору, три ознаки взаємної обумовленості: 1) виділення знань або їх елементів у навчальних предметах; 2) визначення способів зв'язків, що мають методичний інструментарій, за допомогою якого виявляються можливі логічні конструкції та методичні прийоми їх реалізації; 3) спрямованість зв'язку на розвиваючу функцію навчання. Тобто, існування і зв'язків обумовлено наявністю трьох ознак: смисловим співвідношенням, наявністю способу реалізації та вказаним напрямком цих зв'язків.

Міжпредметні зв'язки є педагогічною категорією для позначення синтезуючих, інтегративних відношень між об'єктами, явищами та процесами реальної дійсності, що знайшли своє відображення у змісті, формах і методах навчально-виховного процесу та виконують освітню, розвиваючу та виховну функції у їх органічній єдності.

Педагогічний аспект зв'язків як цілісного явища вперше був досліджений В. Максимовою та отримав свій подальший розвиток у дослідженнях Т. Александрової, А. Усової та інших. Педагогічна ідея зв'язків виникла та розвинулася під впливом процесів інтеграції та диференціації наукових знань. Міжпредметні зв'язки можна розглядати як початковий рівень інтеграції.

Виокремлення в педагогічній теорії ідеї зв'язків та її трансформація в самостійну дидактичну проблему пов'язано з практичними та теоретичними пошуками прогресивних педагогів різних епох – Я. Коменського, І. Песталоцци, А. Дистерверга, К. Ушинського. Вони визначали проблему зв'язків як забезпечення системи знань. Я. Коменський у «Великій дидактиці» писав, ...все, що знаходиться у взаємозв'язку, повинно і

викладатися у такому ж зв'язку. Ідею інтеграції у навчанні К. Ушинський вважав однією із важливих у формуванні цілісних і системних знань.

Міжпредметні зв'язки були спрямовані на формування трудових та ділових умінь і навичок. Перші практичні спроби створення системи освіти на проблемно-комплексній, інтегративній основі були реалізовані Н. Кузьміною, В. Шадріковим, С. Шацьким, С. Рубінштейном та іншими. Ідея синтезу навчального матеріалу навкруг спільних явищ життя та діяльності людей розвивалось за принципом концентрації навчального матеріалу навкруги педагогічно та життєво доцільного центру [6; 11]. Розвиток ідей міжпредметних зв'язків відображено у наукових дослідженнях А. Галуші, А. Гурєва, Л. Ковальчук та інших [1; 2; 4].

Аналіз стану проблеми дозволив встановити причини недостатньо ефективної організації проектної діяльності студентів: *по-перше*, у програмах професійної підготовки недостатньо систематизований теоретичний матеріал, а практичні завдання не спрямовані на формування проєктивних знань та умінь. Відсутні чіткі рекомендації щодо критеріїв вибору об'єктів проєктування. Проєкт повинен не тільки враховувати теоретичну і практичну підготовку учня, наявність матеріально-технічної бази, а й відповідати рівню розвитку та ступеню важливості для його життя і досвіду; *по-друге*, педагоги відчувають певні труднощі при фіксації, плануванні та реалізації міжпредметних зв'язків. Як з'ясувалось під час бесід, причини такого становища полягають у тому, що проєктна діяльність дуже багатогранна, а тому вимагає особливого підходу до її планування та реалізації. Для педагога важко спланувати використання студентами знань з різних дисциплін при розробці різноманітних проєктів і одночасного дотримання етапності проектної діяльності, послідовності та логіки навчальної програми. Крім того, педагоги недостатньо орієнтуються у змісті програм із суміжних дисциплін та у способах планування й реалізації міжпредметних зв'язків, а це, як показують дослідження, є одним із факторів зниження ефективності та якості формування спеціальних знань і умінь студентів у процесі навчання та в міжпредметній роботі, що проявляється в рівнях творчості студентів при розв'язуванні творчих задач, якості виконаних проєктів тощо; *по-третє*, педагоги не вміють застосовувати сучасні педагогічно адаптовані методики вирішення спеціальних завдань, ними не завжди плануються і не реалізуються зв'язки між аудиторною та міжпредметною формою занять.

У процесі дослідження сутності категорії міжпредметних зв'язків науковці виділяють два компоненти: теоретико-методологічний, що виражає сутність і роль міжпредметних зв'язків у процесі проєктування; 2) діяльно-операційний, що відображає міжпредметні зв'язки у процесі діяльності. З дидактичної точки зору міжпредметні зв'язки визначаються як принципи навчання, його закономірності, засоби та умови. У міжпредметній діяльності міжпредметні зв'язки розглядаються як система взаємопов'язаної діяльності різних викладачів, а також система роботи викладача та студента.

Міжпредметні зв'язки характеризуються, перш за все своєю структурою, а оскільки внутрішня структура предмету є її формою, то виділено такі форми

цих зв'язків: 1) за складом; 2) за напрямком дії; 3) за способом взаємодії спрямовуючих елементів [4].

Оскільки склад іж предметног зв'язків визначається змістом навчального матеріалу, то у першій із форм можна виокремити такі типи цих зв'язків: 1) змістовні; 2) операційні; 3) методичні; 4) організаційні.

У кожному із типів зв'язків можна виділити їх види: 1) змістовні за фактами, поняттями, законами та теоріями; 2) операційні за сформованими навичками, вміннями та мисленневими операціями; 3) методичні за використанням методичних методів та прийомів; 4) організаційні за формами і способами організації навчально-виховного процесу.

У другій формі виділені основні типи іж предметног зв'язків за напрямком дії: 1) односторонні; 2) двосторонні; 3) багатосторонні (прямі та зворотні) або відновлювальні.

У третій формі, за способом взаємодії спрямовуючих елементів (за часовим фактором) виділені такі типи зв'язків: хронологічні та хронометричні. Хронологічні мають три види зв'язків – заступницькі, синхронні та перспективні. Хронометричні – локальні, середньої дії та довготривалої дії.

Враховуючи складність та багатогранність поставлених перед освітою завдань, доцільно такі зв'язки використовувати комплексно, так як вони, використовуючи різні методи, сприяють досягненню однієї мети – формування компетентної особистості із сталим світоглядом та громадянською позицією. Одним із таких методів є метод проектів, що сприяє активізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості, підвищує продуктивність навчання студентів, його практичну спрямованість. Проектна діяльність уможлиблює використання різних форм самостійної роботи: індивідуальну (розробка проекту одного виробу одним студентом), парну (розробка ряду моделей на одній базовій основі двома студентами), групову (розробка моделей під одним девізом), колективну (розробка колекції конкурсних моделей колективом студентів одного курсу чи факультету для показу на подіумі).

У свою чергу, іж предметно зв'язки є конкретним вираження інтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні в науці, в житті суспільства та держави. Реалізація іж предметног зв'язків відіграє важливу роль у підвищенні практичної та науково-теоретичної підготовки студентів, істотною особливістю якої є оволодіння ними основними прийомами пізнавальної діяльності, що є спільною для всіх наук.

Спираючись на твердження провідних науковців та практиків, що навчальна діяльність має не лише дати студентові певну суму знань, але й *сформувати комплекс компетенцій*, вважаємо, що саме останній необхідно приділяти більше уваги. Більшість науковців визначають *компетенцію* як загальну здатність студента до професійної праці і життєдіяльності, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанням. На думку В. Лозовецької, професійна компетентність – це інтегративна якість, яка включає рівень оволодіння професійними знаннями, вміннями й навичками, а також особистісну компетенцію, яка виявляється у ...готовності до постійного саморозвитку та самовдосконалення. За

дослідженням автора, у більшості країн поняття «компетентність» включає такі компоненти: ефективне виконання індивідуальних професійних обов'язків; здатність розв'язувати складні нетипові завдання; особистісна відповідальність за результати роботи і її удосконалення; здатність до прогностичного застосування знань та умінь. Та все ж формування компетентності забезпечує педагогічна система, яка передбачає системне розв'язування в навчальному процесі проектних завдань діяльності на основі дотримання принципів системності та свідомості [8, с. 53-55]. Адже саме компетентність може стати тією метою навчання, досягнення якої прагне як суспільство, так і майбутній спеціаліст.

З метою створення ефективної методики формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій нами ґрунтовно проаналізовані поняття «компетентність» та поняття «знання» і «уміння», що тісно з ним пов'язані, систематизовано існуючі підходи до їх формування (С. Гончаренко, С. Кисельгоф, Б. Ломов, Є. Мілерян, К. Платонов, Д. Тхоржевський). Основоположними для нашого дослідження стали визначення понять «знання» та «уміння», даних професором К. Платоновим, оскільки відображають одночасно педагогічний та психологічний аспекти цих понять, враховують практичну спрямованість теоретичного навчання [9].

У ході дослідження було виявлено, що в психолого-педагогічній літературі відсутнє єдине визначення поняття «професійна компетентність». Знання визначаються як система понять про предмети і явища, засвоєна в результаті сприйняття, аналітико-синтетичного мислення, запам'ятовування і практичної діяльності. Уміння характеризуються здатністю людини продуктивно, якісно виконувати ту або іншу роботу в нових умовах. Важливим для нашого дослідження є положення про умови формування знань та умінь, яке здійснюється через інтелектуальну, мотиваційну, вольову і емоційну сфери особистості.

Можна із впевненістю стверджувати, що між сутністю професійної компетентності та спеціальними знаннями та уміннями є ключова взаємозалежність. За своєю суттю спеціальні знання та уміння не відрізняються від будь-яких інших. Вони не є вродженою якістю, а становлять собою процес і результат складної професійної діяльності. Уміння формуються на практиці в результаті багаторазового проходження етапів проектування, їх розвиток базується на теоретичному вивченні правил і законів спеціальних дисциплін.

Знання та уміння студентів, що отримані при вивченні однієї дисципліни, часто не використовуються, не отримують розвитку на інших. Інколи більш складні між предметні зв'язки вивчаються раніше простих. Тому у більшості випадків студенти не мають уявлення про їх предметно-характер багатьох понять та законів, тобто не виникає ідеї про використання ЗУН, що отримані на одному предметі, при вивченні інших дисциплін, про комплексне використання їх для набуття професійно значимих якостей.

З метою запобігання подібних протиріч сучасна система освіти повинна орієнтуватися на формування між предметних компетентностей, таких як:
1) компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності;

2) компетентність у сфері соціально-трудової діяльності; 3) компетентність у культурно-дозвільній сфері; 4) компетентність у професійній діяльності. Серед них одним із найефективніших методів формування даних компетентностей є, на наш погляд, проектний метод з реалізованими між предметними зв'язками.

Як відомо, мета навчання визначається суспільством, а тому вона по відношенню до студентів виступає цінністю, заданою ззовні. Н. Кузьміна вважає, що у меті учіння виражені індивідуальні потреби і мотиви, які сформувалися в безпосередньому досвіді студентів [6, с. 56]. Оскільки мета навчання і мета учіння співпадають лише в ідеальному варіанті, то завданням діяльності педагога є забезпечити прийняття студентами суспільно-значимих цілей навчання в якості значимих цілей учіння.

Тому вважаємо, що однією з очевидних умов успішної організації проектної діяльності студентів є таке формулювання мети і навчальних завдань, коли суспільно-значима й індивідуальна мета навчання максимально наближені. В цьому зв'язку слушною є думка В. Шадрікова стосовно розподілу мети діяльності на мету-образ і мету-задачу. У навчанні мета-образ характеризує нормативно-змістові властивості майбутнього психічного результату, а мета-задача – прагнення суб'єкта його досягнути. В психологічному плані в основі мети-образу лежить когнітивний зміст, в основі мети-задачі – мотиваційний. Відношення учня до учіння, як засобу досягнення мети навчання (мети-образу), формує мотиваційну структуру учіння: професійні, соціальні, пізнавальні, прагматичні мотиви [11, с. 38].

Більшість психологів вважають питання про мотиви діяльності головним у її організації. І. Зайцева розглядає мотивацію не тільки як умову ефективного навчання, а й як важливий чинник розвитку особистості майбутнього фахівця [1, с. 15]. В. Клименко стверджує, що мотивація – це іж предметно і цілеспрямованість діяльності, живиться енергією двох джерел: а) зовнішніми впливами енергії й інформації, які пробуджують активність, викликають зацікавленість у предметах і явищах, що знаходяться поза людиною; б) внутрішніми імпульсами, які сигналізують свідомості про дискомфорт у тілі і душі [5, с.22]. З даного твердження випливає, що ззовні можна впливати на мотивацію саме надаючи таку інформацію, що пробуджує активність і викликає зацікавленість.

Мотивація до учіння стала критерієм для виділення трьох типів студентів: 1) творчий студент користується повною системою мотивації учіння і діє за формулою: Засвоювати знання, уміння та навички, щоб ними користуватися; 2) студент має мотивацію на те, щоб уникнути покарань, (словом чи дією), виконуючи всі завдання вчителя точно й у визначені терміни; 3) виконавець – людина позбавлена власної мотивації навчання. Усі його дії й вправи мотивуються ззовні – учителями й батьками [5, с.35]. Кожен із різновидів мотивації учіння може мати в мотиваційній структурі особистості домінуюче чи другорядне значення, і тим самим визначати рівень індивідуальних досягнень.

Традиційно іж предметно зв'язки та зміст освіти здійснюється на рівні навчального предмету та навчальної інформації (В. Боярчук, А. Гурьев,

Г. Колпакова, А. Лаврушина та інші). Більшість науковців вважають, що саме іж предметно зв'язки включають студентів у процес оперування пізнавальними мотивами, що мають загальнонауковий характер (абстрагування, моделювання, узагальнення, аналогія та інші) [1; 2; 10]. Педагогічна технологія реалізації іж предметног зв'язків, як стверджує Л. Ковальчук, – це така організація взаємопов'язаного навчання, яка поєднує диференційні та інтеграційні процеси під час вивчення окремих дисциплін і забезпечує формування цілісної системи знань, умінь і навичок, значущих якостей особистості, необхідних фахівцю для виконання функціональних обов'язків у його професійній діяльності [4].

Визначено зміст структурних складових професійної компетентності, спеціальних знань та умінь, до яких відносяться: інформаційно-пошукові, проектно-графічні, колірно-комбінаторні, предметно-пластичні знання та уміння. Встановлено, що: *інформаційно-пошукові знання та уміння* пов'язані з визначенням предмету інформаційного пошуку, виділенням його основних якостей, ознак, визначенням критеріїв для порівняльного аналізу тощо); *проектно-графічні* – пов'язані зі створенням образно-знакових моделей проєктованого об'єкта: схем, креслень, рисунків, ескізів, технічної документації тощо; *колірно-комбінаторні* – зі сприйманням, відображенням та створенням гармонії кольорів і відтінків тощо; *техніко-технологічні* – забезпечують здійснення практичної реалізації ідеї проєкту.

На нашу думку, основою формування професійної компетентності є організація навчально-пізнавальної діяльності, яка спрямована на самостійність у розв'язанні типових і нетипових навчальних та виробничих проблем і задач; здатність до прийняття управлінських рішень; осучаснення змісту, форм та методів проєктування; розробку індивідуальних програм професійного саморозвитку, особистісну відповідальність за зроблений вибір та прийняте рішення. Використання іж предметног зв'язків у процесі проєктування дозволяє: підвищити мотивацію студентів до вивчення предмету; краще засвоїти матеріал, підвищити якість знань; активізувати пізнавальну діяльність студентів на заняттях; полегшити розуміння студентам явищ і процесів, що вивчаються; аналізувати, зіставляти факти з різних областей знань; здійснювати цілісне наукове сприйняття навколишнього світу; якнайповніше реалізувати професіонально-освітні можливості студента.

Реалізація ідеї іж предметног зв'язків у процесі проєктування тісно пов'язана з методологічним поглядом педагогів на проблему синтезу та аналізу наукового знання як безпосереднього вираження диференціації наук. Теоретичне та практичне вирішення цієї проблеми змінилось у відповідності з розвитком суспільства, його соціальними замовленнями.

Так, проєкт більшість словників розглядають як прототип, ідеальний образ передбачуваного або можливого об'єкта, стан; в деяких випадках – план, задум якої-небудь дії. Проєктування в цілому як соціальна категорія, хоч і стоїть в одному ряду з такими поняттями, як прогнозування, планування, конструювання, створення програм (програмування), моделювання, на нашу думку, має свої суттєві відмінності, є найбільш загальним, комплексним,

інтегративним феноменом.

Проведений аналіз дозволяє нам сформулювати думку про те, що проектування в якості творчої, інноваційної діяльності завжди націлене на створення виробів і послуг, що володіють об'єктивною і суб'єктивною новизною і мають особистісну та суспільну значимість. Проект є складовою проектування, що розглядається як створення проекту (прототипу, прообразу) передбачуваного або можливого стану об'єкта. Проектування – це вид діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворювальної, професійно-трудової, комунікативної, теоретичної і практичної діяльності.

За своїм змістом науковці та практики виділяються різноманітні види проектування: 1) проектування як процес розробки не окремих предметів (об'єктів), а цілих систем; 2) проектування як співучасть, як включення суспільства у процес прийняття рішень; 3) проектування як творчість, потенційно властива кожному; 4) проектування як навчальна дисципліна, синтезуюча мистецтво та науку; 5) проектування без об'єкта як процес або образ життєвих функцій.

Необхідно виокремити практичне (виробниче) проектування і навчальне проектування. Встановлено, що процес практичного (виробничого) проектування й процес навчального проектування мають низку розходжень, пов'язаних, у першу чергу, із цілями та метою. Якщо мета виробничого проектування полягає в створенні проекту, як результату діяльності, то навчальне проектування спрямоване в першу чергу на оволодіння способами, що вивчались, і прийомами самостійного досягнення поставленого пізнавального завдання, задоволення пізнавальних потреб, самореалізацію й розвиток особистісних якостей учнів, при цьому сама новизна відкриттів і продукту проектування, в переважній більшості випадків, суб'єктивна.

Більшістю науковців та практиків навчальне проектування студентів розглядають як замкнутий цикл, в якому, у відповідності з динамікою і закономірностями творчого процесу, виокремлюються такі основні етапи: 1) підготовчий по нагромадженню інформації, вивченню вихідних даних; 2) етап творчого пошуку ідеї, концепції і задуму проектної моделі; 3) етап творчої розробки у процесі якого відбуваються вибір найкращого варіанта, творчий задум одержує наочне вираження в матеріальному виконанні; 4) заключний етап – коригування виконаного виробу порівняно із запланованим, випробовування, оформлення, самооцінка, аналіз підсумків, захист.

Важливою особливістю занять на практикумах з крою та шиття є можливість здійснення проектної діяльності на унікальному психологічному та дидактичному підґрунті. Організація продуктивної перетворюючої творчої діяльності студентів у процесі проектування природнім шляхом інтегрує знання, отримані при вивченні інших навчальних дисциплін (математика, нарисна геометрія, креслення, матеріалознавство, обладнання, конструювання, моделювання, технологія, основи композиції, спеціальний малюнок) та дозволяють реалізувати їх в інтелектуально-практичній діяльності. Міжпредметні зв'язки створюють умови для розвитку ініціативності,

винахідливості, гнучкості мислення.

У процесі проектування відбувається формування внутрішнього плану діяльності на основі поетапного відпрацювання предметно-перетворюючої діяльності, що включають: ціле покладання, планування (вміння складати план та застосовувати його для вирішення навчальних та навчально-виробничих задач), прогнозування (передбачення майбутнього результату при різних умовах виконання дій), контроль, корекцію та оцінку; оволодіння початковим умінням передачі, пошуку, перетворення, зберігання інформації, використання комп'ютера, перевірка необхідної інформації у словниках, каталогах бібліотеки. Водночас постає ряд нових задач: постановка студента у позицію дослідника, першовідкривача. Основним змістом та результатом освіти повинно стати навчання способам теоретичного мислення, прийомам навчально-пізнавальної діяльності, процедурам проблемно-пошукової діяльності.

Для визначення рівня сформованих у студентів спеціальних знань та умінь під час між предметного проектування ми враховували: 1) рівень засвоєння навчального матеріалу із окремих дисциплін; 2) уміння застосовувати набутті знання на практиці; 3) усвідомленість та міцність знань; конкретність та узагальненість знань; дієвість знань (глибина, оперативність, гнучкість, продуктивність); повнота (обсяг) знань та ступінь сформованості умінь й навичок; 4) рівень оволодіння розумовими операціями (уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки тощо); 5) досвід предметно-перетворюючої діяльності (оволодіння різними видами словесного та колірно-графічного проектування, засвоєння практичних навичок втілення проектного задуму за допомогою особистісно-зорієнтованих матеріалів і технік в оригінальному пошуковому макеті, ексклюзивному або тиражному виробі); 6) характеристику захисту (елементарна, фрагментарна, неповна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча).

Зазначені критерії покладено в основу рівнів оцінювання професійної компетентності у процесі проектування за шкалою ECTS та вітчизняною системою оцінювання: задовільно, добре, відмінно, що в загально дидактичному плані визначаються за такими характеристиками:

Д, Е – задовільно (3 бали). Рівень знань зумовлюється початковими уявленнями про дисципліни навчання. Не достатньо обґрунтовано аналізує та порівнює інформацію. Неусвідомлено користується технічною та конструкторською документацією. З постійною допомогою викладача виконує розробку проекту. Обсяг і повнота розробки на дуже низькому рівні. Діяльність студента репродуктивна. Виготовлений об'єкт проектування (виконана робота) містить велику кількість грубих відхилень від встановлених якісних показників. Значна частина робіт виконана з помилками в прийомах роботи та технологічних операціях. В організації робочого місця є значні відхилення від прийнятих вимог. Систематично допускаються порушення правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог;

С – *добре* (4 бали). Студент розуміє основні положення навчального

матеріалу, здатний дати визначення понять, але при цьому відповідь недостатньо обґрунтована та осмислена. Студент відчуває певні труднощі у виборі потрібних джерел інформації, при цьому допускає помилки. Студент здатний планувати технологічну послідовність у тому випадку, коли наявний зразок; неспроможний самостійно внести зміни в готові креслення, тим більше розробити технологічну документацію. Під час виконання практичних завдань робота містить суттєві відхилення від встановлених якісних показників, але виріб може бути використаний за призначенням. Частина технологічних операцій виконує з помилками у прийомах і способах роботи, дії не завжди усвідомлені та виконуються без застосування знань. При постійному нагляді та систематичному нагадуванні викладача організовує робоче місце та дотримується правил техніки безпеки й санітарно-гігієнічних вимог. Аналіз і проміжний контроль результатів праці не здійснюють, проте здатний критично оцінити деякі недоліки своєї роботи. Захист проекту не логічний, не обґрунтований.

В – дуже добре (4 бали). Студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язки між ними. Самостійно застосовує знання під час виконання практичних завдань в стандартних ситуаціях. Володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити достатньо ґрунтовні висновки, виправляти допущені помилки. Захист проекту повний, правильний, логічний, обґрунтований хоча і бракує власних суджень. Він здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності. Розробляє проектно-технологічну документацію з частковою допомогою викладача. Виготовлений об'єкт проектування (виконана робота) достатнього рівня складності, але має окремі відхилення від встановлених якісних показників. Правильно виконує переважну кількість технологічних операцій, є несуттєві відхилення в прийомах і способах роботи. Організація робочого місця відповідає вимогам. Дотримується правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог;

А відмінно (5 балів). Професійні знання та навички студента є глибокими, міцними, оперативними, узагальненими, системними; вміють застосовувати знання творчо, їх навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію. Діяльність характеризується творчим підходом у реалізації власних задумів. Самостійно й систематично забезпечує зразкову організацію праці і робочого місця, дотримується правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог. Захист проекту повний, чіткий, із висловлюванням власних суджень.

Проектна діяльність створює унікальну основу для самореалізації особистості, самовираження, формує соціально цінні практичні вміння, досвід перетворюючої діяльності та творчості. Міжпредметні зв'язки у процесі проектування створюють умови для розвитку ініціативності, винахідливості, гнучкості мислення. Таким чином, проектування забезпечує реальне включення в освітньо-професійний процес різноманітних структурних компонентів висококваліфікованого спеціаліста (інтелектуального, емоційно-естетичного,

дизайнерського, технологічного, конструкторського, ініціативно-творчого). *Математика* – моделювання (перетворення об'єктів із чуттєвої форми в моделі, відтворення об'єктів за моделями в матеріальному виді, мисленнєва трансформація об'єктів та іж.), виконання розрахунків, побудова форм із врахуванням основ геометрії, робота з геометричними фігурами. *Нарисна геометрія* – просторова уяви, перспектива, перетин ліній, кути, перпендикуляри. *Креслення* – лінії та їх призначення, види проєкцій, осьові лінії, зображення геометричних фігур. *Матеріалознавство* – види матеріалів за волокнистим складом, властивості матеріалів (технологічні, фізичні, механічні, оптичні), здатність до утворення драпіровок. *Обладнання* – види обладнання, що необхідно використати у процесі технологічної обробки окремих вузлів проєктованого виробу. *Основи композиції* – закони композиції, пропорції в одязі, симетрія, асиметрія, ритм в одязі. *Спеціальний малюнок* – ескізний проєкт, еталонний ряд, моделі аналогів. *Конструювання* – методи розробки конструкцій, характеристика фігури, величини вимірів та прибавок. *Моделювання* – способи нанесення модельних ліній, макетування. *Технологія* – розкладка на матеріалі, розкрій виробу, способи технологічної обробки окремих вузлів чи виробу в цілому.

У свою чергу, іж предметно зв'язки є конкретним вираження інтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні в науці, в житті суспільства та держави. Реалізація іж предметно зв'язків відіграє важливу роль у підвищенні практичної та науково-теоретичної підготовки студентів, істотною особливістю якої є оволодіння ними основними прийомами пізнавальної діяльності, що є спільною для всіх наук.

Така узагальненість дає можливість застосувати знання та вміння у конкретних ситуаціях, при дослідженні окремих питань як у навчальній так і у майбутній професійній (виробничій) діяльності, науковому та суспільному житті.

Робота над створенням індивідуального іж предметного проєкту має ряд особливостей. Розглянемо структуру творчого іж предметного проєкту.

Організаційно-підготовчий етап

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

Цей етап є одним із самих важливих, так як мотивує студента до діяльності, тому необхідно щоб тема була цікавою та актуальною. Рівень розвитку сучасної науки такий, що практично кожне нове знання знаходиться на межі двох, а то і більше наук. З іншого боку не можна не помітити ще одну особливість розвитку сучасної науки, вона все більше впливає на життя суспільства, більш гостро постає проблема моральної відповідальності вчених за долю своїх відкриттів.

Перший етап має декілька складових:

- а) вибір теми, що дозволяє залучити знання із двох чи більше дисциплін;
- б) постановка задач дослідження, із врахуванням обраної теми. Задачі доцільно згрупувати у відповідності з предметною галуззю. Таким чином, у відмінності від інших проєктів, іж предметног буде містити дві або більше

групи задач.

Перша група (конструювання):

- Дослідити тенденції сучасної моди.
- Визначитися із асортиментом одягу.
- Охарактеризувати фігуру, на яку буде розробляться проект.

Друга група (матеріалознавство):

- З'ясувати, із якого матеріалу доцільно виготовляти сукню.
- Дослідити властивості матеріалу.

Третя група (основи композиції та спеціальний малюнок):

- Обрати відповідний силует.
- Підібрати оптимальні елементи оздоблення та художнього оформлення виробу.

Четверта група (технологія)

- Обрати раціональні способи технологічної обробки матеріалу.
- Визначити доцільність способу розкрою деталей виробу.

В) визначитися із методами дослідження, якщо науки не є суміжними, то методи дослідження можуть не співпадати. Якщо такий метод, як аналіз джерел, характерний для будь-якої науки, то такі методи як соціологічне дослідження застосовують здебільшого у сфері гуманітарних наук, експеримент і розрахунки – у природничих та точних науках.

Поєднання різноманітних методик дослідження при роботі над іж предметног проектом допоможе студенту у повній мірі проявити свої здібності, дозволить індивідуалізувати процес проектування.

Г) планування вихідного продукту (форма представлення результату). Один виріб, колекція моделей, ескізна колекція.

Д) планування способів збирання та аналізу інформації (перегляд журналів, Інтернет видань, пошук та розробка ескізів моделей-аналогів).

У результаті перегляду журналів мод, демонстраційних моделей із показів колекцій відомих модельєрів **створити еталонний ряд моделей**, які бажано розробляти на одній базовій основі. На цьому етапі необхідно провести аналіз моделей-аналогів.

Е) планування основної частини проектного дослідження. У тому випадку, якщо предмети не є суміжними, доцільно розділити проект на окремі напрямки у відповідності із дисциплінами, і консультуватися у викладачів, що їх викладають.

2. Конструкторський етап

ТЕХНІЧНА ПРОПОЗИЦІЯ

Цей етап включає такі підрозділи:

а) Конструктивна частина. Розробка базової основи конструкції:

- 2.1. Аналіз конструктивної побудови моделей-аналогів.
- 2.2. Аналіз методів технологічної обробки окремих вузлів та деталей (складальних одиниць) моделей-аналогів.
- 2.3. Висновок за технічною пропозицією.
- 2.4. Ескізний проект. Опис зовнішнього виду проектованої моделі.

2.5. Технічний проект. Конструктивна частина.

2.5.1. *Розмірна характеристика фігури.*

2.5.2. *Обґрунтування припусків на вільне облягання.*

2.5.3. *Розрахунок базової основи конструкції виробу.*

2.5.4. *Конструкція базової основи виробу.*

Б) Моделювання на базовій основі.

2.6. Технічний проект. Моделювання.

2.6.1. *Розробка схеми технічного моделювання окремих деталей виробу (спинки, пілочки, рукава, спідниці і т.д.)*

Технологічний етап

а) Деталювання.

Б) Розкладка на матеріалі відповідної ширини.

В) Технологічна послідовність обробки виробу.

3.1. *Розробка робочих лекал.* На кожній деталі необхідно робити написи: назва деталі, розмір та зріст, повнота група, номер моделі (шифр), напрямок нитки основи, кількість деталей крою.

Дрібні деталі (коміри, обшивки, підборти) розробляються після уточнення основних деталей на фігурі чи манекені.

Допоміжні деталі (для ущільнення клеєною тканиною) виготовляються за контуром основних деталей. На них зазначаються: назва, напрямок нитки основи, кількість.

3.2. *Специфікація деталей крою* (окремо для основних та допоміжних деталей, для основного та оздоблювального матеріалу).

3.3. *Технологічна послідовність обробки виробу* (для кожної складової моделі-пропозиції. Наприклад для костюму окремі таблиці для піджака, для спідниці)

4. Заключний етап

а) Розрахунок собівартості і ціни виробу.

4.1. *Розрахунок матеріальних витрат.*

4.2. *Розрахунок на оплату праці.*

4.3. *Податки.*

4.4. *Амортизаційні відрахування*

б) Перевірка якості виробу.

В) Перевірка і оцінювання розробленої документації.

Г) Захист творчого проекту.

Враховуючи багатогранність прояву, іж предметного ний характер іж предметног зв'язків, їх можна трактувати як систему синергетичної діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу, що забезпечує високий рівень актуалізації, конкретизації, трансформації і узагальнення знань, умінь і навичок студентів з різних дисциплін, сприяє виконанню завдань загальної та професійної освіти.

Таким чином, можна сказати, що більшість науковців основними положеннями концептуальних засад формування компетентності сучасного робітника з застосуванням діяльнісного підходу вважають: моделювання реальних умов діяльності; створення чітко визначених мотивів та професійних

цілей; здійснення самостійної проектної діяльності, скерованої на реалізацію проектних завдань програм; професійна співпраця у колективі; створення умов для розвитку особистості, її здатності до розробки власної стратегії професійної самореалізації та самовизначення.

З допомогою багатосторонніх між предметних зв'язків не тільки на якісно новому рівні вирішуються задачі професійної підготовки, розвитку та виховання студентів, але також закладається фундамент для комплексного бачення, підходу до вирішення складних проблем реальної дійсності. Саме тому між предметними зв'язками є важливою умовою та результатом комплексного підходу у професійній підготовці студентів.

Пропонуємо приклад розробки між предметного проекту на тему «Молодіжна сукня із баскою».

ТЕМА: МОЛОДІЖНА СУКНЯ ІЗ БАСКОЮ

1. Організаційно-підготовчий етап

Технічне завдання

Призначення проектного виробу

Жіноча сукня молодіжної групи, призначена для показу мод, вистав, концертів та святкових заходів.

1.2. Вимоги до конструкції.

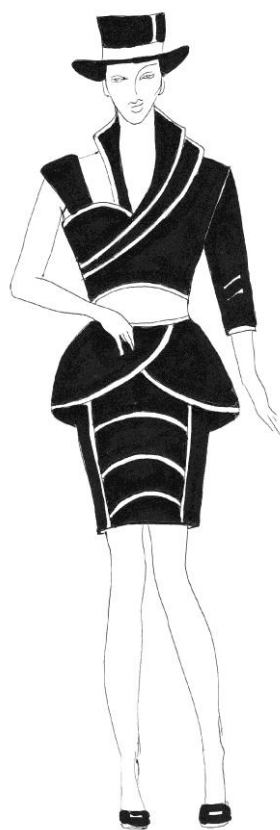
У відповідності для призначення костюм повинен бути напів-прилеглого силуету, крій складний, але повинен залежати від обраного матеріалу. Виріб доцільно проектувати з рукавами. В оздобленні використати конструктивні деталі (підрізи, кокетки, баски, вирізи) та декоративні елементи у вигляді окантовок контрастного матеріалу.

1.3. Вимоги до основних та допоміжних матеріалів.

Відповідно до призначення даної моделі сукні доцільно обирати гладко фарбований щільний напіввовняний матеріал, яскравого чи чорного кольору, а також більш легкий сорочковий матеріал контрастного кольору для оздоблення.

У результаті перегляду демонстраційних моделей із показів колекцій створений ряд моделей-аналогів, які розроблені на одній базовій основі напівприлеглого силуету.

Сукня напівприлеглого силуету, відрізна по лінії талії та має пряму спідницю, звужену до низу. Костюмна тканина саржевого переплетення характеризується підвищеною щільністю вздовж основи, стійка до стирання, форма стійка, має високе осипання та розсунення ниток. Лицева сторона тканини гладка, з незначним блиском, а з виворітної сторони – матова. Для оздоблення доцільно використовувати сорочкову тканину білого кольору.

Модель 1

Модель 2

Модель 3

Модель 4

Модель 5

Модель 6

Рис. 1. Моделі-аналогі

2. Конструкторський етап

Технічна пропозиція

2.1. Аналіз конструктивної побудови моделей-аналогів.

Модель-аналог 1. Сукня напівприлеглого силуету із одним вшивним рукавом, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення використано підрізи, баску. Виріз поглиблений. Комір асиметричний: ліва частина – подвійний комір апаш, права частина – одинарний комір. Спідниця із рельєфами та поперечними смугами. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою.

Модель-аналог 2. Сукня напівприлеглого силуету із вшивними рукавами, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення використано оригінальної конструкції подвійну баску. Виріз округлий, поглиблений. По лінії горловини пілочки вертикально закріплені трубочки. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою

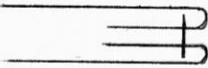

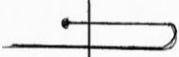
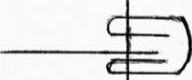
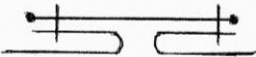
Модель-аналог 3. Сукня напівприлеглого силуету із вшивними рукавами три чверті, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення використано підрізи, фігурні прорізи, оригінальної конструкції баску. Виріз гострий, дещо розширений із прямокутним коміром. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою.

Модель-аналог 4. Сукня напівприлеглого силуету із вшивними рукавами, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення використано підрізи, фігурні прорізи, оригінальної конструкції баску. Виріз округлий, розширений. По лінії горловини спинки закріплена трубочка. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою.

Модель-аналог 5. Сукня напівприлеглого силуету із вшивними рукавами, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення на бокових частинах використано фігурні прорізи, оригінальної конструкції баску. Виріз фігурний, розширений. По лінії горловини висока стійка, що на плечах переходить у трубочки. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою.

Модель-аналог 6. Сукня напівприлеглого силуету із вшивними рукавами, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення використано підрізи, фігурні бочка та кокетки, оригінальної конструкції зйомку баску. Виріз розширений. По лінії горловини висока суцільно викроена стійка. На плечах закріплена трубочка. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою.

2.2. Аналіз технологічної обробки моделей-аналогів.

Назва складальних одиниць	Конструкція вузла	В яких моделях – аналогах використовується
Обробка плечових зрізів		Модель 1-6.
Обробка пройми		Модель 3,4.
Обробка бокового зрізу		Модель 5.
Обробка рельсфів		Модель 6,2.
Обробка підрізу		Модель 1,2.
Обробка низу виробу		Модель 3,5.
Обробка окантовки		Модель 2,3.
Втачування блискавки		Модель 1,5,6.

Обрано модель ідею (пропозицію) – модель 6 із моделей-аналогів.

2.3. Ескізний проект.

2.3.1. Опис зовнішнього вигляду моделі.

Сукня напівприлеглого силуету із вшивними рукавами, відрізна по лінії талії, спідниця звужена до низу. В якості оздоблення використано підрізи, фігурні бочка та кокетки, оригінальної конструкції зйомку баску. Виріз розширений. По лінії горловини висока суцільно викроена стійка. На плечах закріплена трубочка. Кожна конструктивна деталь оздоблена білою окантовкою.

2.4. Розробка технічного проекту

2.4.1. Розмірна характеристика фігури.

Модельна конструкція будується на типову фігуру 46-го розміру, II повнотної групи, III зросту

Таблиця 2.4.1

Виміри фігури

Номер розмірної ознаки за стандартом	Розмірна ознака	Умовне позначення	Величина, см
1	Півоб'єм шиї	Сш	18
2	Півоб'єм грудей перший	СгI	44,2
3	Півоб'єм грудей другий	СгII	48,4
4	Півоб'єм грудей третій	СгIII	46
5	Пів – об'єм талії	Ст	36,5
6	Пів – об'єм стегон	Сс	50
7	Довжина переду до талії	Дтп I	42,5
8	Довжина спини до талії	Дтс	39,1
9	Висота плеча коса	Впк	42,3
Продовження таблиці			

2.4.2. Обґрунтування припусків на вільне облягання

Прибавка на вільне облягання. По лінії грудей, Пг являється основою при побудові сітки креслення конструкції плечових виробів. Важливо також її розподілення по ділянкам спинки, пройми і переду. Величина прибавки обрана у відповідності до силуету та структури матеріалу.

Таблиця 2.4.2.

Прибавки до основних конструктивних ділянок виробу

Умовні позначення	Найменування	Величини, см
Пг	Прибавка по лінії грудей	3,5
Пт	Прибавка по талії	3
Пт	Прибавка по стегнам	2
Пшп	Прибавка по ширині пілочки	1
Пшс	Прибавка по ширині спини	0,9

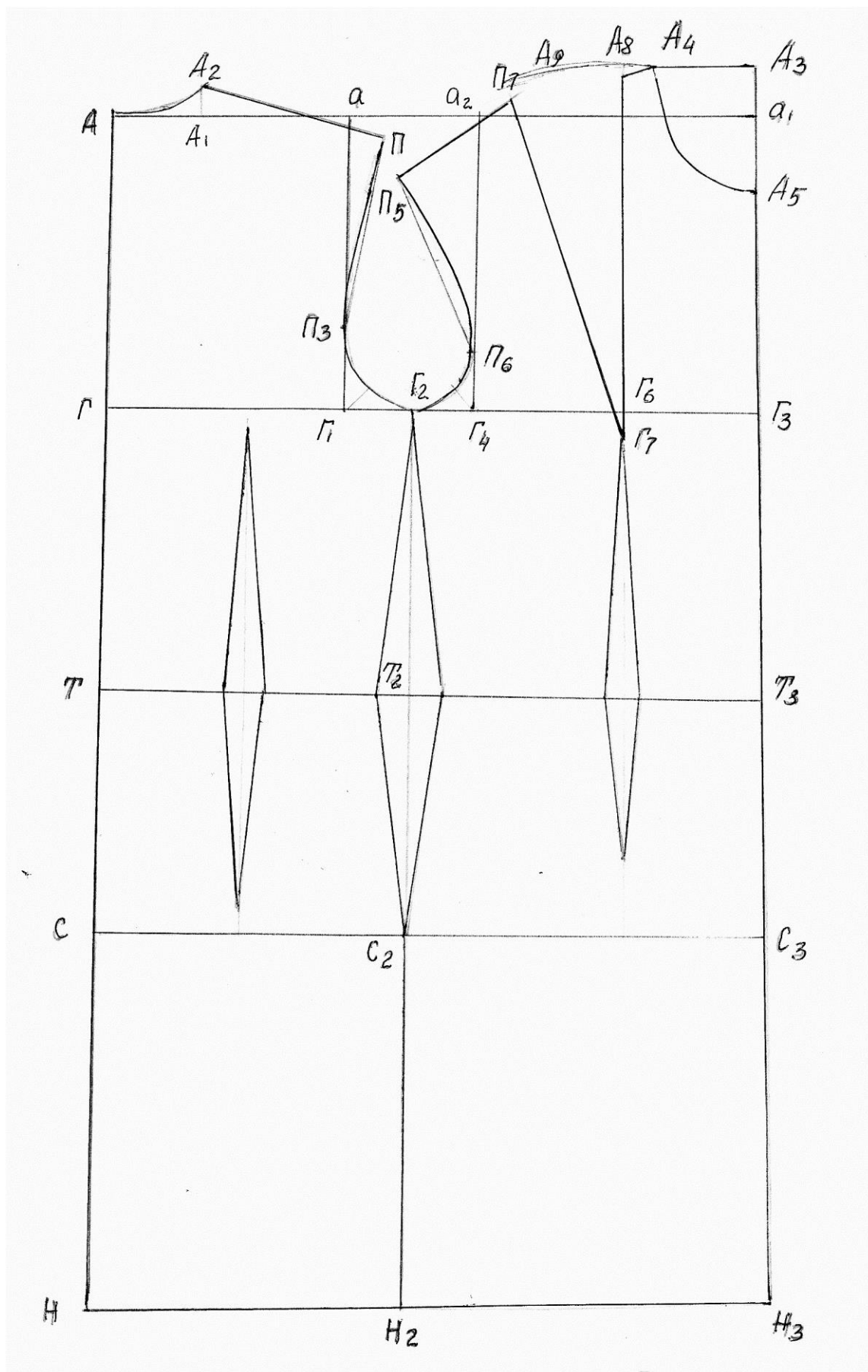
Пспр	Прибавка на вільність пройми	1,5
Пдтс	Прибавка довжини талії спинки	1
Пвгс	Прибавка по висоті горловини спинки	0
Пшгс	Прибавка до ширини горловини	0
П _т	Прибавка до талії (для спідниці)	1
П _б	Прибавка по стегнам (для спідниці)	1,5

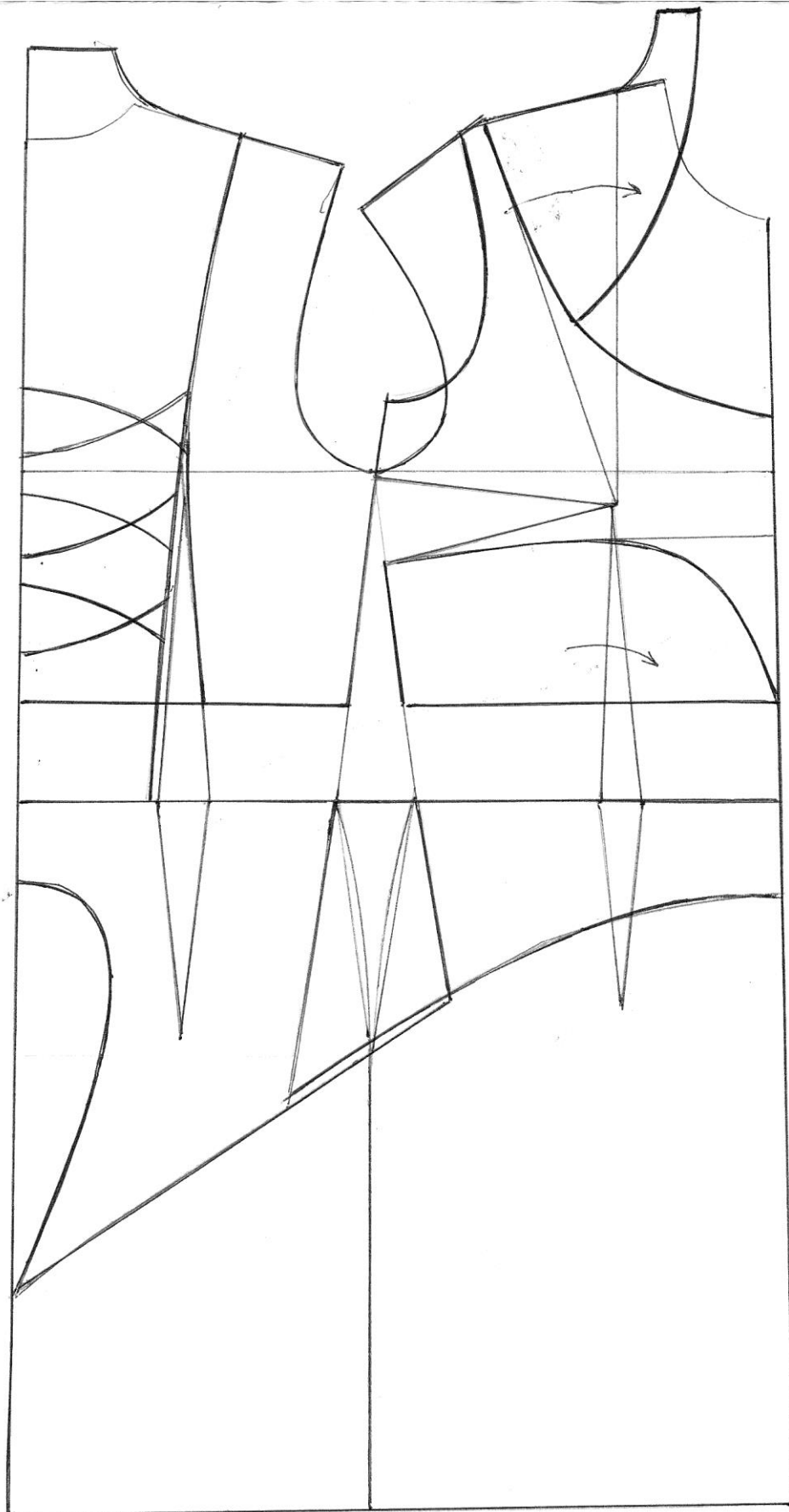
Таблиця 2.4.3.

2.4.3. Розрахунок для побудови креслення базової основи конструкції станової частини

№ з/п	Конструктивна ділянка на кресленні	Умовне позначення	Розрахункова формула	Розрахунок	Величина відрізка, см
1	Ділення всієї ширини виробу на спинку, пілочку і пройму	Aa ₁	CГ ₃ + Пг	46 + 4,5	50,5
2	Ширина спинки	Aa	Ш.с. + Пш.с.	17,8+0,2Пг =17,8+0,2* 4,5=17,8+ 0,9	18,7
3	Ширина пройми	a ₁ a ₂	ШГ ₂ +0,1Пг	20,5+0,1*4,5 = 10,8+0,2	20,95
4	Висота пройми лінії грудей	АГ	Впр.з+Пспр +Пгл.	17,1+1,0+2,5	20,8
5	Довжина виробу до коліна	АН	Дшк.	91,9	91,9
6	Рівень лінії талії	АТ	Дтс. + Пдтс	39,1+1	40,1
7	Відстань до лінії стегон	ТС	Дт.с./2-1	39,1/2-1	18,5
8	Ширина горловини (росток)	AA ₁	Сш/3 + Пш.гор.	18/3+1	7
9	Висота горловини	A ₁ A ₂	0,15*Сш	0,15*18	2,7
10	Довжина плеча спинки	3 точки A2: R=П	Шп+вит	13+2,5	15,5
11	Довжина виточки	A ₂ И	1/4A ₁ П	¼*15,5	3,8
12	Допоміжна точка	Г ₁ П ₃	Г ₁ П'/3+1	18/3+1	7
13	Бісектриса кута	Г ₁ 1	0,2*Шпр.+0,3	0,2*11+0,3	2,5

2.4.4. Конструкція станової частини базової основи плечового виробу

2.4.5. Моделювання станової частини базової основи жіночої сукні

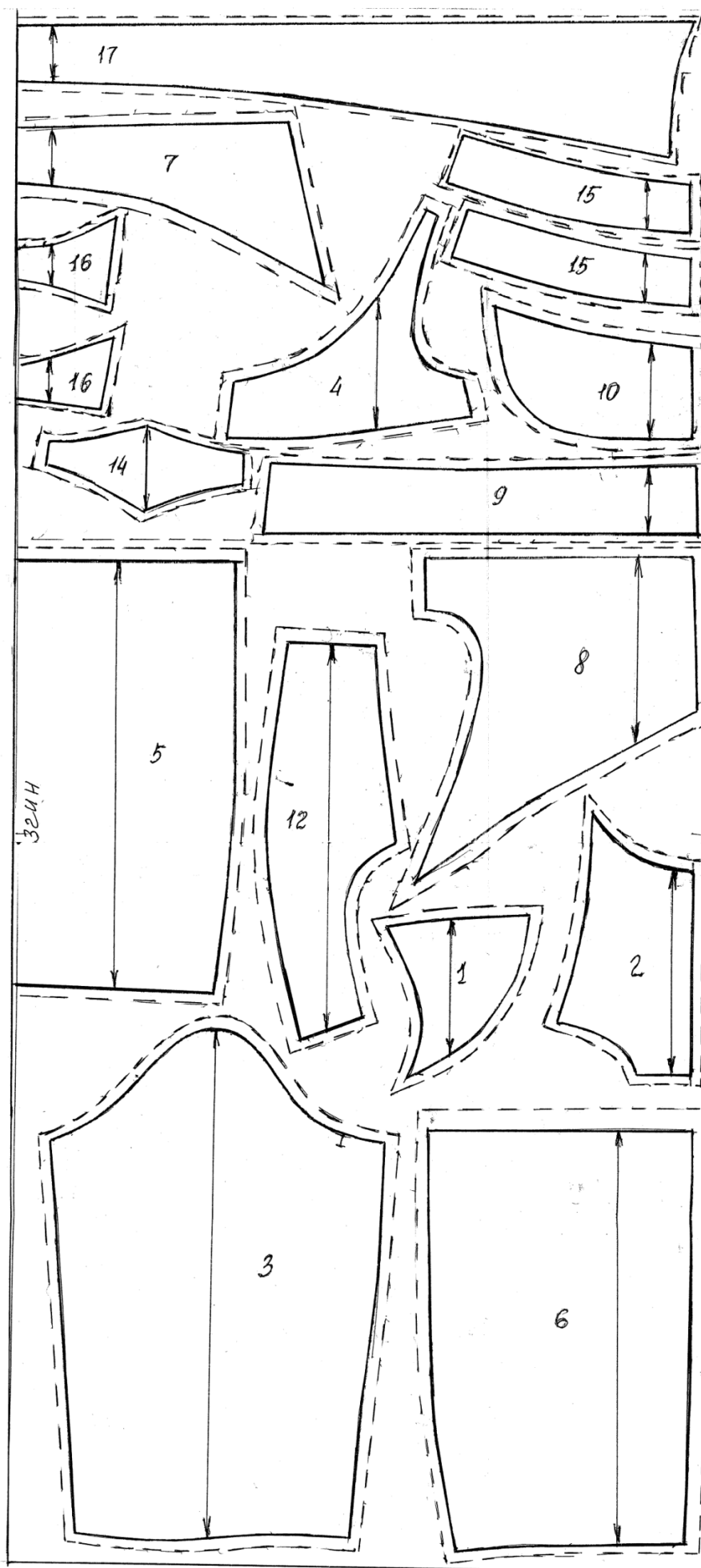
3. Технологічний етап

3.1. Деталювання

3.2. Специфікація деталей крою

№ з/п	Назва деталей	Кількість деталей	Кількість деталей крою
Основний матеріал			
1	Кокетка пілочки	1	2
2	Верхня частина спинки	1	2
3	Рукав	1	2
4	Середня частина пілочки	1	2
5	Передня частина спідниці	1	1
6	Задня частина спідниці	1	1
7	Передня частина баски	1	1
8	Задня частина баски	1	1
9	Пояс	1	1
10	Бокова частина пілочки ліфа	1	2
11	Обшивка горловини пілочки	1	2
12	Бочок спинки	1	2
13	Вставка середини спинки	1	1
14	Вставка середини спинки	1	1
15	Обшивка горловини спинки	1	2
16	Вставка середини спинки	1	1
Клейовий матеріал			
Обшивки горловини			
Оздоблювальний матеріал			
Коса смужка для окантування зрізів			10 метрів

2.5. Розкладка деталей. Розрахунок витрат матеріалу.

4.4. Технологічна послідовність виготовлення виробу

№ з/п	Технологічна операція	Вид роботи	Обладнання	Схеми швів
1	2	3	4	5
1	Зметати виточки спідниці	Р	Голка і нитки	
2	Зшити виточки спідниці	М	Машина класу 51-А	
3	Видалити нитки зметування	Р	Ножиці	
4	Запрасувати виточки	ВТО	Праска	
5	Зшити бокові зрізи спідниці	М	Машина класу 1022	

4. Заключний етап

4.1. Розрахунок собівартості і ціни виробу.

4.1.1. Розрахунок матеріальних витрат (Мв).

Назва	Ціна (за 1 метр чи за штуку)	Витрати матеріалів	Усього
Костюмна тканина	35 грн.	2,0 м	70,0 грн.
Сорочкова тканина	30 грн.	1,0 м	30,0 грн.
Нитки	2,50 грн.	4 шт.	10,0 грн.
Блискавка	4 грн.	1 шт.	4 грн.
Плечики	3,50 грн.	1 пара	3,50 грн.
Разом			117,5 грн.

Ціна за матеріали становить 117,5 грн.

Також до матеріальних затрат необхідно додати:

роботу на швейній машині: $T_1 = 36$ год.;

волого-теплова обробка: $T_2 = 2$ год.;

$T = T_1 + T_2 = 38$ год.

Ціна за 1квт електроенергії складає 24,6 коп.

$C_2 = 38 * 24,6 = 9,64$ грн.

4.1.2. Розрахунок на оплату праці (Роп).

$R_{op} \approx 10,0$ грн/год*38=380грн.

4.1.3. Податки (Одсс); Одсс ≈ 50 грн.

4.1.4. Амортизаційні відрахування (Ао); Ао ≈ 15 грн.

4.1.5. Оплата за оренду приміщення (Опр)

Загальна собівартість розраховується за формулою

$$C = Mв + Pоп + Одсс + Ао + Опр = 552 \text{ грн.}$$

Висновок: Отже, виконавши розрахунки собівартості можна сказати, що при пошитті виробу в ательє ціна є 552 грн., а при самостійному виготовленню виробу – 192 грн. Різниця становить 312 грн. Можна зробити висновок, що при самостійному виготовленню економніше.

Таким чином, теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми формування професійно компетентної особистості та практичний досвід дозволили нам дійти висновку, що з метою позитивних змін у процесі проектування з опорою на міжпредметні зв'язки важливо створити необхідні педагогічні умови, що дозволяють визначити перспективи її подальшого розвитку. Такими умовами є: 1) самостійність у процесі проектування; 2) дотримання принципів свободи вибору, зворотного зв'язку, ідеальності; 3) мотиваційно-цільова основа проектування.

Проектна діяльність виконує: 1) освітню функцію – проектування спрямоване на формування у студентів системи спеціальних знань, умінь та навичок на різних етапах навчання; 2) розвиваючу функцію, бо проектування розвиває вміння осмислити зміст понять, застосувати здобуті знання на практиці, аналізувати результати, робити відповідні узагальнення, порівняння, висновки; 3) виховну функцію – проектування допомагає висвітити міжпредметні зв'язки, які в свою чергу обумовлюють поглиблене і розширене сприйняття студентами фактів, свідоме засвоєння теорії формування цілісної картини професійної компетентності.

Отже, міжпредметні зв'язки є конкретним відображенням інтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні у науці та житті суспільства. Такі зв'язки відіграють важливу роль у підвищенні практичної та науково-теоретичної підготовки студентів, істотною особливістю якої є оволодіння студентами узагальненим характером пізнавальної діяльності.

Література

1. Галуша А.В. Міжпредметні зв'язки як чинник оптимізації процесу навчання / А.В. Галуша // Науковий потенціал України 2007 (27-29 березня 2007 року) [Електронний ресурс] <http://intkonf.org/galusha-av>.
2. Гурьев А.И. Межпредметные связи в теории и практике современного образования / А.И. Гурьев // Материалы всероссийской научно-практ. конференции [«Инновационные процессы в системе современного образования»]. – Горно-Алтайск, 2004. – С.123-128.
3. Зайцева І.В. Мотивація учіння студентів / І.В. Зайцева. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2000. – 191с.
4. Ковальчук Л.О. Міжпредметні зв'язки у вивченні хіміко-технологічних дисциплін в економічному бізнес-коледжі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.О. Ковальчук. – Л., 202. – 220с.
5. Клименко В.І. Механізм творчості: Чим його розвивати / В.І. Клименко // Шкільний світ. – 2001. – № 25 – 28 (липень) – 95 с.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Педагогика, 1989. – 324с.
7. Лаврушина А.А. Обучение технологии через творческое проектирование А.А.

Лпврушина // Педагогические инновации в образовательных учреждениях региона: тезисы III региональной научно-практической конференции – Ульяновск: ИПК ПРО, 2004.- С.119-120.

8. Лозовецька В.Т. Проблеми професійної компетентності викладача в сучасних соціально-економічних умовах / В.Т. Лозовецька // Дидактика професійної школи: зб. наук. праць. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – Вип. 3. – С.52-56.

9. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. – М.: Наука, 1986. – 256с.

10. Сенцова М.А., Золотарева Т.А. Межпредметные связи в проектной деятельности / М. Сенцова, Т. Золотарева // [электронный ресурс] /<http://festival.1september.ru/articles/577241>

11. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / В.Д. Шадриков. – М.: Педагогика, 1982. – 187с.

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ.
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА
ВИХОВНОЇ РОБОТИ» НА ТЕМУ: «УКРАЇНСЬКІ ВЕСІЛЬНІ ТРАДИЦІЇ»**

Теоретичні основи педагогічного проектування

Педагогічне проектування – феномен, що виник як результат взаємодії новітніх тенденцій у розвитку педагогічної теорії та інноваційної практики. Також можна вважати, що педагогічне проектування – це попередня розробка основних деталей майбутньої діяльності учнів і педагогів. Разом з тим, це комплексне завдання, вирішення якого здійснюється з урахуванням соціокультурного контексту розглянутої проблеми, і в якій взаємодіють і взаємодоповнюють один одного соціально-культурні, психолого-педагогічні, техніко-технологічні та організаційно-управлінські аспекти.

Проектування сьогодні розглядається як найважливіша складова педагогічної діяльності. Цей процес охоплює: освітні системи різного рівня (федеральні, регіональні, муніципальні), зміст освіти, педагогічні технології, управління педагогічним процесом, планування і контроль розвитку установи та ін. Багато відомих педагогів, так чи інакше розглядали проблеми педагогічного проектування і технології.

Так, у вітчизняній педагогіці А. Макаренко може вважатися основоположником теорії і практики педагогічного проектування. Розробляючи «радянську виховну техніку», А. Макаренко на практиці удосконалив «техніку дисципліни», «техніку покарання», «техніку розмови педагога з вихованцем», «техніку самоврядування». Продуманість дій, їх послідовність, терпіння, зорієнтованість на вихованця до цих пір вражає в його педагогічній системі. Він був переконаним прихильником проектування в людині всього кращого, формування сильної, багатонатурної.

Проект – це буквально «кинутий вперед», тобто прототип, прообраз якого-небудь об'єкта, виду діяльності, а проектування перетворюється в процес створення проекту. Проектний метод у шкільній освіті розглядається як певна альтернатива класно-урочної системи.

Можемо назвати основні ознаки проекту:

1. Зміни як основний зміст проекту.
2. Обмеження у часі цілі.
3. Тимчасові обмеження тривалості проекту.
4. Представлення проекту як системи засобів досягнення майбутнього.
5. Визначеність початку і закінчення проектною роботи.

Метод проектів – педагогічна технологія, що орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і придбання нових. Одним з найбільш поширених видів дослідницької праці школярів в процесі навчання сьогодні є метод проектів. Метод проектів дозволяє формувати деякі особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально. До таких загальних якостей можна віднести:

1) уміння працювати в колективі, брати відповідальність за вибір, рішення, розділяти відповідальність, аналізувати результати діяльності;

2) змінюється і роль учнів у навчанні: вони виступають активними учасниками процесу, а не пасивними статистами;

3) в учнів виробляється свій власний аналітичний погляд на інформацію, і вже не діє задана зверху оцінна схема: «це – вірно, а це – неправильно» (учні вільні у виборі способів і видів діяльності для досягнення поставленої мети);

4) на етапі самоаналізу учні аналізують логіку, обрану проектувальниками, об'єктивні і суб'єктивні причини невдач, розуміння помилок створює мотивацію до повторної діяльності, формує особистий інтерес до нового знання. Подібна рефлексія дозволяє сформувати адекватну оцінку (самооцінку) навколишнього світу і себе в цьому мікро і макросоціумі.

Провідні педагогічні цілі методу проектів:

- Намітити ведучі та поточні цілі і завдання.
- Шукати шляхи їх вирішення, вибираючи оптимальний при наявності альтернативи.
- Здійснювати і аргументувати вибір.
- Передбачити наслідки вибору.
- Діяти самостійно (без підказки).
- Порівнювати отримане з необхідним.
- Коригувати діяльність з урахуванням проміжних результатів.
- Об'єктивно оцінювати процес і результат проектування.

Принципи педагогічного проектування:

1. Принцип людських пріоритетів, що орієнтує на людину-учасника підсистем, процесів або ситуацій. Цей пріоритет означає гуманістичний і природосообразний характер навчання.

2. Принцип саморозвитку проєктованих систем, процесів, ситуацій передбачає створення їх динамічними, гнучкими, здатними по ходу реалізації до змін, перебудови, ускладнення або спрощення.

3. Принцип динамізму, що передбачає рух системи від сутності вищого порядку до сутності більш низького порядку.

4. Принцип повноти, який передбачає забезпечення реалізації у спроектованому об'єкті системи вимог до його функціонування.

5. Принцип діагностики, що передбачає організацію постійного зворотного зв'язку, реалізацію вимірювального інструментарію, моніторинг функціонування системи на практиці.

6. Принцип конструктивної цілісності, що передбачає встановлення міцної взаємозв'язку між компонентами методичної системи та етапами її проектування та реалізації на практиці.

Психологічні основи педагогічного проектування

Педагогічне проектування є одночасно наукою, і мистецтвом. Як процес воно має одночасно і нормативний, і творчий характер. Нормативний тому, що він регламентований і має свої етапи, форми, принципи і прийоми реалізації. Як мистецтво, оскільки воно вимагає від викладача великої напруги сил, почуттів, роботи душі. Воно завжди індивідуально і спирається на артистичність,

винахідливість, натхнення, оригінальність викладача як педагога.

Психологічні основи педагогічного проектування ще недостатньо вивчені. Під час педагогічного проектування можуть проявлятися наступні види творчості: моральне, дидактичне, технологічне, організаційне.

Моральна творчість – це діяльність у сфері морально-етичних відносин учнів і викладачів з використанням неповторних, оригінальних підходів, що дає якісно новий результат. Вона необхідне, перш за все, при проектуванні педагогічних ситуацій.

Дидактична творчість – це діяльність у сфері навчання за винаходом різних способів добору і структурування навчального матеріалу, методів його передачі і засвоєння учнями.

Технологічна творчість – це діяльність в галузі педагогічної технології та проектування, коли здійснюється пошук і створення нових педагогічних систем, процесів і ситуацій, які сприяють підвищенню результативності навчання і виховання учнів. Це найскладніший вид творчості. Він охоплює діяльність викладача і учнів цілком.

Організаторська творчість – це творчість у сфері управління та організації зі створення нових способів планування, контролю, розстановки сил, мобілізації ресурсів, зв'язку з середовищем, взаємодії викладачів і учнів. Організаторська творчість забезпечує наукову організацію праці.

Все, що розробляє викладач, можна поділити за ступенем значущості і складності на три групи, використовуючи для цього технічну термінологію. Найпростішою творчою розробкою є раціоналізаторська пропозиція. *Раціоналізаторська пропозиція* – це нове рішення, спрямоване на вдосконалення вже наявних і раніше застосовуваних окремих компонентів педагогічних систем, процесів і ситуацій. Новизна в цьому випадку носить локальний характер.

Етапи і форми педагогічного проектування

Виділяють три етапи (ступені) проектування:

Педагогічне моделювання (створення моделі) – це розробка цілей (загальної ідеї) створення педагогічних систем, процесів чи ситуації та основних шляхів їх досягнення.

Педагогічне проектування (створення проекту) – подальша розробка створеної моделі та доведення її до рівня практичного використання.

Педагогічне конструювання (створення конструкта) – це подальша деталізація створеного проекту, що наближає його для використання в конкретних умовах реальними учасниками виховних відносин.

Походження ідеї проектування освітніх програм

Перша підстава: функція педагогічного проектування полягає у створенні умов для перетворення сучасної системи освіти, з метою надання суспільству більш якісних освітніх послуг.

Друга підстава – сучасна парадигма, в якій система освіти розглядається як сфера послуг, яка задовольняє освітні потреби населення. Нагадаємо, що логіка побудови ринку освітніх послуг непорушним чином диктує необхідність захисту прав споживача. Серед його прав: право на інформацію про послуги,

право на вибір послуги, і право на гарантію якості наданих послуг. У системі освіти ці споживчі права забезпечуються дією освітніх програм і освітніх стандартів. Різноманітність програм і стандартів організовує поле вибору освітніх послуг; освітні програми створюються (в тому числі) з метою інформування споживача про суть послуг; і програми та стандарти виступають гарантом якості послуги (програми, в першу чергу, внутрішнім, стандарти – зовнішнім).

Головною підставою для виникнення такого механізму побудови освітніх систем виступає орієнтація на ідеї диференціації та індивідуалізації. Це й є третя підстава.

Наступний щабель проектування – створення проекту. Практично на цьому ступені проводиться робота із створеною моделлю, вона доводиться до рівня використання для перетворення педагогічної дійсності.

Третій етап проектування – це конструювання. Конструювання ще більше деталізує проект, конкретизує його і наближає до реальних умов діяльності. Конструювання навчальної та педагогічної діяльності – з це вже методична задача.

Форми педагогічного проектування – це документи, в яких описується з різним ступенем точності створення і дію педагогічних систем, процесів або ситуацій.

Кожному об'єкту і ступені проектування притаманні свої форми, їх число і навіть вони самі можуть змінюватися.

Типологія проектів

Типологічні ознаки проектів (згідно поглядів Є. С. Полат):

1. Домінуюча в проекті діяльність: дослідницька, пошукова, творча, рольова, прикладна (практико-орієнтована), ознайомчо-орієнтовна і пр.
2. Предметно-змістовна область: монопроект (у рамках однієї галузі знання); міжпредметний проект.
3. Характер координації проекту: безпосередній (твердий, гнучкий), прихований (неявний, що імітує учасника проекту).
4. Характер контактів (серед учасників однієї школи, класу, міста, регіону, країни, різних країн світу).
5. Кількість учасників проекту.
6. Тривалість виконання проекту.

Відповідно до першої ознаки існують такі типи проектів.

Дослідницькі – такі проекти вимагають добре продуманої структури, позначених цілей, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, відповідних методів, у тому числі експериментальних і дослідних робіт, методів обробки результатів. Ці проекти повністю підпорядковані логіці дослідження і мають структуру, наближену або повністю збігається зі справжнім науковим дослідженням. Цей тип проектів припускає аргументацію актуальності узяті для дослідження теми, формулювання проблеми дослідження, його предмета та об'єкта, позначення завдань дослідження в послідовності прийнятої логіки, визначення методів дослідження, джерел інформації, вибір методології дослідження, висунення

гіпотез розв'язання окресленої проблеми, розробку шляхів її вирішення, у тому числі експериментальних, досвідчених, обговорення отриманих результатів, висновки, оформлення результатів дослідження, позначення нових проблем для подальшого розвитку дослідження.

Творчий проект завжди вимагає творчого підходу і в цьому сенсі будь-який проект можна назвати творчим. При визначенні типу проекту виділяється домінуючий аспект. Творчі проекти припускають відповідне оформлення результатів. Такі проекти, як правило, не мають детально відпрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона тільки намічається і далі розвивається, підкоряючись жанру кінцевого результату, обумовленої цим жанром і прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. У даному випадку слід домовитися про плановані результати і форму їх подання (сумісній газеті, творі, відеофільмі, драматизації, спортивній грі, святі, експедиції тощо). Проте оформлення результатів проекту вимагає чітко продуманої структури у вигляді сценарію відеофільму, драматизації, програми свята, плану твору, статті, репортажу і так далі, дизайну і рубрик газети, альманаху, альбому і др.

Рольові, ігрові проекти. У таких проектах структура також тільки намічається і залишається відкритою до завершення роботи. Учасники беруть на себе певні ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути літературні персонажі або вигадані герої, що імітують соціальні чи ділові відносини, що ускладнюються вигаданими учасниками ситуаціями. Результати цих проектів або намічаються на початку їхнього виконання, або вимальовуються лише в самому кінці. Ступінь творчості тут дуже висока, але домінуючим видом діяльності все-таки є рольової-ігрова.

Культурологічні (інформаційні) проекти. Цей тип проектів споконвічно спрямований на збір інформації про якийсь об'єкт, явище; передбачається ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Такі проекти так само, як і дослідницькі, вимагають добре продуманої структури, можливості систематичної корекції по ходу роботи.

Практико-орієнтовані (прикладні) – ці проекти відрізняє чітко позначений із самого початку результат діяльності його учасників. Причому цей результат обов'язково орієнтований на соціальні інтереси самих учасників (документ, створений на основі отриманих результатів дослідження - з екології, біології, географії, агрохімії, історичного, літературознавчого та іншого характеру, програма, дій, рекомендації, спрямовані на ліквідацію виявлених невідповідностей у природі, суспільстві, проект закону, довідковий матеріал, словник, наприклад, щоденної шкільної лексики, аргументоване пояснення якогось фізичного, хімічного явища, проект зимового саду школи і т.д.). Такий проект вимагає ретельно продуманої структури, навіть сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них, чітких висновків, тобто оформлення результаті проектної діяльності, та участі кожного в оформленні кінцевого продукту. Тут особливо важлива гарна організація координаційної роботи в плані поетапних обговорень, коректування

спільних і індивідуальних зусиль, в організації презентації отриманих результатів і можливих способів їх впровадження в практику, а також систематичної зовнішньої оцінки проекту.

За другою ознакою – предметно-змістовної області виділяють:

Монопроекти – такі проекти проводяться в рамках одного предмета. При цьому вибираються найбільш складні розділи або (наприклад, у курсі фізики, біології, історії і т.д.) у ході серії уроків. Робота над монопроект передбачає часом застосування знань і з інших областей для вирішення тієї чи іншої проблеми. Але сама проблема лежить у руслі фізичного або історичного знання і т.д. Подібний проект також вимагає ретельної структуризації по уроків з чітким позначенням не тільки цілей і завдань проекту, а й тих знань, умінь, які учні приблизно повинні придбати в результаті. Заздалегідь планується логіка роботи на кожному уроці за групами (ролі в групах розподіляються самими учнями), форма презентації, яку вибирають учасники проекту самостійно. Часто робота над такими проектами має своє продовження у вигляді індивідуальних або групових проектів в позаурочний час (наприклад, в рамках наукового товариства учнів).

Міжпредметні проекти виконуються в позаурочний час. Це – або невеликі проекти, що торкаються два-три предмети, або досить об'ємні, тривалі, загальношкільні, які планують вирішити ту чи іншу досить складну проблему, значущу для всіх учасників проекту. Такі проекти вимагають дуже кваліфікованої координації з боку фахівців, злагодженої роботи багатьох творчих груп, які мають чітко визначені дослідницькі завдання, добре опрацьовані форми проміжних і підсумкових презентацій.

Літературно-творчі проекти – найбільш поширені типи спільних проектів. Діти різних вікових груп, різних країн світу, різних соціальних верств, різного культурного розвитку, нарешті, різної релігійної орієнтації об'єднуються в бажанні творити, разом написати якусь розповідь, повість, сценарій відеофільму, статтю в газету, альманах, вірші та ін.

Природничо-наукові проекти. Проекти найчастіше бувають дослідними, мають чітко позначені дослідницькі завдання (наприклад, стан лісів в даній місцевості та заходи щодо їх охорони; найкращий пральний порошок; дороги взимку тощо).

Екологічні проекти вимагають залучення дослідницьких, пошукових методів, інтегрованого знання з різних областей. Вони можуть бути одночасно і практико-орієнтованими (кислотні дощі; флора і фауна наших лісів; пам'ятники історії та архітектури в промислових містах; безпритульні домашні тварини в місті і т.п.).

Мовні (лінгвістичні) проекти дуже популярні, оскільки торкаються проблеми вивчення іноземних мов, що особливо актуально в міжнародних проектах і тому викликає жвавий інтерес учасників проектів.

Культурознавчі проекти пов'язані з історією та традиціями різних країн. Без культурознавчих знань дуже важко працювати у спільних міжнародних проектах, так як необхідно добре розбиратися в особливостях національних і культурних традицій партнерів, їх фольклорі.

Спортивні проекти об'єднують тих, хто захоплюється яким-небудь видом спорту. Часто в ході таких проектів учасники обговорюють майбутні змагання улюблених команд (чужих або своїх власних); методики тренувань; діляться враженнями від якихось нових спортивних ігор; обговорюють підсумки великих міжнародних змагань тощо).

Історичні проекти дозволяють їх учасникам дослідити найрізноманітніші історичні проблеми; прогнозувати розвиток подій (політичних і соціальних), аналізувати якісь історичні події, факти.

Географічні проекти можуть бути дослідницькими, прикладними та ін.

Музичні проекти об'єднують партнерів, які цікавляться музикою. Можливо, це будуть аналітичні проекти або творчі, в яких учні можуть навіть спільно складати якийсь музичний твір.

Структура проекту може бути позначена в такий спосіб: мета проекту, його актуальність – джерела інформації (літературні, засоби ЗМІ, бази даних, включаючи електронні, інтерв'ю, анкетування, в тому числі і зарубіжних партнерів, проведення «мозкової атаки» тощо) та обробка інформації (аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки) – результат (стаття, реферат, доповідь, відео тощо) – презентація (публікація, у тому числі в мережі, обговорення в телеконференції і т.п.).

Такі проекти часто інтегруються в дослідницькі проекти і стають їх органічною частиною, модулем.

Характер координації проекту

За кількістю учасників проектів можна виділити проекти:

1. Особистісні (між двома партнерами, що знаходяться в різних школах, регіонах, країнах).
2. Парні (між парами учасників).
3. Групові (між групами учасників).

За тривалістю виконання проекти бувають:

1. Короткостроковими (для рішення невеликої проблеми або частини більш великої проблеми), які можуть бути розроблені на декількох уроках по програмі одного предмета або як міждисциплінарні.
2. Середньої тривалості (від тижня до місяця).
3. Довгостроковими (від місяця до кількох місяців).

У роботі над проектами, не тільки дослідними, але й багатьма іншими, використовуються різні методи самостійної пізнавальної діяльності учнів. Серед них дослідницький метод займає чи не центральне місце і, разом з тим, викликає найбільші труднощі. Тому нам видається важливим коротко зупинитися на характеристиці цього методу. *Дослідницький метод, або метод дослідних проектів*, заснований на розвитку вміння освоювати навколишній світ на базі наукової методології, що є однією з найважливіших завдань загальної освіти. Навчальний дослідницький проект структурується відповідно до загальнонаукового методологічного підходу:

– визначення цілей дослідницької діяльності (цей етап розробки проекту визначається викладачем);

– висунення проблеми дослідження за результатами аналізу вихідного матеріалу (переважно, щоб цей етап передбачав самостійну діяльність учнів у класі, наприклад, у формі «мозкової атаки»);

– формулювання гіпотези про можливі способи вирішення поставленої проблеми та результати майбутнього дослідження;

– уточнення виявлених проблем і вибір процедури збору та обробки необхідних даних, збір інформації, її обробка та аналіз отриманих результатів, підготовка відповідного звіту та обговорення можливого застосування отриманих результатів.

Реалізація методу проектів та дослідницького методу на практиці веде до зміни позиції викладача. З носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності своїх учнів чи студентів.

Загальні підходи до структурування проекту

Починати слід завжди з вибору теми проекту, його типу, кількості учасників. Далі керівнику необхідно продумати можливі варіанти проблем, які важливо дослідити в рамках наміченої тематики. Самі ж проблеми висуваються учнями (студентами) з подачі вчителя (викладача) (допоміжні запитання, ситуації, що сприяють визначенню проблем, відеоряд з тією ж метою та ін.) – тут доречно «мозкова атака» з наступним колективним обговоренням.

Важливим моментом є розподіл завдань по групах, обговорення можливих методів дослідження, пошуку інформації, творчих рішень.

Потім починається самостійна робота учасників проекту за своїми індивідуальним, груповим чи творчим завданням.

Постійно проводяться проміжні обговорення отриманих даних у групах (на уроках або на заняттях у науковому суспільстві, у груповій роботі в бібліотеці та ін.)

Необхідним етапом виконання проекту є його публічний захист та оприлюднення результатів.

Завершується робота колективним обговоренням, експертизою, оголошенням результатів зовнішньої оцінки, формулюванням висновків.

Параметри зовнішньої оцінки проекту

➤ Значущість і актуальність висунутих проблем, адекватність їх досліджуваній тематиці.

➤ Коректність використовуваних методів дослідження та методів обробки отриманих результатів.

➤ Активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей.

➤ Колективний характер прийнятих рішень.

➤ Характер спілкування і взаємодопомоги, взаємодоповнюваності учасників проекту.

➤ Необхідна і достатня глибина проникнення в проблему, залучення знань з інших областей.

➤ Доказовість прийнятих рішень, вміння аргументувати свої висновки.

➤ Естетика оформлення результатів виконаного проекту.

➤ Вміння відповідати на запитання опонентів, лаконічність і

аргументованість відповідей кожного члена групи.

Основні етапи реалізації проектування

Для розробки проекту розвитку освітньої системи особливе значення має проблема вибору ефективних методів, що дозволяють реально здійснювати ті чи інші види діяльності в технологічному ланцюгу його проектування та реалізації. Технологія проектування педагогічних програм і проектів різного призначення включає в себе три основних етапи:

I. Перший (стратегічний) етап: створення стратегії конструювання та здійснення проекту через послідовну реалізацію процедур, які передбачають:

- попереднє формулювання стратегічної мети, концепції та місії освітньої системи з урахуванням комплексної діагностики освітньої системи та оцінки її інноваційного потенціалу, здійснюваного у зв'язку з її функціонуванням у нестабільних динамічно мінливих умовах зовнішнього середовища;

- аналіз освітнього поля та виділення ключових проблем;
- оцінку і розподіл наявних ресурсів;
- формування шляхів і проектів, спрямованих на вирішення проблем;
- визначення, опрацювання та захист першочергових проектів;
- вибір і фіксацію остаточної стратегії.

II. Другий (організаційний) етап:

- розробка бізнес-плану, що включає поряд з раніше виконаним аналізом зовнішньої ситуації, тенденцій та напрямів розвитку вищої освіти та ринку освітніх послуг, технологічний (виробничий), організаційний та фінансовий план дій, маркетингові заходи, облік можливих ризиків при реалізації проекту і т.д.;

- організація проектування, що передбачає поряд зі здійсненням необхідних організаційних заходів, запроваджує в життя в рамках загального керівництва менеджером проекту, проведення контролюючих і стимулюючих проектування акцій;

- соціальне проектування, що враховує наслідки реалізації проекту і його суспільну значимість на макро-, мезо-та мікрорівнях.

III. Третій (адаптаційний) етап:

- конкретизація банку методів, прийнятних у даному конкретному випадку для використання в процесі педагогічного проектування, групування методів та їх співвіднесення до кроків основного алгоритму;

- виявлення заходів, здійснення яких необхідно в процесі реалізації педагогічного проекту;

- проведення розумового експерименту, який передбачає реалізацію моделює і прогностичної діяльності;

- розробка алгоритму практичних дій з впровадження проекту в педагогічну практику;

- розробка заходів щодо оцінки ефективності та якості прийнятих рішень.

Умови успішності проектування

- готовність керівництва до організації та участі у проектній діяльності

(погодженого керівництва на всіх рівнях управління: керівництва регіонального, міського, муніципального управління освіти, окремого навчального закладу);

– бажання та готовність педагогічного колективу до участі у проектній діяльності (тобто створення умов, що мотивують педагогів на розробку та освоєння педагогічних нововведень, подолання кризи в мотиваційному забезпеченні, надання можливості проявити себе з певного боку: наукової, професійної, суспільної);

– наявність стратегії інноваційної діяльності (які цілі та завдання ставить перед собою регіон, місто, навчальний заклад та ін в процесі розробки, освоєння і впровадження нововведень, чи будуть це локальні нововведення, модульні або системні).

При відсутності хоча б одного з вищезазначених чинників не можна говорити про успішну проектної діяльності та отриманні бажаних результатів

Висновки

1. Відповідно до сучасної парадигми, вища освіта повинна носити випереджаючий характер по відношенню до сфери матеріального виробництва, що передбачає орієнтацію на проектний характер освітньої діяльності. Ця орієнтація знаходить своє відображення в розвитку проєктивної освіти, що реалізується відповідно до запитів і особистими потребами навчаються.

2. Педагогічне проектування, що виникло як результат взаємодії нових тенденцій у розвитку педагогічних теорій та інноваційної практики, стає найважливішою складовою педагогічної діяльності викладача. Результатом проектної діяльності викладача є педагогічний проєкт (зміст навчальної дисципліни, технології навчання і т.д.)

3. Педагогічне проектування має і нормативний, і творчий характер. У педагогічному проектуванні можуть проявлятися різні види творчості (моральне, дидактичне, технологічне, організаційне) і організовуватися у вигляді раціоналізаторської пропозиції та винаходи.

4. Проєкти розрізняються по виду діяльності (тип проєкту), за обсягом діяльності та охопленням учасників, діяльності, складності та сфері застосування.

5. Основними принципами педагогічного проектування є принципи людських пріоритетів і саморозвитку систем. Проектування включає 14 основних кроків: аналіз об'єкту проектування, вибір форми проектування, теоретичне забезпечення проектування, методичне забезпечення проектування, просторово-часове забезпечення проектування, матеріально-технічне забезпечення проектування, правове забезпечення, вибір системостворювального фактора, встановлення зв'язків і залежностей компонентів, складання документів, уявне експериментування, експертна оцінка проєкту, коригування проєкту, прийняття рішення про використання проєкту.

6. Проектування у педагогічній діяльності носить інноваційний характер, так як вносить в освітню систему зміни, ініційовані зовнішнім

середовищем. Зміни можуть вноситися у формі трьох основних стратегій: локальних, модульних і системних нововведень.

7. Умовами успішності проектування є: готовність керівництва та педагогічного колективу до участі у проектній діяльності, наявності стратегії інноваційної діяльності.

8. Критеріями оцінки результативності проектів є: реалізованість задуму, ефективність, відтворюваність, варіабельність проекту.

Інформаційний проект з навчальної дисципліни «Методика виховної роботи» (III курс) на тему: «Українські весільні традиції»

Тип проекту: культурологічний (інформаційний).

Цей тип проектів спрямований на збір інформації про якийсь об'єкт, явище; у процесі його організації передбачається ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Такі проекти вимагають добре продуманої структури та можливості систематичної корекції по ходу роботи. Так, представлений проект пов'язаний з історією та традиціями різних країн, зокрема України. Без культурознавчих знань дуже важко працювати у спільних міжнародних проектах, так як необхідно добре розбиратися в особливостях національних і культурних традицій партнерів, їх фольклору тощо.

Характер координації проекту:

- *за кількістю учасників проект* є груповим (між групами учасників).
- *за тривалістю виконання проект* є довгостроковим (від місяця до кількох місяців).

Мета: дослідити та поглибити знання про традиції українського народу, зокрема – про українські весільні традиції та донести знайдену інформацію до загального відома.

Усього в проекті приймають участь 27 студентів, які поділені на 5 груп:

група № 1 – 5 студентів;

група № 2 – 7 студентів;

група № 3 – 6 студентів;

група № 4 – 4 студенти;

група № 5 – 5 студентів.

Вони літом поїдуть у дослідницьку подорож у п'ять областей Західної України (рис.1), щоб більше дізнатися про традиційне українське весілля. Ці області були обрані керівником проекту, тому що саме в них найбільш збереглися традиції українського народу.

Перша група була направлена до Хмельницької області у м. Стара Синява і пробула там з 25.06 по 10.07.

Завдання для групи № 1 – збір інформації про українські весільні традиції загалом та сучасне українське весілля зокрема.

Хмельницька область (до 16 січня 1954 року — Кам'янець-Подільська) — область на заході України. Утворена 22 вересня 1937 року постановою ЦВК СРСР з центром у місті Кам'янці-Подільському.

Площа області становить 20,6 тисячі км² (3,4 % площі території України). Населення — 1 401,14 тисячі осіб (на 1 січня 2004 року). Центр області — місто Хмельницький.

Рис. 1. Маршрути груп

На початку ХХ століття північна частина Хмельницької області входила до складу Волинської губернії і, зокрема:

– до Заславського повіту, що мав 16 волостей: волосні центри – містечко Антоніни, містечко Білогіродка, село Бутівці, містечко Гриців, село Жуків, місто Заслав, містечко Лабунь (нині – Новолабунь Полонського району), село Михнів, село Нове Село, містечко Славута, містечко Судилків, село Сульжин, село Тернавка, село Хоровець, село Хролин, містечко Шепетівка;

– до Старокостянтинівського повіту – 13 волостей: містечко

Авратин, містечко Базалія, містечко Волочиськ, село Корчівка, містечко Красилів, містечко Кульчини, містечко Купель, село Маначин, село Решнівка, село Сквородки, місто Старокостянтинів, містечко Теофіполь, село Чернелівка. До того ж, деякі населені пункти теперішньої Хмельницької області утворювали більшість волостей у складі Острозького повіту (із 15 – 9) з центрами село Ганнопіль, село Довжки, село Кунів, містечко Ляхівці (нині Білогір'я), село Переросле, село Плушне, село Семенів, село Старий Кривин, село Уніїв (нині – Ставищани Білогірського району), а також Новоград-Волинського повіту з центрами містечко Берездів, містечко Остропіль, містечко Полонне, та Кременецького повіту з центрами містечко Ямпіль і село Святець. Промисловий розвиток і події Першої світової і громадянської воєн сильно вплинули на динаміку етнічного складу міського населення і мало змінили етнічну структуру сільського населення. Як і в ХІХ ст., тут чисельно переважали українці. За даними перепису населення 1926 р. українці серед сільського населення Проскурівської і Кам'янецької округ становили від 80 до 90 %. Вони займалися переважно сільським господарством і проживали у сільській місцевості.

У радянський період етносоціальні, етнокультурні та демографічні процеси на Поділлі розвивались неоднозначно. До певної міри вони

коригувалися територіальними змінами, пов'язаними з адміністративними перетвореннями та змінами чисельного складу населення.

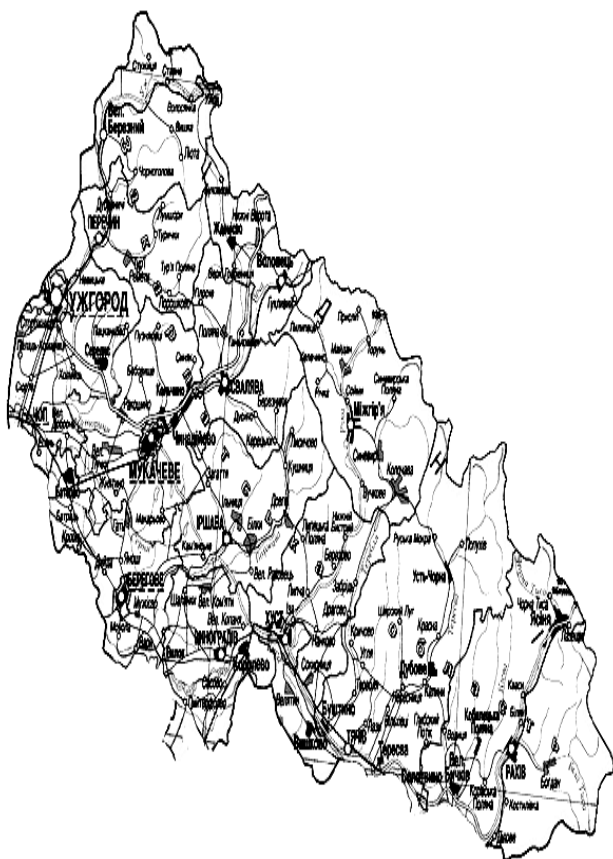
Хмельницька область як і всі сільськогосподарські зони України, зазнало відчутних втрат у людинності внаслідок примусової колективізації і особливо голоду 1932 – 1933 рр. Разом з репресіями 30-х років втрати населення на Поділлі становили майже 5 млн. осіб, переважно – це сільські жителі.

Друга група була направлена до Закарпатської області у м. Рахів і пробула там з 29.06 по 15.07.

Завдання для групи № 2: дослідити весільні традиції, а саме – дошлюбне спілкування; загальні традиції сватання; сватання дівчини; умовини; заручини тощо.

Закарпатська область

Закарпатська область — область на південному заході України в межах західної частини Українських Карпат та Закарпатської низовини. На півночі межує з Львівською, на сході з Івано-Франківською областями України. На півдні з Румунією, на південному заході з Угорщиною, на заході зі Словаччиною, на північному заході з Польщею. Закарпаття серед регіонів країни, за чисельністю населення знаходиться на 19 місці. На 1 січня

2010 р. Воно складало 1244,8 тис. осіб. Переважна більшість жителів області (62,9 %) проживає в сільській місцевості. Чисельність населення одного села на Закарпатті в середньому становить 1,4 тисячі осіб (середній показник в Україні — 0,7 тис.). Найбільшим за чисельністю населення не тільки в області, а і в Україні є Тячівський район, на території якого проживає 13,7 % мешканців краю. Найменший — Воловецький район, чисельність якого становить 2,1 % загальнообласної.

П'ята частина населення проживає в 192 населених пунктах області, які мають статус гірських. Область є багатонаціональною. Основним і корінним населенням є українці (80,5 %) . Проживають також угорці (12,1 %), румуни (2,6 %), росіяни (2,5 %), цигани (1,1 %), словаки (0,5 %), німці (0,3 %), усього понад 30 національностей.

Закарпаття — це край, який дав Україні чимало чудових вчених, талановитих художників та майстрів сцени. Область традиційно вважається базовою в організації та проведенні багатьох міжнародних і всеукраїнських наукових, мистецьких форумів. Тут функціонують 4 державні вузи з вищою формою акредитації, впорядковано цілу мережу загальноосвітніх шкіл з

врахуванням інтересів та духовних потреб представників національних меншин, створено 9 навчальних закладів нового типу. Діють 5 професійних театрів, 659 клубних установ та центрів дозвілля, 4 музеї, обласна філармонія.

Третя група була направлена у Рівненську область у м. Млинів у період з 10.07 по 25.07.

Завдання для групи № 3 – довідатись про: традиції весільного рушника; барвінкові обряди; дівич-вечір; весільний поїзд, чини, ювілеї та привітання і тости до сучасного весілля.

Рівненська область (до 1991 року — Ровенська область) — область в Україні. Розташована на північному заході країни. Площа області становить 20,1 тис. км² (3,3% площі території України). Населення — 1 164,1 тис. осіб (на 1 січня 2004 року). Центр області — місто Рівне. Утворена 4 грудня 1939 року.

До складу області входять 16

районів, 4 міста обласного підпорядкування, 7 міст районного підпорядкування, 16 селищ, 1002 сільських населених пункти.

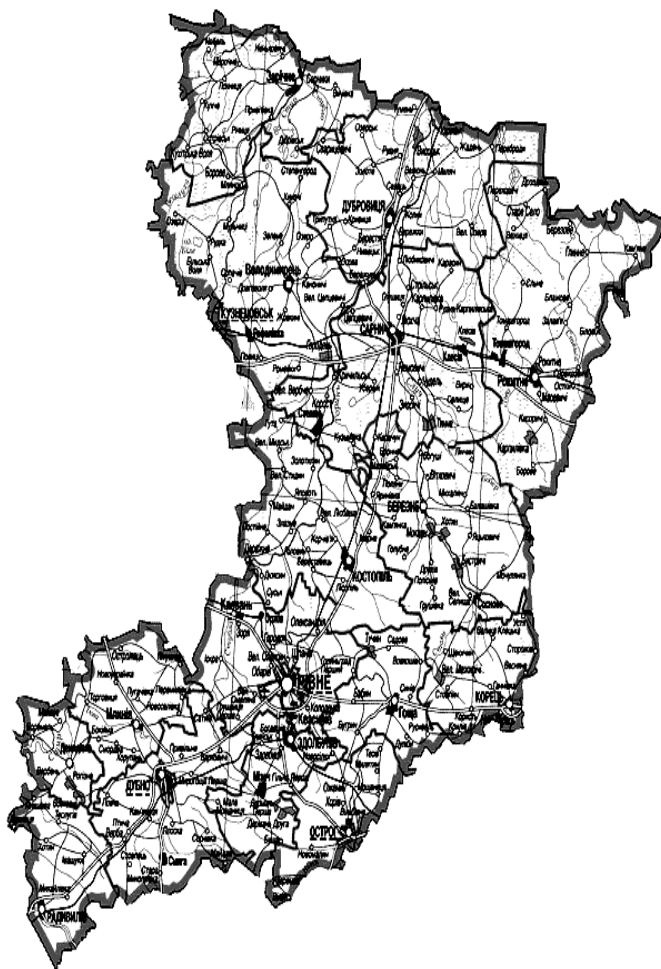
Рівненщина межує з Берестейською та Гомельською областями Білорусі, Житомирською, Хмельницькою, Тернопільською, Львівською та Волинською областями.

Територія нинішньої Рівненської області була заселена ще з доби пізнього палеоліту, тобто приблизно 40-10 тисяч років тому. На теренах області виявлено близько 100 залишків стародавніх поселень та могильників. У VI-VII століттях край населяло плем'я дулібів-волинян. Наприкінці X століття Волинь, у тому числі й Рівненщина, входила до Володимирського князівства. Визначну роль в історії краю відіграли Дорогобуж і Пересопниця, які в XI—XII століттях були центрами удільних князівств. Після приєднання Західної України до УРСР Указом Президії Верховної Ради СРСР від 4 грудня 1939 року було утворено Рівненську область.

Четверта група була направлена до Вінницької області у м. Калинівка і пробула там з 19.07. по 06.08.

Завдання для групи № 4 дізнатися про: бгання короваю; запросини; вирядження молодого; викуп за наречену; посад; весільні прикмети тощо.

Вінницька область

Вінницька область — область в Україні. Утворена 27 лютого 1932 року. Обласний центр — місто Вінниця. Розташована на правобережжі Дніпра в межах Придніпровської та Подільської височин.

Має найбільше сусідніх областей серед всіх областей країни. На заході межує з Чернівецькою та Хмельницькою, на півночі з Житомирською, на сході з Київською, Кіровоградською та Черкаською, на півдні з Одеською областями України та з Республікою Молдова, в тому числі частина кордону приходить на невизнане Придністров'я.

Населення Вінницької області станом на 5 грудня 2001 року складало 1 млн.

772,4 тис. чол., з них 818,9 тис. - міське, 953,5 тис. — сільське. Кількість сільського населення є найбільшою серед областей України. В області проживають представники 92 національностей, серед яких 91,5% становлять українці, 5,9% - росіяни, 1,4% - євреї, 0,4% - поляки, 0,26% - білоруси, 0,2% - молдавани. Найбільшими містами області є Вінниця (356,6 тис. жителів), Жмеринка (37,2 тис.), Могилів-Подільський (33,2 тис.), Хмільник (27,9 тис.), Козятин (27,6 тис.), Ладижин (23,8 тис.).

За професійною структуризацією серед зайнятого населення налічується 326,4 тис. працівників сільського, лісового та рибного господарства, 127,5 тис. – промисловості, 105,9 тис. – торгівлі та сфери послуг, 59,0 тис. – освіти, 51,1 тис. – охорони здоров'я та соціальної допомоги, 44,7 тис. – транспорту та зв'язку.

Область займає майже 4,5% території України. На південному заході Вінниччини, по річці Дністер, на ділянці 202 кілометри проходить державний кордон з Республікою Молдова.

В області взято на державний облік 640 пам'яток архітектури та містобудування (з них — 167 національного значення), 1434 пам'ятки археології (з них — 14 національного значення), 1798 пам'яток історії (з них — 5 національного значення), 201 пам'ятку монументального мистецтва (з них — 3 національного значення). До Списку історичних населених місць включено 24 пункти Вінниччини: Бар, Бершадь, Браїлів, Брацлав, Вінниця, Вороновиця,

Гайсин, Дашів, Жмеринка, Іллінці, Копайгород, Могилів-Подільський, Муровані Курилівці, Оратів, Погребище, Немирів, Ситківці, Томашпіль, Тульчин, Хмільник, Чечельник, Шаргород, Ямпіль

П'ята група була направлена у Івано-Франківську область у с. Пасічне і пробула там з 27.07. по 12.08.

Завданням для групи № 5 було дізнатись про: вінчання; покривання; українські весільні побажання; посаг; комору; колачини тощо.

Івано-Франківська область є одним із найбільш густонаселених і давньо освоєних регіонів України. В сьогоднішніх територіальних межах, Івано-Франківська область (до 1962 року — Станіславська область) була утворена 4 грудня 1939 року після возз'єднання Галичини з Україною. Обласний центр — місто Івано-Франківськ (до 1962 року — Станіслав (австрійський варіант) або Станіславів (польський варіант)). Область розташована на південному заході України і межує з Львівською, Тернопільською, Чернівецькою та Закарпатською областями. На крайньому півдні Івано-Франківщини впродовж 50 км границя області є державним кордоном України з Румунією. Межа із Закарпаттям, що проходить Карпатським хребтом, протягом століть, до 1945 року, теж була кордоном — то з Угорщиною, то з Чехословаччиною.

Область поділена на 14 районів. В області нараховується 15 міст, 24 селищ міського типу, 765 сільських населених пунктів, які об'єднані в 477 сільських рад. Обласному управлінню підпорядковуються Івано-Франківська міська рада, місто Коломия, місто Калуш, Бolehівська міськрада та Яремчанська міська рада. Територія області 13,9 тис. км².

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Івано-Франківщини. Об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Івано-Франківщина є частиною унікальної Карпатської лісогірської геоекосистеми, яка має важливе рекреаційне значення не тільки для України, але і для всього Європейського континенту.

Результат проекту (форма звітності). У вересні відбулася звітня конференція для студентів III курсу для оприлюднення результатів дослідження учасників даного культурологічного (інформаційного) проекту. Необхідно зазначити, що після цікавих та ґрунтовних доповідей студентів, обговорення та

дискусій, учасникам конференції було презентовано стенд групи № 5, оскільки студенти були присутніми на традиційному українському весіллі та мали можливість збагатити доповідь відео та аудіо матеріалами. Пропонуємо загальний звіт усіх груп-учасників проекту.

Українські весільні традиції

У ХХ столітті складно відшукати ті, традиції, що пошановує народ і знає всю глибину цього явища. Весілля, найчастіше, святкують, відповідно до наставлянь батьків, що підказують що і як повинно відбуватися, наставляють своїх дітей прямо в процесі свята. У такому випадку нам не доводиться говорити про те, що ця традиція вмере разом зі старшим поколінням, залишивши тільки свою назву і деякі нечіткі спогади з цього приводу.

Весілля є одним із таких найдавніших свят. Як унікальне ритуальне дійство, що існує на нашій українській землі вже багато років і в нинішній час має розповсюджений характер, воно не втрачає своєї актуальності. Під святом мається на увазі якесь дійство, що наділене сакральним змістом і має свої характерні риси. Як показують спостереження в західній і центральній частині України в невеликих містах і селищах зберігаються традиції, що не втратили свого значення і на сьогодні.

Весілля – стародавній звичай, що іде своїми коріннями в далеке минуле і являють собою якесь дійство з елементами театральності. Усе дійство пронизане символічним змістом, що додає весіллю свій неповторний колорит і специфічний сценарій, у якому беруть участь усі присвячені особи. Символічними є не тільки структура, але і всі деталі, якими супроводжується весілля. Коло посвячених охоплює всіх присутніх людей тим або іншим чином, що є пов'язані з цим святом певними узами. Окремого розгляду заслуговують пісні, що носять як повчальний, так і символічний характер.

Весілля умовно можна розділити на кілька ключових етапів, з яких воно, по суті, складається. Мова йде про сватання, самого весілля і «потрусин». Кожна дія має свій стиль, час і свої риси святкування, якими вона і відрізняється від інших частин весілля.

Основні моменти сватання зводяться до того, що наречений вибирає сватів, що підуть сватати дівчину в будинок її батьків.

Вибір сватів – це відповідальний момент, тому що від нього залежить результат і подальший розвиток подій самого весілля. Вони по суті є представниками молодого. Дія відбувається як би по «сценарію», беручи в основу той момент, що усі сватання відбуваються за аналогією мов би за планом.

Переступивши поріг, одержавши дозвіл ввійти в будинок, свати кланяються в знак вітання і подяки господарям будинку. Потім запитують, чи туди вони прийшли, де живе прекрасна дівчиця і т.п. Батьки дівчини, заздалегідь приготувавши до приходу сватів, зустрічають їх хлібом-сіллю і накритим до обіду столом. Далі, відбувається те, що за столом мова зводиться до того, що у Вас є красива молода дівчиця, а в нас – молодий хлопець, якому прийшла до серця саме ця дівчина. Якщо дівчина згодна вийти заміж за цього «добраго

молодця», вона виносить рушники, якими перев'язує руку кожному сватові, це означає, що дівчина приймає сватів і їхню пропозицію.

Символістика властива цьому святу не втратила свою красу і зміст. На ці мотиви була знята безліч українських фільмів, де розкривається суть українського весілля і сватання в тому числі. У цей же день вирішується де, коли і як буде відбуватися весілля. Традиційно склалося, що молодий відповідав за обручки, музику і транспорт на весілля, – молодій же приділялася роль зшити, а в наш час, – купити весільне плаття. Плаття, обов'язково повинне бути білосніжним, що символізує біле – тобто щасливе життя для пари, що йде під вінець. Такий же зміст мало кільце, поверхня якого повинна була бути такою ж якою хочуть бачити своє життя в шлюбних узах молодята. Тому кільце для весілля, вибирали з гладенькою поверхнею.

Весілля можна порівняти із середньовічним карнавалом, у якому брали участь усі присутні там, їм приділялися спеціальні ролі і костюми. Ранок першого весільного дня починався з того, що молодий, домовившись о котрій, на чому і з ким він поїде за своєю нареченою, починав збирати все для цього необхідне. У сучасний час за молодою приїжджають на машинах, а не на конях як це робили раніш. Коли дружки і світилки прикрасять кульками, стрічками і квітами машини, тоді батьки молодого (тому що від нього дійство переносилося в будинок молодої) обходили навколо всіх машин три рази, посипаючи їх зерном, цукерками і дрібними монетами, примовляючи: «У добру путь, на щасливе життя». Батько молодого супроводжуючи свою дружину в цьому ритуалі, ніс у руках ікону, а його дружина посипала «охрещувала» машини. Потім машини, у яких уже сиділи в першій машині – свати, у другій – світилки (їх було двоє і вони за повір'ями «освячували шлях» для молодого до будинку нареченої), потім третя машина з дружками і боярами (вони ж свідки), за тим машини з батьками й іншими гостями відправлялися в будинок до молодої. Приїхавши до неї, першою справою виходили свати і їхні дружини, що грають чергову міні сценку в діалоговому варіанті. «Чи сюди ми приїхали, де живе та сама дівчина, що забрала серце нашого молодого хлопця», відповідь була позитивною і тоді молодому і сватам (які залишалися представниками молодого ще зі сватання) ставили «перейми». Для того, що б пройти далі, потрібно було виконати ті умови, що ставилися для них, тому що вважалося, що чим суужніше буде шлях, що проходить молодий до своєї нареченою, тим легше їм буде жити далі вдвох. Таким чином, після того, як молодий зміг прокласти собі і всім тим, з ким він приїхав шлях у будинок молодої, його очікувало наступне випробування, ярмо бояр і сватів – це викуп молодої. Такий обряд як викуп, зберігся у святкуванні весілля на всій території України. Суть цього обряду говорить про те, що представники намагаються «збити» ціну, а сторона, що представляє молоду намагаються по дорожчє «продати». Представниками молодої були дружки (вони ж свідки), брати, сестри й інші родичі, і друзі молодої. По закінченню торгів, молодий міг побачити свою молоду в білому платті (до цього, він не міг побачити її в білому вбранні, у іншому випадку, їх очікувало нещастя). У цей момент бояри викупували весільні стрічки в дружок, а наречена сватам дарувала і перев'язувала їх

вишитими рушниками з почесним написом «сват», а для їхніх дружин маленькі хусточки. Тепер можна відправлятися на розпис у РАГС або в церкву вінчатися. Усі виходять з будинку і відправляються на місце подальшого розвитку (святкування) події.

Символіка місця, у якому відзначають весілля, у наш час зазнала деякого спрощення, але місце, що складають суть, залишаються незмінними. Центральне місце розташоване по центру приміщення, що відрізняється від всіх інших місць, на яких сидять запрошені. Воно звертає погляд на себе виділенням, особливими «умовами» розташування, що можна простежити навіть у кухонному начинні. Посуд трохи виділяється формою і зовнішнім виглядом, фужери, найчастіше, зв'язують двома стрічками рожевою і синьою, що символізує з'єднання двох людей, що зв'язують себе шлюбними узами. На стіні, що знаходиться позаду від молодят, прикрашається, найчастіше вішають килимок, на ньому безліч кульок, а вгорі по центрі килима, обов'язково висить ікона з вишитим українським рушником.

Входять у «курінь» першими молоді, а за ними всі наступні люди. Діти (молодий і молода), кланяються своїм батькам, що стоять біля входу і тримають над кожним хто входить усередину хліб із сіллю, якими зустрічали молоду пару. Цей знак з боку батьків виступає як символ вітання і благословення дітей на майбутнє спільне життя, а також запрошенням усім людям, що прийшли, розділити з ними свято. Молоді приймають поздоровлення, побажання і подарунки з боку обох сторін. Потім, проходячи далі в салон, молодих уводить першими за стіл старший сват, обводячи їхні три рази по периметру всього куреня, за тим, коли молоді займуть своє місце, до них приєднуються бояри і дружки, за ними світилки, потім родичі і друзі подружньої пари.

Нині увесь час, що приділяється на застілля, – веде тамада, а раніш ця роль випадала на сватів. Свати ж, у цей час невгамовно запрошують усіх гостей підтримати промовлений тост, а також регулюють надходження їжі і випивки за стіл. Кожен тост супроводжує голосне: «Гірко!», з боку всіх присутніх. Інший варіант того ж тосту супроводжується такими словами: «Не будемо їсти, не будимо пити, поки не поцілується пара молода», або ж «Гірка, гірка вода – нехай поцілується пари молода». Цей обряд стосується не тільки молодят, але і свідків, прикладом пісеньки для їх «гірко», може бути: «Старший бояр, старший бояр на пеньочок сперся, не цілує старшу дружку, бо ще не нажерся». Так відбувається по кілька кіл, потім роблять перерву і знову усі повторюється заново.

Під час перерв відбуваються різні ігри і розваги, вони є різними в кожен окремий раз, але існують і такі, котрі повторюються на кожному весіллі тому що несуть у собі ритуальне дійство.

Першим з них це викрадення нареченого, у перший день і нареченої на другий день. Відбувається це в такий спосіб, нареченого, як і наречену, викрадає людина з гостей або задалегідь домовлена людина, що веде (ховає, тим самим викрадає) одного з молодят. Повернути (викупити) їх повинні бояри – молоду, а молодого – дружки за домовлену плату самим викрадачем. Подібний зміст таїться й у викраданні в нареченої весільної туфельки.

Після першого застілля, гості в основному розважаються, танцюючи разом з молодою парою. Після наступного застілля (якщо це свято триває один день), молодий повинен подарувати своїй тещі нові чоботи. Цей ритуал обов'язковим образом присутній на кожному весіллі різних регіонів України.

Обряд схожий на невелику сценку, що проводять «головні герої» свята. Заходить теща в зал у старому і порваному (спеціально підібраному заздалегідь) одязі і взутті з брудними ногами, що так само є обов'язковим моментом у цьому ритуалі. Проходячи в центр залу (або куреня), де їй уже приготували місце для того, що б вона присіла. Зять, побачивши свою тещу в такому вигляді, зобов'язується помити їй ноги й одягти на її ніжки нові чоботи. Для більшої драматичності, свати допомагають молодому це зробити, підказуючи як це треба робити і пропонуючи йому в допомогу деякі речі, якими зятеві буде легше, швидше й ефективніше здійснити цю справу. Найчастіше в початковому варіанті, вони йому пропонують ті речі, якими зять мити ноги для тещі не може, це може бути все що завгодно аж до кухонної тертки, потім якусь ганчірочку і рушник для завершення цього процесу. Помивши ноги, молодий, починає приміряти нові чоботи. Він надягає, а теща в цей момент усіляко йому заважає, потім говорить, що вони їй тиснуть. Для того, що б взуття прийшло тещі по нозі, молодий вкладає в чоботи гроші і так продовжується до того моменту поки обидві сторони не прийдуть до згоди і молодий вдягне на ніжки тещі нові чоботи. Потім, вони як би випробовуючи їх на міцність, зять з тещею танцюють танець «Чоботи».

Наступний обряд відбувається між молодим і молодою, зміст якого, полягає в тому, щоб з дівчини, наречена стала дружиною (жінкою). Наречений знімає з волосся молодої усі прикраси і шпильки, потім знімає фату, зав'язуючи їй на голову хустку, що символізує, що вона стала його дружиною – жінкою. У момент підняття молодої зі стільчика, та дівчина, що першою сяде на її місце по прикметі, вийде першою заміж. Коли молода стала жінкою, вона прощається з усіма своїми не замужніми подружками, танцюючи з ними останній вальс. Вибираючи по одній з кола молодих дівчат, наречена надягає дівчині на голову свою фату, що виражає благословення з боку нареченої для дівчат, що б вони вийшли заміж.

Весілля, це не просто привід зібратися разом і побажати молодятм здоров'я і щастя. Але і пройти всі ті умови святкування весілля для подальшого щасливого життя. Сподіваюся, що обряди і звичаї так швидко і назавжди не підуть з нашої пам'яті, адже в них нічого поганого немає. Вони не просто несуть радість і різноманітність у самому святкуванні, але несуть у собі глибокий зміст, що формувався протягом довгих років, безліччю традицій. Наші свята це не тільки наші традиції, це і наші світоглядні переконання. Не варто відрікатися від нашої історії, традиції і ментальності. Адже наші традиції це самі ми.

Утворенню сім'ї українці завжди надавали великого значення. Відповідно до цього формувалася весільна обрядовість – справжня народна драма, що включала ігрові дії, танці, співи, музику.

У сучасній українській *весільній обрядовості* зберігаються пережитки

різних форм сімейного життя. Деякі із них ведуть початок із часів полігамної сім'ї і матріархату. Уже в найдавніші часи предки українців мали моногамну сім'ю і матріархальний устрій. Саме тоді сформувався також в загальних рисах весільний обряд, увібравши в себе ряд пережитків, які обрядовою дією заступали найдавніші реалії (викрадання чи «умикання» молодої, ритуал продажу молодої та ін.).

Пережитком матріархату є й пріоритетна роль матері у весільних дійствах. Саме вона вирішувала питання про заміжжя дочки, зустрічала весільний поїзд, виряджала молодих до вінчання, вбирала дочку-наречену у вінок, вела молодих на посад. Рудиментом шлюбу дохристиянської доби є звичай накривати сина-нареченого білою переміткою у барвінкових обрядах.

Традиційне українське весілля має багато місцевих різновидів, позначених рисами театралізованих магічних актів. На них можна помітити нашарування пізніших часів княжої доби, періоду козацтва.

Цілий ритуал складається із трьох фаз – передвесільної, власне весільної, післявесільної, що є усталеними на всіх етнічних українських землях. У свою чергу, кожен із циклів складався з низки обрядів. Передвесільна обрядовість включала сватання, умовиш, оглядини, заручини, бгання короваю і дівич-вечір. Сватання може відбуватись задовго до весілля. Після сватання шлюбний процес ще можна припинити. Заручини вважалися правовим вирішальним кроком, після якого обов'язково повинно відбутися весілля. Власне весілля складалося із запросин, обдарування, посаду молодих, розплітання коси, розподілу короваю, перевезення посагу, перезви, рядження. Післявесільний цикл присвячувався вшануванню батьків молодими, прилученню невістки до родини чоловіка. Це обряди хлібин, свашин та гостин.

Друга фаза починається із запросин весільної дружини і випікання короваю (ритуального весільного хліба). Основні події розгортаються з п'ятниці до неділі. Центральна частина – перехід молодої в дім молодого – відбувається в неділю.

Завершується весілля в понеділок, коли ведуться післявесільні розваги, співають пісень, ділять коровай (часом коровай ділять у неділю).

Основний перебіг другої фази приблизно такий: випікання короваю, співання коровайних пісень; запросини родини і гостей на весілля; дівич-вечір, завивання вінків і букетів, квітчання гильця, співання пісень про гильце, розплітання коси молодої і співання сумних пісень; обід; поїзд молодого до молодої; брат «продає» молоду; шлюб у церкві; молодий повертається додому з молодою; гостина, танці, пісні; подарунки родині молодого; прощання молодої з друзками, родиною; завивання хустки.

Ролі в обряді об'єднуються у дві групи: молодий і молода з найближчою родиною, роль яких в цілому пасивна, й весільні дружини з боків молодого та молодої (старости, дружки і дружби, бояри, свахи). Ці другі виконують більшість ритуалів і співів. Пісень, задіяних в українському весільному обряді, нараховується понад 1500. Їх умовно можна поділити на кілька тематичних груп: пісні, що пояснюють дії весільної драми (жалі батьків за дочкою, молодої за ріднею, непевність у майбутті тощо); пісні з проханням до Бога і святих дати

молодим добру долю; пісні-величання молодих та їх родичів; мотиви-голосіння (гірка жіноча доля, важке життя у чужій родині); жартівливі й кепкувальні пісні.

На весіллі співають також багато звичайних, необрядових пісень, балад, коломийок. Більшість обрядових пісень мають яскраво виражений ліричний характер. Надзвичайно показовими для весільного обряду є специфічні наспіви-формули – «ладкання» (темами яких є величання, жарт, іноді й фривольність), а також лірико-драматичні «журні» пісні.

На традиційному українському весіллі обов'язковою є присутність «музики» (невеликого оркестру чи ансамблю), яка грає туш, «вівати», «марші», бере участь у переходах і переїздах молодих, виграє до танцю, акомпанує співові.

У характері *весільної обрядовості* відбилися народна мораль, звичаєве право, етичні норми та світоглядні уявлення, що формувалися протягом століть. Наприклад, збір дружини (весільний похід) молодим, імітація викрадення нареченої (посад молодої), подолання перешкод на шляху до молодої (перейма) – це свідчення давніх форм шлюбу умиканням, а діалог старостів про куницю та мисливця, обмін подарунками між сватами, викуп коси, виплата штрафу за безчестя – своєрідний відгомін звичаю укладання шлюбу на основі купівлі-продажу.

«Сценарій» традиційного народного весілля в основних рисах зберігся й дотепер – більшою мірою в сільській місцевості та у значно трансформованому вигляді в умовах міста.

Дошлюбне спілкування

Весіллю передували дошлюбні обряди, важливим компонентом яких була ритуалістика молодіжного спілкування.

Українці кажуть: «Як склався у людини шлюб, так піде і все її життя». Ця народна мудрість виходить з того величезного значення, яке надавали шлюбу й сім'ї, особливо у минулому, коли одружувалися на все життя і тільки з однією людиною. Тож момент вибору судженого був дуже відповідальним. У виборі шлюбного партнера перепліталися різні інтереси.

Дівчина прагнула зустріти обранця, котрий припав би їй до душі, батьки жадали помічника у домі, громада – голову міцного господарства.

Система *Дошлюбного спілкування* передбачала певні норми залицяння та сватання, які майже до кінця XIX ст. ґрунтувалися на патріархальних засадах. Молодь спілкувалася переважно в межах свого села, а в містах – у межах вулиці, навіть свого «кутка». На рубежі XIX-XX ст. цей принцип був порушений і молодь нерідко шукала собі пару не тільки у своєму селі, а й у навколишніх. Хлопці та дівчата зустрічалися на вулицях, ігрищах, толоках, вечірніх сходах, ярмарках.

Найпоширенішими формами *Дошлюбного спілкування* були вулиці, забави, годенки, вечорниці тощо. На забавах молодь розважалася, співала, танцювала, водила хороводи. У холодну пору збиралися в приміщенні на досвітки та посиденьки. Приходили самі лише дівчата і не стільки заради

розваг, скільки для роботи; на супрядки – і хлопці, і дівчата частково для роботи, частково для розваг; на вечорниці – в основному для розваг.

Хлопці та дівчата спілкувалися на людях, тобто перебували під певним соціальним контролем. За звичаєм, дівчина наодинці з хлопцем могла бути лише до заходу сонця, а, наприклад, на Прикарпатті на забавах були присутні батьки або старші родичі. Це, втім, не заважало молоді цілуватися та милуватися, проте свою цноту дівчата берегли. Колись уся громада зневажала дівчину, яка давала волю нестримному коханню. Траплялося, таких дівчат били мотуззям від дзвонів, намоченим у соляній ропі. У західних районах України майже до ХХ ст. побутував звичай фізично карати хлопця і дівчину за перелюбство. Однак подібні випадки траплялися рідко, оскільки вся система виховання молоді ґрунтувалася на дбайливому, лицарському ставленні хлопців до дівчат і наречених, на романтизації почуттів.

Сватання

До обряду *Сватання* можна віднести: сватанки, змовини, брання рушників, рушники, згоди, слово тощо. Починалося весілля *Сватанням*, коли послі від молодого (старости, свати, сватачі, посланці) йшли до батьків обранки укладати попередню угоду про шлюб.

Свататися було прийнято у вільний від польових робіт час (на М'ясниці та від Паски до Трійці). Зі старостами до дівчини йшов парубок, на Поділлі – ходили і його батьки, а на Закарпатті – ще й брат або сестра.

Досить складний обряд Сватання вельми стисло описав Т. Шевченко «Покохавши літо чи два, парубок до дівчиного батька й матері посила старостів, людей добромовних і на таку річ дотепних. Коли батько і мати поблагословлять, то дівчина, перев'язавши старостам рушники через плечі, подає зарученому своєму на тарілці або крамну, або самодільну хустку».

Бували, однак, випадки, коли дівчина не давала згоди на одруження. На знак відмови вона повертала старостам принесений ними хліб або ж підносила молодому гарбуза чи макогона. Тоді про хлопця казали, що він ухопив гарбуза або облизав макогін. Щоб уникнути сорому, часом посилали «розвідника», котрий мав довідатися про наміри дівчини та її батьків, або йшли свататися пізно ввечері, аби люди не бачили.

При обряді сватання, старости, заходячи в хату, де живе дівчина, «шукають» куницю, білицю тощо. Відтак старости й запрошені гості біля столу бавляться, а коли вже набавилися, встають з-за столу, хрестяться і вголос моляться, потім сідають на хвилину і, уклонившись тим, що сиділи ліворуч і праворуч, встають знову всі разом і, звертаючись до газдів, говорять: «Дай, Боже, здоров'є та ласку Божу, аби сте діждали і до найменшого старостів приймати, а померлим дай, Боже, царство небесне, а вам продовжи, Господи, віка, вменчи гріха, амінь!» Така вже традиція в українського народу, що виробилася упродовж тисячоліть: коли українці починають якусь добру справу або свято, то завжди згадують про тих своїх родичів, які відійшли від них.

Сватання дівчини

«Прийміть мене, мамо, я ваша невістка», – такими словами, як не дивно, два століття тому дівчина починала сватання. Згідно з існуючими звичаями,

вона мала на це таке саме право, як і хлопець. А раніше хлопці лише подекуди наважувалися свататися до коханої.

Сватання дівчини, як відгомін матріархату здавна побутувало у різних народів і не суперечило традиційним шлюбним ритуалам. Але вже за середньовіччя цей звичай почав сприйматися як небажана форма сватання. Певний виняток становили українці. В їхньому середовищі він, у цей час при забутий, зажив новим життям. Цьому сприяло, зокрема, те, що через постійні війни чоловіки надовго йшли з рідної домівки, а сім'ю очолювали жінки. З огляду на це зростали їхні права у родині, у тому числі пріоритет у сватанні. Недаремно тоді побутував вислів взяти заміж – замість пізнішого піти заміж.

Дівчина пропонувала хлопцеві руку, не заручаючись його згодою, причому їй дуже рідко відмовляли, бо це могло накликати нещастя. Про силу цієї традиції свідчить звичай, що існував у XVIII ст.: злочинця, засудженого до страти, могли помилувати, якщо котрась із дівчат висловлювала бажання взяти його за чоловіка.

Проте, в міру того, як зростала роль чоловіків у суспільній сфері, такі звичаї поступово забувалися. І вже наприкінці XIX ст. ініціатива у сватанні цілком перейшла до парубків, а роль дівчини звелася до сором'язливого колупання печі та подавання старостам весільних рушників.

Щоб не «дістати гарбуза» («потягти ковша», «облизати макогон»), хтось із найближчої рідні хлопця нібито випадково заходив до батьків дівчини й намагався дізнатися про шанси їхнього претендента на її руку і серце. У XX столітті сватання найчастіше відбувалося вже за домовленістю молодих людей. Сватати дівчину молодий ішов зі сватами: батьком і близькими родичами – шанованими одруженими чоловіками. Взявши хліб і палиці, вони приходили до хати дівчини. За старшого старосту, як правило, вибирали гострого на язик і дотепного чоловіка, який умів артистично виголосити традиційну промову про мисливців, які побачили на снігу слід куниці-красної дівичі (центральні регіони України), або приходили торгувати теличку (Гуцульщина), або напитували собі «прачки та швачки» (Полтавщина). Дівчина, яку обов'язково запрошували до хати, мала при цьому сором'язливо стояти і колупати піч. На знак згоди вона розрізала принесений хліб зі словами: «Ріжу цю хлібину, а ви мене прийміть, як свою дитину» (Харківщина) і подавала старостам рушника на хлібі. Приймаючи дар, старости кланялися і промовляли: «Спасибі й дівчині, що рано вставала, тонко пряла і хороші рушники придбала» (Полтавщина).

Умовини

Умовини (оглядини, розглядини, обзорини, печеглядини) знайомство з господарством молодого, яке здійснювалося невдовзі після успішного сватання.

Природа цього звичаю пов'язана з укладом селянина-трудівника, для якого господарство було основою його життєдіяльності. У ньому проглядається серйозність ставлення до утворення сім'ї: якщо молодий не мав свого господарства, то він не мав і права на створення родини.

Батьки парубка намагалися якомога краще представити міцність господарства свого сина, демонструючи його так, щоб *Умовини* завершилися шлюбною угодою. Бувало, навіть вдавалися до хитрощів: позичали у сусідів

коня, волів або сільськогосподарський реманент. У цілому, критерії оцінки обранця чи обраниці в середовищі українців базувалися на іншому ґрунті. З погляду тогочасної дівчини суджений мав бути передусім хазяїном, oprіч того – врівноваженим, спокійним і непитушим, а суджена, з погляду хлопця, – працювитою, справною господинею, а ще й чепурною та привітною. З моральних якостей найбільше цінувалася доброта. Отже, сімейне щастя ототожнювали передусім із доброзичливими взаєминами між подружжям: Не потрібен і клад, якщо у чоловіка з дружиною лад.

Про хиткість цього звичаю може свідчити довільність його дотримання: у «класичному» варіанті Умовини передували заручинам, але могли поєднуватися з ними, проводитися після них або й зовсім не проводитися.

Заручини

Заручини (полюбини, хустки, рушники, сватанки) – заключний етап сватання, обрядове закріплення згоди на шлюб. Водночас це перший передвесільний обряд, що набував законної чинності.

На *Заручини* до молодої приходили разом із молодим його батьки та родичі. Всі сідали до столу, а молодих виводили на посад. Старший староста накривав рушником хліб, клав на нього руку дівчини, зверху – руку хлопця і перев'язував їх рушником. Після цього ритуалу молода перев'язувала старостів рушниками, а всіх присутніх обдаровувала хустками, полотном або сорочками. У Карпатах цей ритуал здійснювала мати дівчини: вона обсіпала молодих пшеницею та білою вовною і подавала їм мед, котрий символізував єдність молодих та їхніх родичів.

Після усіх церемоній дівчина і хлопець вважалися зарученими і відтепер не мали права відмовлятися від шлюбу. Спроба відмовитися вважалася за безчестя, за відмову ж відшкодовували матеріальні витрати та ще й платили за образу.

На ознаку того, що дівчина й хлопець засватані, вони отримували певні атрибути: наречений – барвінкову квітку, наречена – червону стрічку у косах або квітку (на Буковині – траву). В західних районах більш поширеними були вінки, їх плели у так звані барвінкові дні. На Гуцульщині вінок змащували медом і вкривали позолотою. Дівчина не знімала його аж до шлюбу, навіть спала у ньому. Існувало повір'я: якщо вінок пропаде – не буде щастя у подружньому житті.

Традиції весільного рушника

Про роль вишитого рушника у весільних обрядах написано чимало. Власне, саме велике різноманіття обрядових рушників та хліба (короваю), в першу чергу і робить українське весілля українським, надаючи цій незабутній в житті кожної людини події національного характеру.

З давніх-давен рушники в українських обрядах виступали як обереги. Цього магічного значення рушнику надавала вишивка, через орнамент, колір, місце розташування окремих елементів. Про символіку орнаменту ми розповідали в попередніх номерах журналу. Сьогодні хотілося б сказати про найосновніші правила, про стародавні канони вишивання весільного рушника.

Вишитий весільний рушник немов би «програмує» майбутнє життя сім'ї,

несе в собі певні побажання щодо майбутнього, які висловлює вишивальниця. Проте для цього існує одна дуже важлива умова – людина, що вишиває, повинна знати зміст символів, має бути сама доброзичливою, і вишивати його з добрими намірами. Звідси випливає перше основне правило: весільні рушники кожна дівчина має вишивати ВЛАСНОРУЧ. Замовляючи весільний рушник кому б то не було іншому, майбутня дружина ризикує внести в майбутнє свого подружнього життя чужі думки та бажання, які можуть бути і недобрими. Та й вишиваючи власноруч, слід пильнувати за власним настроєм, вишивати рушник у доброму гуморі, не допускаючи поганих думок. Якщо ж під час роботи на вас находять негативні емоції – краще відкласти її на деякий час і повернутися до вишивання тоді, коли настрої покращаться. В процесі роботи годиться час від часу проказувати молитву або заклинання, щоб злі вітри не принесли якогось лиха чи напасті.

Для весільних рушників дуже важливим є вибір матеріалу. Весільний рушник не повинен мати обрізних країв, бо за легендою, нитка, що тче рушник, – «наче доля, повинна ходити зліва направо і не повинна обриватись».

Досить часто зустрічаються обрізні рушники, в яких довга сторона оброблена мережкою або просто підрублена. Такий рушник не можна використовувати для весільних обрядів, бо кожна обірвана чи обрізана нитка по краю вказує на сварку молодого подружжя або на проблеми із здоров'ям чоловіка чи жінки. Зовсім неприпустимим є вишивання весільного рушника на двох зшитих між собою шматках полотна. Весільний рушник, що символізує поєднання у життєвій дорозі двох доль, неодмінно має бути єдиним цілим. Тож найкраще вишивати весільний рушник на цільнотканному полотні, яке часто зустрічається на Західній Україні.

Згідно з давніми канонами вишивання рушників, кожен з них ділиться на три приблизно рівні частини. Дві третини, з обох країв рушника, вишиваються, а середина завжди обов'язково залишається чистою. Вільна від візерунку частина уособлює зв'язок з космосом. Про це слід пам'ятати, komponуючи орнаменти на весільному рушнику. Якщо не знати цього, то може статися, що добрий і щирий по формі напис-побажання насправді буде шкідливим для майбутнього молодого подружжя. Це може статися в тому випадку, коли він розташований над вишитими символами, що зображують самих молодят та їх майбутнє благополуччя. Тому, вишиваючи весільний рушник, слід пильнувати, щоб на шляху небесного благословення до молодої сім'ї не було ніяких символічних перешкод.

У будь-якому орнаменті весільного рушника обов'язково має бути присутній знак, що за формою нагадує хрест. Він може бути як вишитий окремо, так і вплетений в композицію. Сам по собі хрест є оберегом для рушника, тому він присутній на всіх вишитих рушниках, не тільки на весільних. Але в весільному рушникові хрест або хрестоподібний знак має ще й інше, особливе значення. Цей знак магічний. Він благословляє пару на утворення сім'ї. Адже хрест є прадавнім символом поєднання батьківської сонячної та материнської вологої енергії.

Барвінкові обряди

Барвінкові обряди розпочинали власне весілля. Вони символізували освячення шлюбу громадою і включали цілий ряд обрядових дій: збирання барвінку, материнське благословіння на плетення вінків, їх виготовлення та одягання.

У різних районах України *Барвінкові обряди* мали свої особливості. Найбільш поширеними вони були в Карпатах та на Наддністрянщині. Там по барвінок йшли молодіжною громадою з музикою, на Бойківщині – молода з друзками та малим хлопцем, на Закарпатті – друзки молодого і молодої. На Середній Наддніпрянщині та у східних районах по барвінок йшла тільки молодь, яка виготовляла барвінковий вінок лише як прикрасу до короваю.

Від Карпат до Східного Поділля весілля розпочиналося з обряду збирання барвінку та виплітання вінків і весільного букетика («квітки») окремо для молодого і молодої. На Полтавщині віночок плели з пташиного пір'я і штучних квітів, на Буковині й Гуцульщині робили справжню корону, прикрашену гарусом, бісером, дрібними монетами.

Дівич-вечір

Дівич-вечір (дівичник, вечорина, вечоринки, дружбини, пироги, збірня, головиця, заграванки, заводини) влаштовували напередодні весілля як символ прощання з вільним життям. Такі молодіжні вечори робили окремо в оселях молодої та молодого. Це був обрядовий акт відокремлення наречених від нежонатой молоді.

Дівеч-вечір у домі нареченої відзначався особливою ліричністю. Дівчата-подруги вили гільце: оздоблювали квітами, стрічками та букетиками колосків виготовлені під час барвінкових свят вишневе деревце або гілку сосни. Гільце символізувало незайманість, красу та молодість. Разом із завиттям гільця виготовляли маленьку квітку або вінки для молодого і молодої як символ наречених.

Одягання вінків супроводжувалося ритуалами. На долівці розстеляли біле полотно, на яке ставили хлібну діжу, зверху клали подушку. Наречена сідала на неї (на Прикарпатті – на застелене кожухом ярмо), після чого брат розплітав їй косу, а дівчата прикрашали голову весільним вінком. У більш давні часи всі ці дії виконувала мати.

Старша друзка (весільна матка) чіпляла молодому вінок до шапки чи капелюха, садовила біля нареченої на кожух і накривала їх рушником або посипала житом.

Після цього молодих називали князем та княгинею, вони збирали дружину (весільний поїзд) та йшли запрошувати рідню і сусідів на весілля.

На *Слобожанщині* молода ховалася в сусідів, а молодий мусив її шукати й давати викуп за неї брату, який його не пускав до молодої, примовляючи:

*Я горобців драв,
да сестру годував,
а вам дурно оддам?
Не оддам!*

На *Уманщині* перед молодим закривали ворота, натякаючи на викуп. Наречений з боярами й сватом приносив молодій подарунки (чоботи, намітку

чи хустку), а від неї отримував сорочку й хустку:

*Ідемо до дівки,
Як місяць до зірки,
Несем чоботи
Шевської роботи.*

Весільний поїзд (поїзд, свати, почет, дружина)

Його складали головні дійові особи весільної обрядовості – з боку молодого і з боку молодої. На перших етапах весілля ці групи перебували у протиборстві, на заключних – у порідненні.

Центральними фігурами Весільного поїзду, навколо яких розгорталися всі обрядові дії, були наречені. Групу нареченого представляли старший дружка (боярин), хорунжий, старший сват, дружка, світилки, групу нареченої – старша дружка, брати. Всі вони разом складали почет молодих, виконуючи ритуальні функції переважно на перших етапах весілля: під час плетення вінків, завивання гільця, запросин.

Весільні чини

Українське весілля – багатоактова народна драма з численними дійовими особами, кожна з яких виконувала свою обрядову роль. Власне, майже всі весільні гості (свати, сватьбові) мали свої *Весільні чини*.

Функцію розпорядника весілля виконував староста (сват). Він починав сватання, ділив коровай, виголошував прощі, в деяких регіонах одягав намітку нареченій, виконував і деякі обряди, що мали правове значення. Не даремно старосту вважали за представника громади. У парі зі старостою виступала його дружина – старостіна (сваха, свашка), яка брала участь в обміні подарунками, хлібом, в обрядах покривання молодої.

До почту молодих входили й особи, які виконували якісь одномоментні функції: світилка, що стежила, аби не згасли свічки при виконанні обряду посаду; хорунжий, що ходив із весільною корогвою; солов'ї, котрі «продавали» придане нареченої; гудаки (веселики, музики), які забезпечували музичне супроводження весілля; кошельник – розпорядник обряду обдарування; обряд пов'язування намітки виконували приданки, закосяни, свашки, випікання короваю – коровайниці, виготовлення вінків – вінкоплетниці, перевезення приданого – візники (візниця, кодаші). Усі ж учасники весілля мали спільну назву весільних гостей (сватів, сватьбових).

Серед *Весільних чинів* були й ті, хто «спеціалізувався» на виконанні окремих обрядів: вінкоплетниці, коровайниці, візники (возниці, кодаші), гудаки (веселики, музики), кошельник (при обдаровуванні); весільні атрибути несли хорунжий і прапор.

Усі *Весільні чини* мали обрядові відзнаки: найповажніші перев'язувалися рушниками, інші чіпляли букети на піджаки і квітки на капелюхи.

Бгання короваю

Бгання короваю – один із найпоширеніших весільних обрядів, який символізував освячення громадою новоствореної родини. Українці пекли багато видів весільного хліба: коровай, дивень, теремок, гільце, лежень, полюбовники, шишки, гуски, калачики, кожен з яких виконував специфічну

обрядову функцію.

Головним весільним хлібом був коровай, який виготовлявся з дотриманням певного сценарію. Бгали його у п'ятницю або суботу в домі молодої (у східних районах), у родичів (Поділля та Волинь) або ж в обох молодих. Нерідко у цьому ритуалі брали участь родичі з обох боків, символізуючи поріднення сімей.

Коровай – обрядовий хліб. Залежно від краю, коровай «бгали» і у молодого, і у молодої або тільки у молодого (Лемківщина) чи тільки в молодої (Слобожанщина). Коровай – це найчастіше висока пшенична паляниця, оздоблена виліпленими з тіста квіточками, колосками, пташками, зірочками й місяцем. Весь коровайний обряд супроводжувався піснями:

*Піч наша регоче,
Короваю хоче,
А припічок посміхається,
Короваю дожидається.*

Бгали коровай спеціально запрошені заміжні жінки, які приносили з собою борошно, яйця та сало. Весь процес *Бгання короваю* обставлявся ритуальними та магічними діями. Вважалося доброю ознакою, коли коровайниць була непарна кількість (найкраще сім). Щоправда, в деяких районах запрошували парне число жінок: щоб молоді увесь вік прожили в парі. При цьому коровайниці повинні були перебувати у першому шлюбі і жити в злагоді.

Спільність дій під час *Бгання короваю* мала символізувати єдність майбутньої сім'ї. Для цього коровайниць зв'язували рушником і вони мусили все робити разом: місити тісто, виліплювати оздобу, обмивати руки. Існувало повір'я, що вдало спечений коровай принесе молодим щастя, тріснутий віщує розлучення, а покручений – злу долю. Тому коровайниці «улещували» коровай приказками та піснями.

Кожен із весільних хлібів мав своє призначення: з паляницею йшли свататися, з шишками та колачем запрошували на весілля, голубки та гуски дарували коровайницям. Коровай був окрасою весільного столу як символ достатку й щастя, а наприкінці весілля його розподіляли між усіма присутніми. Жінки, які випікають коровай, адресують припічку одне з таких побажань:

*Припічку ясний!
Спечи нам коровай красний,
Як риб'яче око,
Як місяць високо.*

І вже згодом мати княгині зустрічала коровай на порозі хати. Свахи трічі приспівували. Як на Поділлі:

*Ой стій, ворон коню,
Най ся родині вклоню,
За той дар величний,
За коровай пшеничний.*

Запросини

Запросини передбачали збір дружини (весільного поїзда) та запрошення

гостей. Їх проводили у неділю зранку. У супроводі бояр та дружок матері молодого й молодої виряджали своїх дітей на Запросини.

Молода у національному вбранні, прикрашена квітками та стрічками, обходила хати й дарувала господарям шишки, промовляючи: «Просили вас батьки, і я вас прошу прийти на малий час – на весілля до нас».

Цей звичай не був повсюди однаковим: у південних районах найчастіше запрошував молодий, у Карпатах – спеціальні посередники (звачі), на Поділлі молоді ходили на Запросини разом. Як правило, запрошували близьких і далеких родичів, сусідів та знайомих, а у невеликих селах – усіх мешканців. Не годилося запрошувати під час випадкових зустрічей на вулиці, що відбилося в іронічному прислів'ї: *Просили по дорозі, щоб не були на порозі*.

Вирядження молодого

Вирядження молодого – початок кульмінаційного весільного обряду – посаду молодих, який мав санкціонувати шлюб. Виряджала молодого мати, напинаючи на нього вивернутий вовною наверх кожух та обсипаючи зерном та дрібними грішми.

Опісля молодий у супроводі весільного почту їхав по наречену. Схема цієї поїздки досить-таки складна. Власне, їх дві: найдавніша (з дому нареченого в дім нареченої і знов до хати молодого) та більш пізня (з дому нареченого в дім нареченої, потім до церкви, після до хати молодої, потім повернення до своєї хати без молодої, знов до хати молодої і повернення до батькового дому з молодою).

Основну обрядову і санкціонуючу функцію виконувала мати молодої: вона зустрічала почет, благословляла заручених на вінчання, а потім зустрічала їх після нього. Зустріч відбувалася біля порогу оселі нареченої. Молоді трічі вклонялися батькам, а ті підносили їм хліб-сіль. Нерідко мати зустрічала молодих у вивернутому кожусі: щоб зять був багатий.

Викуп за наречену

Складна церемонія весільного походу передбачала і декілька викупів за наречену. Перший влаштовували у вигляді перейми неodrужені хлопці на знак того, що відпускають дівчину з молодіжної громади.

Повторювався викуп біля воріт хати нареченої (ворітна) – за право вступу молодого на територію іншого роду, потім у сінях – за місце біля нареченої. Останній викуп – весільний пропій – відбувався наприкінці весілля.

Весілля є одним з найбільш яскравих родинних свят, що поєднувало покоління і родини. Сватання з умиканням добре описане Левассер де Бопланом стосовно XVII ст.: «Хоч хлібороби вважаються кріпаками, однак здавна користуються правом і свободою викрадати під час танку шляхетних дівиць, навіть дочок свого поміщика. Але при цьому моторність і спритність необхідні: викрадач неодмінно повинен вислизнути із здобиччю в сусідній лісочок і переховуватися там не менше 24 годин. Тільки тоді прощають сміливця, інакше пропала його голівонька». Єдиною умовою такого викрадання мала бути попередня згода самої дівчини.

Посад

Посад – обрядові дії, що санкціонували остаточне скріплення шлюбу та

поріднення родів. Вони включали обряд викупу місця біля нареченої, обмін дарами між родинами молодого і молодої, розподіл короваю та обдарування молодих.

Посад здавна був юридичною санкцією шлюбу та й залишився таким після введення церковного вінчання. Молодих заводили за стіл – «на посад». Місце біля молодої наречений викупував, як правило, у молодшого брата своєї майбутньої дружини. Тещі він дарував чоботи, сестрам – хустки, дружкам – кольорові стрічки. Молода обдаровувала рідню молодого. Частування короваєм сприймалося як громадське схвалення шлюбу. Спочатку частку короваю підносили батькам, потім молодим, а далі – всім гостям. «Підошву» короваю віддавали «запорожцям», тобто тим, хто не був запрошений на весілля, а спостерігав за весільними урочистостями за порогом хати або біля вікон.

Вінчання

Вінчання – форма церковного шлюбу, яка запроваджувалася Синодом протягом XVII-XVIII ст. На перших етапах цього процесу Вінчання погано сприймалося населенням України, оскільки суперечило народним весільним обрядам.

Повінчані молоді нерідко жили нарізно, аж поки не справлять традиційне весілля. Лише поступово освячення шлюбу в церкві набрало юридичної сили і стало невід'ємним компонентом весілля.

Вінчання повинно було проводитись в один день із народним весіллям, але за традицією відбувалося переважно до посаду – центрального дійства в народній весільній обрядовості. І все ж таки остаточне скріплення шлюбного союзу залишалося за народними обрядами. Не даремно Вінчання передувало давньому санкціонуючому народному обряду – посаду. Обряд посаду нерідко поєднувався з покриванням: свахи покривали голову нареченої білою наміткою – серпанком, поверх якої надягали весільний вінок.

Довгий час *Вінчання* сприймалося крізь призму язичницьких традицій, свідченням того є велика їхня частка у християнському обряді Вінчання. Перед тим як йти до церкви, молоді просили у батьків благословіння. Ця церемонія проводилася із хлібом-сіллю.

На Гуцульщині обряд *Вінчання* зветься прощеною: молодий і молода тричі обходять довкола столу і просять батьків пробачити за все, чим завинили перед ними. Йдучи до церкви, молода нерідко клала собі за пазуху залізний ключ або цілушку хліба. Виходячи з церкви, молоді з'їдали хліб, щоб жилося не вбого.

Під час *Вінчання* дружки тримали на правому плечі молодого хлібину зі свічкою, а над лівим плечем молодої перемітку. Це також елементи народної обрядовості, які дещо «заземлили» духовний церемоніал. Водночас церковне Вінчання збагачувало традиційне народне весілля ідеєю освячення шлюбу, закріплюючи цінності сімейного життя.

Покривання

Покривання – найдраматичніший весільний обряд, що символізував перехід молодої до заміжнього стану. Він був продовженням посаду молодих, а розпочинався розподілом короваю. Ритуали розподілу весільного хліба і спільного його з'їдання молодими символізували створення нової сім'ї.

Далі символічні дії через розплітання коси та *Покривання* голови молодої очіпком і наміткою підкреслювали ієрархічність шлюбного союзу. У найдавніші часи обряд розплітання здійснювався в домі молодої приданками та свекрухою, в кінці ж ХІХ ст. – як в домі молодої, так і в домі молодого приданками, свекрухою й навіть молодим.

Молоду садовили на діжу, брат або приданка розплітали їй косу і мастили волосся маслом чи медом. На Поділлі втинання коси здійснював молодий: посадовивши наречену собі на коліна, відрізав косу ножицями. На Закарпатті зберігався і більш архаїчний обряд – відсікання коси. Після церковного вінчання розпочиналися танці, під час яких молодій обтинали косу. Родичі молодого прив'язували кінець коси до гвіздка, вбитого в стіну. Молодий серед танцю повинен був виявити таку спритність, щоб єдиним ударом топірця повністю відрубати косу. Після цього родичі молодої приймали хлопця до свого роду.

Відрізавши косу, молоду покривали очіпком. За ритуалом, вона мала двічі його зривати, і тільки на третій раз корилася долі. Від цього моменту вона переходила у стан жінки з відповідними нормами поведінки. Вони підкреслювалися, зокрема, вбранням: заміжня жінка збирала волосся у жмут й запинала хусткою або вдягала очіпок. Виходити поміж люди без нього вважалося непристойним.

Свахи приступали до *Покривання* молодої: з неї знімали вінок і пов'язували жіночу хустку (колись одягали очіпок і намітку). Це символічне приєднання молодої до жіночого гурту знаменувало її остаточне прощання з дівуванням. Хор нагнітав емоції, співаючи жалісних пісень. Після «покривання» неодружена молодь покидала весілля, а молоду виряджали до нової родини. Це найбільш драматичний момент весілля, коли молода прощається зі своєю ріднею, матір'ю, хатою. На воза виносили посаг молодої, скриню, подушки. Весільний поїзд рушав до господи молодого, де їх зустрічала свекруха.

Саме весілля мало стародавній княжий характер: молодий зветься князь, а молода – княгиня, їхні друзі – бояри. Коли їде поїзд з молодим – молодою, то всі мусять звертати їм з дороги, хоч би то був і пан, бо це ж їдець князь і княгиня. Розпорядники на весіллі звалися старости й підстарости – це вже терміни литовсько-польського походження. Обряд *Покривання* був останнім, що викопувався в домі нареченої. Після нього молодий забирав молоду до свого дому.

Українські весільні побажання

До кожного українського дійства були спеціальні пісні, спеціальні побажання, у здійсненні яких українці вірили і вірять. Власне, оця українська зичливість і робила нашу націю однією з найкультурніших у Європі. І нині ми все дужче відчуваємо, як багато втратили в нашій культурі, в нашій історії.

Українські весілля під впливом Росії на Слобідській Україні, в Таврії та на Поліссі звалися в основному до виголошування одноманітних тостів і вигуків «гірко!» Весілля відбуваються в основному в ресторанах, частіше під магнітофони, а весільні гості соромляться заспівати старовинної весільної пісні,

бо їх обізвуть «селом». І оті прекрасні віншування поступово забуваються, відходять. Ми навіть не підозрюємо, який дорогоцінний скарб втрачаємо.

А яка в тих побажаннях поезія, яка сердечність. Якщо, скажімо, свекруха вітає невістку так радісно й прихильно, якщо тесть вітає зятя зичливо, то й живеться веселіше, у згоді і взаєморозумінні. Ось як вітає тесть зятя під час весілля на Львівщині:

*Витаю ті, зятеньку,
З повними повноньками,
З житніми хлібоньками
І добрими словоньками.*

*Щоб бись був веселий, як весна,
Здоровий, як вода,
Маючий, як земля.
Жибись мерив гроші мискою,
А діти колискою.*

Коли князь, княгиня та дружби в Космачі тричі обходять навкруг стола, нанашка (хрещена мама) вінчує молодого так:

«Аби Бог поміг тобі, Онофріку, з твоєв чічков-дружиною газдувати і діти свої вінчити так як я тебе згодувала і тепер вінчию бервінковим вінцем, щистім, здоров'їм, віком довгим, абис був чесний – як Божий дар, великий – як Божий хліб, світлий – як Божя свічка, веселий – як соловейко в кідрині, гордий – як готур в Лисині! Поможу, Боже!»

Коли молодята з хлібом-сіллю просять весільних гостей у Космачі до повниці, то гості, перед тим, як випити чарку оковитої і вручити молодим дарунок, бажають їм, тримаючи в руці чарку:

«Абисте були такі гречні, чесні, величні, як ця повниця! Абисте мали кілька коров та овець, кілька тут є дзеренець, а в кожній кутині – по дитині, серед хати – ніде стати, на печі – ніде лічи, веселі – як весна, багаті – як осінь, здорові - як зима, фاینі – як літо, високі – як лози, скакливі – як кози! Дай вам, Боже, здоров'я!». Треба підкреслити, що в цей час князь або княгиня тримають у руках тарілку із збіжжям, а на тому збіжжі – колач.

Хліб в українців – святиня, і його вони дарують усім щедро, як і свої побажання. На весіллі молода дивиться крізь дірку в колачі. «Берега» (у молоді брат, у молодого – дружба) з весільним деревцем виходив з хати, за ним молода (молодий) і гості. На подвір'ї мати обсіпала їх пшеницею. Молода, сівши на коня, дивилась крізь колач, прив'язаний на правій руці, на чотири сторони світу. Коли вона дивилась на схід, їй бажали:

«Абис була як зоря красна», коли на захід, мати казала: «Абис була як сонце щасна!», коли на північ, до неї наближався батько і казав: «Не знай ніколи ні зими, ні нужди!», коли на південь, дружки їй бажали: «Та й пишно, та й мило, та й тепленько в груді!» За цими словами весільний похід рушав до церкви. А вже згодом, після вінчання, брат проводжав сестру (княгиню) в дім чоловіка (князя) і напучував її бути ввічливою в стосунках зі свекром та свекрухою. Ось строфи із весільної пісні зі Львівщини: Ладо, ладо! Брат

сестроньку за стіл веде, ведучи її навчає:

*Ладо, ладо! Ладо, ладо!
Будь, сестронько, розумненька,
Ладо, ладо! Май свекорця за батенька...*

Посаг

Посаг (придане). Кожна українська дівчина готувала собі придане, зокрема ту його частину, що становила так звану скриню. Адже *Посаг* складався з двох частин: худоби та скрині. Щодо першої, то й виділяв батько. Це худоба, певна сума грошей, клаптик землі.

Але те, що входило до скрині, дівчина мала готувати собі сама або ж разом з матір'ю. Скриня включала постіль, рушники, одяг, а також стрічки та хустки, якими дівчина мала обдаровувати весільних гостей.

Отож, до весілля дівчині належало багато працювати. А втім ця праця не була для неї обтяжливою. Вона виконувала її здебільшого на вечорницях та оденьках, де і працювали, і розважалися.

Траплялося, дівчина не встигала приготувати собі Посаг. У такому разі народні звичаї передбачали спеціальні передвесільні дії – торочини, на які приходили подруги нареченої.

Завершували готувати Посаг у передостанній день весілля. Після обряду пов'язування молодих його урочисто везли до нареченого. Скриню супроводжували брати й свахи, які дорогою показували Посаг гостям та односельцям, виймали із скрині гарні речі. Однак Посаг мав продемонструвати не стільки достаток молодої та її рідних, скільки її працелюбність. Якщо він характеризував дівчину як добру майстриню, її почет зустрічали хлібом-сіллю, співали величальної.

Парубки також брали участь у створенні матеріальної основи майбутньої сім'ї – вони, як правило, працювали у господарстві. Причому до цієї праці їх залучали досить рано – з 12-13 років. Адже молодий, беручи шлюб, мав сплатити нареченій віно – своєрідний викуп, вартість якого або дорівнювала Посагу, або навіть перебільшувала його.

Хоча з часом розмір *Посагу* та вартість віна зазнавали змін, сам принцип підготовки молодих до матеріального забезпечення сім'ї вважався одним із найважливіших.

Комора

Комора – цикл обрядів шлюбної ночі, що складався з двох частин: перша включала обряд перевдягання молодої, чипчини, вивід її до гостей, власне Комора, демонстрацію цнотливості (перезву); друга – приєднання невістки до родини чоловіка, розпалювання печі, готування обіду, частування свекрів.

Закінчувалося весілля розподілом короваю та обдаруванням молодих і родини нареченого. Подекуди завершальний весільний обряд мав назву пропій або придана (переважно в районах з російським населенням).

У домі свекрухи після привітання й частування молодих відводили на шлюбну постіль у комору, а весілля вирувало аж до пізньої ночі, співаючи «сороміцьких» пісень.

Коли молода засвідчувала свою цноту, вивішували червоний «прапор»

(на Західному Поліссі і в Карпатах цього звичаю не було).

Молодий і бояри та дружки – всі пришивали собі червоні стрічки. Довгу червону стрічку чи рушника прив'язували до довгої тички і з нею танцювали, коли йшли від молодої до молодого. Танцювали все село або вся громада.

Утрата дівочого вінка ще до шлюбу сильно переслідувалась.

Обряди ці надзвичайно широкі й змістовні і мають виразний ритуальний характер. І на ці обряди ще й тепер дивляться як на істотну, найголовнішу частину побрання, без чого дівчина не може стати чиеюсь «законною» жінкою.

Наступного ранку дотримувалися ряду обрядів, в основі яких лежала віра людей в особливу силу молодої. В їх числі митвини – ходіння молодої по воду, вмивання та скроплення всіх оточуючих; биття каші – ритуальне приготування каші, її «продаж» гостям та обсівання нею двору й худоби.

Колачини

Колачини (покалачини, хлібини, честь, дякування, розхідний борщ, свашини) – обряд післявесільного циклу, спрямований на зміцнення зв'язку між сватами та полегшення періоду адаптації нареченої в чужому роду.

Відбувалися *Колачини*, як правило, через місяць після весілля у батьків молодої, куди приходили на гостину молоді з найближчими родичами та батьки молодого. За звичаєм, молоді дякували своїм батькам, даруючи їм по 12 колачів, батьки у свою чергу обдаровували молоде подружжя полотном та перемітками.

Серед українців Карпат був поширений обряд міни – відвідування молодими батьків дружини. Під час гостини тесть віддавав зятю те, що обіцяв (мінів) йому, коли укладали шлюбну угоду.

Протягом перших місяців шлюбу влаштовували й інші обряди, покликані урізноманітнити спілкування молодих з родичами та свояками: сватини – жіноча вечірка в домі молодої, куди запрошувалися свахи; гостина – відвідування молодою своїх батьків; пропій – пригощання молодим весільних батьків та гостей, щоб запити своє господарство.

Сучасне українське весілля

Сучасне українське весілля в основному побутує у трьох формах: вечірки, молодіжного ритуалу та модифікованої традиційної обрядовості. Основна різниця між ними полягає, по суті, у ступені використання традиційної основи.

Вечірка, започаткована у важкі повоєнні роки, являє собою застілля з незначним використанням традиційних весільних елементів, в основному атрибутів: рушників, квіток, короваю. Основний акцент у вечірці припадає на церемонію реєстрації шлюбу, яку намагаються влаштовувати якомога урочистіше, з використанням традиційних обрядів.

Комсомольсько-молодіжні весілля, виникнувши у 20-ті роки, відродилися у 50-60-х роках як форма громадських урочистостей, що мала усталений сценарій. Він передбачав участь представників громадських організацій та трудових колективів, їхні накази, клятви молодих на вірність, обдарування. Крім таких новацій, молодіжне весілля містило і ряд традиційних обрядів, але, як правило, у переосмисленому вигляді: «рушничок щастя», поздоровлення молодих хлібом-сіллю, обсіпання зерном, відзначення весільних чинів

традиційними атрибутами, обрання почесних батьків, рядження.

Останнім часом дещо відроджується *традиційне весілля*. Воно, як і колись, складається з трьох основних циклів: передвесільного, власне весілля і післявесільного, але значно скорочених і трансформованих. Таке весілля починається зі сватання, включає запросини, торочини та дівич-вечір, гостину, розподіл короваю, обдарування. Завершується весільна обрядовість колачинами.

В умовах нової етносоціальної ситуації поживається інтерес людей до традиційної весільної обрядовості і як наслідок – збільшується число бажаючих справляти традиційне весілля. Зростає і кількість вінчань як один із проявів відродження духовності. Поєднання цих двох традиційних основ убачається перспективним.

Почувши слово весілля кожен із нас уявляє білу сукню, довгу прозору фату, шикарний костюм нареченого та гулянку до ранку. Звичайно, що цій процедурі передує довге та ретельне приготування. Проте, навіть, з усіма елементами святкових приготувань, у минулому сторіччі це свято виглядало зовсім по-іншому. Адже раніше молодятам слід було дотримуватися усіх обрядів та традицій цього дійства.

Сьогоднішня весільна обрядовість становить приблизно 10% від колишньої. Тому проведемо паралелі сьогодення та минулого. Раніше в основі шлюбу були «змовини» – угода, яку уклали між собою батьки та родичі молодого та молодої. Починаючи з XVII ст. шлюбна угода оформлялася письмово (спеціальними документами – шлюбними або виновними листами), особливо коли молодим давали (дарували) земельний наділ.

У дні сьогоднішньому таких процедур немає. Якщо юнак та дівчина вирішують одружитися, то це насамперед їхнє рішення. Лише після власного узгодження усіх попередніх питань стосовно майбутнього спільного життя молодята повідомляють батьків про цей намір.

У далекі часи минувщини усе починалося зі сватання. Свататися було прийнято у вільний від польових робіт час (на М'ясниці та від Паски до Трійці). Зі старостами до дівчини йшов парубок, на Поділлі – ходили і його батьки, а на Закарпатті – ще й брат або сестра. Оскільки успіх сватання залежав і від уміння вести розмову, то при виборі старшого старости брали до уваги такі риси вдачі, як комунікабельність і дотепність.

Запрошені нареченим старости, взявши обрядовий хліб, йшли до батьків нареченої, щоб отримати попередню згоду на шлюб. Часто це відбувалося пізно ввечері, щоб зберегти таємницю.

Коли батьки сучасних молодят дізнаються про намір своїх дітей побратися, вони домовляються відвідати одні одних, щоб попередньо обговорити весілля. Цей візит називається «відвідини сватів». Після гостини майбутні чоловік та дружина готуються до заручин. Наречений має вибрати і придбати для коханої каблучку, яку вона до шлюбу носитиме на безіменному пальці. В день заручин відбувається пишне застілля обох родин. Саме цього дня кінцево визначають дату весілля.

На теренах давньої України обрядові процедури були набагато довшими.

Коли відбули успішне сватання, наступали «оглядини» нареченої, а також достатку будинку і господарства молодого. Далі заручини – скріплення договору про шлюб. Після них відмова вважалася недопустимою і спричиняла, крім громадського осуду, ще і відчутний грошовий штраф.

На ознаку того, що дівчина й хлопець засватані, вони отримували певні атрибути: наречений – барвінкову квітку, наречена – червону стрічку у косах або квітку (на Буковині – траву). В західних районах поширенішими були вінки, їх плели у так звані барвінкові дні. На Гуцульщині вінок змащували медом і вкривали позолотою. Дівчина не знімала його аж до шлюбу, навіть спала у ньому. Існувало повір'я: якщо вінок пропаде – не буде щастя у подружньому житті.

Увесь передвесільний цикл обрядовості тривав два-три тижні, інколи – місяць. Сьогодні знайомство з батьками своєї половинки та заручини відбуваються впродовж 2-3 днів.

Єдиним обрядом, який практично не змінився впродовж останніх сторіч – *церковні оповіді*. Протягом трьох тижнів перед шлюбом священник в церкві оголошував громаді про намір і згоду молодих одружитися. На теренах Західної України досі, зокрема у сільській місцевості, цей обряд можна простежити майже без змін.

Після заручин молодята нашого часу готуються до *шлюбу*. Відтак у них розпочинається марафон із пошуком сукні, костюма, аксесуарів, весільної зали, музики, тамади.

Колись молоді особисто відвідували родичів, друзів, сусідів, запрошуючи їх на весілля. У дні нинішньому рідко можна помітити наречену із двома дружками та з букетами на голові. За традицією вони мали б ходити від хати до хати зі словами: *«Просили мама, просили тато і я вас запрошую до себе на весілля»*. Сучасні наречені використовують передвесільний час набагато раціональніше. Обряд запрошення спрощують за допомогою мобільного зв'язку та поштових листівок.

Дівич-вечір і холостяцька вечірка – це особисте бажання наречених. Якщо їм хочеться востаннє відчути себе вільними та гучно погуляти, звичайно влаштовують зустріч із друзями. Коли ж серед метушні годі знайти вільну хвилинку, від цієї ідеї відмовляються. Адже не таке воно страшне одруження, щоб намагатися *«нагулятися на все життя вперед»*.

Натомість раніше ніяк не можна було оминати цей етап. Оскільки крім приготування вінків і весільного деревця, на дівочому вечорі здійснювали й інші обряди: посад, перепій молодих, розплетення коси наречених, вбирання вінка, обмін подарунками між молодими.

Напередодні весілля молодим виготовляли весільні вінки. Цей обряд не всюди був однаковим. Наприклад, на Гуцульщині вінки плели в хаті молодої, куди приходив за своїм вінком молодий з дружбою. На Бойківщині вінки зберігали в коморі у молодої до обряду посаду, коли молодим одягали їх на голову.

На теренах Західної України до останнього часу плетені вінки тримали над головами молодих під час церковного вінчання. Проте сьогодні майже

всюди для цього використовують корони, які дружба та дружка тримають над головами молодят.

З давніх-давен до нас прийшов обряд викупу молодої. Навіть сьогодні, в день весілля молодий знає, що має приготувати викуп за свою дружину. Для хлопців він готує горілку, а молодшій сестрі молодої мусить придбати гарний подарунок, інакше вона не віддасть взуття нареченої.

Після викупу молодята поверталися до хати, тричі били поклони й просили благословення у своїх батьків та рідних. Мати дівчини кропила їх свяченою водою на щастя й розбивала посуд з-під води до долівки. Дорогою до церкви, наречені вклонялися усім, кого зустрічали, незважаючи на те, чи знайома їм ця людина.

Церковне вінчання запровадив Синод протягом XVII-XVIII ст. На перших етапах цього процесу українці досить негативно його сприймали. Адже воно суперечило народним весільним обрядам. Тому, повінчані молоді нерідко жили нарізно, поки не справляли традиційного весілля. Лише поступово освячення шлюбу в церкві набрало юридичної сили і стало невід'ємним елементом весілля. Сьогодні молодята навпаки дуже ретельно та прискіпливо ставляться до вінчання. Вони заздалегідь обирають церкву для цього процесу та відвідують церковну науку.

Весільні ювілеї

Весільні ювілеї – відзначення круглих дат створення сім'ї. Традиція святкування Весільних ювілеїв у середовищі трудящих нетривала, вона почала складатися у 60-ті роки у зв'язку з підвищенням загального інтересу до шлюбу, сім'ї та побутових проблем.

Спочатку проведення *Весільних ювілеїв* мало суто громадський характер; вони, як правило, проводилися у палацах культури за присутності представників громадських організацій та трудових колективів. Останнім часом ювілеї набувають більш інтимного забарвлення і найчастіше проводяться вдома, у колі найближчих родичів та сусідів, або в ресторані. У домашніх умовах *Весільні ювілеї* відзначаються, як правило, у формі гостин з поздоровленнями, одарюванням, частуванням.

Традиційно справляють 25-річні (*срібне весілля*) та 50-річні (*золоте весілля*) ювілеї. У менш урочистій обстановці відзначаються 20-річні та 10-річні ювілеї спільного подружнього життя.

День вашого весілля – це Зелене весілля, символом якого, як відомо, є листя миртів у весільному вінці.

1 рік – *Ситцеве (Льняне, Марлеве) весілля*.

Ситець – проста матерія, це вже не святковий весільний шовк, з ситцю шують одяг на кожен день. Тепер подружжя знало один одного ближче, звиклося «притерлося» один до одного. Перший рік, як мовиться, найскладніший, він багато що показує. Друзі дарують молодому подружжю ситець – на пелюшки, а також будь-які вироби з полотна: скатерті, завіски, рушники і постільну білизну.

2 роки – *Паперове (Скляне) весілля*.

Папір і скло – матеріали крихкі, одне легко розірвати забруднити, зім'яти,

інше – розколоти. Не можна сказати, з чого складається любов, але, це теж річ дуже крихка. Дарують на цю річницю, зрозуміло вже з її назви: книги, фотоальбоми, вази, сервізи й просто дрібнички з скла, фарфору, кришталю.

3 роки – *Шкіряне весілля*.

Шкіра – матеріал вже набагато міцніший, ніж папір і полотно. Так і стосунки стають все міцнішими. За старих часів заможні батьки дарували своїм дітям на трилітню річницю шкіряні меблі – дивани і крісла. А сьогодні дарують будь-які вироби з шкіри: ремені, рукавички, сумки, гаманці.

4 роки – *Льняне або воскове весілля*.

Чотирилітню річницю весілля зазвичай не відзначають. Але якщо ви все-таки вирішили влаштувати вечерю для двох, то постеліть на стіл льняну скатерть і льняні серветки, а кімнату прикрасьте трояндами і свічками.

5 років – *Дерев'яне весілля*.

Дерев'яне весілля – п'ятирічний ювілей шлюбу. Це серйозна дата, справжній рубіж. Дарувати прийнято дерев'яні дрібнички для родинного ужитку: красиві різьблені шкатулки, посуд, качалки, ложки для молодих господарів.

6 років – *Чавунне (Горобинове) весілля*.

Чавун – метал важкий. З нього за старих часів робили горщики, які витримували високу температуру в печі. Тому чавун – символ міцності. Чавунний горщик або замок – оригінальний і забавний дарунок на шестирічну річницю.

6,5 років – *Цинкове весілля*.

Ця річниця нагадує, що і на брак, як і на оцинкований посуд, треба з часом наводити лиск. Гості дарують подружжю каструлі і будь-який оцинкований посуд.

7 років – *Мідне весілля*.

Сім років спільного життя – теж дуже серйозний ювілей, хоча ця дата і не кругла. Подружжя обмінюється мідними монетами або каблучками, як запорукою дзвінкого щастя. А гості дарують їм мідний посуд й прикраси з міді.

8 років – *Бляшане весілля*.

Символ металу, властивості якого – міцність, довговічність. А ще, це асоціація із будинком, родинним вогнищем і спільним господарством. Жерсть – вогнетривкий метал, необхідний в господарстві, тому цього дня дружині – хранительці вогнища дарують бляшаний посуд і побутові електроприлади.

9 років – *Фаянсове весілля*.

Фаянс нагадує нам про те, що розбиту чашку не склеїш. Цього дня дарують фаянсовий сервіз або будь-який витвір з фаянсу.

10 років – *Рожеве весілля або День Рози (Олов'яне весілля)*.

Напевно подружнє життя не було позбавлене шпильок, але сьогодні про них треба забути і дарувати одне одному ці дивні ароматні квіти, червоного, яскраво-червоного або бордового кольорів, що символізують любов і пристрась. А друзі можуть піднести пляшку хорошого червоного вина, а також будь-які вироби з олова.

11 років – *Сталеве весілля*.

Відлік нового десятиліття родинного життя показує, що стосунки

загартувалися, стали міцнішими. Прийнято дарувати вироби із сталі.

12,5 років – *Нікелеве весілля*.

Ця дата святкується у вузькому родинному крузі.

13 років – *Мереживне (Конвалієве) весілля*.

Це поетична назва нагадує нам про те, що родинне життя не лише має тверді, але й ніжні, квіткові, крихкі асоціації. Тому дарують одне одному будь-які ажурні й плетені вироби.

14 років – *Агатове весілля*.

Агат – символ здоров'я й благополуччя. Дарують один одному прикраси з агата або слонової кістки.

15 років – *Скляне (Кришталеве) весілля*.

Кришталю – це не просто скло, це кристал. Якщо подружжя може зберегти свої відчуття, то напевно вони чисті й прозорі, в усякому разі, назва свята нагадує, що вони мають бути саме такі. Дарують вироби з кришталю, щоб подальше життя було безхмарним й іскрилося новими фарбами.

18 років – *Бірюзове весілля*.

Древні перси вважали бірюзу каменем щастя, а араби – каменем, що приносить перемогу. Багато сотень років назад хороша бірюза цінувалася вище за золото. Відзначають цю дату удвох і дарують один одному прикраси з бірюзи або речі, інкрустовані бірюзою.

20 років – *Порцелянове весілля*.

Цього дня на столі обов'язково повинен красуватися новий порцеляновий сервіз, а речі і посуд з розписаного порцеляну – кращий дарунок парі цього дня, щоб їх подальше життя йшло «як по писаному».

25 років – *Срібне весілля*.

Цей день обов'язково потрібно відзначити пишно і урочисто. Четверть століття разом – це не жарт, далеко не всі подружні пари доходять до цього рубежу. Срібло – благородний метал – обов'язково повинно бути на столі і нагадувати чоловікові, дружині й гостям про те, що сім'я – це дійсно, можливо найкоштовніше, що є в житті, а метал лише втілює цю цінність і міцність.

30 років – *Перлинне весілля*.

Перлини – символ бездоганних родинних стосунків, адже справжні перлини ніколи не блякнуть. Рік, прожитий разом, як коштовний камінь, й бурі і непогоди лише шліфують його красу, коли він таїться на дні океану. Цього дня чоловік дарує дружині намисто з перлів, що складається з 30 добірних каменів.

34 роки – *Янтарне весілля*.

Янтар – символ Сонця, саме цей камінь вінчає корону єгипетського фараона Тутанхамона. Подружжя дарує один одному прикраси з янтарю.

35 років – *Полотняне (Льняне або Коралове) весілля*.

Символом цієї річниці є полотняна скатерть – мир, благополуччя і затишок будинку. У дарунок підносять скатерті, серветки, покривала, рушники й простирадла, як на першу річницю. А подружжя дарує один одному вироби з коралів.

37,5 років – *Алюмінієве весілля*.

П'ять років між ювілеями – дуже великий термін, несправедливо прожити його без свята. 37,5 років – прекрасний привід ще раз пригадати, скільки вже пройдено і прожито разом.

40 років – *Рубінове весілля*.

Цей ювілей говорить про те, що близькість подружжя стала кровною, оскільки кольором рубін схожий з яскраво-червоною кров'ю. Рубін – це ще й камінь вогню. Прийнято дарувати один одному рубінові прикраси: кільця, запонки, намиста.

45 років – *Сапфірове весілля*.

Сапфір – камінь вірності. Це саме те, чого нам так не вистачає в повсякденному житті. Дарують один одному прикраси з цим каменем.

46 років – *Лавандове весілля*.

Лаванда – така ніжна, ароматна квітка! Як ніжна нотка в голосі людей, що прожили разом майже півстоліття, як їх посмішка один одному. Навіть у тому, кого знаєш багато років, можна побачити раптом щось нове. Не втомлюйтеся робити відкриття. Жодна людина не може бути для іншого прочитаною книгою.

47 років – *Весілля кашеміру*.

Кашемір – дуже теплий, м'який і дорогий матеріал. Це не просто шерсть, так само, як кришталю – не просто скло. Цей проміжний ювілей не пишний, а тихий, затишний і родинний. Як дарунок підійдуть будь-які вироби з кашеміру.

48 років – *Аметистове весілля*.

Аметист – символ вірності, відданості. За старих часів, якщо один із подружжя вмирав, другий одягав собі на палець перстень із аметистом на знак любові до померлого. Дарують один одному прикраси із аметистом.

49 років – *Кедрове весілля*.

Кедр – сильне, благородне дерево. Взагалі дерево символізує життя, рід. Цього дня вся сім'я – діти, внуки збираються разом, щоб привітати батьків побажати їм міцного здоров'я і довгих років життя.

50 років – *Золоте весілля*.

Цей ювілей відзначають лише у сімейному колі із дуже близькими друзями. Чоловік і дружина урочисто обмінюються новими обручками, а свої старі дарують нежонатим дітям або онукам.

55 років – *Смарагдове весілля*.

Смарагд – символ життя, гармонії, безсмертя і юності.

60 років – *Діамантове весілля*.

Діамант – камінь, що славиться своєю міцністю.

65 років – *Залізне весілля*.

Не лише діамант відрізняється міцністю. Залізо – метал не коштовний, але необхідний для життя.

67 років – *Кам'яне весілля*.

70 років – *Коронне (Благодатне, Вдячне, Друге діамантове) весілля*.

Коронним весілля називається тому, що вінчає щасливо прожите життя. Діти, онуки, правнуки приходять цього дня вшановувати родину.

80 років – *Дубове весілля*.

100 років – *Червоне весілля*.

Таку назву столітньому вірному подружньому ювілею придумав 126-літній Ніфтулла Агаєв з високогірного села, в Азербайджані, який прожив ціле століття в любові й згоді з 116-літньою Балабеїм Агаєвой.

ВЕСІЛЬНІ ПРИВІТАННЯ І ТОСТИ ДО СУЧАСНОГО ВЕСІЛЯ

*До щастя стежина стелилась,
Ви двоє зустрілись на ній,
Вона вам серця поєднала,
Даруючи радість надій.*

*Удвох вам судилося стати
На вишитий щастям рушник,
То нехай же кохання і вірність
Будуть у вас на весь вік.
Гірко! Гірко!*

Дорогий молодий! Ти вибрав жінку для совіту, а тещу для привіту. Нема в світі вірнішого приятеля, як добра жінка. Але не забувай, що жінка чоловікові подруга, а не прислуга.

*Не потрібен тобі буде клад, коли з жінкою буде лад.
Та в лиху годину не кидай дружину!
В злагоді вам до ста, а ми вип'єм за це вина.*

*Хай доля дасть вам безліч літ щасливих
На злагоду, достаток і любов.
Хай ангела чарівні білі крила
Вас захистять від лиха і обмов.*

*Хай заходить щастя в хату
І добра буде багато,
Хай в родині сліз не буде,
Хай шанують вас усюди.*

*Хай сонце щиро вам сміється,
Хай у житті все вам вдається,
Здоров'я, щастя і натхнення
Під Боже і людське благословення.*

*Добра і радості бажаєм,
Здоров'я вам на всі літа,
Хай сонце весело вам сяє
І квітне в серці доброта.*

Дорогі _____ !

Живіть між собою, як риба з водою.

Пам'ятайте!

Що чоловік має бути в домі голова, а жінка — душа!

Щоб жінка за три кути хату тримала, а чоловік — за оди и!

Щоб від чоловіка пахло вітром,

А від господині димом.

Живіть у парочці до ста!

За це ми вип'єм чарочку до дна.

Чи є в світі година щасливіша за ту, коли зустрічають два серця, щоб усе життя битися поруч; коли дві пісні зливаються в єдину — пісню великого кохання! Тож хай веде вас, молодята, щаслива доля спільною дорогою життя, встеленою калиновим цвітом любові й подружньої вірності.

Хай зійде на вас благодать Господня щирим батьківським благословенням, осяє своєю святістю, аби жили ви в радості та щасті, злагоді й достатку, у пошані від людей і в правді перед Богом.

Нехай завжди звучить у ваших серцях мелодія весільної пісні і сонцем сяють веселкові кольори рушничка спільної долі.

Бажаю неба голубого,

Хліба запашного,

Джерельної води

Ніякої біди!

Бажаю, щоб бурі і грози

Зимою і літом минали ваш дім,

Добро і достаток, любов і повага

Хай завжди панують у цім!

Бажаю, щоб душа була молодою, доля багатою, любов старою, а дружба вічною.

Ні кроку до старості,

Ні хвилини самотності,

А тільки в радості,

А тільки в бадьорості.

В одному з древніх трактатів сказано: «Прагнення розуму народжують повагу, прагнення духу народжують дружбу, прагнення тіла народжують жагу, але тільки всі три народжують кохання». То ж хай у вашому житті всі три прагнення завжди будуть разом, за кохання!

ВЕСІЛЬНІ ПРИКМЕТИ

Масивні весільні обручки — до багатства, статків.

Женитися з батьківськими обручками — повторити їх сімейні стосунки.

Доторкнутися до обручок нареченого і нареченої на весіллі — незабаром на своєму весіллі гулятимеш.

Дати поміряти обручку – до нещасної долі.

Якщо, надягаючи обручку, наречений або наречена упускають її – бути зраді.

Коли молодят зустрічають хлібом-сіллю, хто відірве більший шматок і з'їсть, той і буде в домі господарем.

У сніжний день весілля – до заможного, благополучного життя.

Гарною ознакою в день весілля вважається дощ.

Якщо в день весілля сильний вітер – життя в молодих буде вітряним.

Якщо весілля на Масницю справляють, значить, у домі завжди статок буде й веселе життя.

Як тільки наречений і наречена стануть до аналоя, ніхто не повинен проходити між ними аж до виходу з церкви, інакше молоді згодом розійдуться.

Для попередження можливого чарівництва під час проходження до вінця мати нареченої або інша близька родичка зав'яже в ганчірочку головку цибулі або часнику й кладе в кишеню нареченої.

Щоб нареченій добре жилося в заміжжі, сережки їй надягає щаслива заміжня подруга.

Якщо наречений вступив у калюжу перед будинком нареченої – жити їй з п'яницею.

Коли батьки благословляють молодих, наречений і наречена повинні стати разом на один рушник (спеціально виготовлений для цієї церемонії), щоб жили мирно з родичами й між собою.

Монети, покладені під час весілля в чарки нареченому й нареченій, потрібно зберігати вдома під скатертиною, тоді родина буде жити багато.

Молодих за столом треба посадити на кожух або шубу, вивернуті нагору вовною, щоб жили багато.

Хто переступить першим поріг будинку, той і буде господарем, тому краще, якщо наречений переносить наречену через поріг на руках.

Після весілля наречена повинна зберегти фату, щоб накривати нею хвору дитину, тоді вона швидше видужає.

На весілля не дарують набори ножів і виделок, щоб не було сварок у родині.

Література

1. Коберник О. Проективна педагогіка і національна школа / О. Коберник // Шлях освіти. – 2000. – №1. – С.7-9.

2. Коберник О.С. Розробка творчих проектів на уроках технічної праці / О.С.Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – №2. – С.41-45.

3. Освітні технології: навч.-метод. посібник / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.]; за ред. О.М. Пехоти. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 255 с.

4. Шевельова О. Метод проектів: історія розвитку та сучасність / О.Шевельова // Інноваційні технології в професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики: зб. наук праць. – Вип. 1. – Полтава: ПДПУ ім. В.Г. Короленка, 2006. – С. 257-260.

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Як стверджують науковці (В. Безпалько, О. Пехота, Г. Селевко), у всі часи при переході людства із однієї соціально-економічної формації до іншої змінювалась, насамперед, педагогіка, зокрема дидактика – теорія освіти і навчання. Цікавим є також те, що нові, більш високі вимоги ставилися саме перед освітою, оскільки суспільство вимагало більш прогресивного підходу до організації навчання.

Давно знайомі нам, так звані, традиційні технології навчання почали змінюватись новими: проектне навчання; випереджальне навчання; ігрове навчання; модульне навчання (із залученням до роботи комп'ютерних програм); комп'ютерні технології; дистанційне навчання тощо.

Серед науковців, які займаються впровадженням освітніх технологій у навчальний процес можна виділити: Г. Альшуллера, В. Безпалько, С. Гіна, І. Дичківську, М. Кларіна, О. Пехоту, О. Пометун та ін. Особливості проектного навчання досліджувались в працях С. Дятленко, Л. Зазуліна, О. Коберника, Ю. Макарова, В. Примакової та ін.

У сучасному суспільстві соціокультурні умови змінилися таким чином, що школярі рано потрапляють до великого поля джерел інформації, де важливо співвідносити різні думки, виробляти власні версії, вміти застосувати отримані знання на практиці в життєвих ситуаціях.

Таким чином, у сучасній школі найбільшої актуальності набуває компетентісно-практична спрямованість процесу навчання, яка формує творчі якості особистості. Вирішити це завдання допомагають різні інтерактивні технології. До них відноситься і проектне навчання, застосоване на впровадженні методу проектів.

Значний внесок у теоретико-методологічну розробку методу зробили російські вчені Б. Ігнат'єв, Є. Кагаров, М. Крупеніна, В. Шульгін. Теоретичні та практичні підходи до проектної діяльності розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені Л. Ващенко, В. Логвіна, І. Підласий, Є. Полат, Г. Селевко; проблема використання методу проектів на уроках трудового навчання знайшла своє відображення у працях В. Гейко, О. Коберника, В. Логвінова, В. Примакової, О. Фоміної та інших.

У вітчизняній педагогіці ідею проектної діяльності (проекування) розглядали А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші. Метод проектів достатньо досліджений та широко впроваджується педагогами у навчально-виховний процес загальноосвітніх закладів. З цією метою вважаємо корисним розглянути сутність, структуру й особливості організації проектної діяльності на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва.

Метод проектів (*від грец.* – шлях дослідження) – це система навчання, коли учні здобувають знання й уміння у процесі планування та виконання поступово ускладнених практичних завдань проектів [3]. А. Клименко

розглядає цей метод як педагогічний інструмент формування самоосвітніх компетенцій особистості в умовах навчально-виховного процесу [9]. Метод проектів, на думку Г. Ісаєвої, зорієнтований на інтеграцію фактичних знань та на їх застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти) [7]. Погоджуючись з вищезазначеним, можемо припустити, що метод проектів є ефективним засобом формування творчої особистості, бо спрямований на здобуття інтегрованих знань людиною у процесі його активної пошукової, дослідницької, творчої діяльності. В зв'язку з цим, необхідно зазначити, що цей метод має багато переваг. У межах окресленої проблеми, звертаємо увагу на наступні: впровадження методу в навчально-виховний процес забезпечує можливість міждисциплінарної інтеграції: використання методу на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва сприяє поєднанню індивідуальної і колективної діяльності школярів, що дозволяє реалізовувати на практиці педагогіку співробітництва і сприяє самореалізації особистості. Організація проектної діяльності забезпечує реалізацію вікових потреб особистості у самостійній і практичній діяльності та забезпечує можливість бачити результати своєї діяльності через набуття нових знань та життєвого досвіду [10].

Метод проектів О. Косогова розуміє як такий спосіб організації процесу навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання, що містить сукупність прийомів, операцій оволодіння визначеною галуззю практичних та теоретичних знань, в результаті яких учні створюють вироби, що мають суб'єктивну або об'єктивну новизну і суспільну значимість та виконані під керівництвом вчителя [11, с. 9].

Взагалі поняття «**проект**» (від лат. – «кидання вперед») має кілька значень: розроблений план споруди, виготовлення, реконструкції чогось; попередній текст документа, задум чогось; певна форма організації великих та відносно самостійних починань; форма побудови цілеспрямованої діяльності.

Існує багато визначень поняття «проект», а саме:

– *проект* – це послідовність взаємопов'язаних подій, які відбуваються впродовж встановленого обмеженого проміжку часу та спрямовані на досягнення неповторного і водночас певного результату (Ф. Бегюлі);

– *проект* – це систематична форма організації діяльності у взаємозв'язку її теоретичних і практичних аспектів (С. Кримський);

– *проект* – це форма побудови цілеспрямованої діяльності (А. Моїсеєв);

– *проект* – це інноваційна форма організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем (Л. Ващенко);

– *проект* – цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси дітей і молоді (В. Іова, Л. Красномоєць);

– *проект* – це спеціально організований вчителем і самостійно виконуваний учнями комплекс дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту (О. Коберник) тощо.

Проаналізувавши ці поняття, ми дійшли висновку, що метод проектів – це

педагогічна технологія, яка містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Проекти мають враховувати велику кількість параметрів, мінливість та динамізм організацій, значну залежність від суб'єктів і технології упровадження, вплив інших зовнішніх систем [16].

Метод проектів спрямований на самостійну діяльність тих, хто навчається. Самостійна творча робота виконується учнями або групою учнів під керівництвом вчителя. Цей метод формує в школярів загально-навчальні уміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, енергії, інформації, технологіями їх обробки.

Метод проектів дозволяє активно розвивати в учнів основні види мислення, творчі здібності, прагнення самому створити, усвідомити себе творцем при роботі з «неслухняними інструментами», «розумними конструкціями», «технологічними системами» та ін.

Проектно-технологічна діяльність є обґрунтованою і спланованою діяльністю, яка передбачає розроблення конструкцій, технології виготовлення і реалізацією об'єкта проектування та спрямована на формування в учнів певної системи творчих і предметно-перетворювальних знань і вмінь. Виконуючі творчі проекти від ідеї до її втілення, учні вчать самостійно приймати рішення, з'ясовувати свої проблеми в знаннях і знаходити шляхи виправлення такого стану. У результаті цієї діяльності створюється проект, що розглядається як самостійно розроблений і виготовлений учнем об'єкт технологічної діяльності, від ідеї до втілення, який володіє суб'єктивною чи об'єктивною новизною і має особистісну чи соціальну значимість.

Проектно-технологічна діяльність учнів на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва формує навички самостійної орієнтації в науковій, навчально-методичній і довідниковій літературі, вчить добувати потрібну інформацію самостійно; активно розвиває у школярів основні види мислення; сприяє розвитку інтелектуальних здібностей; дозволяє учню усвідомлювати себе творцем своєї діяльності; підсилює позитивну мотивацію навчання, тому що виріб створюється з урахуванням власних інтересів, потреб і можливостей; формує творче системне мислення, технологічну етику; привчає до цілеспрямованої діяльності, сприяє формуванню культури ділового спілкування, умінь аргументовано захищати свої позиції, мислити оригінально і неординарно; формує внутрішній план дій і реалізує його на практиці.

Для виконання творчого проекту учнів повинні розробити відповідні документи: план роботи з виконання творчого проекту, критерії, яким має відповідати задуманий виріб, ескіз виробу, креслення, послідовність виготовлення виробу тощо.

Успішність та ефективність проектування забезпечується за умови правильної та послідовної, організаційно-спланованої роботи викладача та студента, в основі якої лежить логічна послідовність дотримання етапів виконання проектів.

Умови для творчого проектування – це:

- необхідність виходити із проблем, які треба вирішувати;
- наявність декількох альтернативних підходів до шляхів розв'язання проблеми;
- наявність особи або групи людей, які здатні до розробки проектних рішень;
- готовність керівника до проектної роботи;
- уявлення про можливі результати проектування;
- взяття на себе ролі координатора в проектній діяльності;
- розробка чіткої та максимально обґрунтованої концепції;
- відокремлення проектної роботи у самостійний вид діяльності;
- наявність необхідних та технічних засобів для проектування [18].

Як складова проектної діяльності на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва особливого значення набуває розробка і використання саме творчих проектів. На думку сучасних дослідників (О. Коберник, А. Терещук) [6; 10] проблем проектного навчання, впровадження методів проектного навчання кардинально міняє методика технологічної освіти. Вони пробуджують пізнавальну активність учнів, розвивають самостійне мислення, формують уміння виконувати проектну діяльність.

Творча людина здатна вирішити багато важких проблем у своїй професійній діяльності, їй легше стати справжнім господарем своєї справи і опанувати майстерністю. Справжній майстер працює легко, красиво, а головне, дуже ефективно і продуктивно.

Щоб допомогти школяреві стати майстром у певному виді діяльності, необхідно розібратися – з чого складається майстерність професіонала.

Майстерність – це наслідок оволодіння знаннями, вміннями і навичками та накопичення досвіду діяльності в певній галузі. У цьому випадку логіку руху майбутнього фахівця до майстерності можна уявити собі так:

- учень багато чого побачив, дізнався, осмислив, отримав і запам'ятав необхідні знання.
- застосовував отримані знання, вправлявся, практикувався і знайшов необхідні вміння та знання.
- включився в практичну діяльність, набув досвіду і став майстром.

Однак у цій логіці дечого не вистачає. За нашими спостереженнями, далеко не всі, хто накопичив досвід протягом багатьох років (і навіть десятки років), стають майстрами. Як пише Р. Галустов для майстерності в будь-якій сфері діяльності характерна висока пластичність, тобто здатність переключатися з одних умов на інші, пристосовуватися до нових вимог і перебудовувати сам характер діяльності за мінливих умов [4, с. 96]. Навіть краще було б після слова «пластичність», додати слова «і творчі здібності», оскільки саме творча людина найбільш адекватно реагує на зміну ситуації і домагається вищої продуктивності праці.

Кажуть, що творчість – процес індивідуальний, і вивчити його не можна. Вважаємо, це не можна розуміти буквально, так як підготувати до творчої діяльності можна.

Що характерно для творчої людини? Наведемо думки відомих психологів

О. Лук і О. Матюшкіна, проаналізовані І. Глікман.

Як вважає О. Лук, для творчої діяльності характерні такі особливості:

- самостійне перенесення знань і умінь у нову ситуацію;
- бачення нової проблеми в знайомій ситуації;
- бачення нової функції об'єкта;
- самостійне комбінування відомих способів дії в новий спосіб;
- альтернативне мислення і варіативність;
- побудова принципово нового способу вирішення проблеми [5].

Серед якостей творчої особистості О. Матюшкін та інші психологи називають такі:

- уміння ставити нові проблеми.
- творча сміливість.
- відкритість і комунікабельність.
- уміння думати опосередковано [5].

Творчі люди помічають і усвідомлюють те, що не можуть інші. Вони знаходять рішення там, де нетворчі люди здатні лише повторювати одні й ті самі, давно відомі істини.

На думку Н. Ашаренкова [2], творче мислення має такі особливості і засоби розвитку:

1. У психологічній науці мислення розглядається як багатофакторна структура, інтегративна складова інтелекту людини. Залежно від рівнів узагальнення інформації, засобів, що використовуються для цього, новизни отриманих результатів, ступеня інтелектуальної активності вчені виокремлюють декілька видів і способів мислення, одним із яких є творче.

2. Сутність творчого мислення, з погляду одного з перших дослідників цього феномену Дж. Гілфорда, може бути розкрита через такі особливості: оригінальність і незвичність висловлюваних ідей, прагнення до інтелектуальної новизни у вирішенні завдання (проблеми), здатність бачити предмет (можливості його використання) під новим кутом зору і продукувати ідеї у невизначеній ситуації (тобто за відсутності передумов для формування нових ідей). Завдячуючи цим властивостям, реалізується прогностично-перетворювальна функція інтелекту, здійснюється творча діяльність людини у різних сферах її професійних і непрофесійних інтересів.

3. Не всі вчені поділяють думку про домінуючу роль природжених здібностей у творчому самовиявленні індивідуума. За висновками досліджень звичайна людина відрізняється від відомих особистостей не відсутністю творчих можливостей, а здатністю їх виявляти, підтримувати і реалізовувати. Тому правомірним є питання про створення сприятливих умов для розкриття творчого потенціалу кожної людини.

4. Творче мислення у професійній діяльності, як і у будь-якій іншій, залежить від суб'єктивних якостей особистості. Серед них виділимо: творчу уяву, що робить її необхідною умовою професійної творчості, розвиненість інтелекту, яка спонукає людину до розміркування, упорядкування знань, пошуку і аргументації власного рішення існуючої (можливої) виробничої проблеми, відкритість новому у пізнанні (когнітивна відкритість) як ставлення

спеціаліста до нової інформації, досвіду, легкість у сприйнятті нових ідей, професійний кругозір, що визначає його здатність до саморефлексії фахових знань, діяльності, раціоналізації або пропозиції оригінальних ідей тощо. Хоча ці якості формуються протягом усього професійного життя, їхній розвиток може здійснюватися цілеспрямовано, за допомогою нових технологій навчання у системі підвищення кваліфікації.

5. У контексті розвитку творчого мислення вважає за доцільне зробити наголос на застосуванні методу проектування у навчальному процесі. Розробка і захист індивідуальних або колективних проектів (фрагментів проекту) активізують творчий пошук слухачів у визначенні теми, засобів, підходів до вирішення поставлених у ньому завдань, стимулюють інтелектуальну діяльність особистості, актуалізують життєвий і професійний досвід спеціаліста, інформацію, знання, отримані у процесі спілкування з викладачами, колегами. Важливим елементом активізації творчого мислення можуть стати розроблені заздалегідь учасниками заняття критерії аналізу підготовлених проектів.

6. Аналізувати надані проекти, можна за такими параметрами і показниками, як: новизна (у виборі теми, постановці завдань, шляхах їх вирішення та ін.), необхідність (для окремої установи, галузі у цілому), можливість реалізації (реальна і потенційна), результативність (прогнозована зміна кількісних і якісних показників, іміджу організації, тощо), економічність (не передбачає додаткових коштів, а передбачає значне, незначне фінансування) тощо. Такий підхід до організації навчального процесу сприяє, по-перше, формуванню у слухачів вміння всебічно оцінювати продукт індивідуальної чи колективної творчості, а по-друге, стимулює прояв ними системності, гнучкості і нестандартності мислення. Останнє може виявитися у відмові від традиційних шляхів вирішення проблеми, знаходженні нових засобів досягнення поставленої мети, які згодом можуть втілитися у його виробничій діяльності. Впровадження нових педагогічних технологій в організацію підвищення кваліфікації дозволяє позитивно впливати на зміни у професійній діяльності і мисленні спеціаліста.

Отже, робота над творчими проектами сприяє розвитку творчих здібностей учнів. Більшість авторів погоджуються з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки – найбільш характерний. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, які О. Косогова розглядає як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання. Творчі здібності пов'язані із створенням нового, оригінального продукту, з пошуком нових засобів діяльності [11].

Н. Кичук визначає творчу особистість через її інтелектуальну активність, творче мислення та творчий потенціал [8].

Лише у діяльності виявлятися й розкриваються здібності. Творчі здібності особистості розкриваються в активності творчій діяльності, яка

потребує нестандартності мислення.

Б. Нікітін дає наступне визначення творчих здібностей: «Творчі здібності – це продукт саморуку, самостійного розв'язання задач і питань, самостійного розкриття закономірностей і зв'язків між предметами і явищами, продукт роботи мозку по шляху «від відкриття істин, усім відомих, до відкриття істин, нікому не відомих. Це продукт вільного розвитку, за якого інтерес, захоплення і пристрасть – рушійні сили» [12, с. 50].

М. Фіцула відзначає, що здібності не просто виявляються в процесі, вони «формується, розвиваються, розцвітають у процесі й гинуть у бездіяльності» [20, с. 59].

О. Пехота творчі здібності визначає як «вміння, а також можливості творчо виконувати якусь роботу, справляти якісь дії, спрямовані на конкретний результат чого-небудь або кого-небудь» [13, с. 119].

Доповнюючи дану думку Б. Федоришин зазначає, що «здібності існують не тільки в розвитку... Здібність не існує поза конкретною діяльністю людини, а формування її відбувається в умовах навчання й виховання» [19, с. 244].

Таким чином, мета розвитку творчих здібностей учнів – допомогти їм реалізувати свої індивідуальні якості, не загубитися у «сірій масі», сприяти переорієнтації їхнього репродуктивного мислення на творче індивідуальне конструювання. Тому що розвиток творчих здібностей, навіть за сприятливих умов, спочатку відбувається повільно і тому його початок залишається непоміченим, але йде, прискорюючись (з позитивним прискоренням, і меж немає, може тривати постійно, якщо зберігаються відповідні умови). У розвитку здібностей важливе значення має забезпечення та розширення інформованості в тих галузях, які їх цікавлять. Саме тому робота учнів над творчими проектами на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва ефективно сприяє розвитку творчих здібностей.

Ряд дослідників (А. Бондаренко, Ю. Макаров, Г. Черемних) під творчими проектами розуміють проекти, які не мають відповідної структури діяльності школярів – вона тільки намічається, а далі розвивається у відповідності з вимогами до форми та жанру кінцевого результату. Це можуть бути стінні газети, сценарії свят, відеофільми, ролики, шкільний друкований альманах і т.д. У технологічній освіті результатами виконаного творчого проекту можуть бути зразки виробів, декорування, методичні розробки та рекомендації по виконанню художньо-творчих виробів, макети та ескізи, художньо-творчі альбоми тощо.

Н. Петровська наголошує, що виконуючи творчі проекти від ідеї до її втілення, школярі навчаються самостійно приймати рішення, визначати свої проблеми в знаннях і знаходити виправлення такого положення. У процесі проектно-технологічної діяльності в учнів розвиваються загальні і спеціальні здібності, формується технологічна культура [15, с. 9].

Цікавою й доцільною є думка М. Романовської. Вона зазначає, що творчі проекти мають настільки суворо пророблену структуру, однак будуються у відомій логіці «дизайн-петлі»: визначення потреби, дослідження (дизайн-аналіз існуючих об'єктів); позначення вимог до об'єкта проектування; вироблення

первісних ідей, їхній аналіз і вибір однієї; планування, виготовлення, оцінка (рефлексія). Форма подання результатів може бути різною (виріб, відеофільм, свято, експедиція, репортаж тощо) [17, с. 23].

В основі проекту лежить проблема. Для її вирішення учням потрібне володіння достатнім обсягом різних предметних знань. Вони також повинні мати певні інтелектуальні (робота з інформацією, її аналіз, узагальнення і висновки), творчі (вироблення ідей, варіантів вирішення проблеми, прогноз результату запропонованого вирішення), комунікативні (ведення дискусії, вміння слухати й чути співбесідника, відстоювати свою точку зору, висловлювати власну думку) вміння.

Під час виконання проектів учні приходять до висновку, що кожен виріб можна виконати різними шляхами – варіантів вирішення кожного завдання є дуже багато. Тому потрібно кілька разів намалювати, прочитати і лише переконавшись у тому, що певний варіант найбільш технологічний, економічний, екологічний, відповідає вимогам дизайну, найбільш задовольняє вимоги школи, сім'ї або ринку, розпочати його виготовлення.

У творчу діяльність учні залучаються поступово. Для цього їм необхідно ознайомитись з додатковою літературою з обраної теми, знайти варіанти рішення, розробити план виконання поставленого завдання. Основним принципом навчання за проектною технологією є особистісна орієнтація навчального проекту на інтереси та цілі учнів. Завдання вчителя полягає в тому, щоб допомогти їм засвоїти інформацію, висловити своє ставлення до світу, подій.

Дуже важливим є питання про структуру проектно-технологічної діяльності та роботи над творчими проектами. До структури входять: мета, мотиви, функції, зміст, внутрішні і зовнішні умови, засоби та етапи виконання проектно-технологічної діяльності.

Метою проектно-технологічної діяльності учнів на уроках художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва є розробка творчого проекту (продукту чи послуги), що розглядається нами як самостійно розроблений і виготовлений учнем від ідеї до її втілення, володіє суб'єктивною чи об'єктивною новизною і має особистісну чи соціальну значимість, у результаті чого на кожному етапі створення виробу творча активна діяльність школярів вимагає від них використання набутих знань, умінь і навичок.

Зміст проектно-технологічної діяльності складає проведення дослідницьких підготовчих операцій, конструювання майбутнього виробу, практичне виготовлення виробу, оцінку і захист об'єкта діяльності.

Засобами здійснення проектно-технологічної діяльності є використання різних інструментів, пристосувань, машин, механізмів, автоматичних пристроїв тощо.

До виробу, який проектується ставлять наступні вимоги: технологічність, економічність, простота конструкції, естетичність, можливість практичного використання і т. д.

Метод творчих проектів, як спосіб навчання учнів проектній діяльності – комплексне методичне утворення, що синтезує в собі як традиційні так і

нетрадиційні прийоми навчання. На різних етапах вчитель може здійснювати добір тих методів і прийомів роботи, які є необхідними на даний момент, і які збагачують навчальний процес.

Відповідно до змісту навчальної програми з технологічної освіти учнів необхідно ознайомити з наступними методами проектної та конструкторської діяльності: метод фантазування; метод зразків (алгоритмічний аналіз); метод фокальних об'єктів; метод створення образу ідеального об'єкта [10].

Аналіз теорії рішення винахідницьких задач та інших методів дає підстави зробити наступні висновки.

Під *методом фантазування* можна розуміти такий спосіб спільної діяльності учнів та учителя, коли досягається уявлення образу об'єкта – його форма, конструкція якого невідома. Головною умовою методу фантазування є відсутність будь-яких обмежень, правил, постулатів, логічного та критичного мислення.

Метод зразків (алгоритмічний аналіз). Вказаний метод є спрощеним варіантом методу, що носить назву: «Алгоритм розв'язання винахідницьких задач» (АРВЗ), який запропонував Г. Альтшуллер. Суть цього методу полягає в послідовному виконанні дій з виявлення, уточнення і усунення технічних протиріч.

Для реалізації алгоритмічного методу в умовах навчання учнів проектній діяльності можна спростити цей метод до рівня методу зразків. Суть цього методу полягає в наступному. Учитель допомагає школярам віднайти в журналах, каталогах та інших технічних виданнях зразки об'єктів і пропонує порівняти знайдені зразки із ідеальними, які було створено методом фантазування. На основі порівняння виявляють технологічні протиріччя між знайденими зразками та фантастичними об'єктами і розробляють послідовність (алгоритм) дій по їх усуненню.

Метод фокальних об'єктів винайдений американським ученим Ч. Вайтингом. Об'єкт, який вдосконалюють за допомогою цього методу, називають фокальним, оскільки його ставлять у центр уваги. Суть методу ґрунтується на перенесенні ознак випадково вибраних об'єктів на фокальний об'єкт, внаслідок чого отримують незвичні поєднання, котрі дозволяють подолати психологічну інерцію.

Метод створення образу ідеального об'єкта. Аналіз літературних джерел показує, що даний метод можна знайти в групі евристичних прийомів, які використовують для перетворення основних показників технічної системи: геометричні, фізико-механічні, енергетичні, дизайнерські тощо. Будують таблицю з двома рядами характеристик, що перетинаються по горизонталі – 10 евристичних прийомів (адаптація, аналогія, ідеалізація т.д.), а по вертикалі – 10 основних показників технічної системи, що вдосконалюють: геометричні, фізико-механічні тощо. Застосування одного з прийомів до зміни одного з параметрів дає простір для нових асоціацій при пошуку нових технічних рішень.

Враховуючи все вище сказане можна стверджувати, що суть методу створення образу ідеального об'єкта можна представити у вигляді наступних

етапів:

1. Чітке формулювання завдання (постановка проблеми).
2. Визначення властивостей або параметрів, якими повинен володіти об'єкт (для розв'язання поставленої проблеми).
3. Образне моделювання об'єкта з відповідним набором якостей, що дасть змогу розв'язати поставлену проблему.
4. Схематичне або художнє перенесення даного образу на папір.

Функція вчителя технології в процесі виконання творчих проектів безперечно зазнає великих змін, при цьому він має здійснювати: консультування, допомогу у підборі проектів; спостереження за ходом роботи учнів; надання допомоги окремим учням і стимулювання їхньої навчально-трудової діяльності; підтримку робочої обстановки в робочій групі; нормування праці; аналіз і узагальнення роботи окремих учнів; оцінку проектно-технологічної діяльності на кожному етапі.

– *Параметри зовнішньої оцінки проекту:*

– значущість і актуальність висунутих проблем, адекватність тематики дослідження;

– коректність використання методів дослідження та обробки отриманих результатів;

– активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей;

– колективний характер прийнятих рішень;

– характер піклування і взаємодопомоги між учасниками проекту;

– необхідна і достатня глибина занурення у проблему, використання знань з інших галузей;

– доказовість прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки;

– естетика оформлення результатів проекту;

– уміння відповідати на запитання опонентів, лаконічність і доказовість відповідей кожного члена групи [14].

Вимоги до структурування проекту:

– починати завжди необхідно з вибору теми проекту, його типу, а також кількості учасників;

– учителю необхідно продумати можливі варіанти проблем, доцільні для дослідження у межах визначеної тематики;

– проблеми висувуються школярами за участю вчителя в обговоренні (запитання, ситуації, що сприяють визначенню проблеми);

– важливим моментом є розподіл задач по групах, обговорення можливих методів дослідження, пошуку інформації, творчих рішень;

– здійснюється самостійна робота учасників проекту щодо вирішення індивідуальних чи групових дослідницьких, творчих задач (на уроках, заняттях, наукових товариствах);

– необхідним етапом виконання проектів є їхній захист;

– завершується робота колективним обговоренням, експертизою, оголошенням результатів зовнішньої оцінки, формулюванням висновків [14].

Успішна реалізація програм з художньої праці та декоративно-

прикладного мистецтва вимагає від учителя високої спеціальної та методичної підготовленості, постійної удосконаленості своєї педагогічної фахової майстерності. Без цього він не зможе допомогти учневі розвинути свій творчий потенціал в процесі проектно-технологічної діяльності.

Підсумовуючи викладений матеріал слід відзначити, що в ідеальному випадку, школярі як майбутні технологи, конструктори, дизайнери мають навчатись бачити проблемну область, виходячи з власних потреб чи потреб суспільства, і працюючи над цією проблемою, застосовувати вказані методи творчої діяльності, шукати шляхи вирішення відповідних проблем.

Вчитель трудового навчання для виконання творчого проекту має можливість скористатися запропонованим нижче календарно-тематичним планом (див. табл. 1).

У календарно-тематичному плані 16 год. передбачено на виконання і захист творчого проекту і 2 год. на організацію виставки з презентацією проектів. Як показує досвід, школярі виконують надзвичайно цікаві, оригінальні проекти, але про результати їх роботи, досягнення знають лише учасники проектної діяльності. Тому для підняття іміджу предмету трудового навчання та технології, безпосередньо вчителя технологічної освіти, варто організовувати виставки та публічні захисти виконаних проектів.

Доречною є думка А. Афанасенко [1], яка пропонує на заняттях з технології використовувати різноманітні виставки творчих робіт учнів, а саме:

➤ **загальні виставки**, на яких представлено роботи учнів від кожного класу чи групи. Загальні експозиції можуть бути тематичними (за певною тематикою) та заключними (річними чи напіврічними);

○ **виставка-конкурс** – роботи відбираються за: віковою категорією, за вимогами до робіт тощо;

➤ **колективні виставки**, які можна розділити на:

○ **тематичні виставки**. Основна вимога при проведенні такої виставки – «Нічого зайвого!»;

○ **персональні виставки**, де представлено роботи одного або декількох учнів, персональні портфоліо, ці виставки невеликі за об'ємом;

➤ **групові виставки** – об'єднують у собі певні групи учнів за такими критеріями: загальні інтереси, тематика, технологія, техніка виконання. Головне у такій експозиції – початок, що об'єднує;

➤ **поточні виставки** – вони проводяться безпосередньо на занятті, їх головна мета – допомога у подоланні технічних та технологічних труднощів, пошук ефективних шляхів вирішення роботи, цікаві авторські рішення;

➤ **підсумкові поурочні виставки** – учні ознайомлюються з роботами своїх однодумців, оцінюють зроблене на занятті. Ці види виставок мають такі різновиди:

○ **виставки «живі вернісажі»**, мобільні і короткочасні, мають на меті вирішувати завдання естетичного та виховного характеру, учасники виставки оцінюють результати роботи;

○ **виставка-фриз** може стати елементом оформлення кабінету: всі роботи розміщуються на стенді чи стіні без проміжків, у вигляді стрічки-фризу.

Цей вид експозиції особливо доречний, якщо у роботах учасників є однакові елементи, які дозволяють порівняти роботи і представити їх як одне ціле [1].

Якщо є необхідність, то час, передбачений орієнтовним календарно-тематичним планом на організацію виставки творчих робіт учнів, вчитель може використати на виконання проекту.

Подане нижче орієнтовне календарно-тематичне планування з виконання творчого проекту на заняттях з художньої праці та декоративно-прикладного мистецтва має загальний характер, тобто, вчитель наповнює його змістом, який відповідає виду діяльності учнів.

Таблиця 1

Орієнтовне календарно-тематичне планування виконання проекту

Тема заняття та його зміст	К-ть год.	Примітка (завдання додому)
<p>Вибір теми проекту Практична робота. Вибір та обґрунтування теми проекту Поняття творчого проекту. Визначення потреб у виготовленні виробів. Можливі теми творчих проектів. Обговорення запропонованих тем проектів. Вибір теми проекту, його обґрунтування (<i>виготовлення виробу на подарунок; для використання в інтер'єрі дитячої кімнати, кухні, квартири, шкільної майстерні, кабінету тощо</i>). Пояснювальна записка до творчого проекту, її складові, правила оформлення. Планування роботи з виконання творчого проекту.</p> <p>Практична робота. Вибір та обґрунтування теми проекту 1. Вибір теми творчого проекту. 2. Обґрунтування теми проекту. 3. Складання плану роботи з виконання творчого проекту.</p>	2	<p>Завдання додому. 1. Вивчити думку членів родини з приводу обраної теми проекту. 2. Узгодити з батьками орієнтовні передбачувані витрати на творчий проект (виготовлення виробу). 3. Розпочати оформлення «Пояснювальної записки» (уточнити план роботи і оформити на окремому аркуші). 4. Дібрати літературу, в якій йдеться про подібні вироби.</p>
<p>Пошук аналогів (подібних виробів) та їх аналіз Практична робота. Конструювання власного виробу Критерії, яким має відповідати задуманий виріб. Робота з інформаційними джерелами, які мають вироби-аналоги. Аналіз подібних</p>	2	<p>Завдання додому. 1. Обговорити з членами родини основні характеристики виробу (розміри, сюжет виробу, гаму кольорів, техніку виконання і т.ін.). 2. Внести (при необхідності)</p>

Тема заняття та його зміст	К-ть год.	Примітка (завдання додому)
<p>виробів (за призначенням, сюжетом, кольором, розмірами, технологією, техніками виконання, оздобленням тощо).</p> <p>Конструювання власного виробу (малювання ескізу, креслення виробу). Обґрунтування ескізу виробу.</p> <p>Практична робота. Конструювання власного виробу</p> <p>1. Виконання ескізного малюнка (чи ескізу) задуманого виробу (сюжет, форма виробу, розміри, місце розташування малюнка тощо).</p> <p>2. Виконання креслення виробу (при необхідності).</p>		<p>уточнення у критерії, яким повинен відповідати виріб, ескіз і креслення виробу, оформити на окремих аркушах критерії, ескіз, креслення.</p> <p>3. Подати на окремому аркуші вироби-аналоги та їх аналіз.</p>
<p>Технологія виготовлення виробу.</p> <p>Практична робота. Розробка технологічної послідовності виготовлення виробу</p> <p>Технологія виготовлення задуманого виробу. Технологічна послідовність виготовлення виробу. Обговорення (при необхідності) способів закріплення деталей, доцільність їх використання; оформлення задуманого виробу та його кріплення. Добір інструментів та матеріалів, обладнання. Правила безпечної праці під час виконання робіт (уточнити яких).</p> <p>Практична робота.</p> <p>1. Розробка технологічної послідовності виготовлення виробу.</p> <p>2. Складання інструкційних карт (технологічних, операційних).</p>	2	<p>Завдання додому.</p> <p>1. Дібрати і приготувати (придбати) матеріали для виконання задуманого виробу</p> <p>2. Дібрати інструменти для виготовлення виробу.</p> <p>3. Уточнити (при необхідності) технологічну послідовність виготовлення задуманого виробу та інструкційні карти та оформити їх на окремих аркушах.</p>
<p>Практична робота. Виготовлення виробу (вказати що саме планується на урок).</p> <p>Корегування технологічної послідовності виготовлення виробу (при необхідності). Правила безпечної праці під час виконання робіт (уточнити яких).</p> <p>Практична робота. Виготовлення</p>	2	<p>Завдання додому.</p> <p>Закінчити оформлення документації з виконання творчого проекту (план роботи, ескізний малюнок, креслення задуманого виробу).</p>

Тема заняття та його зміст	К-ть год.	Примітка (завдання додому)
<p>виробу.</p> <p>Практична робота. Виготовлення виробу. (вказати що саме планується на урок).</p> <p>Корегування технологічної послідовності виготовлення виробу (при необхідності). Правила безпечної праці під час виконання робіт (уточнити яких).</p> <p>Практична робота. Виготовлення виробу.</p>	2	<p>Завдання додому.</p> <p>Закінчити оформлення документації з виконання творчого проекту (критерії, яким має відповідати задуманий виріб).</p>
<p>Практична робота. Виготовлення виробу вказати що саме планується на урок).</p> <p>Корегування технологічної послідовності виготовлення виробу (при необхідності). Правила безпечної праці під час виконання ручних робіт (уточнити яких.)</p> <p>Практична робота. Виготовлення виробу.</p>	2	<p>Завдання додому.</p> <p>Закінчити оформлення документації з виконання творчого проекту (технологічна послідовність виконання виробу, інструкційні карти).</p>
<p>Практична робота. Остаточна обробка виробу</p> <p>Остаточна обробка виробу. Правила безпечної праці під час виконання робіт (уточнити яких).</p> <p>Практична робота. Остаточна обробка виробу.</p>	2	<p>Завдання додому.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обговорити з членами родини якість виробу, відповідність розробленим критеріям. 2. Закінчити оформлення «Пояснювальної записки» (документації) до виконання проекту. 3. Підготуватись до захисту проекту (за планом).
<p>Оцінювання готового виробу</p> <p>Практична робота. Захист проекту</p> <p>Оцінювання готового виробу. Захист проекту (за орієнтовним планом: чи відповідає готовий виріб задуму, розробленим критеріям; які орієнтовні матеріальні затрати, скільки часу виготовлявся виріб; що нового внесено у технологію виготовлення подібних виробів, оформлення виробу, його кріплення; яка орієнтовна вартість</p>	2	<p>Завдання додому.</p> <p>Закінчити підготовку проекту на виставку творчих проектів.</p>

Тема заняття та його зміст	К-ть год.	Примітка (завдання додому)
<p><i>виробу та її порівняння з вартістю таких виробів у художніх салонах, ринках тощо; які труднощі виникали під час виконання творчого проекту, шляхи їх подолання; порівняння реальних результатів із завданнями, які планувались з виконання творчого проекту; чому отримали саме такий результат; що потрібно зробити для того, щоб мати кращі результати роботи).</i></p> <p>Оцінювання «Пояснювальної записки».</p> <p>Практична робота. Захист та оцінювання проекту</p> <p>1. Захист проекту (за орієнтовним планом, поданим у теоретичній частині уроку).</p> <p>2. Оцінювання закінчених творчих проектів.</p> <p>3. Підготовка виробу до виставки (виготовлення іменної етикетки тощо).</p>		
<p>Організація виставки творчих проектів учнів (презентація творчих проектів)</p> <p>Організація виставки творчих учнівських проектів (запрошення адміністрації школи, класного керівника, батьків тощо для огляду творчих проектів).</p> <p>Аналіз творчих проектів. Підсумки роботи з виконання творчих проектів.</p>	2	

Зрозуміло, що робота, яку має проводити вчитель, відповідно до оновленого змісту технологічної освіти, є незвичною і складною. Адже процес творчості завжди залишався складним і найбільш не передбачуваним явищем людської діяльності. Проте ми глибоко переконані, що навчати учнів творчій праці може лише творчо працюючий учитель, який не боїться відійти від завчених на пам'ять шаблонів виконавчої діяльності.

Таким чином, суть проектної технології – стимулювання інтересу учнів до певних проблем, які передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілого ряду проблем, показ практичного застосування надбаних знань. Від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними,

дотримуючись відповідного їх балансу на кожному етапі навчання. Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учнів.

Література

1. Афанасенко А.Ф. Организация выставок на уроках технологии / А.Ф. Афанасенко // Школьные технологи. – 2006. – №4. – С. 128-129.
2. Ашаренкова Н.Г. Творче мислення: його особливості і засоби розвитку (на прикладі підвищення кваліфікації спеціалістів) /Н.Г. Ашаренкова // <http://www.newacropolis.org.ua/ua/study/conference/archive.php?thesis=4152>.
3. Бурдун В.В. Развитие личности школьников на уроках трудового обучения за помощью метода проектов / В.В. Бурдун // Развитие личности в системах трудовой та професійної підготовки молоді. [матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції]. – Кривий Ріг: «І.В.І». Жовтень, 2002. – С. 98-100.
4. Галустов Р. Реализация метода проектов на факультете технологии и предпринимательства / Р. Галустов, Н. Зеленко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини /Гол. ред.: Мартинюк М.Т. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Ч.2. – С. 93-99.
5. Гликман И.З. Обучение собственно-творческой деятельности / И.З. Гликман // Школьные технологи. – 2006. – №4. – С. 91-96.
6. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: [навчально-методичний посібник (пробне видання)] / За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. – Тернопіль-Умань, 2007. – 208 с.
7. Ісаєва Г. Метод проектів – ефективна технологія навчання / Г. Ісаєва // Підручник для директора. – 2005. – № 9-10. – С. 4-8.
8. Кичук Н.В. От творчества учителя к творчеству ученика / Н.В. Кичук. – Измаил, 1992. – 96 с.
9. Клименко А. Проектная деятельность учащихся / А. Клименко, О. Подкоязина // Дайджест педагогічних ідей та технологій. – 2003. – № 4. – С. 45-50.
10. Коберник О. М. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / За ред. О.М. Коберника, В.В. Бербер, Н.В. Дубова та ін. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 256 с. – (Серія «12-річна школа»).
11. Косогова О.О. Метод проектів у практиці сучасної школи: [посібник] / О.О. Косогова. – Х.: Вид-но «Ранок», 2010. – 144 с. – (Нові педагогічні технології).
12. Нікітін Б. Виникнення і розвиток творчих здібностей / Б. Нікітін // Радянська школа. – 1989. – №8. – С.13-22.
13. Освітні технології: [навчально-метод. посібник] /О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
14. Пахомова Н. Что такое метод проектов? / Н. Пахомова // Школьные технологии. – 2004. – №4. – С. 93-98.
15. Петровська Н.В. Проектна технологія: сутність, досвід використання, перспективи / Н.В. Петровська, Т.М. Воропай // Початкове навчання та виховання. – 2009. – №25. – С. 2-14.
16. Полат Е. Метод проектов: история и теория вопроса / Е. Полат // Школьные технологии. – 2006. – №6. – С. 43-48.
17. Романовська М.В. Метод проектів у навчальному процесі [методичний посібник] / М.В. Романовська. – Х.: Веста: Вид-но «Ранок», 2007. – 160 с.
18. Соценко Г. Метод проектів: сутність, вимоги до використання, етапи роботи / Г. Соценко, О. Стребна // Початкова освіта. – 2006. – №40. – С. 3-7.
19. Федоришин Б. Проблема здібностей психології професійної орієнтації

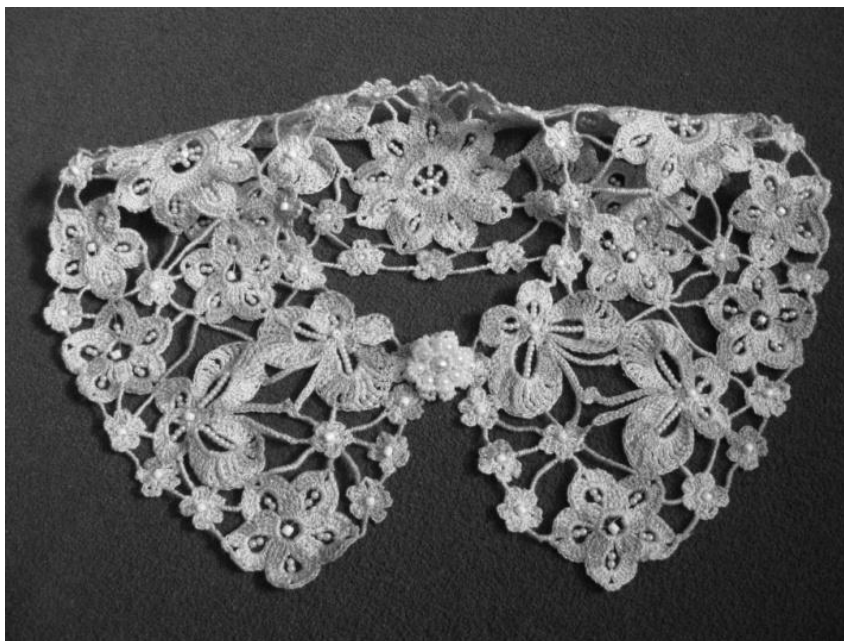
/ Б. Федоришин // Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах: Наук. метод. зб. / Під ред. І.А. Зазюна та ін. – Харків, 1996. – С. 244-246.

20. Фіцула М. Педагогіка: Посібник / М. Фіцула. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 528 с. – (Альма-матер).

РОЗРОБКИ ПРОЕКТІВ

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ «ІРЛАНДСЬКІ МЕРЕЖИВА»

(розробник студентка ТПФ Костюк Олександра)

Зміст

Висвітлення проблеми:

історія походження комірв, їх еволюція; техніка ірландського мережива.

Обґрунтування вибору виробу.

Клаузура виробу.

З'ємний комір у техніці ірландського мережива:

конструкторський етап;

технологічний етап.

Економічне обґрунтування.

Висновки.

Додатки:

Схеми;

вироби аналоги.

Творчий проект

1. Висвітлення проблеми

Ірландські мережива

На початку ХХ століття найбільшою популярністю користувалися саме ірландські мережива (інша їх назва – «ренесанс»), тому що вони були абсолютно новим та оригінальним видом в'язаного гачком мережива. Історія виникнення цього виду мережива тісно пов'язана з історією Ірландії. В

середині 1800 років руйнівний картопляний голодомор змусив населення, що переважно було зайняте сільським господарством, шукати джерела для існування і виживання. Винахід способу ірландських мережив належить мадемуазель Рієго де Бланкард'є, дочці франко-іспанського дворянина. Вона почала робити мереживо, яке нагадувало Венеціанське голчате, але виконане гачком, що майже у 10 разів прискорювало процес його виробництва.

Нова техніка швидко набула популярності серед населення. Вона була зручна для сімейного виробництва і значно простіша та дешевша за виробництво французьких мережив та і за зовнішнім виглядом не поступалась їм. Ірландське в'язане гачком мереживо стало подією в історії кружевоплетіння. Вишукані мережива з задоволенням купували в багатьох країнах світу: в Дубліні, Лондоні, Парижі, Римі, Нью-Йорку і Сан-Франциско (головний центр продажу ірландського мережива). Популярність мережива коливалася залежно від моди, але все-таки воно було сильно затребуване аж до другої світової війни, після якої різко впав попит на предмети розкоші.

Ірландське мереживо до сих пір називають «мереживо допомога», так як воно дійсно надало людям можливість вижити.

Щонайближче ірландське в'язання знаходиться саме до техніки «фриволіте», а за естетичними якостями, мабуть, дасть їй фору. Ця досконала техніка створена спеціально для в'язання мережива

гачком. Помилково її називають «віденським гіпюром». Але від гіпюру тут тільки те, що фрагменти мережива вив'язують окремо, потім розкладають на ескізі і сполучають ґратами, окремими бридами або групами брид (спосіб зборки). Виконання цього виду мережив досить кропітке, але дає колосальний естетичний ефект.

Техніка виконання ірландського в'язаного мережива

Техніка в'язання послідовна, роботу починають з в'язання окремих мотивів, які потім розкладають на викрійці або ескізі, і сполучають ґратами, бридами або групами брид. Ірландське мереживо одне з найдосконаліших технік в'язання гачком і по складності виконання знаходиться на рівні мистецтва. Дрібні, філігранні елементи, мотиви, опуклі або гладкі, дозволяють створювати чарівну казку, експериментуючи з фактурами, кольорами, узорами. Але, як показує практика, навчитися техніці в'язання ірландського мережива для початківців – в'язальників не так вже і складно, головне терпіння і посидючість. Є декілька варіантів з'єднання мотивів мережива. Найвідоміший спосіб – це з'єднання мотивів сіткою. Для цього елементи викладаються на схему, а простір заповнюють сіткою, пров'язуючи її між елементами моделі. Коли викладають мотиви, «порожнечі» виходять різної форми і це не дозволяє

заповнити їх регулярною сіткою: сіткою філе або сіткою соти, тому найчастіше використовують нерегулярну сітку, яка обтікає елементи. Але можливий інший варіант цього способу – вив'язування сітки-основи, а потім кріплення на неї мотивів. Можна спробувати в'язати не сітку-основу, а виконати гачком ажурне полотно. Зовсім простий спосіб, коли за основу беремо бавовняний тюль, на який потім і пришиваємо по малюнку елементи мережива, або тонкий нейлоновий тюль, якщо елементи виконані з тонкої нитки тонким крючком. Мотиви мережива можна послідовно збирати, прив'язуючи один до іншого в ході роботи. Наприклад, в'язати декілька крупних мотивів, а потім з'єднати їх дрібнішими. Але зібрати полотно так досить важко, потрібно заздалегідь визначити місця з'єднання мотивів ірландського мережива. Так збирають невеликі моделі, що складаються з однорідних елементів. Можна зшивати мотиви голкою. Цей метод використовують, коли полотно складається з щільно прилеглих мотивів, з маленькими просвітами. Якщо Ви плануєте так сполучати елементи, залишайте кінчик досить великої довжини, щоб заправити його в голку і пришити. І не варто забувати про бриди, стьобання з ниток, які потім обшиваються швом «Ришельє» або сама сітка виконується за принципом голкового мережива.

2. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИРОБУ

Гортаючи журнали мод, відвідуючи фешен сайти, обговорюючи тему з рідними, викладачем та подругами в мене виникло бажання поєднати історію та сучасність. Більш того я вирішила поєднати декілька технік для відчуття безмежних можливостей фантазії, завдяки якій людство створює шедеври.

3. Клаузура виробу

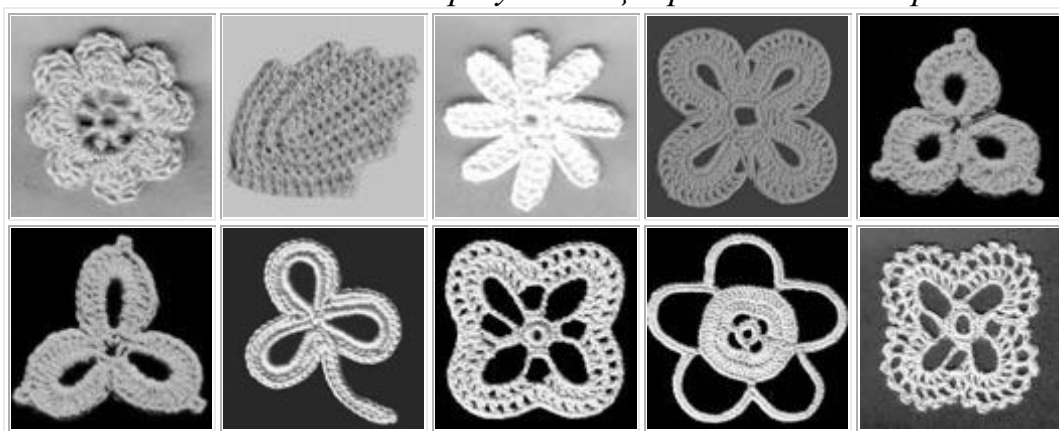
Витончені роботи сучасної дизайнерки Мирослави Горохович стали моїм натхненням.

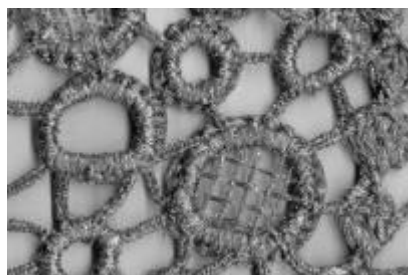

Від вдалого вибору форми коміра, правильної його побудови і обробки в значній мірі залежить зовнішній вигляд будь-якого виробу. Ознайомившись з деякими історичними даними еволюції комірів, при розробці власного проєкту я поринула в світ сучасної моди.

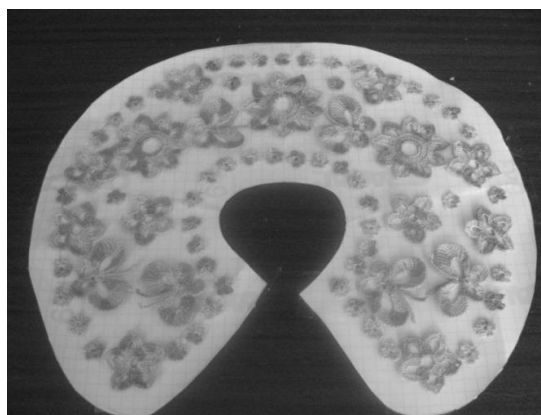
Підбір мотивів для виконання коміра у техніці ірландського мережива

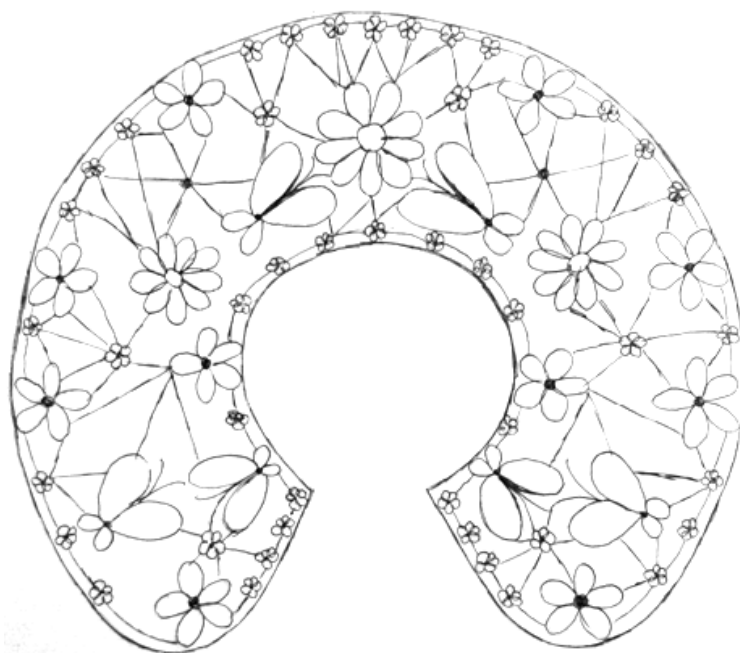
Зразки з'єднання мотивів сіткою із брид

В основу мого коміра покладено ідею ірландських мережив з поєднанням техніки бісероплетіння.

4. З'ємний комір у техніці ірландського мережива Ескіз виробу

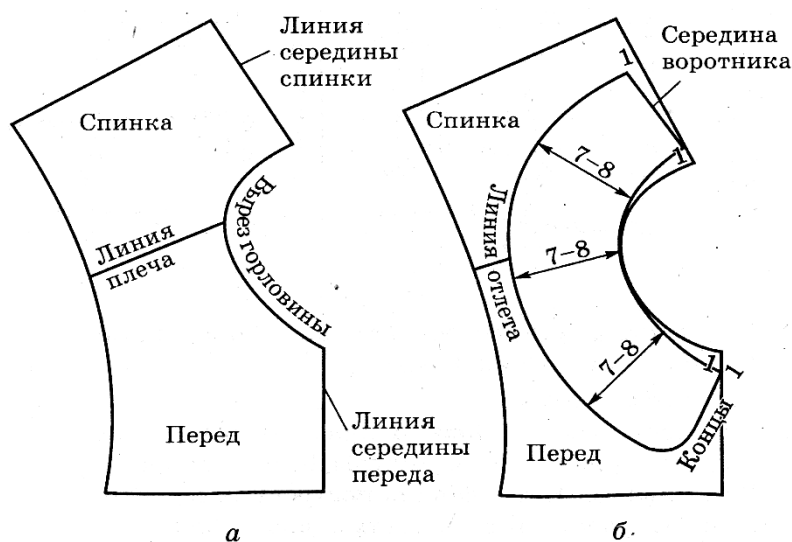
Опис об'єкта виготовлення:

Декоративний комір 38 розміру, в'язаний гачком у техніці ірландського мережива. Оздоблений бусинами та бісерною застібкою.

Конструкторський етап.

Побудова креслення коміра

- 1) Скласти викройки переду і спинки по лінії плеча на аркуші паперу (рис. а).
- 2) Обвести контури вирізу горловини, лінії середини переду й спинки, плеча.
- 3) Виконати побудову за малюнком (кінці відльотної частини можуть мати іншу форму) (рис. б).
- 4) Вирізати викройку комірця.

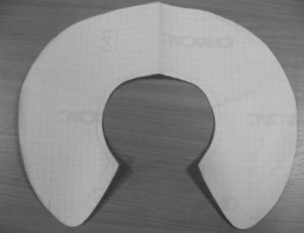
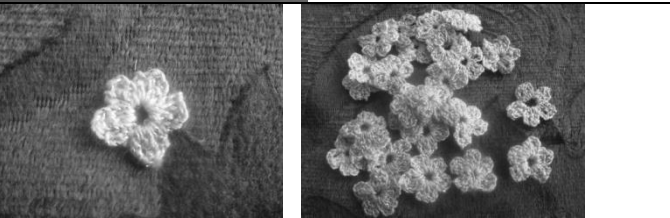
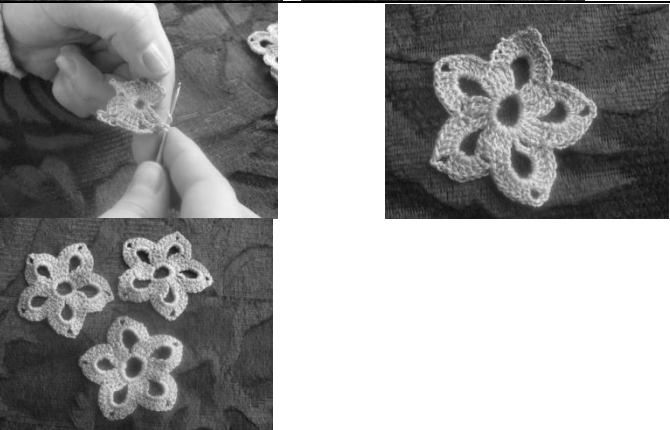
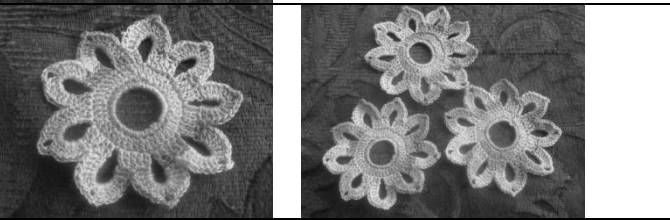
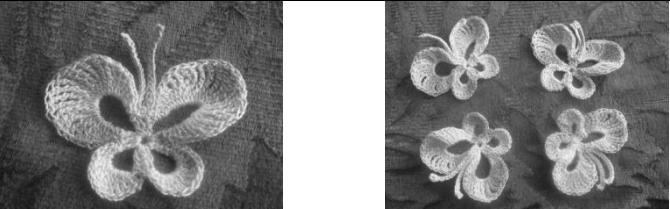
Технологічний етап

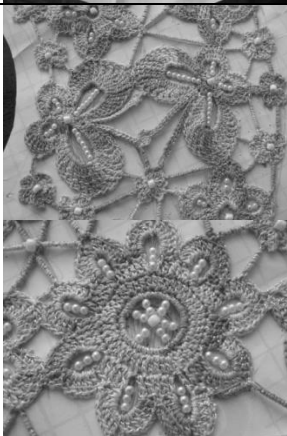

Добір матеріалів:

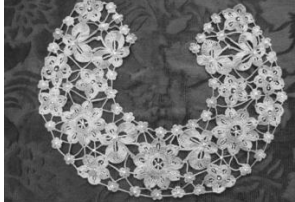

Пряжа двох кольорів з золотою та срібною люриксовою ниткою; люриксові нитки срібного кольору; бісер двох кольорів; бусини двох розмірів.

Інструменти: гачок № 1,2; голка.

Технологічна послідовність виконання роботи

1	Зробити викрійку коміру натурального розміру. Перенести викрійку на картон.		
2	Зв'язати гачком квітки за схемою 1 (56 шт.)		
3	Зв'язати гачком квітки за схемою 2 (6 шт.)		
4	Зв'язати гачком квітки за схемою 3 (3 шт.)		
5	Зв'язати гачком метеликів за схемою 4 (6 шт.)		

		
6	<p>Розкласти в'язані елементи по викрійці за обраним ескізом. Приметати.</p>	
7	<p>Люриксовою ниткою з'єднати деталі, які торкаються один одного.</p>	
8	<p>Великі проміжки між елементами заповнити бридами.</p>	
9	<p>Прикрасити комір бісером та бусинами за власним бажанням.</p>	

10	Після закінчення роботи обережно видалити наметувальну нитку, що з'єднує виріб з папером.		
11	Відпрасувати комір.		
12	Сплести з бісеру та бусин квітку за схемою 5. Приєднати до застібки.		
13	Пришити застібку прикрашену квіткою з бісеру до коміра.		
			

5. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

Спроектований виріб знайде свого споживача. В широкому масовому виробництві мереживо, в'язане гачком, може бути замінено на машинів'язане. Проект в цілому не дорогий, затрати праці не значні. Може задовольнити попит вибагливого споживача, адже містить різноманітні техніки ручної роботи, що завжди модно.

6. ВИСНОВКИ

Сьогодні ірландське в'язане мереживо є класичним виробом, який протистоїть капризам моди. Сучасні модельєри не дали згаснути інтересу до мережива, воно знов відродилося в моделях одягу відомих брендів. Ірландське мереживо дуже часто використовується в колекціях одягу, з нього створюють неповторні по своїй індивідуальності плаття, костюми, піджаки. Цінність мережива в тому, що поряд з іншими видами рукоділля такими як: в'язані полотна, ткацькі роботи, які роблять машини, в'язане мереживо може створити тільки рука майстра. Головна якість мережив ручної роботи – вільна безпосередність орнаменту, його своєрідна неповторність.

Приємно розуміти, що сучасні умільці, щоб підкреслити свою індивідуальність, самі в'яжуть собі речі по мотивах ірландського мережива. Ірландське мереживо всесвітньо відоме, воно частина історії Ірландії.

Пріоритетом сучасної моди завжди були мережива та деталі одягу з них. Тому я і зупинила свій вибір, свій політ фантазії на мереживному плетеному комірці. Такі вироби підкреслюють жіночність, додають гламуру і, навіть, таємничість. А головне – це вишукано, модно, зручно та доступно.

7. ДОДАТКИ

Додаток 1

Схема 1

Схема 2

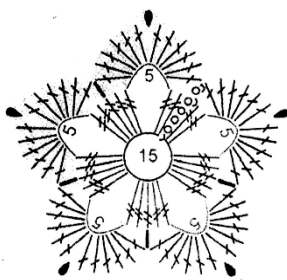

Схема 3

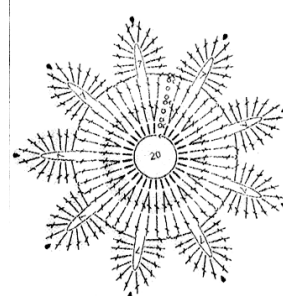

Схема 4

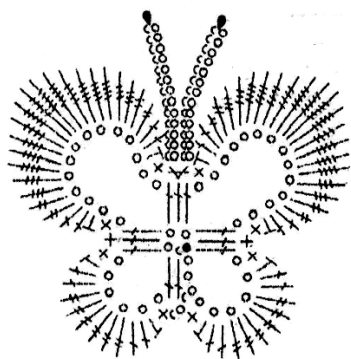
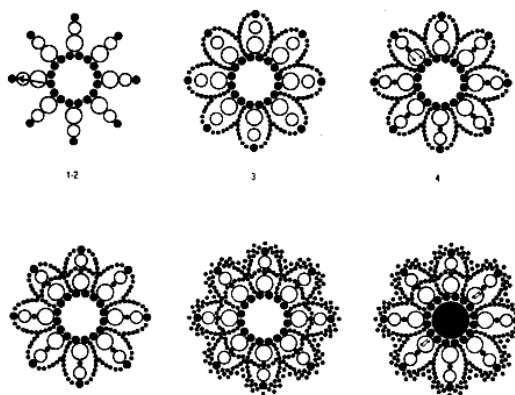

Схема 5

Вироби аналоги

ЗРАЗКИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИКУМ З КОНСТРУЮВАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПОШИТТЯ ВИРОБІВ»

I. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

Признання проєктованого виробу.

Жіночий костюм, молодіжної групи, призначений для показу мод, концертів та святкових заходів.

У відповідності для призначення костюм повинен бути напівприлеглого силуету, крій може бути простий, але повинен залежати від обраного матеріалу. Виріб доцільно проєктувати з рукавами. В оздобленні використати декоративні елементи у вигляді прорізних зірочок та з комбінацією контрастного матеріалу.

Вимоги до основних та допоміжних матеріалів.

Відповідно до призначення даної моделі доцільно обирати гладко фарбований щільний напіввовняний матеріал, яскравого чи чорного кольору.

Костюм складається із піджака напівприлеглого силуету. Костюмна тканина саржевого переплетення характеризується підвищеною щільністю вздовж основи, стійка до стирання, має високе осипання та розсунення ниток. Лицева сторона тканини гладка, з незначним блиском, а з виворітної сторони – матова.

Для ущільнення окремих деталей піджаку використовуються клейова прокладка типу дублерин.

II. КОНСТРУКТОРСЬКИЙ ЕТАП

ТЕХНІЧНА ПРОПОЗИЦІЯ.

Аналіз моделей аналогів.

У результаті перегляду демонстраційних моделей із показів колекцій ряд моделей-ідей, які розроблені на основі напівприлеглого силуету.

Аналіз художнього оформлення моделей - аналогів

Модель 1

Костюм молодіжний, святкового призначення. Піджак з вшивними рукавами, комір шаль, короткий напівприлеглого силуету з костюмною тканини чорного кольору.

Модель 2

Костюм молодіжно-святковий напівприлеглого силуету з вшивним рукавом та піджачним коміром. Низ піджака з виступами оздоблений прорізними зірками. Костюм на білій підкладі та з білим оздоблювальним коміром типу «апаш». Лінію талії підкреслює декоративний пояс.

Модель 3

Сукня-костюм напівприлеглого силуету. Сукня з довгим вшивним рукавом, відрізна по лінії талії. Сукня-костюм на білій підкладі та з білим оздоблювальним коміром типу «апаш». Лінію талії підкреслює декоративний пояс

Ескізний проєкт

Опис зовнішнього вигляду моделі.

Вовняна тканина в клітинку (оригінальна тканина): до прання 3,60 м шириною 150 см для всіх розмірів або; вовняна тканина 1,70 м шириною 150 см для всіх розмірів; підкладкова тканина 1,20 м шириною 140 см; флізелін G 785; 3 великі і 6 маленьких гудзиків; підплічники. Рекомендовані тканини: вовняні або змішані жакетні тканини.

Жакет напівприлеглою силуету з вовняної тканини в клітинку, з вшивними рукавами, з вшивним коміром, із застібкою по борту на 3 обметані петлі і 3 гудзики. Кінці коміру та вилоги округлої форми. Пілочки з пришивними бочками, виточками по лінії талії.

Спинка зі швом посередині, пришивними бочками та плечовими виточками. Рукава вшивні двохшовні по низу. Нижні кути бортів округлої форми. Низ рукавів заправовані. Комір піджачний.

Комір – частина одягу, яка вшивається до жакета. У минулі століття коміри були найважливішою частиною костюма. Вони походять від стародавніх намист, декоративних прикрас. Комір був найбільш ефектною частиною одягу древнього єгиптянина. На ньому розташовувалися різнокольорові фігурки, кольорове скло, перли. Прикрашені коміри підносили як високі дари. На Русі в XVIII ст. комір випускався з-під верхнього одягу на два пальці і оточував потилицю. Його виконували окремо від сорочки, і коли було потрібно, пристібали. Багатії прикрашали коміри золотими й срібними гудзиками, вишивали золотом і шовком, прикрашали перлами. Іноді шитий і декорований перлами і камінням комір пристібали до сір'як. Були коміри ошатні і простіші, великі й малі. Бідний люд носив коміри, прикрашені мідними гудзиками. Царі і священики високих рангів носили бармен. У Європі перші коміри з'явилися лише після хрестових походів.

З плином часу змінювалася форма комірів: пишні (пізніше – жабо), плоскі, широкі, вузькі, відкладні, стоячі. Це пов'язано з модою і з різними обставинами. Наприклад, зачіска моряків сприяла появі матроського коміру. Колись вони носили косу, яка бруднила сорочку, широкий же комір запобігав цьому. Матроська форма коміру з її кольором і деталями збереглася до наших днів, періодично з'являючись на гребні модної хвилі.

Сьогодні коміри носять не тільки з сукнями та блузами, але й з джемперами, светрами. Брошка або штучна квітка з коміром – чудове доповнення до вечірньої сукні.

Англійські коміри по іншому ще називають комірами піджачною типу або комірами з вилогами по лацкану, або комірами у відкритій горловині з відкритими бортами. Назв багато, а суть одна. Термін “англійський комір” не професійний, зате зрозумілий всім, тому на ньому і зупинимося. Англійські коміри будуються на кресленні пілочки після побудови горловини і борту. Оскільки креслення пілочки завжди будується з горловиною, почнемо побудову англійського коміра з побудови лінії борту.

Крок 1. Для побудови борту від лінії середини пілочки відкладаємо ширину полузахода. Ширина полузахода дорівнює? діаметра гудзики + 1 см. Наприклад: діаметр гудзика 25 мм, значить, ширина борту буде $2,5 * \frac{3}{4} + 1 =$

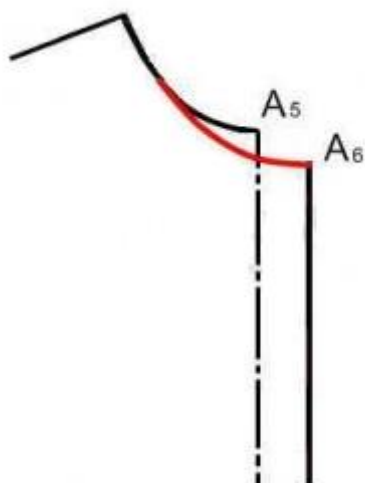
2,88 см. Можна округлити до 3 см. Якщо гудзики ще не куплені, орієнтуйтеся на такі дані: ширина полузахода для жакета 2-2,5 см, для пальто 4-5 см.

1. Залежно від модних тенденцій може виконуватися підйом або спуск горловини пілочки, від цього залежить стан лінії раскепа.

Пропоную опустити лінію горловини на 1,5 см. Для цього від нижньої точки горловини $A5$ відкладаємо вниз $A5A6 = 1,5$ см. Отримана точка $A6$ – верхня точка лінії борту.

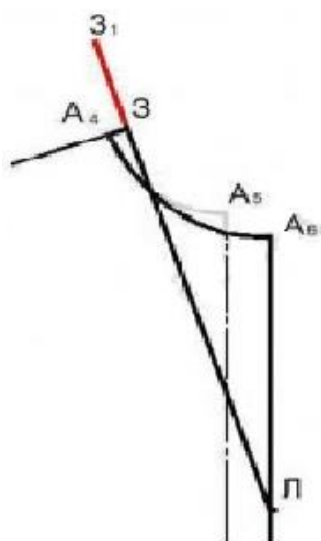
2. По краю борту на рівні верхньої петлі відзначаємо точку Л_о. Від точки Л_о відкладаємо вгору Л_{ол} = 1-1,5 см, отримуємо точку Л – точку початку лінії перегину вилога.

3. Побудова лінії перегину вилога. Продовжити лінії плечового краю в бік горловини на 1-1,5 см . З'єднуємо точку Л з точкою З, отримуємо пряму ЛЗ - лінію перегину

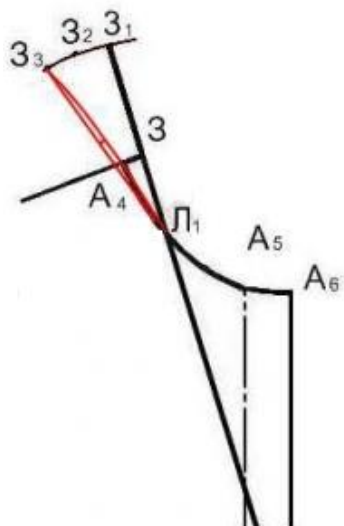
4. Продовжуємо лінію перегину вилога вгору від точки 3. На продовженні лінії перегину вилога відкладаємо відрізок 331 рівні довжині горловини спинки мінус 0,5-1 см (на відтяжку). Довжину лінії горловини спинки вимірюємо за кресленням спинки.

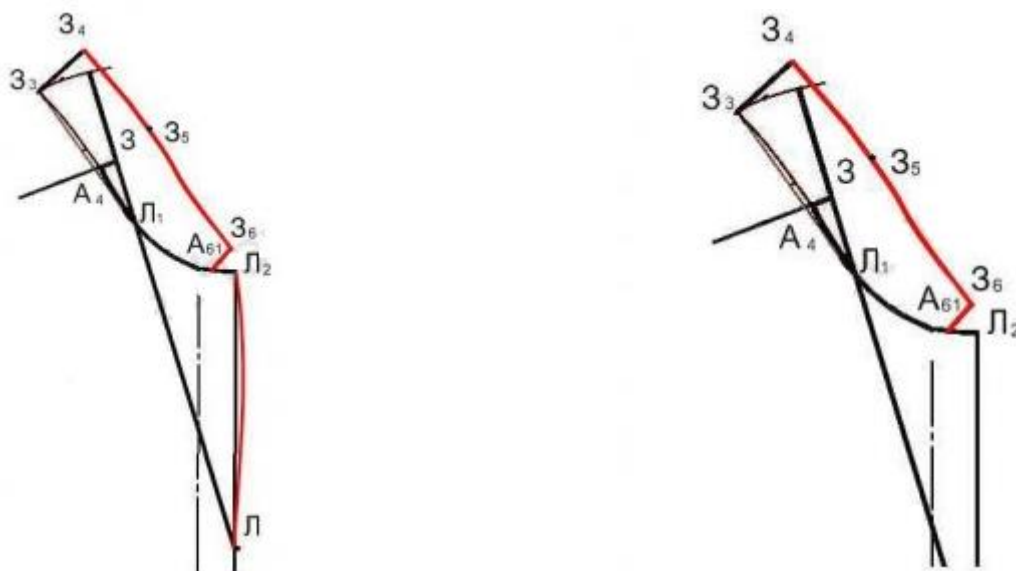
5. Точку перетину лінії перегину вилога з лінією горловини пілочки позначимо Л1. Із точки Л1 циркулем проводимо дугу радіусом Л131. Від точки 31 вліво по дузі відкладаємо відрізок 3132 рівний $1/3$ відрізка 331. Далі від точки 32 вліво по дузі відкладаємо відрізок 3132 рівний висоті стойки коміра (2-2,5 см для жакета).

6. Через точку 33 проводимо дотичну до лінії горловини пілочки, визначальну напрям лінії ушивання коміру в горловину. Лінію втачування оформляємо з прогином 0,1-0,3 см на середині цього відрізка.

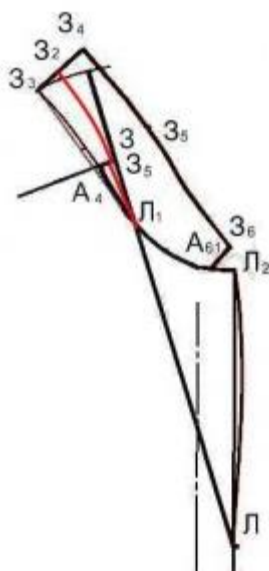

7. Перпендикулярно лінії ушивання коміра проводимо лінію середини коміра 3334 і відкладаємо ширину коміра по лінії середини. Ширина коміру посередині 3334 дорівнює висоті стійки + ширина відльоту. Ширина відльоту на 1,0-1,5 см більше висоті стійки. Оформляємо зовнішній зріз коміра відповідно до моделі. Зовнішній зріз коміра 3536 проводимо спочатку під прямим кутом до лінії середини коміра (до точки 35), потім з прогином на 0,3-0,5 см.

Ширина і форма коміру в кінцях залежить від конкретної моделі і бажань клієнта, але деякі орієнтири все ж можна дати. У піджаках довжина відрізка $A_{61}3_6$ дорівнює ширині уступу вилога – відрізку $Л_2A_{61}$. Ширина уступу вилога однобортний піджак $Л_2A_{61} = 4,5-5$ см. Лінію вилога $Л_1Л_2$ також оформляють опуклою лінією з прогином десь 5-7 мм, все залежить від напрямків моди. Точка $Л_2$ не обов'язково знаходиться на лінії борту, все залежить від конкретної моделі.

8. Лінія перегину стійки. Для оформлення лінії перегину стійки відзначаємо допоміжну точку 3_5 на відстані 5 мм від точки 3 . Через точки 3_2 і 3_5 проводимо лінію перегину стійки і плавно зводимо її в лінію перегину лацкана.

II. Розробка технічного проекту

Розмірна характеристика фігури

Для побудови креслення викройки необхідні такі розміри:

$C_{г1}$ – 43 см (Півобхват грудей)

$C_{г2}$ – 45,5 см (Напівобхват грудей 2)

Сг3 – 44	см	(Напівобхват грудей 3)
Вг – 34	см	(Висота грудей)
Шг1 – 18	см	(Ширина грудей 1)
Шг2 – 19,5	см	(Ширина грудей 2)
Дтп – 53	см	(Довжина талії переду)
Ст – 33	см	(Напівобхват талії)
Сс – 47,5	см	(Напівобхват стегон)
Озап – 15	см	(Обхват зап'ястка)
Оп – 26	см	(Обхват плеча)
Др – 65	см	(Довжина рукава)
Цг – 9,5	см	(Центр грудей)
Шп – 12	см	(Ширина плечей)
Впк – 41	см	(Висота переду коса)
Дтс – 39	см	(Довжина талії спинки)
Шс – 16	см	(Ширина спинки)
Вппк – 23	см	(Висота плеча коса)

Обґрунтування припусків на вільне облягання

Прибавка на вільне облягання. По лінії P_r є основою при побудові сітки креслення конструкції плечових виробів. Важливо також її розподілення по ділянкам спинки, пройми і переду.

Умовні позначення	Найменування	Величини, см
P_r	Прибавка по лінії грудей	4,5
P_t	Прибавка по лінії талії	3
$P_{шс}$	Прибавка по ширині спини	0,9
$P_{шп}$	Прибавка по ширині пілочки	1
$P_{спр}$	Прибавка на вільність пройми	1,5
$P_{дтс}$	Прибавка довжини талії спинки	1
$P_{вгс}$	Прибавка по висоті горловини спинки	0
$P_{шгс}$	Прибавка до ширини горловини	0

Опис побудови піджака

Будуємо прямий кут з точки А

Довжина базової сітки $AT \downarrow = D_{тс} + P_{дтс}$; $Aa_1 \rightarrow = C_{гш} + P_r$ – ширина базової сітки.

Глибина пройми $AG \downarrow = V_{прз} + P_{гл.пр.} + P_{спр}$

Ширина спини

$Aa \rightarrow = Шс + P_{ш.с.}$

Ширина пілочки $a_1a_2 \leftarrow = Ш_{гш} + P_{ш.піл}$

Побудова креслення спинки

Ширина горловини спинки $AA_1 = C_{ш} \cdot 3 + 1$

Висота горловини спинки (висота ростка) $A_1A_2 \uparrow = 0,15C_{ш}$

Крива AA_2 – довжина ростка

Із точки A_2 в бік пройми проводимо дугу радіус якої $R = A_2P = Ш_{п} + вит$

Розхил виточки вибираємо в залежності від постави фігури:

нормальна фігура – виточка 2 – 2,5 см

сутула – 3 – 3,5

перегиниста – 1,5 – 2 см

Із точки Т проводимо другу дугу

$$R = B_{\text{пк}} + П_{\text{дтс}}$$

$A_2П$ – лінія плеча. Знаходимо положення плечової виточки $1/4 A_2П$

$$A_2U \rightarrow = 1/4 A_2П$$

UU_1 – глибина виточки

В точці U виконуємо підйом $UU_3 \uparrow = 0,3$ см

Урівнюємо кінці виточок полівій стороні $U_3U_2 = U_2U_4$

Конструкція пройми

Із точки П встановлюємо перпендикуляр вліво до вертикалі пройми спинки

Розраховуємо положення допоміжної точки $П_3$

$$\Gamma_1П_3 \uparrow = 1/3 \Gamma_1П_1 + 1 \text{ см}$$

Бісектриса кута

$$\Gamma_1 \rightarrow = 0,2 Ш_{\text{пр}} + 0,3$$

Конструкція пілочки

Від точки T_3 вгору відкладаємо $T_3A_3 \rightarrow = ДтпІ + 1/2 П_{\text{дтс}}$. Із точки A_3 вліво проводимо горизонталь на якій відкладаємо ширину горловини пілочки $A_3A_4 \leftarrow = AA_1$

Глибина горловини пілочки $A_3A_5 \downarrow = A_3A_4 + 1$

Лінію горловини оформлюємо графічно за допомогою радіуса $R = A_3A_5$

Проводимо радіуси із точок A_5, A_4

Від Γ_3 відкладаємо відстань до центрів грудей

$$\Gamma_3\Gamma_6 \leftarrow = Ц_{\text{г}} + 0,5$$

Через Γ_6 проводимо вертикаль вгору і вниз із A_4 , на цю вертикаль робимо засічку виміром $B_{\text{г}}$. Від отриманої точки Γ_7 цим же радіусом проводимо дугу від A_4 вліво. На цій дузі від точки A_4 вліво відкладаємо розхил нагрудної виточки.

Із точки $П_7$ проводимо дугу радіус якої дорівнює ширині плеча: $П_7П_5 = Ш_{\text{п}}$

Знаходимо точки $П_4$ та $П_6$

$$\Gamma_4П_4 \uparrow = \Gamma_1П - 1$$

Від точки $\Gamma_4П_6 \uparrow = 0,3 Ш_{\text{пр}} + 1,2$ – положення точки Γ_6

Із точки $П_6$ через точку $П_4$ проводимо дугу вліво, на перетині з дугою, що проведена із $П_7$ отримуємо $П_5$

$П_7П_5$ – лінія плеча

З'єднуємо прямою $П_6П_5$, знаходимо середину з точки 3 вправо перпендикулярно, довжина якого 1 см отримуємо точку 4.

$$\Gamma_4 2 = 0,2 Ш_{\text{пр}}$$

III. ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЕТАП

Розробка робочих лекал

Робоче лекало розроблені на базовій модельній конструкції. Основні деталі виробу для розкрою із костюмної тканини – спинка, пілочка, рукава.

Лекала підписані:

назва деталі;

розмір;

зріст;

повнотна група;

номер деталі;

кількість деталей розкрою.

Специфікація деталей

№ п/п	Назва деталей	Кількість деталей лекал	Кількість деталей крою
1	Середня частина пілочки	1	2
2	Бокова частина пілочки	1	2
3	Середня частина спинки	1	2
4	Бокова частина спинки	1	2
5	Основна частина рукава	1	2
6	Ліктьова частина рукава	1	2
7	Верхній комір	1	2
8	Нижній комір	1	2
9	Верхня стойка коміра	1	1
10	Підкомір	1	1
11	Підборт	1	2
12	Клапан	1	2
13	Листочка	1	1
14	Підклапан	1	2
15	Обшивка горловини спинки	1	1
16	Мішковина	1	2

Технологічна послідовність виготовлення виробу

№ з/п	Технологічна операція	Вид роботи	Обладнання	Схеми швів
1	2	3	4	5
1.	Зметати бокові зрізи	Р	Голки і нитки	
2.	Зшити бокові зрізи	М	Машина класу 1022	
3.	Обметати бокові зрізи	М	Машина класу 51-А	
4.	Розпрасувати бокові зрізи	ВТО	Праска	

5.	Зметати плечові зрізи	Р	Голка і нитка	
6.	Зшити плечові зрізи	М	Машина класу 1022	
7.	Обметати плечові зрізи	М	Машина класу 51-А	
8.	Розпрасувати плечові зрізи	ВТО	Праска	
9.	Зметати рукава	Р	Голка і нитка	
10.	Зшити рукава	М	Машина класу 1022	
11.	Обметати рукава	М	Машина класу 51-А	
12.	Розпрасувати шви рукавів	ВТО	Праска	
13.	Вметати рукава	Р	Голка і нитка	
14.	Втачати рукава	М	Машина класу 1022	
15.	Обметати лінію втачування рукава	М	Машина класу 51-А	
16.	Обробити низ рукавів швом у підгин	М	Машина класу 1022	
17.	Вметати обшивку переду та спинки	Р	Голка і нитка	
18.	Втачати обшивку	М	Машина класу 1022	
19.	Обметати край обшивки	М	Машина класу 51-А	

IV. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

Розрахунок собівартості і ціни виробу.

Розрахунок матеріальних витрат (Мв)

Назва	Ціна(за 1метр чи за штуку)	Витрати матеріалів	Усього
Напіввовняна тканина	85грн	1,4м	119грн
Нитки	3 грн	4шт.	12 грн
Флізілін	10грн	0,50см	5грн
3 гудзики	3грн.	3шт.	9грн
Разом			145 грн

Ціна за матеріали становить 145 грн.

Також до матеріальних затрат необхідно додати:

роботу на швейній машині: $T_1 = 18$ год.;
 волого-теплова обробка: $T_2 = 2$ год.
 $T = T_1 + T_2 = 18 + 2 = 20$ год.

Ціна за 1 квт електроенергії складає 24,6 коп.

$$Ц_2 = 20 * 0,246 = 4,92 \text{ грн.}$$

4.1.2. Розрахунок на оплату праці (Роп.)

Роп. = 15,0 грн/год.

4.1.3. Податки (Одсс)

Одсс = 40 грн

4.1.4. Амортизаційні відрахування (Ао)

Ао = 15 грн.

4.1.5. оплата за оренду приміщення (Опр)

Загальна собівартість розраховується за формулою:

$$C = M_b + \text{Роп} + \text{Одсс} + \text{Ао} + \text{Опр} = 192 + 4,92 + 15,0 + 40,0 + 15,0 = 266,92 \text{ грн.}$$

Висновок: Отже, виконавши розрахунки собівартості можна сказати, що при пошиві в ательє ціна є 266,92 грн, а при самостійному виготовленню 145,92. різниця становить 121 грн. Можна зробити висновок, що при самостійному виготовленню економніше.

РОЗКЛАД ДЕТАЛЕЙ НА ТКАНИНІ I. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

1. ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

1.1. Призначення проєктованого виробу

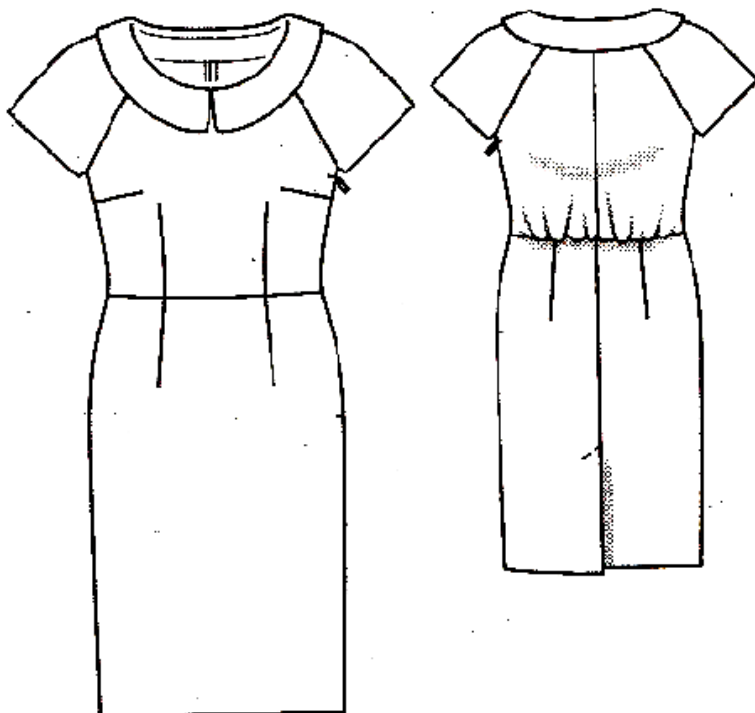
Жіноча сукня, молодіжної групи, призначена для повсякденного використання.

1.2. Вимоги до конструкції

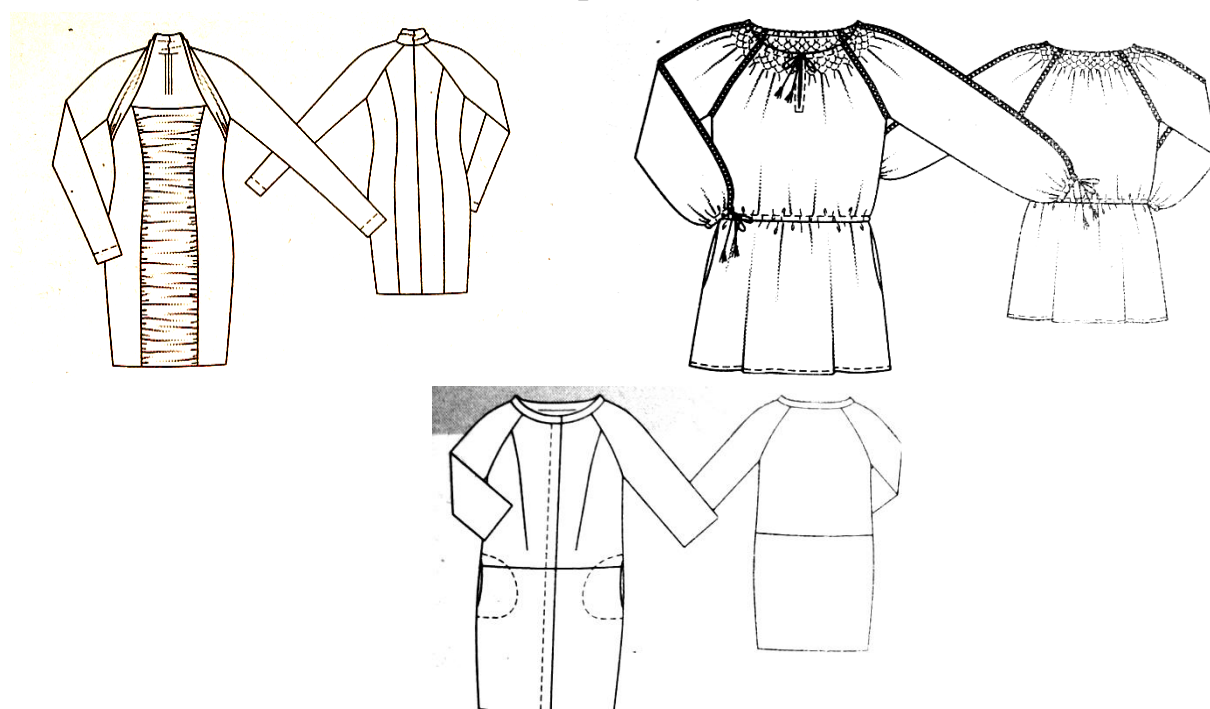
Відповідно до призначення сукня повинна бути прямого силуету, крій може бути простий, але повинен залежати від обраного матеріалу. Виріб доцільно проєктувати з рукавами.

1.3. Вимоги до основних та допоміжних матеріалів.

Відповідно до призначення даної моделі доцільно обрати льяну тканину в клітинку. Плаття відрізне по лінії талії. Рукав реглан.

1.4. Моделі-аналоги до обраної сукні.

II. КОНСТРУКТОРСЬКИЙ ЕТАП

2. ТЕХНІЧНА ПРОПОЗИЦІЯ

2.1. Ескізний проект.

2.1.1. Опис зовнішнього вигляду моделі.

Сукня приталеного силуету, рукав реглан та горловина округла. Спідниця пряма з розрізом ззаду.

2.2. Розробка технічного проекту.

2.2.1. Розмірна характеристика фігури.

Модельна конструкція будується на типову фігуру 46-го розміру, II повнотної групи, III зросту.

Номер розмірної ознаки за стандартом	Розмірна ознака	Умовне позначення	Величина, см
1	Пів-об'єм шиї	Сш	18
2	Пів-об'єм грудей перший	Сг I	44,2
3	Пів-об'єм грудей другий	Сг II	48,4
4	Пів-об'єм грудей третій	Сг III	46
5	Пів-об'єм талії	Ст	36,5
6	Пів-об'єм стегон	Сс	50
7	Довжина переду до талії	Дтп I	42,5
8	Відстань між виступаючими точками грудних залоз	Цг	9,9
9	Довжина до талії спинки	Дтс	39,1
10	Висота грудей	Вг	34,3
11	Довжина до талії спинки перша	Дтс I	41,9
12	Довжина до талії переду перша	Дтп	51,1
13	Довжина виробу до коліна	Дшк	91,9
14	Ширина пройми	Шп	11
15	Ширина спинки	Шс	17,8
16	Ширина плеча	Шпл	13
17	Висота плеча коса	Впк	42,3
18	Висота пройми заду	Впр.з	17,3
19	Ширина грудей	Шг	16,7
20	Довжина виробу	Двир.	116

2.2.2. Обґрунтування припусків на вільне облягання

Прибавка на вільне облягання. По лінії Пг являється основою при побудові сітки креслення конструкції плечових виробів. Важливо також її розподілення по ділянкам спинки, пройми і переду.

Прибавка до основних конструктивних ділянок вибору

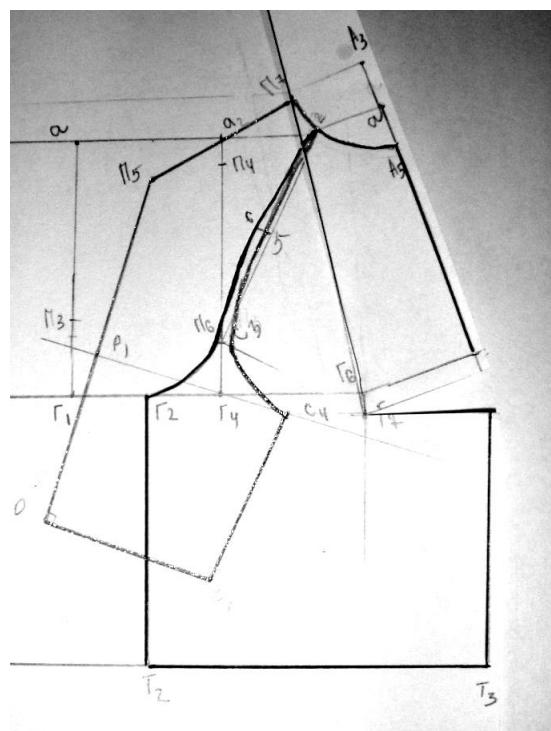
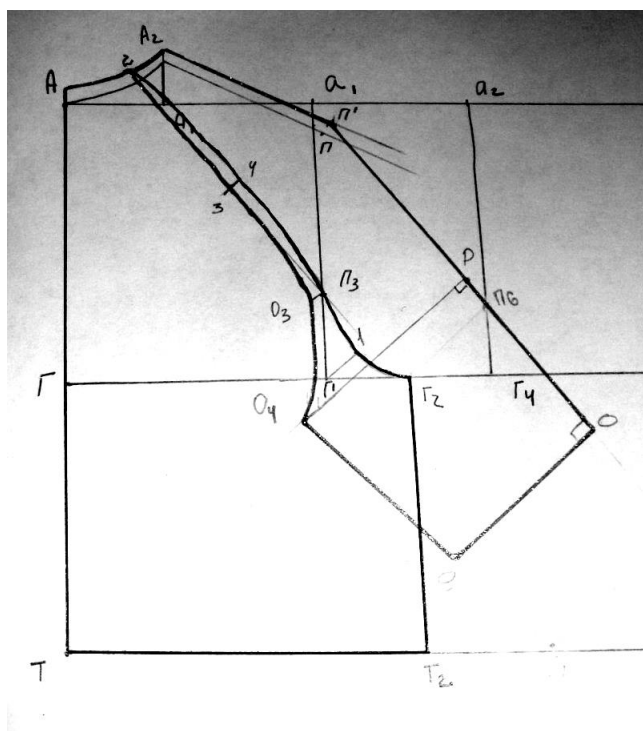
Умовні	Найменування	Величини, см
--------	--------------	--------------

позначення		
Пг	Прибавка по лінії грудей	4,5
Пт	Прибавка по талії	3
Пст	Прибавка по стегнам	2
Пшп	Прибавка по ширині пілочки	1
Пшс	Прибавка по ширині спини	0,9
Пспр	Прибавки на вільність пройми	1,5
Пдтс	Прибавка довжини талії спинки	1
Пвгс	Прибавка по висоті горловини спинки	1
Пшгс	Прибавка по ширині горловини	1
Пт.сп	Прибавки по талії (для спідниці)	1

2.2.3. Розрахунок для побудови креслення базової основи конструкції

№ з/п	Конструктивна ділянка на кресленні	Умовне позначення	Розрахункова формула	Розрахунок	Величина відрізка, см.
1	Ділення всієї ширини виробу на спинку, пілочку і пройму	Aa1	$C\Gamma 3 + Пг$	$46 + 4,5$	50,5
2	Ширина спинки	Aa	$Ш.с. + Пш.с.$	$17,8 + 0,2Пг = 17,8 + 0,2 * 4,5 = 17,8 + 0,9$	18,7
3	Ширина пройми	a1a2	$Шг 2 + 0,1Пг$	$20,5 + 0,1 * 4,5 = 20,5 + 0,45 = 20,95$	20,96
4	Висота пройми лінії грудей	АГ	$Впр.з. + Пспр. + Пгл.$	$17,1 + 2,5 + 1,0 = 20,6$	20,8
5	Довжина виробу до коліна	АН	Дшк	91,9	91,9
6	Рівень лінії талії	АТ	$Дтс + Пдтс$	$39,1 + 1$	40,1
7	Відстань від лінії до стегон	ТС	$Дт.с./2 - 1$	$39,1/2 - 1 = 18,55 - 1 = 17,55$	18,5
8	Ширина горловини(росток)	AA1	$Сш/3 + Пш.гор.$	$18/3 + 1 = 6 + 1 = 7$	7
9	Висота горловини	A1A2	$0,15 * Сш$	$0,15 * 18 = 2,7$	2,7

10	Довжина плеча спинки	3 точки A2: R=П	Шп+вит	13+2,5	15,5
11	Довжина точки	Г1П3	Г1П/3+1	18/3+1	7
12	Бісектриса кута	Г11	0,2*Шпр.+0,3	0,2*11+0,3	2,5
13	Із т.А4 в бік пройми проводимо дугу	R=Шп.	R=Шп.	13	13
14	Знаходимо допоміжні точки	П4	Г4П4=Г1-1	18-1	17
15	П5	Із т.П6 R=п6П4=11 проводимо дугу вліво на перетині з попередньою дугою А4			
16	Бісектриса кута	Г4 2	0,2*Шпр.	0,2*11	2,2

III. ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЕТАП

3.1. Розробка робочих лекал

Робоче лекало розроблені на базовій модельній конструкції. Основні деталі виробу для розкрою із льняної тканини: спинка, пілочки, рукава, спідниця, обшивка переду, обшивка горловини спинки.

Лекала підписані: назва деталі;

розмір;

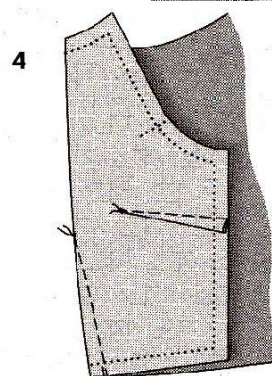
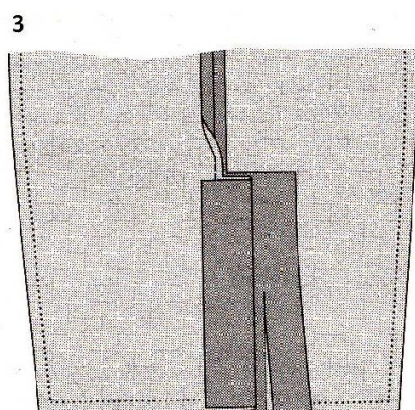
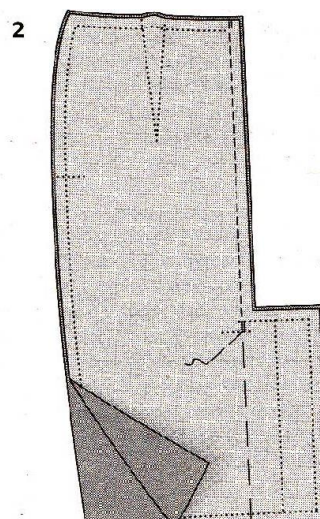
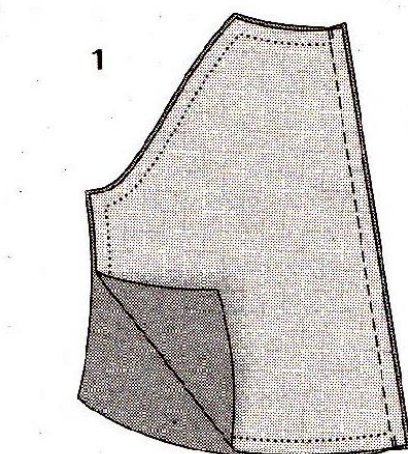
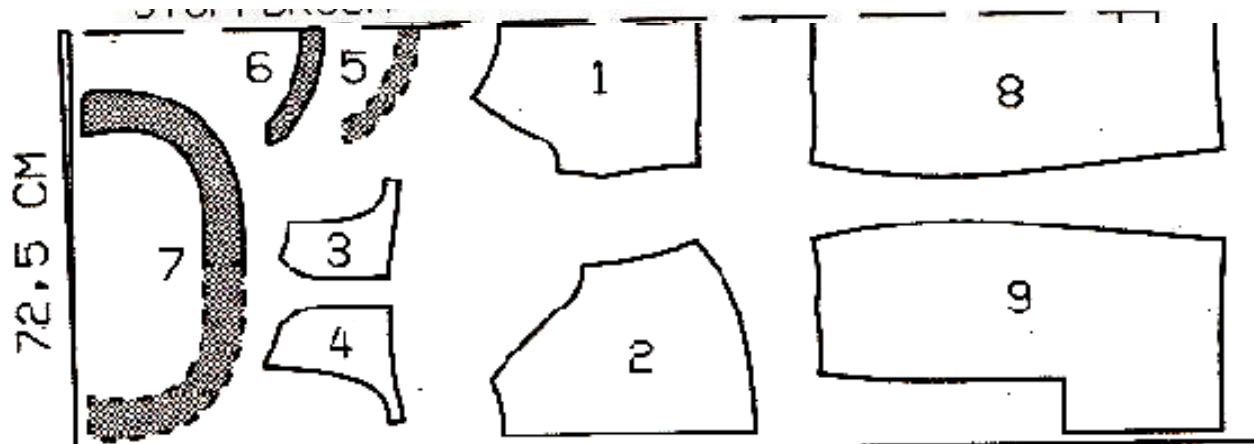
зріст;

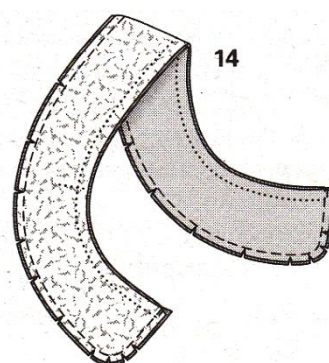
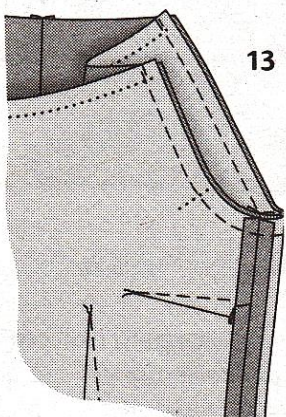
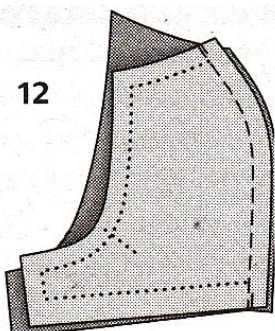
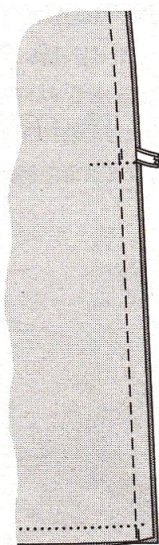
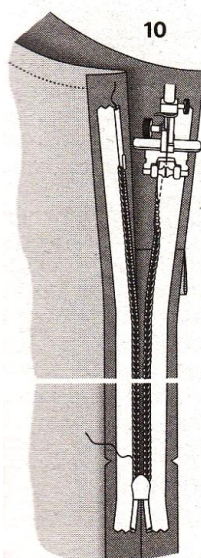
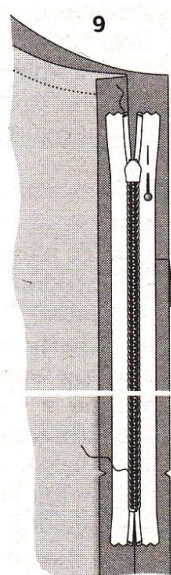
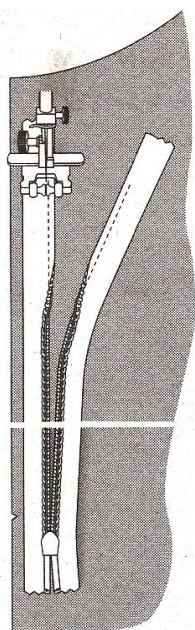
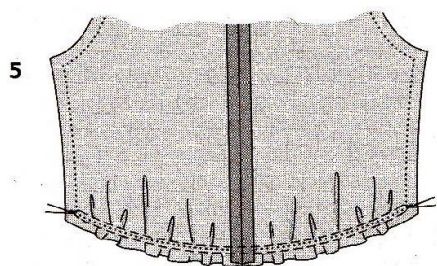
повнотна група;

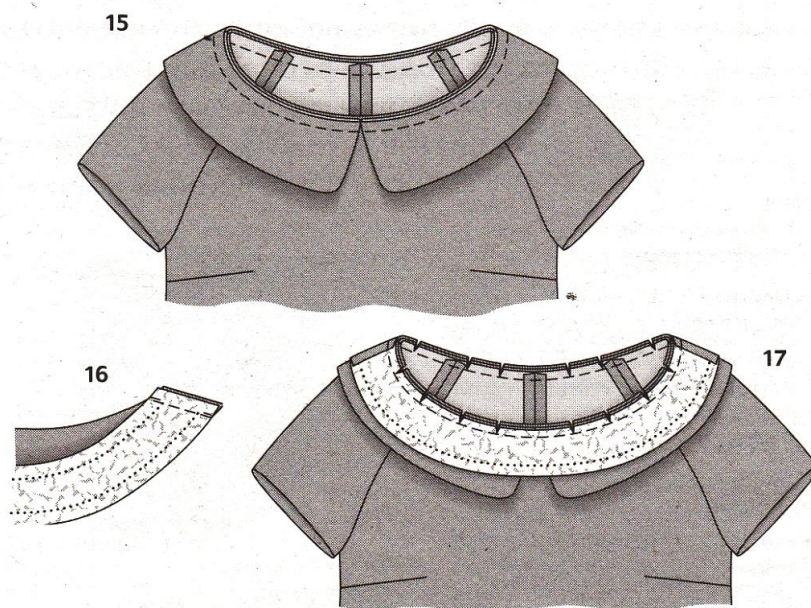
номер моделі;

кількість деталей крою.

Етапи пошиття сукні:

3.2. Специфікація деталей крою

№ з/п	Назва деталей	Кількість деталей	Кількість деталей крою
Основний матеріал			
1.	Верхня частина переду	1	1
2.	Спинка	2	2
3.	Передня половина рукава	2	2
4.	Задня половина рукава	2	2
5.	Переднє полотнище спідниці	1	1
6.	Заднє полотнище спідниці	1	1
Матеріали для оздоблення			
7.	Обшивка горловини переду зі згином	1	1
8.	Обшивка горловини спинки зі згином	1	1
10.	Комір зі згином	2	2

3.3. Технологічна послідовність виготовлення виробу

№ з/п	Технологічна операція	Вид роботи	Обладнання	Схеми швів
1.	Зметати бокові зрізи	Р	Голки і нитки	
2.	Зшити бокові зрізи	М	Машина класу 1022	
3.	Обметати бокові зрізи	М	Машина класу 51-А	
4.	Розпрасувати бокові зрізи	ВТО	Праска	

5.	Зметати плечові зрізи	Р	Голка і нитка	
6.	Зшити плечові зрізи	М	Машина класу 1022	
7.	Обметати плечові зрізи	М	Машина класу 51-А	
8.	Розпрасувати плечові зрізи	ВТО	Праска	
9.	Зметати рукава	Р	Голка і нитка	
10.	Зшити рукава	М	Машина класу 1022	
11.	Обметати рукава	М	Машина класу 51-А	
12.	Розпрасувати шви рукавів	ВТО	Праска	
13.	Вметати рукава	Р	Голка і нитка	
14.	Втачати рукава	М	Машина класу 1022	
15.	Обметати лінію втачування рукава	М	Машина класу 51-А	
16.	Обробити низ рукавів швом у підгин	М	Машина класу 1022	
17.	Вметати обшивку переду та спинки	Р	Голка і нитка	
18.	Втачати обшивку	М	Машина класу 1022	
19.	Обметати край обшивки	М	Машина класу 51-А	
20.	Зметати бічні сторони спідниці.	Р	Голка і нитка	
21.	Приметали спідницю до переду і спинки по лінії талії	Р	Голка і нитка	
22.	Обметати зрізи швів	М	Машина класу 51-А	
23.	Зшити бічні шви спідниці	М	Машина класу 1022	
24.	Обметати бокові зрізи спідниці	М	Машина класу 51-А	
25.	Розпрасувати бокові зрізи спідниці	ВТО	Праска	
26.	Пришити спідницю до переду і спинки по лінії талії	М	Машина класу 1022	
27.	Обметати низ спідниці	М	Машина	

			класу 51-А	
31..	Застрочити обметаний низ спідниці	М	Машина класу 1022	

IV. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

4.1. Розрахунок собівартості і ціни виробу.

4.1.1 Розрахунок матеріальних витрат (Мв)

Назва	Ціна(за 1метр чи за штуку)	Витрати матеріалів	Усього
Льняна тканина	85грн	2м	170грн
Нитки	2,50грн	4шт.	10,0грн
Флізілін	10грн	0,50см	5грн.
Застібка-блискавка	7грн.	1шт.	7грн.
Разом			192грн.

Ціна за матеріали становить 192грн.

Також до матеріальних затрат необхідно додати:

роботу на швейній машині: $T_1 = 18$ год.;

волого-теплова обробка: $T_2 = 2$ год.

$T = T_1 + T_2 = 18 + 2 = 20$ год.

Ціна за 1квт електроенергії складає 24,6коп.

$C_2 = 20 * 0,246 = 4,92$ грн.

4.1.2. Розрахунок на оплату праці (Роп.)

$R_{op} = 15,0$ грн/год.

4.1.3. Податки (Одсс)

Одсс = 40 грн.

4.1.4. Амортизаційні відрахування (Ао)

$A_o = 15$ грн.

4.1.5. оплата за оренду приміщення (Опр)

Загальна собівартість розраховується за формулою:

$C = M_b + R_{op} + O_{dss} + A_o + O_{pr} = 192 + 4,92 + 15,0 + 40,0 + 15,0 = 266,92$ грн.

Висновок: Отже, виконавши розрахунки собівартості можна сказати, що при пошиві в ательє ціна є 266,92грн, а при самостійному виготовленню 196,92. різниця становить 70грн. Можна зробити висновок, що при самостійному виготовленню економніше.

РОЗРОБКА ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ З ВИГОТОВЛЕННЯ НІЧНОЇ СОРОЧКИ

У сучасній технологічній підготовці майбутніх педагогів на зміну фактично ремісничому, тренувальному навчанню має прийти процес формування та розвитку особистості, в якій трудова діяльність повинна бути наповнена інтелектуальним змістом, а уроки технології мають забезпечувати реальні умови для реалізації її індивідуальних можливостей.

Усе це вимагає нових підходів до організації дисциплін технології, яка має на меті: забезпечити підготовку молоді до трудової діяльності у різних сферах виробництва та домашньому господарюванні; дати загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, залучити студентів до творчо-інтелектуальних, технологічних робіт; сформувати навички до розв'язання творчих та практичних завдань.

У педагогічній практиці, останнім часом перевага надається методу проектування. Це вихід студентського пізнавального інтересу у широке море інформаційних технологій. Проектне навчання не тільки спонукає до розумно-вмотивованої доцільної діяльності, а й істотно трансформує роль педагога в керівництві нею. Вчитель при такому підході виконує роль консультанта, порадника, координатора, який переконує у своїй правоті силою досвіду, мудрості, аргументу.

Проблемі застосування проектно-технологічної діяльності на уроках технології присвячена незначна кількість наукових праць. Загальні основи проектування розглядалися в працях Т. Антонюка, В. Бербец, Т. Бербец, О. Киричука, Н. Дубової, Є. Полат, А. Цимбалару та інших. Окремі питання використання методу проектів на уроках відображено в дослідженнях О. Бойченко, С. Кльонз, О. Коберника, Г. Кондратюка, Н. Матяш, А. Сікоза, В. Сидоренка та інших.

Під терміном «проект» розуміють спеціальний добір та організацію форм і видів навчальної діяльності, спрямованих на досягнення прогнозованих результатів [3, с. 20].

Використання методу проектів неможливе без чіткого визначення завдань, які студенти вирішують у процесі навчальної діяльності. Упровадження методу в навчальний процес потребує певних затрат часу на попередню підготовку. Також потрібно зрозуміло поставити проблему, яку студенти розв'язують у спільній творчій, дослідницькій, пошуковій, ігровій діяльності відповідно до типу проекту. Основними вимогами до використання методу проектів є:

- постановка проблеми, яка потребує комбінованих знань студентів та планування дій, спрямованих на її розв'язання;
- використання науково-дослідницьких методів;
- складання плану роботи над проектом;
- фіксування результатів.

Пристаючи до роботи над проектом, необхідно визначити його мету.

Планування роботи в проекті залежить від типу проекту. Основними критеріями вибору проектів є: оригінальність, доступність, надійність, технічна досконалість, відповідність суспільним потребам.

Переваги методу проектів в тому, що учні навчаються самостійно оволодівати знаннями, користуватись набутими знаннями для вирішення нових пізнавальних та практичних задач, набувають уміння працювати в різноманітних групах, виконуючи різні соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо), знайомляться з різними культурами, точками зору на одну проблему, опановують уміння користуватись дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, факти, аналізувати, висувати гіпотези, робити висновки [4].

Логіка побудови діяльності студентів при виконанні проектів має відповідати загальній структурі проектування. На цій основі виділяють основні етапи проектної діяльності: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний.

На організаційно-підготовчому етапі визначається проблема. Робиться аналіз існуючого стану; збираються ідеї та пропозиції щодо варіантів конструкцій; вибирається базовий варіант, здійснюється добір матеріалу; планується технологія виготовлення, а саме послідовність виконання технологічних операцій, вибір оптимальної технології виготовлення виробу.

На конструкторському етапі розробляються остаточні ескізи конструкції, визначаються розміри та положення всіх елементів виробу і способів з'єднання, уточнюється вибір конструкційних матеріалів, розробляється технологія виготовлення, здійснюється елементарний економічний аналіз та маркетинг з дослідження.

Метою технологічного етапу є якісне і правильне виконання трудових операцій. На цьому етапі створюється матеріальний продукт, здійснюється самоконтроль і самооцінка своєї роботи.

На заключному етапі відбувається порівняння і випробування проекту, проводяться економічні розрахунки, аналізується проведена робота, захист [1].

Оцінювання результатів виконання проекту складний процес, оскільки необхідно визначити основні критерії оцінювання, а саме:

- аргументованість вибору теми, обґрунтування потреби, значення виконаної роботи;
- обсяг і повнота розробки, самостійність, завершеність, матеріальне втілення проекту ;
- аргументованість запропонованих рішень, підходів, висновків;
- якість пояснювальної записки: оформлення, відповідність стандартним вимогам, якість схем, малюнків;
- якість виробу, оригінальність.

Говорячи про метод проектів, маємо на увазі спосіб досягнення мети через детальну розробку окремої проблеми (технологію), яка повинна завершитись реальним практичним результатом, сприяти технологічному навчанню та розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів.

Як варіант ми пропонуємо приклад творчого проекту з виготовлення

нічної сорочки.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

У нічної сорочки, як і у будь-якого іншого предмета одягу, є своя власна історія. Цікаво, що аж до пізнього Середньовіччя такої білизни не існувало взагалі: жінки, та й чоловіки теж, спали або зовсім оголеними, або в тому ж одязі, в якому ходили вдень. Потім з'явилася деяка подоба довгих суконь з полотна – їх одягали під час сну для того, щоб вони вбирали піт. Крій був однаковим і для чоловіків, і для жінок – сорочка швидше нагадувала балахон, зроблений з одного суцільного шматка тканини.

Не відрізнялися красою й нічні сорочки, які доводилося носити жінкам в наш час – виготовлені з сатину або фланелі, вони відрізнялися відсутністю будь-яких чітких форм і величезними розмірами. В цілому такі сорочки повністю відповідали існуючому у ті часи уявленню про домашній одяг і були скоріше практичними, ніж зручними і привабливими. Хоча ближче до вісімдесятих років ХХ століття виникла тенденція прикрашати виріз і кокетку нічних сорочок мереживними вставками.

Сучасні нічні сорочки шийють із найрізноманітніших тканин. Для повсякденного носіння відмінно підійде бавовна, тонка й ніжна що, дозволяє тілу повноцінно дихати і відчувати себе комфортно. Невагомий і гламурний шифон додасть нічній сорочці більш вишуканий вигляд. Аристократично та елегантно виглядає білизна з натурального шовку та атласу. Атласні сорочки майже не поступаються вишуканістю та комфортністю шовковим сорочкам, але набагато простіші в пошитті, оскільки атлас не так сильно зминається. Часто атласні нічні сорочки обробляються мереживом, що надає їм витонченість.

Технічне завдання

Призначення проектного виробу

Виходячи з призначення виробу, що проектується, він має відповідати наступним вимогам:

- гігієнічним – бути зручним при носінні, вільним, мати небагато оздоблювальних деталей;
- естетичним – має бути гарним за формою та оздобленням;
- експлуатаційним – відповідати зазначеному терміну носки, що залежить від зручності конструкції, правильного вибору способів обробки та якості виконання роботи. А також мати доступну собівартість.

Опрацювавши різні інформаційні джерела, ми виділили наступні види сорочок. Вони можуть бути різноманітні за кроєм та оздобленням, з коміром чи без нього, з різноманітною формою оформлення горловини, без рукавів або з рукавами (рис.1).

Рис.1

1.2. Ескіз моделі.

В результаті обговорення моделей, для проектування ми обрали наступну модель нічної сорочки.

Рис.2

1.3. Опис зовнішнього вигляду.

Нічна сорочка складається із спинки та пілочки, розширена донизу. Рукав суцільно кроєний, короткий. Форма вирізу горловини – кругла з обшивною бейкою. Низ рукава та виробу оформлений швом упідгин із закритим зрізом.

Для виготовлення нічних сорочок найчастіше використовують бавовняні та лляні тканини, які мають бути світлих тонів, гладко фарбовані або з дрібним малюнком.

КОНСТРУКТОРСЬКИЙ ЕТАП

2. Розробка технічного проекту

2.1. Виміри для побудови креслення нічної сорочки

Назва виміру	Умовні позначення виміру	Призначення виміру	Як знімати вимір
Напівобхват шиї	Сш	Визначення розміру коміра, горловини	По основі шиї <i>рис.2,1)</i>
Напівобхват грудей	Сг	Визначення розміру виробу та ширини сорочки	Ззаду по нижнім кутам лопаток, через пахові западини, спереду на рівні виступаючих точок грудей (<i>рис. 2,2)</i>
Обхват плеча	Оп	Визначення ширини рукава	Перпендикулярно до осі плеча (частина руки від плечової точки до ліктьової) так, щоб верхній край стрічки торкався верхнього кута пахової западини (<i>рис. 2,3)</i>
Довжина виробу	Дв	Визначення довжини сорочки	Від високої точки проектуючого плечого шва, паралельно хребту до рівня бажаної довжини. (<i>рис. 2,4)</i>

Знімання вимірів

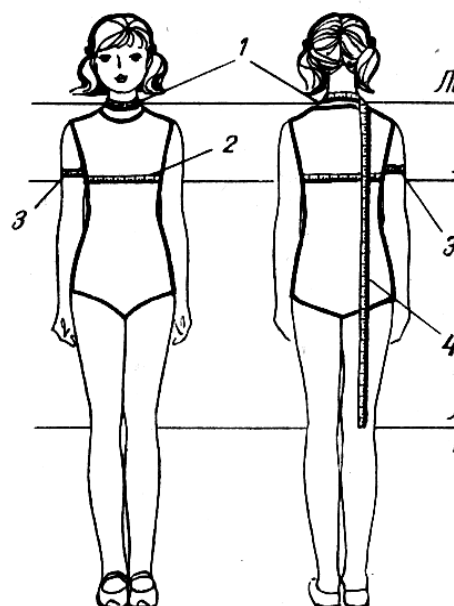

Рис.3.

Таблиця 2.2

2.2. Розмірні виміри для побудови креслення нічної сорочки

Назва виміру	Умовні позначення виміру	Величина вимірів
Напівобхват шиї	ПОШ	16,4
Напівобхват грудей	ПОГ	38,0
Обхват плеча	Оп	23,9
Довжина виробу	Дв	84,0

Таблиця 2.3

2.3. Припуски на вільне облягання, які використовуються при розрахунках креслення основи конструкції

Назва припусків	Умовні позначення	Величина припуску
Прибавка до напівобхвату грудей	Пг	8-10
Прибавка до обхвату плечей	Поп	5-7

2.4. Побудова креслення основи виробу

Побудова спинки і пілочки

Таблиця 2.4

Побудова викрійки нічної сорочки

№ п/п	Позначення на кресленні	Назва відрізків та точок	Розрахункова формула	Цифровий розрахунок, см	Графічне зображення
Побудова сітки креслення нічної сорочки					

1.	В	Побудувати прямий кут в				
2.	ВВ ₁	точці В	Сг:2+0,2Пг	38:2+0,5*8=		
3.	ВН	Половина	Дв	23		
4.	ВВ ₁ Н ₁ Н	ширини сорочки Довжина сорочки Побудувати прямокутник за двома сторонами	ВВ ₁ та ВН	84		
Побудова горловини						
5.	ВВ ₂	Ширина горловини	Сш:3+1	16,4:3+1=6,5		
6.	ВВ ₃	Глубина горловини	ВВ ₂ :3			
7.	дуга В ₂ В ₃	спинки Лінія горловини				
8.	ВВ ₄	спинки. Через вказані точки провести лінію	ВВ ₂ +1	6,5+1=7,5		
9.	О	горловини Глубина горловини пілочки	З точки В ₂ і з точки В ₄ зробити засічки			
10	дуга В ₂ В ₄	Центр дуги В ₂ В ₄	R=ВВ ₄ З точки О провести дугу ВВ ₄	7,5		
		Лінія горловини пілочки				
Побудова рукава						

11	$B_1\Gamma$	Глубина пройми	Оп:2+Поп	23,9:2+7=18, 9	
12		Провести горизонтальну лінію через			
13	$B_1B_5=\Gamma\Gamma_1$ $B_5\Gamma_1$	точку Γ Довжина рукава Ширина рукава	п/в=6 З'єднати точки B_5 та Γ_1	6 Побудова	
14					
Побудова бокових ліній та низу виробу					
15	Γ_2	Точка з'єднання бокового шва з рукавом	$\Gamma\Gamma_2=\Gamma\Gamma_1$	6	Побудова
16	$\Gamma_1\Gamma_2$	Допоміжна лінія	З'єднати точки Γ_1 та Γ_2		
17	Γ_3	Відрізок $\Gamma_1\Gamma_2$ розділити навпіл та провести перпендикуляр 1,5	п/в=10...12		
18	H_1H_2		З'єднати точки Γ_2 та H_2		
19	Γ_2H_2	З'єднати точки Γ_1, Γ_3 та Γ_2 .	п/в=1,5...2		
20	H_2H_3 H_4	Рзширення сорочки по лінії низу		1,5	
21	HH_4H_3	Лінія бокового шва			
22		Відрізок HH_1 розділити навпіл			
23		Лінія низу. Через точки $H,$ H_4 та H_3			

		провести плавну лінію. Обвести контур креслення сорочки суцільною основною лінією.			
--	--	---	--	--	--

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЕТАП

3.1. Розробка робочої документації

Таблиця 3.1

3.1. Специфікація лекал і деталей крою з основної і оздоблювальної тканини

№ п/п	Назва деталей	Кількість деталей крою
1	Передня частина пілочки та суцільно кроєного рукава	1
2.	Задня частина спинки та суцільно кроєного рукава	1
3	Обшивка горловини переду	1
4	Обшивка горловини спинки	1

3.2. Розкрій і пошив

Таблиця 3.2

Послідовність виготовлення нічної сорочки

Операція	Хід роботи
1. Розкрій	Підготувати тканину до розкрою. Розкласти деталі викройки на тканину. Обвести деталі викройки по контуру з урахуванням припусків на шви.
2. Обробка та з'єднання деталей сорочки	Викроїти деталі нічної сорочки. Підготувати деталі крою до обробки (прокласти контрольні лінії). Обробка горловини (підкрійною обшивкою). Обробка нижнього зрізу рукава (швом впідгин із закритим зрізом).
3. Заключна обробка сорочки	З'єднання швів сорочки (подвійним швом) Обробка нижнього зрізу сорочки (швом впідгин із закритим зрізом). Прасування, перевірка якості, складання.

Підготовка тканини до розкрою.

1. Перевірити якість тканини: розриви тканини, розсунення ниток, плями,

дефекти забарвлення.

2. Визначити лицьову і виворітну сторони тканини, напрям нитки основи і малюнка.

3. Перегнути тканину вздовж посередині, лицьовою стороною всередину, зрівнюючи зрізи.

Розкладка та розкрій деталей виробу на тканині

4. Накласти основну деталь викрійки серединою до згину тканини, відступивши від низу тканини на 2 см (для обробки нижнього зрізу виробу).

5. Обвести контури деталей викрійки виробу. (Рис.1)

Рис.4.

6. Відкласти ширину припусків, вказану на деталях викрійки, і обвести контури деталей з врахуванням припусків.

7. Розкроїти виріб.

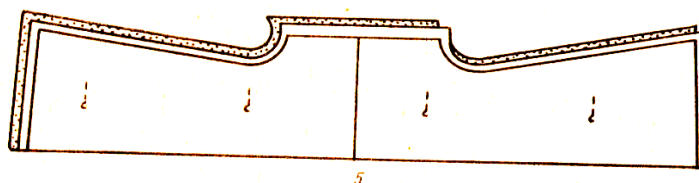

Рис.5.

8. Викроїти підкрійну обшивку для обробки горловини виробу.

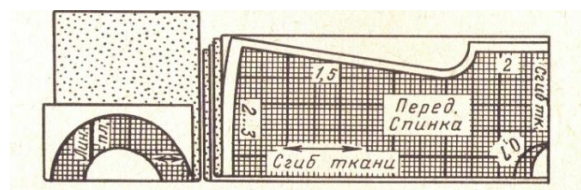

Рис.6.

Самоконтроль:

Необхідно звернути увагу на:

1) чи збігається напрям повздовжньої нитки на деталях крою з умовним позначенням на викрійці;

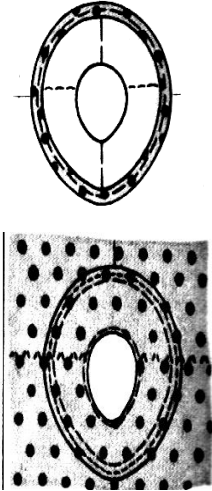
2) чи правильно відкладені на тканині припуски на шви, вказані на викрійці.

Підготовка деталей крою до обробки

1. Прокласти копіювальні стібки по лініях середини деталей сорочки.

Таблиця 3.3

Обробка горловини підкрійною обшивкою

Послідовність виконання роботи	Графічне зображення
<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати обшивку: підігнути зовнішні зрізи обшивки на виворітну сторону на 0,7 см і заметати 2. Накласти обшивку лицьовою стороною на виворітну сторону сорочки, поєднуючи плечові шви 3. Приколоти і приметати обшивку на 0,8 см від зрізу 4. Пристрочити обшивку по горловині на 0,7 см від зрізу зі сторони обшивки 5. Удалити нитки тимчасового призначення 6. Надікти припуски швів в декількох місцях по горловині, не дорізаючи до строчки на 0,1-0,2 см 7. Обшивку відігнути на лицьову сторону виробу, виметати на 0,1 см 8. Наметати відлітний край обшивки на виріб 9. Настрочити обшивку на 0,1 см від підігнутого краю 10. Удалити нитки тимчасового призначення 11. Припрасувати горловину 	

Обробка низу рукава швом впідгин

Обробити низ рукава швом впідгин із закритим зрізом. Ширина шва – 1,5 см.

Припрасувати шов.

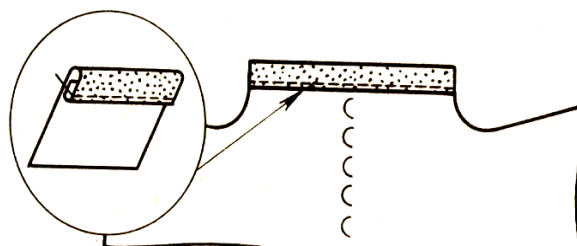

Рис. 7.

Самоконтроль:

Необхідно звернути увагу на:

- 1) правильність і акуратність виконання шва впідгин із закритим зрізом

- ширину і рівномірність ширини шва;
- 2) якість прасування.

З'єднання деталей сорочки подвійним швом

1. Скласти деталі переду і спинки виворітною стороною всередину. Сколотати і зметати бічні шви на 0,5 см від зрізів.
2. Зшити бічні шви сорочки на 0,4 см від зрізів.

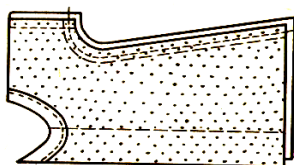

Рис.8

3. Видалити нитку тимчасового призначення. Вивернути сорочку на виворітну сторону, виправити шов і виметати.

4. Стачати бічні сторони сорочки на 0,7 см від краю шва. Видалити нитку тимчасового призначення.

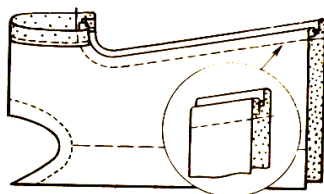

Рис.9

5. Припрасувати бічні шви та запракувати їх в сторону передньої частини пілочки.

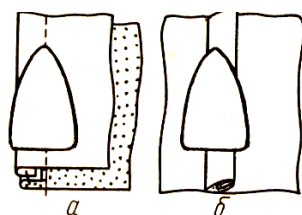

Рис.10

Самоконтроль:

Необхідно звернути увагу на:

- 1) якість виконання подвійного шва – ширину і рівномірність ширини шва, рівність строчки;
- 2) якість прасування.

Обробка низу сорочки швом впідгин

1. Обробити низ сорочки швом впідгин із закритим зрізом. Ширина шва - 1,5 см.
2. Припрасувати оброблений низ сорочки.

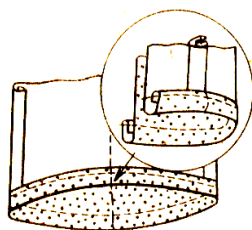

Рис.11

Самоконтроль:

Необхідно звернути увагу на:

- 1) якість виконання шва впідгин – ширину і рівномірність ширини шва;
- 2) якість прасування.

Заключна обробка сорочки

1. Видалити нитки тимчасового призначення, відпрасувати готовий виріб.
2. Перевірити якість готового виробу:
 - відповідність зовнішнього вигляду сорочки вибраному фасону;
 - правильність напрямку малюнка, якщо він є у виробі;
 - симетричність рукавів (по ширині і довжині), поєднуючи правий і лівий рукави;
 - симетричність горловини, складаючи сорочку посередині переду і спинки;
 - симетричність деталей сорочки по довжині (поєднуючи бічні шви);
 - якість прасування.
3. Скласти нічну сорочку.

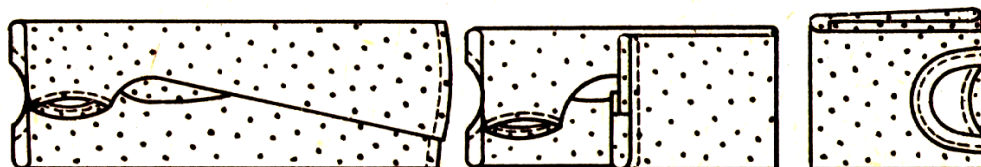

Рис.12

ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

4. Розрахунок собівартості та ціни виробу

Таблиця 4.1

Розрахунок матеріальних витрат на нічну сорочку

Назва матеріалів	Ціна (грн.)	Витрати матеріалів (м)	Усього (грн.)
1. Бавовняна тканина	11	1,5 метрів	16,5
2. Бавовняні нитки № 40	3	2 мотка	6
Всього:			22,5

Ціна на матеріали складала $C_1 = 22,5$ грн.

В матеріальні затрати входить витрата електроенергії, яка включає в себе наступні операції:

- робота на швейній машині $T_1 = 2$ год.

- волого - теплова обробка $T_2 = 0,5$ год.

$T = T_1 + T_2 = 2 + 0,5 = 2,5$ год.

Ціна за 1 кВт год., електроенергії складає 0,25грн.

$C_2 = 0,25 * 2,5 = 0,63$ грн.

Матеріальні затрати $M_3 = C_1 + C_2$

$M_3 = 22,5 + 0,63 = 23,13$ грн

Розрахунок на оплату праці (Роп)

На виготовлення сорочки пішло:

на розкрій сорочки – 2 год.

на пошиття сорочки – 3 год.

заклучна обробка виробу- 0,5 год.

Всього: 5,5 год.

Примітка: 1 день = 6 год

Роп=0,4 грн.

Тарифна ставка =0,4 грн.

Податки складають 38,8% від Роп

Роп*податки=0,4*100/38,8=1,03 грн.

Амортизація відрахування

Назва інструменту	Вартість (грн)	Амортизація (грн)
ножиці	20	2
Голки ручні (2 шт.)	0,80	0,08
Голки машинні (2 шт.)	1,00	0,1
	<i>Всього</i>	<i>2,18</i>

Повне списування інструмента проходить через 2 роки.

Амортизаційні відрахування за 1 місяць складають:

$A_1 = 2,18 : 24 = 0,091$ – витрати на амортизацію інструментів.

Орієнтована експлуатація швейної машини становить 10 років, праски – 5 років.

Це складає: 5 років * 300 робочих днів = 1500 днів

10 років * 300 робочих днів = 3000 днів

$A_2 = 1500 + 3000 = 4500$ днів

Амортизація обладнання за один день складає:

$(2500 + 300) : 4500 = 0,62$ грн. за один день

Вартість однієї робочої години:

0,62 грн. в день / 6 робочих годин = 0,1 грн. – амортизація відрахування

однієї години роботи

$A_3 = 5,5 * 0,1 = 0,55$ грн.

$A = A_1 + A_3 = 0,091 + 0,55 = 0,641$ грн.

Загальна собівартість сорочки:

$$C_k = M_z + P_{op} + O + A$$

$$22,5 + 1,03 + 2,18 + 0,64 = 26,35 \text{ грн.}$$

ВИСНОВОК

Загальні витрати на виготовлення нічної сорочки склали 26.35 грн. Вартість подібної в магазині складає близько 48-56 грн., отже наш проект є економічно вигідним. Виготовлена нами сорочка відповідає нашому задуму. Вважаємо, що мету проектування досягнуто.

Література

1. Бербец В.В. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: [навчальний посібник] / В.В.Бербец; Н.В.Дубова; О.М.Коберник; Т.В.Кравченко та ін./ За заг. ред. О.М.Коберника, В.К.Сидоренка,- Умань: КопіЦентр, 2007.- 154 с.
2. Бойченко О. Шкільні проекти із трудового навчання./ О. Бойченко // Відкритий урок. – 2007.№1. – С.42-48.
3. Демченко О. Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці / Олена Демченко //Рідна школа. – 2006. – №3. – С. 19-21.
4. Кльонз С. Переваги проектно-технологічної системи навчання/ С. Кльонз // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. - №4. – с.9-11.
5. Коберник О.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці / О.М. Коберник, Н.В. Дубова, Л.М. Хоменко; за заг. ред. Олександра Миколайовича Коберника. – К.:Наук. Світ, 2004.
6. Лабзіна А.Я. Обслуговуюча праця: Навч. посібник /А.Я.Лабзіна, Е.В.Василенко, Л.Н.Кузнецова. - 3-вид.- М.: Просвіта, 1992.- 159с.
7. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика: Моногр. / [Бербец Віталій Васильович, Бербец Тетяна Миколаївна, Коберник Олександр Миколайович та ін.]. — К.: Наук. світ, 2003. — 172с.
8. Сікоза А. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання /А. Сікоза // Трудове навчання 2010. - №1 – С.8-15.
9. Цимбалару А. До поняття "проектно-технологічна діяльність учителя" / А. Цимбалару // Рідна школа. — 2008.— С.8-10.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Останнім часом використання методу проектів в освітянській діяльності привертає підвищений інтерес науковців та педагогів-практиків, оскільки він зорієнтований, у першу чергу, на самостійну й практично значущу діяльність учнів та дозволяє спрямувати процес навчання й розвитку особистості у даному напрямку. Робота гуртка у системі позашкільної освіти зазвичай на це й спрямована.

Дійсно, як правило, майстерність передається від покоління до покоління методом «роби як я». Хоча іноді дитині бракує часу подумати, пофантазувати, осмислити необхідність тієї або іншої дії. Кінцевим, підкріпленим, готовим зразком для більшості учнів є мета роботи – готовий виріб. Чи не тому наприкінці заняття в одиниць виходять гарні, якісні роботи, а більшість їх просто викидає. А якщо дитині пропонують виконати будь-яку роботу за своїм розсудом, вона постає в тупик. І виникає безліч питань: Як робити? Із чого? Із чого почати? А що потім?

Отже, сьогодні все ще існує ряд таких проблем, як:

- відсутня внутрішня мотивація до діяльності або учень працює за шаблоном (виконує завдання заради оцінювання, заповнення вільного часу, в нього немає прагнення до самопізнання, самовдосконалення);
- дитина не може застосувати теорію на практиці;
- відчуває страх перед практичною діяльністю (відмовляється працювати з окремим обладнанням, матеріалами).

Будь-який проект – це набір завдань, які ставить перед людиною саме життя, коли їй необхідно виконати закінчену роботу будь-якого ступеня складності. Метод проектів розглядається не як підсумкова самостійна робота учнів, а як засіб, що дозволяє набути навичок проектування й виготовлення виробів, що задовольняють індивідуальні потреби особистості, а в перспективі й суспільства, іншими словами: «Я зроблю свій світ корисним, гарним і зручним для себе й інших».

Людина за своєї натури – художник, митець. Їй властиве сприйняття видимого світу у зорових образах. Міста й парки, житлові будинки, суспільні будинки, промислові споруди, реклама, меблі створюються не тільки за технологічними законами, але й за своїми законами краси.

Тому, в першу чергу, метод проектів спрямований на те, щоб:

- розвивати інтерес, «розбудити уяву» і активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- навчити розробляти ідеї, за допомогою спеціальних вправ і виготовляти вироби або послуги із задоволення потреб людини;
- виховувати комунікативні якості особистості.

В умовах позашкільного навчального закладу можуть бути здійснені усі типи проектів, адже для цього у керівників гуртків є всі необхідні умови:

спеціально відведений час, група учнів, яка націлена на майбутню творчо-перетворювальну діяльність. А головне, що мета роботи гуртка й мета проектної діяльності збігаються – необхідно створити практично-значущий продукт.

В рамках роботи гуртка позашкільного навчального закладу технічного спрямування робота над проектом як раз і передбачає дослідження тих чи інших якостей майбутньої моделі, вивчення досвіду інших виконавців, пошук шляхів удосконалення технічних параметрів моделі тощо – без цього досягнути вагомих результатів на змаганнях украй складно.

Структура проектної діяльності

Будь-який проект, незалежно від його типу, має практично однакову структуру, що може бути представлена у вигляді укрупненої циклограми проведення проекту (див. рис. 1).

1. *Вихідний*. Тут відбувається розробка основних ідей, констатація вивченості проблеми, аналіз даних, обґрунтування актуальності, формулювання гіпотези, визначення масштабів роботи, засобів і методів досягнення мети, меж інтеграції з іншими предметами, передбачуваних складностей, строків.

2. *Етап розробки*: вибір виконавців (одного або декількох), формування команди, розподіл обов'язків, планування роботи, розробка змісту етапів, мотивація учасників, моделювання – створення умовного образу, схеми кінцевого результату, визначення форм і методів управління й контролю, коректування задумів з боку педагога (керівника).

3. *Етап реалізації проекту*: інтегрування й акумулювання всієї інформації з урахуванням теми, мети, гіпотези. Підготовка наочно-графічного матеріалу, розробка аудіо-відео ряду проекту. Контроль і корекція проміжних результатів, співвіднесення їх з метою, керівництво, координація роботи учнів. Забезпечення гласності й відкритості ходу проекту (випуск бюлетенів, інформаційних листків, радіопередач, телерепортажів, відображення у інформаційних мережах тощо).

4. *Завершення проекту*. На цьому етапі проект подається до захисту у групі чи на конференції, представляється на виставці, конкурсі-захисті тощо. Учасники й керівники зіставляють первісні цілі і результати дослідження, обговорюють результати проекту – які пізнавальні, наукові, практичні й виховні якості були придбані. Проект оцінюється й підводяться остаточні підсумки, команда підлягає розформуванню.

Перший та другий етап проектної діяльності часто називають *запуском проекту*, а останній етап – *презентацією проекту*.

Метод проектів сьогодні тільки-но впроваджується в освітянську практику. У арсеналі шкільних вчителів з'являються уроки-проекти, уроки-запуски й уроки-огляди проектів, учнів залучають до роботи над довготривалими проектами з різних навчальних дисциплін, влаштовують фестивалі проектів. Сьогодні про вивченні окремих навчальних предметів у школах Росії, робота над проектом включається у навчальний план навчальної галузі «Технологія», зокрема у блок обслуговуючої праці. У випускних класах початкової школи введений розділ "Робота над проектом", що має на увазі

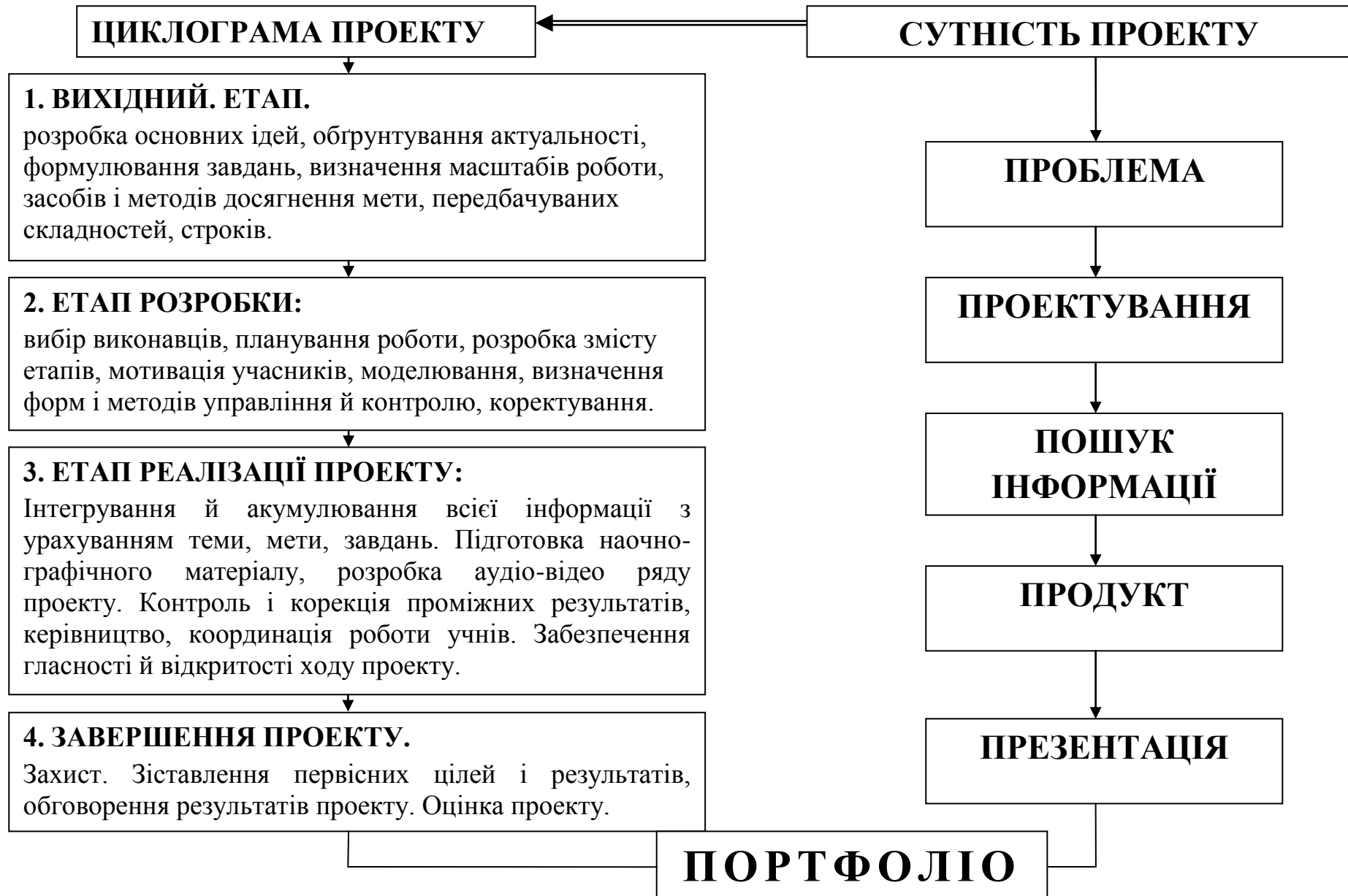

Рис 1. Схема методу проектів

проведення серії занять результатом яких є самостійне виконання кожним учнем обраного виробу, для виготовлення якого потрібні знання за усіма вивченим раніше розділами. Отже гурток технічного спрямування також не може обійти цей метод у своїй роботі.

Надзвичайна увага до методу проектів сьогодні пов'язується з тим, що він слугує засобом формування найважливіших рис особистості й дозволяє реалізувати важливі потреби дитини. Разом з тим, широке застосування методу проектів у професійному становленні молоді зіштовхується з рядом *труднощів*. Серед них:

1. Вибір теми проекту (наявність проблемності), визначення загальної проблеми (що хочемо вирішити). Тут слід виходити з того, що змістом заняття і є виготовлення певного виробу, але треба пов'язати тему з особистим інтересом учня до неї, відшукати приховану проблему, яку треба розв'язати. Наприклад, «Собака – друг людини і оригамі», «Наш улюблений Жіночий день (подарунок для матусі)», «Мініатюра у подарунок» тощо.

2. Дослідження проблеми в повному обсязі, адже часто учні здатні побачити лише окремі частини проблеми.

3. Організація самостійної діяльності учнів, яка потребує координації й консультування з боку керівника, як під час занять, так і поза ними (пошук літератури, самостійні екскурсії, інтерв'ювання фахівців тощо).

4. Проробка величезної кількості інформації, відбір і оформлення кінцевих результатів.

5. Структурування змістової частини проекту.

6. Застосування дослідницьких методів (визначення завдань дослідження, гіпотез, відбір методів досліджень)

Як бачимо, особливість системи виконання проектів – спільна творча робота керівника гуртка й вихованців. Реалізація методу творчих проектів змінила позицію самого вчителя, керівника гуртка, він:

- допомагає учням у пошуку потрібних джерел інформації;
- сам є джерелом інформації;
- координує весь процес;
- заохочує учнів;
- підтримує безперервний зворотний зв'язок для успішної роботи учнів над проектом.

Робота гуртка під час реалізації проекту будується по типу роботи творчої майстерні, де кожний учень має своє робоче місце, устаткування, інструменти, довідкову літературу, наочні засоби навчання, матеріали, може одержати консультацію керівника. Оформлення інтер'єра майстерні бажано здійснювати відповідно до вимог сучасного дизайну, створювати в лабораторії позитивний психологічний мікроклімат. Не можна розглядати технологію проектної діяльності винятково як «практичний» предмет, де головним є об'єкт праці й не враховувати весь процес створення виробу.

Розглянемо алгоритм проектної майстерні за його етапами або фазами.

Фаза 1. Подання теми проекту. Вона включає:

- Виявлення знань дітей;

- Формування понять, необхідних для реалізації проекту;
- Пошук ідей, проблем.

Головний метод, який тут можна застосувати – «мозковий штурм». Учнів ознайомлюються з основним завданнями роботи, показують наскільки корисні й практично значущі вони є для кожного з них. Етап уточнення завдання супроводжується виконанням спеціальної вправи, спрямованої на визначення потреб людей. Наприклад,

Яким чином можна прикрасити свій вільний час? Які речі нам у цьому допомагають?

Чи є в нас мрії, як ми можемо здійснити за допомогою речей?

Які корисні речі можуть скоротити кількість відходів?

Які корисні речі можна зробити із вторинної сировини?

Як можна використати старі речі? І т.д.

Фаза 2. Обрання проблеми:

Діти мають з'ясувати про що хочуть довідатися, що можуть зробити корисного й вартісного. Тут слід розробити точні та актуальні питання для дітей таким чином, щоб вони самостійно сформулювали кілька проблем, з яких обрали головну, на яку й будуть спрямовані їх зусилля, та визначили цілі своїх досліджень.

Можна виконати вправи на коротке формулювання завдання й на складання короткого переліку критеріїв до кінцевого результату у такий спосіб:

Які функції повинен виконувати виріб?

Як має виглядати?

Відомості про його розміри.

Які матеріали й обробка можуть бути використані?

Щоб розблокувати творчий потенціал учнів можна застосувати спеціальні вправи, спрямовані на вироблення ідей: «Банк ідей» (придумуючи ідеї, учні вільно самовиражаються, цей процес супроводжується швидкою замальовкою або описом ідей), «Відбір ідей» (коли з запропонованих учнями 3-5 обираються лише деякі ідеї), «Синтез думок» (дозволяє сполучити окремі ідеї у нову модель); «Захист ідей», «Нелогічні зв'язки» (вправа спрямована на розвиток просторової уяви, нетрадиційного мислення учнів, уміння використати природні форми для створення промислового виробу). Широко використовуються у практиці роботи вчителів ігри й вправи для розвитку творчої уяви – «Вінегрет», «Фантастичний образ» тощо.

Ця фаза логічно переходить у наступну, **Фазу 3. Формулювання підтем (проблем)**. Тут відбувається:

- Визначення підтем і проблем у групах;
- Визначення кола питань у підтемах;
- Консультування груп керівником.

Фаза 4. Планування роботи, що включає в себе:

- Обговорення в групах плану майбутньої роботи, головних питань і шляхів пошуку інформації;
- Прийняття рішень, у якій формі буде представлений проект.

• Фази 1-4 зазвичай називають «запуском проекту», вони можуть зайняти навіть 1-2 заняття.

Фаза 5. Здійснення проекту. Тут передбачається:

• Самостійна робота учасників проекту у групах (збір і відбір інформації, дослідження проблеми, вибір варіантів вирішення проблеми, оформлення роботи);

• Консультування.

Фаза 6. Подання проекту (захист):

• Демонстрація результатів дослідницької діяльності;

• Пропозиції з вирішення проблем;

• Презентація результату, готового до впровадження;

• Поява нових питань;

• Прогнозування нових проблем.

Фаза 7. Оцінка проекту:

• Оцінювання планування, процесу, діяльності відповідно до кінцевого результату;

• Самооцінка;

• Визначення рівня знання з предмета дослідження;

• Виявлення успіхів і невдач.

Фази 6 – 7 зазвичай відображають «Результат проекту» (1-2 заняття)

Оцінка виконання проекту. Захист

Важливим результатом виконання проекту є його захист й, відповідно, оцінювання зусиль виконавців. Ця складова методу проекту має велике виховне значення, адже від цього залежить рівень інтересів учнів до подальшої дослідницької діяльності, ступінь задоволення власними результатами, а також сформованість самооцінки учасників.

Зазвичай, більша частина роботи над проектом залишається поза очима тих, хто буде його оцінювати, а зусилля виконавців є частиною їх досвіду дослідницької діяльності і тому варто забезпечити як *прозорість ходу проекту* (розгляд портфоліо – записів, журналів, презентацій, фотографій, ескізів, креслень, моделей тощо), а також під час запуску проекту варто розробити критерії його оцінки, з яким слід познайомити учасників.

Можливими *критеріями оцінки проекту* можуть бути:

– *конструктивні критерії* – міцність, надійність, зручність використання, відповідність конструкції призначенню;

– *технологічні критерії* – кількість використовуваних деталей, оригінальність застосування й сполучення матеріалів, їхня довговічність, витрата матеріалів, стандартність технології, необхідне встаткування, складність і обсяг виконаних робіт, витрата енергії під час виробництва;

– *екологічні критерії* – можливість використання відходів виробництва, забруднення навколишнього середовища під час виробництва;

– *естетичні критерії* – оригінальність форми, композиційна завершеність, колірне рішення, стиль, дизайн;

– *економічні й маркетингові критерії* – потреба в даному виробі на

ринку, практична спрямованість, можливість масового виробництва, фінансові витрати, рівень продажної ціни, вид реклами.

При захисті свого проекту учні вчать перекоувати інших гуртківців, вчителів, керівників у значущості роботи, показують свою компетентність у спеціальних питаннях, що стосуються проекту, старанність, сумлінність при виконанні завдання, аргументованість пропонованого рішення, рівень творчості й оригінальності підходів тощо.

Для успішного проведення захисту мають бути розроблені певні підходи, скажімо гуртківцям можна порадити побудувати хід захисту таким чином:

- обґрунтування обраного напрямку проектування,
- конкретних цілей та завдань проекту,
- дослідження історії,
- новизна проекту,
- аналіз технологічної конструкції,
- економічне обґрунтування,
- самооцінка, висновки, результати.

Окремо варто сказати про необхідність організації зовнішньої оцінки проектів, оскільки тільки в такий спосіб можна відслідковувати їхню ефективність, збої, необхідність своєчасної корекції. Характер цієї оцінки у великому ступені залежить як від типу проекту, так і від теми проекту (його змісту), умов проведення.

Захист проектів також може проходити у нестандартній формі. Це і конкурс-захист, фестиваль, виставка-ярмарок, презентація тощо. Учні можуть оцінювати: інженер-технолог, ергономіст, психолог, керівник гуртка, батьки, економіст, еколог, дизайнер, комісія рейтингової оцінки (директор закладу, його заступник, психолог і ін.), інші гуртківці.

Довела свою результативність рейтингова оцінка проекту, яка складається із суми середньої оцінки експертів, самооцінки виконавця роботи й оцінки керівника гуртка. Для організації ефективної роботи «експертів» (журі) варто забезпечити їх спеціальними таблицями, в яких мають бути зазначені відповідні критерії оцінювання учасників. Кращі роботи гуртківців беруть участь у виставках і конкурсах різного рівня.

Наприклад:

Таблиця 1

Технологічна картка члена журі з захисту проекту

<i>Критерії</i>	<i>Назва проекту</i>	<i>Кращий учасник</i>	<i>Особлива думка</i>
1. Знання з теми 2. Правильність розробки технологічного процесу 3. Дотримання технології виготовлення 4. Дотримання вимог якості 5. Дотримання правил оформлення моделі 6. Грамотність подачі матеріалу (грамотність,			

чіткість, стислість і науковість мовлення) 7. Строки виконання 8. Презентація виробу 9. Наочність подачі матеріалу 10. Творчість у роботі 11. Економічність та екологічність виробу 12. Оригінальність виробу Тощо			
---	--	--	--

Планування виконання проекту

Серію занять з роботи над довготривалим проектом можна розділили на такі етапи:

- Вибір виробу. Виготовлення його первісного ескізу. (2 заняття)
- Захист ескізів, їхнє спільне обговорення. Доробка ескізу, його остаточне виконання. Відбір матеріалу. (2 заняття)
- Розмітка й виготовлення основи й деталей виробу. (2 заняття)
- Повна збірка виробу, його обговорення. (2 заняття)
- Захист й презентація виробу (1 заняття)

Однак у практиці роботи керівників гуртка та шкільних вчителів часто зустрічаються й окремі заняття-проекти, тим більше, що термін заняття гуртка часто складає 1,5 години.

Тематика занять-проектів: «Виготовлення плаского повітряного змію Едді», «Найпростіші моделі, що плавають. Виготовлення пароплаву», «Мої улюблені квіти. Оригамі» тощо.

Проте не слід вважати, що будь-яке виготовлення моделі можна вважати роботою над проектом. Насправді проект передбачає відтворення певної технології – від етапу проектування й далі – до презентації оригінального виробу.

Технологія проектної діяльності. Метод проектів не передбачений для разового використання, а є певною системою роботи. З огляду на різний ступінь підготовки, діти одержують завдання, що відповідають рівню їхніх можливостей і ці завдання поступово ускладнюються.

Індивідуальні та групові проекти

При організації роботи учнів за методом проектів можлива не тільки індивідуальна самостійна робота, але й групова. Групова робота приваблює учасників своєю діловою спрямованістю, спілкуванням, можливістю краще довідатися інших гуртківців, порівняти себе з ними, і розширити зону для самооцінки. Крім цього, групова робота:

- дає можливість учням об'єднатися за інтересами;
- забезпечує для них розмаїтість рольової діяльності в процесі навчання;
- виховує обов'язковість виконання завдання в певний термін, тому що від цього залежить успіх роботи всього колективу;
- надає можливість рівноправності й свободи вираження ідей, їхнє

відстоювання, аргументацію, але в той же час терпимість до чужої точки зору;

– є одним зі способів подолання психологічних бар'єрів в індивідуальному саморозвитку особистості;

– дозволяє виявити взаємодопомогу й, разом з тим, стимулює дух змагання й суперництва.

При роботі колективу над груповим проектом можливе створення достатнє великого виробу, що поєднує індивідуальні роботи кожного члена групи. Наприклад, при роботі над проектом «Місто моєї мрії» можна поєднати індивідуальні роботи учнів (будинки, мости, споруди, зони відпочинку тощо) в один виріб – модель, тобто єдиний об'єкт проектування, варіанти якого обговорюються в групі, супроводжуються ескізами, схемами, мають дизайнерське рішення. При цьому логіка побудови діяльності учнів повинна відповідати загальній структурі проектування, при якій вся група колективно вирішує одну проблему, спільно опановуючи загальною темою. Наприклад, текстильне панно «Наш світ», «Моя блакитна планета» може складатися з певної кількості фрагментів – індивідуальних робіт у техніці аплікації.

Перші кроки. Організація роботи початківців

Під час виконання проектів дитина вчиться самостійно виконувати задуману роботу, у якому би напрямку вона не велася, а без уміння аналізувати, осмислювати кожний свій крок, людина не зможе пройти таку складну дорогу пізнання.

З досвіду роботи можна побачити окремі підходи, які можна застосувати під час навчання учнів проектній діяльності й її мотивування.

Аналіз етапів роботи над проектом.

Бесіда з учнями:

– Як ви думаєте, які предмети може проектувати людина? (Усілякі).

– Для чого люди намагаються створювати різні проекти тих самих речей, наприклад одяг, меблів, будинків, машин? (Для того, щоб речі ставали більш досконалими, відповідними зростаючим людським потребам).

– Із чого, на вашу думку, потрібно починати роботу над проектом? (Думки дітей).

1 етап: Вибір виробу й обґрунтування його призначення.

Керівник гуртка радиться з учнями

Керівник: Що необхідно людині за всіх часів для того, щоб укриватися від дощу, холоду, вітру? (Будинок).

Керівник: Давайте побудуємо символічний будинок за назвою «Проект», у якому фундаментом буде 1-й етап роботи над проектом.

На дошці з'являється «дах» з написом «проект» і «фундамент» з написом «Вибір виробу і його призначення»

Керівник: Ми з вами вирішили побудувати будинок. Призначення його відомо. Чи можна вже приступити до роботи? (Ні).

Про що ми забули? (Потрібно виконати ескіз).

2 етап: Ескіз.

Прикріплюється до «будинку» «колода» з написом «ескіз». На дошці

з'являються два зображення: ескіз будинку, виконаний у кольорі й креслення будинку з декількома розмірами висоти й ширини.

Керівник: Що є ескізом? Чому? (Думки дітей).

Керівник: Як називається друге зображення? (Креслення).

Керівник: Чим креслення відрізняється від ескізу? (Ескіз – лише приблизне зображення предмета, а в кресленні присутні точні розміри). Який же наступний етап?

3 етап. Виконання креслення.

Прикріплюється наступна «колода» з написом «креслення»

Керівник: Перш ніж виконувати будь-який виріб, над чим ми з вами завжди міркуємо? (План дій).

4 етап. Складання плану роботи.

Наступна «колода» – планування

Керівник: Яким буде останній етап?

5 етап. Виготовлення виробу.

Прикріплюється остання «колода»

Керівник: Давайте ще раз повторимо складений план роботи.

Один з учнів зачитує з дошки отриману схему

Обґрунтування вибору виробу

Керівник: А тепер приступаємо до роботи за складеним нами планом.

Ми хоч вже щось вміємо, але повинні дотримуватися головного правила: братися за самостійну роботу тільки тоді, коли маємо для цього досить знань і вмінь.

Послідовність виконання проекту

Все сказане вище можна представити собі у вигляді короткої схеми, які уточнює діяльність керівника гуртка й учнів у ході проектної діяльності.

Етапи	Завдання	Діяльність учнів	Діяльність педагога	Форми й методи
Пошуковий етап Постановка мети	Визначення теми, уточнення цілей, вихідного положення. Вибір робочої групи	Уточнюють інформацію Обговорюють завдання	Мотивує учня Пояснює цілі проекту Спостерігає	проблемна бесіда розповідь консультація сам. робота
Аналіз і обробка інформації	Аналіз проблеми. Визначення джерел інформації. Постановка завдань і вибір	Формують завдання Уточнюють інформацію (джерела)	Допомагає в аналізі й синтезі (за потребою)	Екскурсія Робота в наукових бібліотеках Робота в комп'ютерних мережах

	критеріїв оцінки результатів. Розподіл ролей у команді	Вибирають і обґрунтовують свої критерії успіху	Спостерігає	
Конструкторський етап Планування	Збір і уточнення інформації Вибір оптимального варіанта Уточнення планів діяльності	Працюють із інформацією Проводять синтез і аналіз ідей Виконують дослідження	Спостерігає Консультує Організує, активує й направляє пошук на вироблення ідей, допомагає у виборі рішення	Бесіда Дискусія Дизайн-аналіз Рольова гра Сам. робота
Технологічний етап Виконання	Виконання запланованих технологічних операцій Поточний контроль якості Внесення при необхідності змін у конструкцію й технологію	Виконують дослідження й працюють над проектом Здійснюють самоконтроль і коректування своєї діяльності Проводять контроль якості обробки виробу Оформляють проект	Спостерігає Консультує Забезпечує матеріальну базу Опосередковано керує діяльністю учнів Організує й координує процес виготовлення Знайомить із новими прийомами обробки матеріалів	Бесіда Показ Вправа Сам. робота Практична робота (заповнення технологічної карти)
Заключний етап Оцінка результатів	Аналіз виконання проекту, досягнутих результатів (успіхів і невдач)	Здійснюють самоаналіз і самооцінку результатів проектування	Надає допомогу Організує захист і обговорення	Бесіда Дискусія Консультація Ділова (рольова) гра

	причин цього Аналіз досягнення поставленої мети	Готовлять документацію до захисту	проектів	
Захист	Підготовка доповіді; обґрунтування процесу проектування, пояснення отриманих результатів Оцінка	Захищають проект Беруть участь у колективній оцінці результатів проекту	Бере участь у колективному аналізі й оцінці результатів проекту Аргументовано оцінює роботу учнів над проектом	імітаційно- діяльнісна гра

Розглянемо технологію проектної діяльності на прикладі планів заняття гуртка початкового технічного моделювання.

ЗАНЯТТЯ-ПРОЕКТ. «ВИГОТОВЛЕННЯ ПЛАСКОГО ПОВІТРЯНОГО ЗМІЯ ЕДДІ» [за 1]

Мета заняття:

навчальна: навчити учнів виготовляти плаского повітряного змію за технологічними картками; удосконалювати вміння працювати за ескізами.

розвивальна: удосконалювати навички індивідуальної й групової практичної роботи, розвивати здатність логічно міркувати, уміння застосовувати знання для вирішення завдань, продовжити формувати конструкторські здібності й навички через виготовлення повітряних зміїв.

виховна: виховувати творчий підхід до роботи, бажання експериментувати, активний інтерес до технічної творчості, культуру праці.

Матеріали: рейки, клей ПВА, нитки, поліетиленова плівка, кільця, тканина, капронова нитка, скотч вузький й широкий.

Інструменти: ножиці, олівець, ручка, лінійка, косинець, лобзик, пензлик для клею, наждаковий папір, голка.

Устаткування: плакати.

План заняття

1. Організаційний момент.
2. Мотивація проектної діяльності.
3. Етап розробки проекту.
4. Практична робота – реалізація проекту.
5. Завершення й презентація проекту.

Хід заняття

1. Організаційний момент

Вітання. Повідомлення теми й мети заняття

Керівник: Деякі знають, що повітряний змій – це здавна відомий і найпростіший літальний апарат важче повітря, що сприяв появі багатьох винаходів і відкриттів, вивченню законів аеродинаміки, і великому досягненню людства – створенню літальних апаратів важче повітря.

Діти розглядають зображення різноманітних літальних апаратів

II. Мотивація проектної діяльності

Керівник: Сьогодні ми з вами зробимо плоский повітряний змій, й надамо йому ім'я – Едді. Наше завдання – навчитися виготовляти плоский повітряний змій за технологічною карткою. Даний технологічний процес поширюється на всі види плоских повітряних зміїв і, освоївши процес виготовлення одного виду, ви зможете й надалі виготовляти будь-які конструкції плоских повітряних зміїв.

III. Розробка проекту

1) Повторення відомостей про повітряних зміїв.

Керівник: Які типи повітряних зміїв ви знаєте? (думки учнів)

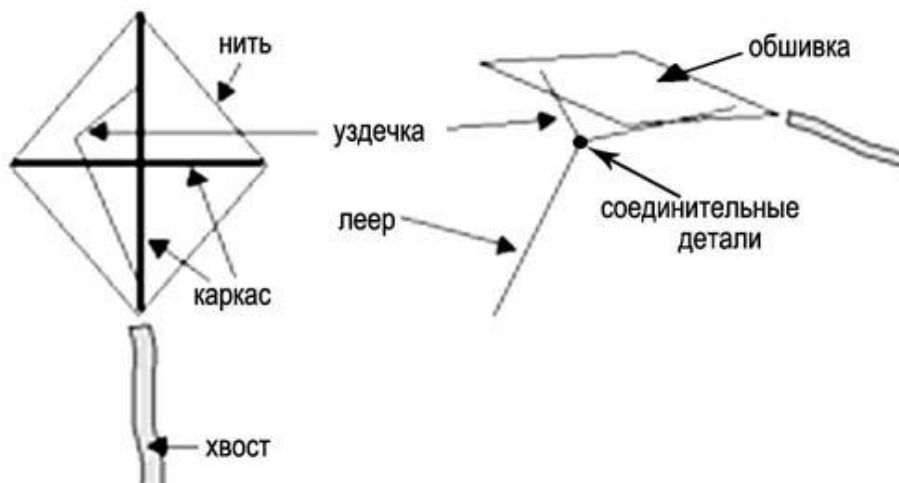
Керівник: Повітряні змії бувають:

Каркасні: плоскі, двогранні, коробчаті, напівтверді.

Безкаркасні: кайти, пароплани.

- З яких конструктивних елементів складається повітряний змій? (*звертає увагу учнів на схему*)

Учні: Обшивка, каркас, сполучні деталі, уздечка, хвіст, леер, катушка для запуску.

Керівник: Де й коли з'явилися повітряні змії? Їхнє поширення? Поява їх у Європі?

Попередньо підготовлений учень: Повітряні змії з'явилися в Китаї понад 3 тис. років тому. З Китаю повітряні змії поширилися в Азію, пізніше в Європу, Америку, Австралію. У Європу повітряні змії потрапили в XVI ст.

Керівник: Якої форми повітряні змії були в той час у Європі?

Учні: У XVI столітті в Європі повітряні змії були плоскі, ромбовидної форми, і довгий час вона була основною.

Керівник: повітряний змій Едді саме такої ромбовидної форми й названий він на ім'я свого винахідника англійця-метеоролога Вільям Едді. Починаючи з

1893 року, повітряний змій використовувався для метеорологічної роботи протягом більш ніж тридцяти років.

2) Моделювання результату

Керівник: зараз кожен з вас буде виготовляти такого змія, проте мені здається, що виготовлені змії будуть виглядати по-різному. Зараз ви маєте розглянути ескіз майбутньої моделі, необхідні матеріали, уявити себе якого кольору, орнаменту буде саме ваш Едді, а також придумати його майбутню долю – хто буде його хазяїном, як саме складеться життя Едді після того, як ви його виготовите. (при необхідності керівник може підказати учням, що змій може «працювати» на метеостанції, або у парку атракціонів, учень може зробити його у подарунок тощо)

Учні працюють самостійно (до 10 хвилин)

IV. Практична робота.

1) Організація робочого місця.

Повторення правил ТБ при роботі з інструментами. Перевірка наявності матеріалу й інструментів.

2) Практична робота

Знайомство з технологічною картою й зображенням повітряного змія.

Технологічна карта виготовлення плоских повітряних зміїв

1. Накреслити в зошиті ескіз повітряного змія з нанесенням точних розмірів.
2. Нарізати рейки відповідно до розмірів в ескізі.
3. Обробити рейки наждаковим папером.
4. Зробити лобзиком пропили з торців рейок.

5. Відзначити місця перетинання рейок.

6. Закріпити місця перетинання рейок ниткою.

7. Зафіксувати нитку, промастивши її клеєм ПВА.

8. Обтягти каркас змія ниткою, ліскою, простягаючи її через пропили з торців рейок.

9. Зафіксувати нитку, ліску із торців рейок, промастивши їх клеєм ПВА.

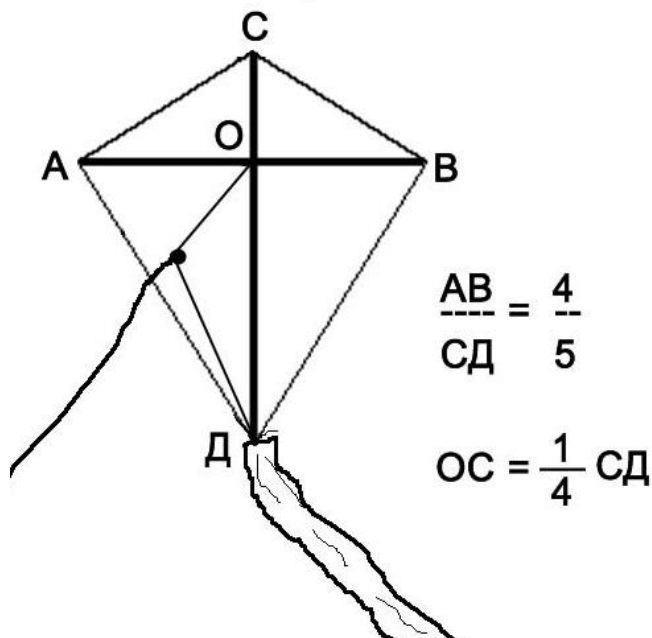
10. Розташувати каркас змія на тканині, плівці, папері й розмітити контур змія із припуском в 2 сантиметри.

11. Вирізати обшивку по розмічених лініях.

12. Обтягти каркас змія обшивкою, підвертаючи припуск навколо нитки, ліски й фіксуючи його скотчем.

13. Прив'язати вуздечку до повітряного змія.

14. Закріпити кільце на вуздечці повітряного змія в місці, що відповідає куту атаки повітряного змія в 10-15 градусів.

15. Прив'язати хвіст повітряного змія.

3) *Поетапне виконання роботи*

Керівник: Зараз можна приступати до практичної роботи, але перед цим зверніть увагу на деякі моменти, які можуть викликати утруднення в роботі. Відповідно до технологічної карти вам потрібно в зошиті виконати ескіз повітряного змія Едді. Що таке ескіз?

Учні: Ескіз – це креслення, виконане від руки й на око з дотриманням пропорцій.

Керівник: Ви можете розміри на ескізі проставити як у міліметрах, так і в сантиметрах. У яких випадках поруч із цифрою вказують найменування виміру? (У технічному кресленні розміри проставляють у міліметрах, при цьому найменування вимірів не вказують. Якщо розміри наносять у сантиметрах, то поруч із цифрою вказують найменування).

У ході виконання практичної роботи гуртківцям задаються питання:

- Як визначити довжину двох рейок, якщо зазначено їхнє співвідношення як 4/5?

- Як знайти відрізок рейки, якщо його довжина становить $\frac{1}{4}$ від довжини всієї рейки?

- Що таке прямий кут?

- Що таке розгорнутий кут?

- Що таке кут атаки в повітряного змія? (кут, утворений площиною повітряного змія й напрямком вітру).

- Який кут атаки в плаского повітряного змія? (10 -15 градусів)

- Який кут атаки в коробчатого повітряного змія? (45 - 60 градусів)

У. Завершення проекту.

1) Керівник підводить підсумок проробленої роботи й аналізує діяльність учнів.

2) Прибирання робочого місця.

3) Підготовка учнів до презентації.

УІ. Презентація проекту.

Керівник: А зараз можна перевірити зроблені вами моделі в дії, провівши змагання із запуску повітряних зміїв.

Перед запуском свого змія учень презентує свою роботу, розповідаючи чому, як, навіщо він його виготовив

СЕРЕДНЬОТРИВАЛИЙ ПРОЕКТ. ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ «СОБАКА – ДРУГ ЛЮДИНИ. ОРИГАМИ» (за [2]).

Мета заняття:

навчальна: познайомити учнів з поняттям «чуйність», «доброта», «відповідальність», навчити прийомів оригамі з паперу, розширювати їхні знання про техніку оригамі.

розвивальна: розвивати пізнавальний інтерес, світогляд учнів, їх естетичний смак, навички роботи з різними матеріалами, дослідницькі уміння та навички;

виховна: сприяти вихованню в учнів доброти, чуйності, уваги й поваги,

поважного ставлення до світу тварин, відрази до жорстокості

Обладнання: фотопрезентація «Собака друг людини», технологічна карта, кольоровий папір, клей, ножиці, зразки готових виробів, виставка м'якої іграшки, виставка книг про собак, пісня з кінофільму «Пригоди Електроніка» «Веселей собаки нету существа».

Підготовча робота:

Учням на попередніх заняттях повідомляється тема наступного й пропонується зібрати прислів'я, приказки, крилаті вирази, вірші про собак, принести м'які іграшки, фотографії чи ілюстрації своїх собак, довідатися про породи собак.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Учні розсаджуються по місцях, розкладають принесені з собою альбоми, фотографії, іграшки

II. Мотивація діяльності.

Керівник: Всім добре відомо, яка величезна родина «братів наших менших» нас оточує. Тут і комахи, і звірі, і свійські тварини. Серед них багато наших вірних і відданих друзів. Якщо ви відгадаєте загадку, то ми довідаємося, про кого ми будемо сьогодні говорити на уроці. Загадка:

З хазяїном дружить,
Будинок сторожить.
Спить під ганочком,
А хвіст колечком

Керівник: Хто це? Чому собаку кличуть другом людини? У кого вдома є собака? Розповідайте про неї.

Учні показують фотографії своїх улюбленців і читають уривки із творів

Учень: Будь-яка тваринна істота приносить чимало користі. Але крім цього вони ще викликають приємні почуття радості, замилювання. У мене живе собака Джек. Він дуже веселий, я люблю з ним грати. Він великий пустун. А скільки в ньому радості коли він бачить мене, скільки веселого гавкоту, вереску! У мене відразу піднімається настрій і на душі стає радісно. Скільки гарних почуттів народжується в людині від спілкування із тваринами. Їх треба берегти.

Керівник: Давайте, послухаємо Дениса, він познайомить нас із віршем Б. Заходера:

*У одной собачки – носик,
У другой собачки – хвостик.
А у МАЛЕНЬКОЙ СОБАЧКИ –
нет ни носа, ни хвоста,
Нету лапок, нету глазок,
нету шерстки, нету ушек.
Всё у маленькой собачки, всё –
СПЛОШНАЯ КРАСОТА !!!*

Керівник: А які собаки бувають?

Учні: Собака – свійська тварина, сімейства псових. Бувають службові, кімнатні, мисливське, сторожові собаки (*учні розглядають фотографії*).

Керівник: Навчені собаки несуть службу на кордоні, в міліції. У роки Великої Вітчизняної війни вони кидалися під танки, несучи на собі вибухівку, знаходили поставлені міни. Звичайно, за таку допомогу треба не тільки їх охороняти, але й надавати будь-яку допомогу їм, захищати їх.

III. Обґрунтування актуальності проекту

Керівник: Давайте звернемося до джерел слова. У давньоруській мові були слова пес і пьос. Слово собака прийшло пізніше з іранських мов. У древніх слов'ян, якщо воно й зустрічається, то тільки в несхвальному значенні - розпущена, зла людина. А які крилаті вирази ви знайшли й прочитали?

Діти зачитують:

Як собака на сні – про людину, яка сама не користується чим-небудь і іншим не дає.

Як кішка із собакою живуть – про тих людей, що постійно сваряться.

Потрібний як собаці п'ята нога – зовсім не потрібний.

Керівник: Також давайте згадаємо прислів'я й приказки про собак.

Собака – друг людини.

Собака гавкає, а вітер носить тощо.

Керівник: Послухаємо Марину. Вона прочитає нам вірша:

ПРО ЩЕНКА

Я – толстый маленький щенок,

смешной и толстолапый.

Меня хозяин в дом принес, забрав у мамы с папой.

Когда мне грустно, я скулю и, как умею, лаю –

Ведь как еще людей позвать, пока -увы- не знаю.

Керівник: А зараз пограємо в гру "Підкажи слівце".

Слід, гавкання...(кого?);

Виставка...(кого?);

Годувати, дресировати ... (кого?);

Їздити ... (на кому?);

Бігти, мчатися ... (від кого?);

Гуляти, грати ... (з ким?).

Керівник: Послухаємо вірш А. Барто «Виїхали».

Учень:

Щенка кормили молоком,

Чтоб он здоровым рос.

Вставали ночью и тайком

К нему бежали босиком –

Ему пощупать нос.

Учили мальчики щенка,

Возились с ним в саду,

И он, расстроенный слегка,

Шагал на поводу.

Он на чужих ворчат привык,

Совсем как взрослый пёс.

И вдруг приехал грузовик

И всех ребят увёз.
 Он ждал: когда начнут игру?
 Когда зажгут костёр?
 Привык он к яркому костру,
 К тому, что рано по утрам
 Труба зовёт на сбор.
 И лаял он до хрипоты
 На тёмные кусты.
 Он был один в саду пустом,
 Он на террасе лёг.
 Он целый день лежал пластом,
 Он не хотел махать хвостом,
 Он даже есть не мог.
 Ребята вспомнили о нём –
 Вернулись с полпути.
 Они войти хотели в дом,
 Но он не дал войти.
 Он им на встречу, на крыльцо,
 Он всех подряд лизал в лицо,
 Его ласкали малыши,
 И лаял он от всей души.

Керівник: Який висновок ми можемо зробити з цього вірша?

Учень: Ми відповідаємо за тих, кого приручили.

Керівник: Чиї ці слова?

Учень: Це слова Антуана Сент де Екзюпері, з розповіді «Маленький принц».

Керівник: Мені все ж таки здається, що не усе ще в нас добре стосовно «братів наших менших». Скільки можна навести прикладів безжалісного ставлення людей до всього живого. Я прочитаю екологічні ситуації, а ви скажіть, у якій ситуації правильно вчинили, а в якій ні.

Екологічні ситуації.

1. Максим з татом верталися пізнім осіннім вечором з музичної школи. Холодно й дощово було на вулиці. Раптом вони побачили на тротуарі тремтячого щеняти, що жалібно скавучав. «От бідолаха, – сказав Максим, – хтось вигнав його в таку погоду». Щеня раптом пішло за хлопчиком. Біля під'їзду зупинилися, не знаючи, що робити. Взяти із собою що скаже мама? Залишити – шкода. Вирішили взяти. Принесли додому. Мокре, тремтяче щеня відразу ж викликало у всіх активну діяльність. Нагріли молока, досуха обтерли й уклали в куток спати. А ранком виявилось, що щеня хворе. Вся родина лікувала Кулька (так Максим назвав щеня). Максимові й молодшому братові ніколи було гуляти – щеня вимагало догляду. Прошли роки. Виріс із щеняти гарний пес.

- Що сподобалося вам в цій історії?

- У чому виявилось таке ставлення до тварини в хлопчиків?

- Чи можна вважати себе людяним, якщо не любиш тварин?

2. У лісі з автомашини вийшов чоловік із двома дітьми й прив'язав до дерева привезену з ними собаку. Люди виїхали, а собака дивився їм вслід такими очами, начебто плакав...

- Як ви оцінюєте такий учинок?

- Що це? Покарання дітей? Собаки? Або просто всі утомилися від турбот про тварину?

- Або собака заважав їхньому відпочинку?

- Як ви ставитеся до тварин? Чи знаходять вони у вашому серці захист?

Керівник, підсумовуючи думки учнів: Наше завдання полягає в тому, щоб кожний учень, люди, що живуть поруч із тваринами, не тільки берегли їх, але й вставали на їхній захист.

Керівник: Так, діти, ви правильно зрозуміли суть девізу нашого заняття: Люби й бережи тварин.

Керівник: а тепер перед складною справою, що на нас чекає, ми зробимо фізкультурну паузу.

Діти співають і танцюють під музику з кінофільму «Пригоди Електроніка» пісню «Веселей собаки нету суцества»

IV. Розробка проекту

Керівник: Собака теж гідний того, щоб його ввічнили. Існує кілька пам'ятників собаці. (*Малюнки з пам'ятниками собакам*). Цей пам'ятник псові Джокі знаходиться в місті Кракові. Пам'ятник собачий вірності. Цей пес кілька місяців приходив в автобусну зупинку зустрічати свого хазяїна, але той так і не з'явився... А цей пам'ятник установили в місті Воронежі, за вірність людині.

Керівник: діти, на світі дуже багато різних порід собак. Хто мені назве, які породи бувають? (*Відповіді дітей*). Давайте, подивимося, які ж породи собак існують? (*показує дітям стенд із малюнками породистих собак*).

Керівник: Про собак можна говорити й говорити, але адже в нас заняття гуртка і ми спробуємо на ньому виготовити собаку, але це буде не м'яка іграшка, а особлива – собачка-оригамі. Хто скаже, що означає слово оригами?

Учні: Оригамі в перекладі з японської мови – складений папір. Оригамі дуже популярно в багатьох країнах. А людей, які займаються оригамі називають художниками-оригамістами.

Керівник: У галузі оригамі чимало цікавих рекордів. Деякі з них потрапили в Книгу рекордів Гіннеса.

Найбільший японський журавлик був складний із квадрата зі стороною 33 м.

Самий маленький – із квадрата 1x1 мм. Він був зроблений з використанням мікроскопа й голок.

Сама велика модель тварини - панда висотою 3 метри із квадрата 8x8м.

Найбільше панно із зображенням голови кота було зібрано з 10357 модулів.

Сама складна фігура – «морський їжак» - «складається в 913 етапів і має 2700 складок.

Керівник: отже ми сьогодні виконуємо собачку, і хоча працювати будемо

за однією схемою, але кожен з вас має зараз уявити себе саме ту собаку, яку хоче зробити: яка вона – велика чи маленька? Весела чи сумна? Яка її порода, колір і т.д. Ану розкажіть мені?

Учні висловлюються

V. Виконання роботи

Керівник: А зараз, візьміть на озброєння свої вміння, навички, силу й у дорогу.

1) Діти за вчителем складають собачку. Робота виконується за принципом: роби як я за технологічною картою (див. Додаток).

2) Прикрашання готового виробу кольоровим папером за допомогою вчителя

VI. Захист виробу.

Керівник: Як кличуть твою собачку? Яка вона? Чому саме так ти її прикрасив? тощо

VII Підведення підсумків заняття.

Керівник гуртка оцінює старанність учнів, якість виготовлених виробів, найкращі роботи й оригінальний захист.

ПРОЕКТ «МИРНИЙ КОСМОС»

Мета проекту: підготувати модель для участі в конкурсі «Мирний космос».

I етап. Вихідний – 1-2 заняття

Розробка концепції проекту, констатація вивченості проблеми, аналіз даних:

- 1) Робота по групах за такими напрямками:
 - галузі космічних досліджень;
 - космічні технології;
 - засвоєння космосу у мирних цілях;
 - перспективи освоєння космосу у мирних цілях

2) Презентація матеріалу за кожним напрямком.

3) Інтерактивні вправи «Синтез думок» та «Відбір й захист ідей»

В результаті даної роботи відбувається формулювання гіпотези – ідеї майбутнього виробу, визначення його ескізу, основних частин, застосовуваних матеріалів.

В ході розробки проекту учні запропонували, ґрунтуючись на сьогоденних успіхах науки та техніки, все ж таки звернутися до фантастичної художньої літератури й зробити макет, який був би описаний у якому-небудь фантастичному романі.

Перевага була надана макету космодрому на супутнику Юпітера Титані, який був описаний С.Лемом у романі «Фіаско»

2. Етап розробки – 1-2 заняття

1) Конкретизація й моделювання задуму – вивчення фізичних характеристик планети, на якій буде розташований космодром (вигляду неба, рельєфу поверхні, кольору); створення ескізів окремих частин макету – оранжереї, побутових приміщень, роботів (в романі вони називалися Діглаторами) і т.д. На цьому етапі застосовувалися й ті нароби, які біли

зроблені іншими гуртківцями щодо технологій, які використовуються під час засвоєння космосу.

2) Визначення розмірів всього макету та його окремих частин, необхідних матеріалів, технологічних підходів до виготовлення.

3) Розподіл обов'язків, планування порядку виконання роботи.

3. Етап реалізації проекту – до 10 занять

1) Обробка матеріалів

2) Виготовлення каркасу моделі

3) Виготовлення окремих частин

4) Сполучення частин, створення цілісної композиції

5) Оформлення моделі

6) Електрифікація моделі

4. Завершення проекту – 2-3 заняття

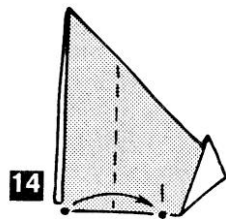
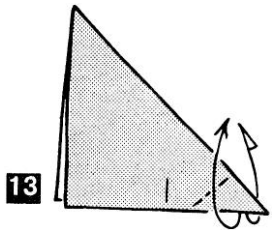
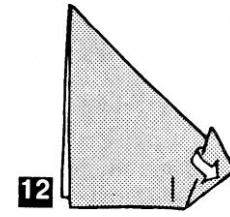
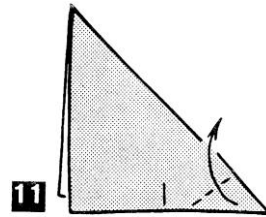
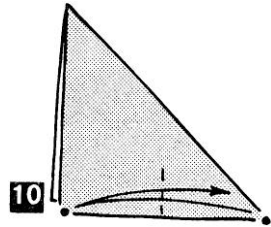
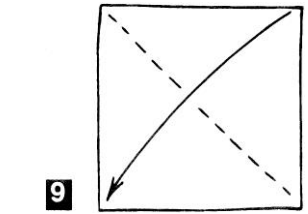
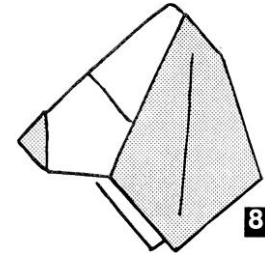
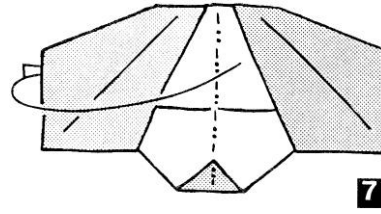
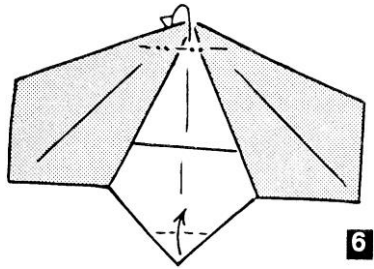
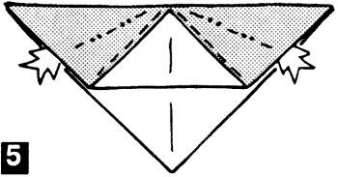
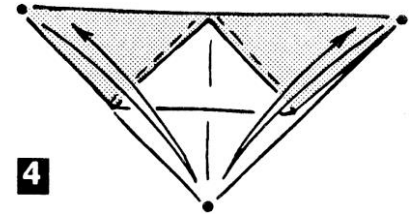
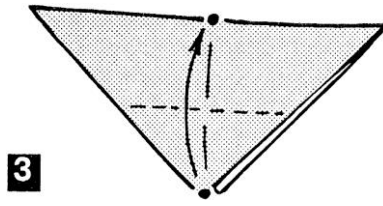
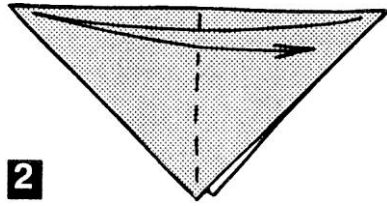
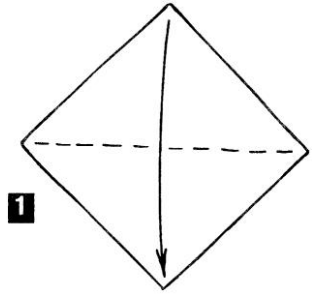
Оформлення «бортового журналу» проекту, підготовка до конкурсу-захисту проекту

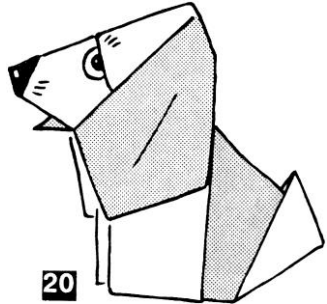
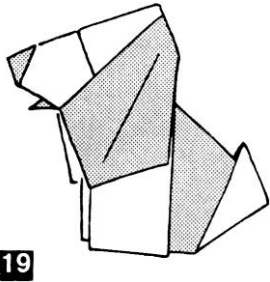
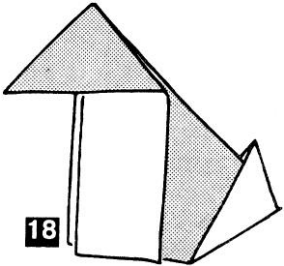
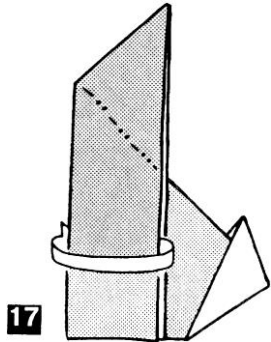
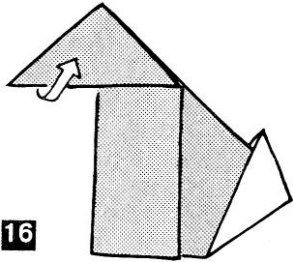
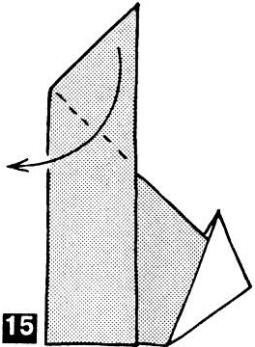
Висновки. Метод проектів не є окремим методом, який час від часу варто використовувати. Насправді його ефективність як раз зумовлюється тим, що він потребує ретельної підготовки керівника, навчання учнів технології проектної діяльності, озброєння їх дослідницькими навичками, стимулювання творчих здібностей.

Зміст проектної діяльності учнів ускладнюється в міру освоєння попередніх, більш простих, проектних завдань. До роботи додаються нові знання, інформація, образи дій, придбаний досвід. Проектування практично допомагає учням усвідомити роль знань і вмінь у житті й навчанні. Знання перестають бути метою, а стають засобом у справжній освіті, допомагаючи опанувати культурними зразками мислення, формувати свої розумові стратегії, що дозволяє кожному самостійно освоювати нагромадження культури.

Література

1. Бурнаева С. М. Изготовление плоского воздушного змея Эдди / С. М. Бурнаева // Технологія. – 2006. – № 5. – С. 3-6.
2. Галимуллина Р. Г. Собака – друг человека / Галимуллина Р. Г. // Воспитание школьников. – 2006. – № 7. – С. 1-4.
3. Кальней В. А. Структура и содержание проектной деятельности / В. А. Кальней // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. - №4 – С.21-26.
4. Методика обучения учащихся технологи : Книга для учителя /ред. В.Д.Симоненко. – Брянск : Ишим, 1998. – 275 с.
5. Павлова М. Б. Метод проектов в технологическом образовании школьников: Пособие для учителя / Павлова М. Б., Питт Дж., Гуревич М. И., Сасова И. А. – М. : Вентана-Граф, 2003. – 125 с.
6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологи : учеб. пос-е / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
7. Сергеев И. С. Как организовать проектную деятельность учащихся : Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений / И. С. Сергеев . – М. : Аркти, 2004 – 250 с.
8. Сиденко А. С. Метод проектов: история и практика применения. // Завуч. – 2003. - № 6. – С. 47-56.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Сучасність диктує нові вимоги до майбутнього вчителя технологій. Саме тому складовими змісту його підготовки є: формування в них фахових понять, практичних умінь і навичок, трудове виховання, формування творчого ставлення до праці, поєднання навчання з продуктивною працею тощо. Приєднання України до європейського простору вимагає реформування системи вищої освіти, підвищення якості підготовки педагогічних працівників, які б відповідали сучасним вимогам суспільства. Перед всією системою освіти сьогодні стоїть завдання максимального розкриття творчого потенціалу кожної особистості. Зокрема, в основі нового спрямування педагогічного процесу при підготовці майбутніх вчителів технологій лежить ідея проектної діяльності, при цьому мається на увазі не тільки розвиток потенціалу, але й постійний їх саморозвиток, формування їх компетентності.

На сьогодні відчувається недостатність науково-методичних рекомендацій із проблем підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до проектної діяльності, використання яких впливає на формування компетентного вчителя трудового навчання. Тому одне з головних завдань підготовки майбутніх педагогів є формування в них найкращих якостей особистості, надання їм творчого спрямування у вирішенні будь-яких технологічних завдань.

При аналізі наукових джерел, ми зіткнулися з визначеннями, які характеризують компетентність з точки зору володіння знаннями, уміннями, навичками (ближче до поняття «кваліфікація»): компетентність – володіння знаннями, котрі дозволяють судити про щось, висловлювати важливу, авторитетну думку.

О. Коберник зазначає, що компетентність має інтегративну природу, тому що її джерелом є різні сфери культури (духовної, громадянської, соціальної, педагогічної, управлінської, правової, етичної, екологічної та ін.), вона вимагає значного інтелектуального розвитку, включає аналітичні, комунікативні, прогностичні та інші розумові процеси [1, с. 5].

Компетентність у широкому розумінні розглядається як ступінь зрілості особистості, тобто певний рівень її психічного розвитку (навченість і вихованість), що дозволяє успішно діяти в суспільстві. У вузькому розумінні компетентність виступає в якості діяльній характеристикі.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості вчителя, вихователя, педагога, котрі дозволяють йому самостійно та достатньо ефективно вирішувати педагогічні завдання, що сформульовані ним або адміністрацією освітньої установи. Для цього необхідно знати педагогічну теорію, вміти та бути готовим застосовувати її на практиці. Отже, під педагогічною компетентністю майбутнього педагога можна розуміти

єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Значення підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до проектно-діяльності важко переоцінити і в освітньому, і в виховному відношенні. Ось як визначає її значення О. Коберник: «Новий зміст і структура трудового навчання в 5-9 класах потребує певного переосмислення організації та методики підготовки майбутніх фахівців стосовно проектно-технологічного підходу» [1, с. 2].

Однією з перспективних можливостей проектно-діяльності є розвиток творчої особистості.

Українське суспільство, його професійна сфера, очікують спеціалістів, які ефективно включатимуться в розробку й реалізацію різноманітних проектів та технологій, виявлятимуть готовність до вирішення проблем, розробки нових ідей, особисту зацікавленість в підвищенні ефективності праці тощо. Тому виникає потреба обґрунтування наукових засад формування сучасного типу проектно-технологічної культури учнів; з'ясування механізму оволодіння спеціальними компетентностями як прогнозованими результатами трудового навчання, які забезпечать успішну діяльність учнів та їх ефективну соціальну взаємодію, готовність усвідомлено вибирати подальший особистий життєвий шлях.

Відповідно до Державного стандарту базової та повної середньої освіти основою реалізації змістових ліній освітньої галузі «Технологія» є проектно-технологічна діяльність, яка інтегрує найбільш ціннісний соціальний досвід всіх видів людської діяльності: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту та є основною детермінантою формування означеної культури.

Система шкільної технологічної освіти, яка в більшості країн приходить на зміну трудовому навчанню, і є першою сходинкою сучасної молоді людини на шляху до повноцінного життя в новому інформаційно-технологічному суспільстві. Ці зміни ініціюють поглиблення фахової підготовки в напрямі використання інноваційних технологій. Майбутні вчителі трудового навчання мають вільно володіти та широко застосовувати на практиці ці технології.

На думку О. Коберника, Л. Оршанського та інших серед різноманітних нових педагогічних технологій трудової підготовки провідною є проектна методика навчання. В основу методу проектів покладено ідею, яка відображає сутність поняття «проект». За визначенням Л. Оршанського, це прагматична спрямованість на результат, який можна одержати при розв'язанні тієї чи іншої практичної або значимої теоретичної проблеми, а також побачити, усвідомити і застосувати в практичній діяльності [2, с. 45]. Відповідно до цього визначення, проектна діяльність – це форма навчально-пізнавальної активності, що полягає в мотиваційному досягненні свідомо поставленої мети по створенню творчого проекту, забезпечує єдність і наступність різних сторін процесу навчання, є засобом розвитку особистості суб'єкта навчання. Проектна діяльність є також інтегративним видом діяльності, який синтезує елементи інших видів діяльності: навчальної, пізнавальної, ігрової тощо.

Формування у майбутніх учителів трудового навчання досвіду проектної діяльності, на нашу думку доцільно здійснювати за двома основними напрямками: включати метод проектів у процес вивчення різних дисциплін, передбачених навчальним планом та вводити у навчальний план підготовки спецкурси з основ виконання творчих проектів.

Проектно-технологічні знання базуються на технологічних поняттях, оскільки вони сприяють розумінню сутності творчого проекту. За їх допомогою розкриваються вимоги до виконання проекту, створюються умови для успішного вивчення властивостей матеріалів, які повинні використовуватися при розробці проектів; розкривається призначення інструментів та розробка їх конструкції.

Проектно-технологічні знання повинні носити системний, цілісний характер і повинні здобуватися в процесі вивчення різних дисциплін. На базі них повинні розроблятися проекти та інша технологічна документація, що необхідна для виготовлення проекту.

Основні якості особистості, які формуються в процесі проектної діяльності такі: техніко-конструкторський світогляд і технічне мислення, свідоме та відповідальне ставлення до навчання і праці, прагнення до самоосвіти, розвиток фантазії і уяви, сформоване відчуття краси, самостійність, працьовитість, естетичний та художній смак, культура праці та ін. Робота над проектом сприяє особистісно-орієнтованому навчанню майбутніх педагогів в процесі конкретної праці з урахуванням їх інтересів.

Аналіз педагогічної діяльності, досвід роботи кращих учителів та керівників навчальним процесом дозволяють зробити висновок, що головною умовою удосконалення навчально-виховного процесу у підготовці до проектної діяльності є професійна майстерність викладачів, їх ерудиція, творчий підхід до використання всього найкращого, що є в педагогічній науці і практиці, постійний пошук найбільш результативних педагогічних рішень, критичний аналіз своєї діяльності тощо, це і є головними показниками їх компетентності.

У ході нашого дослідження ми з'ясували, що підготовка до проектної діяльності майбутніх педагогів відіграє важливу роль у розвитку їх творчих здібностей. Крім того виконання творчих проектів, виховує охайність, старанність, працелюбність, сумлінне відношення до праці, формує знання, навички та вміння, що в цілому буде сприяти формуванню їх компетентності.

«Трудова діяльність невід'ємно пов'язана з творчим розвитком особистості, розвитком здібностей, таланту», – справедливо зауважував Д. Тхоржевський [3, с.118]. Проектування та виготовлення виробів із різноманітних матеріалів розглядається як один з найважливіших засобів у процесі підготовки майбутніх вчителів праці.

Проектна діяльність забезпечує систему діючих зворотніх зв'язків та сприяє розвитку особистості і самореалізації не тільки студентів, а й педагогів, які опосередковано беруть участь у розробці проектів. Останні отримують можливість осмислення власного викладацького досвіду, вдосконалення професійної майстерності, подальшого поглиблення педагогічного співробітництва, спрямованого на зміцнення міжпредметних зв'язків,

вироблення єдиних умов та вимог, що сприяє, в цілому, оптимізації навчального процесу при підготовці компетентного вчителя трудового навчання.

Таким чином, трудове навчання стає частиною технологічної освіти, як і всі інші дисципліни. Пробудити у майбутнього вчителя праці творчий інтерес, навчити працювати, допомагати зрозуміти та знайти себе, зробити перші кроки у творчості для радісного, щасливого і наповненого змістом життя – з цією метою відбувається введення в навчальний процес підготовки до проектної діяльності, яка створює умови для творчої праці. При цьому розвиваються пізнавальні інтереси майбутніх фахівців, їх творче мислення, інтелектуальні, комунікативні, проектні, підприємницькі здібності, відповідальність за прийняті рішення і результати спланованої діяльності, що в цілому і визначатиме їх компетентність.

Література

1. Коберник О.М. Урок трудового навчання в умовах проектно-технологічної системи / О.М.Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №1. – С.2-5.
2. Оршанський Л.В. Художньо-трудова підготовка вчителів трудового навчання: монографія / Л.В. Оршанський. – Драгобич: Коло, 2008. – 260с.
3. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання / Дмитро Олександрович Тхоржевський. – К.: РНЦ „ДІНІТ”, 2000. – 248с.

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ НА ТЕМУ: «СУВЕНІР ДО ЄВРО-2012»

Тема проекту: Сувенір до ЄВРО-2012

Мета проекту:

- засвоїти основні етапи проекту;
- збагатити знання про чемпіонати Європи з футболу, їх логотипи та символіку;
- оволодіти способами і прийомами обробки швейного виробу;
- оволодіти секретами майстерності виготовлення сувеніру у відповідності з національною символікою польського та українського народів;
- дати самооцінку виконання роботи.

Завдання проектного виробу:

- вибрати об'єкт для проекту;
- розробити технічну та технологічну документацію;
- підібрати технології, матеріали, інструменти;
- розробити технологічну карту виготовлення виробу;
- виконати економічні розрахунки;
- виготовити проектний виріб;
- скласти рекламу виробу.

Обґрунтування теми проекту: «Сувенір до Євро-2012».

Сувенір – подарунок на згадку або річ, пов'язана зі спогадами. Його головне завдання – нагадувати про подорож, важливу подію в житті, про зустріч із рідними або друзями. А ще він має декоративну та практичну функції. До функціональних сувенірів можна віднести такі предмети: рюкзаки, футболки, магніти, скарбнички, підставки для телефонів, рамки та альбоми для фотографій тощо. Більшість сувенірів оздоблюють національною символікою.

Євро-2012 – футбольний чемпіонат, який проходитиме в Україні та Польщі, тому сувенір об'єднує такі поняття: «футбол» і «дружба народів».

Призначення проектного виробу

Сувенір призначений для подарунку тим, хто побуває на чемпіонаті Євро-2012 в Україні або найактивнішому вболівальнику. Цей виріб повинен мати декоративну та практичну функції. Оскільки чемпіонат проходитиме влітку, кожному справжньому футбольному фанату просто-таки необхідна буде кепка, яка захистить голову від сонячного удару та пилу, і тим самим захистить здоров'я. А сумка знадобиться для зберігання і перенесення кепки та інших особистих речей: мобільного телефону, записничка, косметики та різних дрібничок.

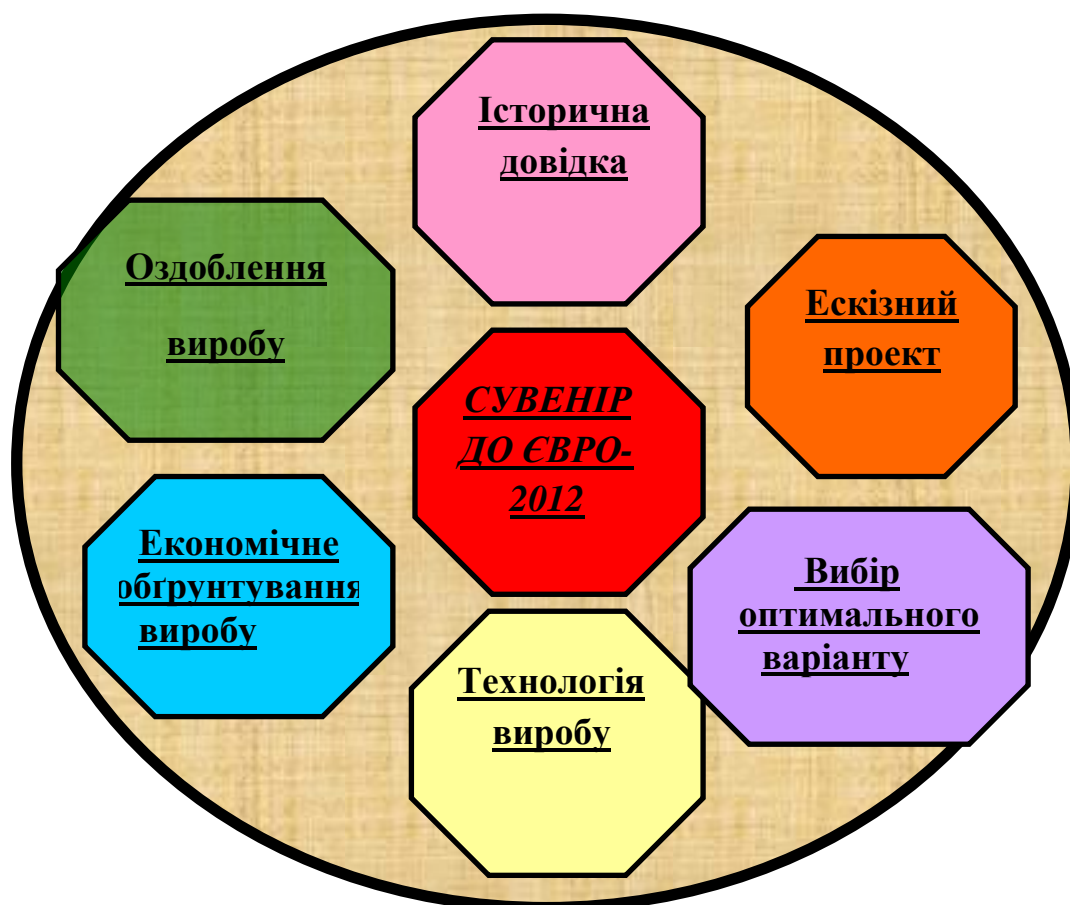
Сумка та кепка – це не тільки гарні сувеніри, а й модні, яскраві, колоритні аксесуари, які нагадуватимуть про футбольний чемпіонат Євро-2012.

Фактори, які необхідно враховувати в ході проектування сувеніру:

Вимоги до конструкції. Виходячи з призначення проектованого виробу та його особливостей, сувенір повинен мати естетичний вигляд, бути зручним у використанні та нескладним у виготовленні.

Вимоги до матеріалів. Вимоги до використаних матеріалів визначаються призначенням виробу та мають бути екологічно чистими і нешкідливими як для дорослих, так і для дітей.

Напрями роботи:

Вибір оптимальної моделі

Опрацювавши різні джерела інформації, я зупинилася на декількох моделях, які, на мій погляд, відповідають поставленим вимогам.

Кепки

Модель №1

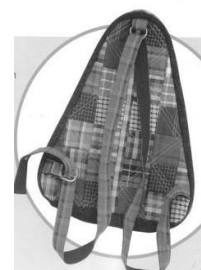

Модель №2

Модель №3

Рюкзаки

Модель №1

Модель №2

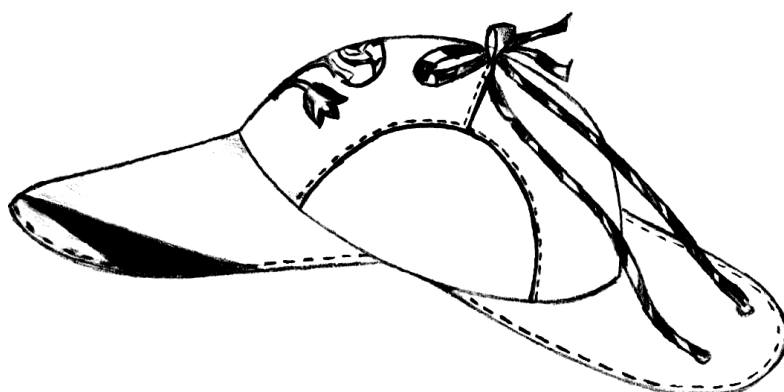
Модель №3

Висновок щодо технічної пропозиції

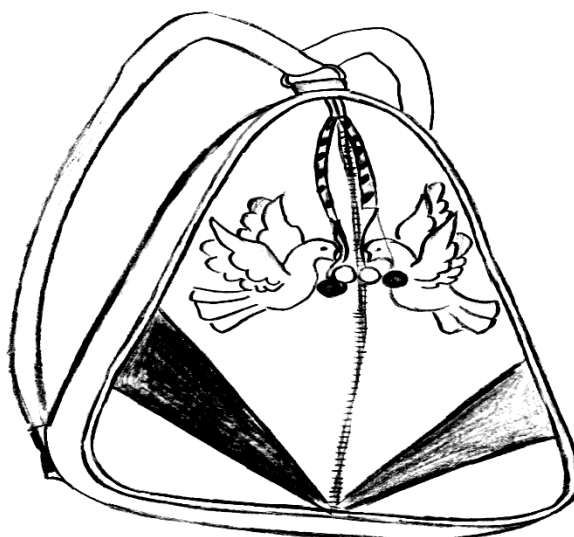
Проаналізувавши наявні моделі, порадившись із учителем-консультантом щодо наявності необхідних матеріалів та остаточно все обміркувавши, як зразок прототипу для подальшого проектування обрано моделі №2, 3, оскільки вони найбільше відповідають вимогам і ознакам якості виробу.

**Ескізний проект
Кепка**

Рюкзак

Опис зовнішнього вигляду

Головний убір – кепка, виготовлена з тканини білого кольору, має бічні вставки та два козирка різної величини. Вона оздоблена вишитою емблемою-логотипом Євро-2012 у техніці «двустороння гладь». На передньому козирку – кольорові вставки, виконані в клаптиковій техніці із символами прапорів Польщі та України. Задній козирок за необхідності можна підняти за допомогою кольорового плетеного шнура, який фіксується в петельці на голівці кепки.

Міні-рюкзак виготовлено з тканини білого кольору. На його передній частині містяться основна застібка-тасьма «блискавка», симетрично розташовані кишені із аналогічними застібками та кольорові вставки, виконані за зразком козирка кепки. Рюкзак оздоблено вишивкою. На ньому вишито двох голубів, які символізують мир і дружбу народів. Також для оздоблення сувеніру я використала вив'язані гачком кольорові «м'ячики». Край виробу оброблено обкантивальним швом.

Розробка технічного проекту, вибір технологій

Головний убір:

- вишивка гладдю;
- пошиття виробу із використанням плетеного шнура та дубльованих тканин.

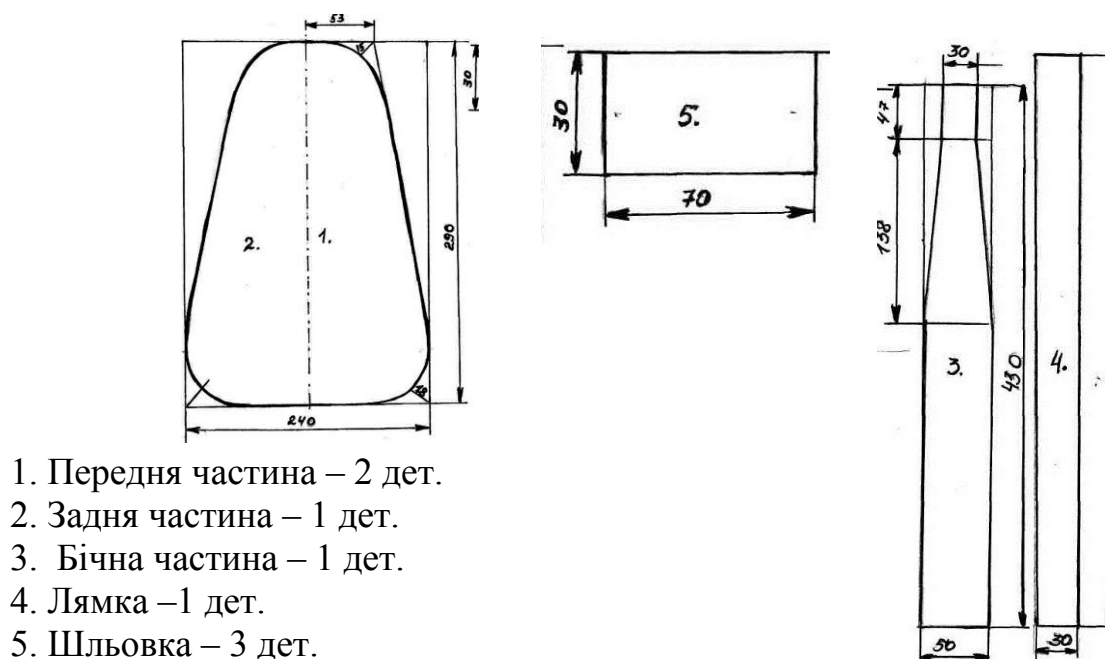
Рюкзак:

- вишивка;
- клаптикова техніка (кольорові вставки);
- пошиття виробу із використанням обкантивального шва;
- оздоблення плетеним шнуром, в'язаними деталями;
- строчка.

Вибір матеріалів

Назва	Кількість	Матеріал	Розміри
Дублерин	1 м	синтетичний	50 см
Тасьма «блискавка»	1 шт.	тканина	50 см
Тасьма «блискавка»	2 шт.	пластмаса	20 см
Півкільця	1 шт.	сталь	
Фіксатор	2 шт.	сталь	
Ріп-стоп (курточний) №4	0,5 м	синтетичний	10 см
Ріп-стоп (курточний) №8	0,5 м	синтетичний	10 см
Ріп-стоп (курточний) №1	0,5 м	синтетичний	10 см
Ріп-стоп (курточний) №2	1 м	синтетичний	90 см
Саржа біла К1-701	1,5	бавовняна	60 см
Муліне	4 кольори	бавовняна	30 см
Флізелін		синтетичний	30 см

Креслення основи конструкції виробу **Головний убір**

Економічне обґрунтування проекту

Назва	Кількість	Ціна(м/шт)	Всього
Дублерин	0.5 м	21.50	10.75
Тасьма «блискавка»	1	6	6
Тасьма «блискавка»	2	4	8
Півкільця	1 шт.	2.95	2.95
Фіксатор	2 шт	6.50	13
Ріп-стоп (курточний) №4	10см.	27.00	2.70
Ріп-стоп (курточний) №8	10см.	27.00	2.70
Ріп-стоп (курточний) №1	10см.	27.00	2.70
Ріп-стоп (курточний) №2	90 см.	27.00	24.30
Саржа біла К1-701	60 см.	35.70	21.42
Муліне	МОТОК	0.5	2

Всього: 96 грн. 52 коп.

Маркетингове дослідження проекту

Маркетинг своїми дослідженнями та звітами визначає, чого потребує споживач від кожного виробу, яку за це він хоче дати ціну, де та як виникає потреба. Маркетинг зумовлює планування виробу, планування виробництва цього виробу, а також його продаж, збут і сервіс.

Перш ніж планувати розробку проекту слід за допомогою спеціальних методів дослідження визначити, на які товари є попит.

Існує чотири основних методи збору інформації: опитування, спостереження, експеримент, імітація.

Опитування – найпоширеніший метод дослідження, що дозволяє одержати інформацію широкого кола питань. Методами збору інформації при опитуванні є: анкети, персональні інтерв'ю, інтерв'ю по телефону, анкети, відправлені поштою.

Найчастіше використовуються анкети. У широкому розумінні анкета – це ряд питань, на які опитуваний повинен дати відповіді.

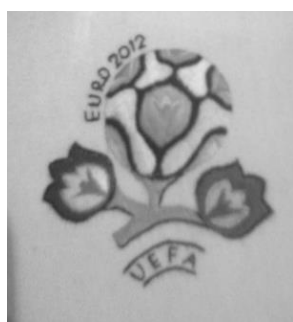
Туристи, які відвідують різні країни, привозять с собою на згадку найбільш значущі речі, що нагадували б їм про приємну подорож. Найчастіше це те, що асоціюється з країною, чим славиться її виробництво, що неодмінно нагадає про її культуру. Мандрівники привозять з собою картинки, ложечки, різноманітний посуд, текстильні вироби, національні атрибути: іграшки, прикраси та символіку.

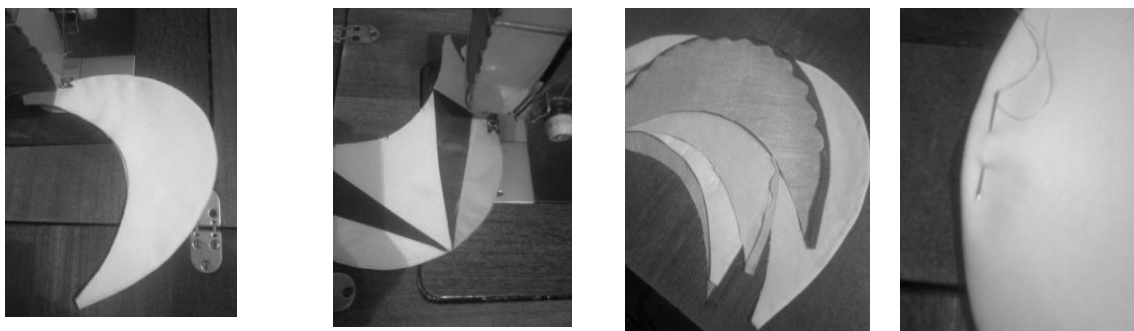
Напередодні чемпіонату Європи з футболу дуже важливо визначити, яким має бути справжній український сувенір, який би мав автентичний дух і нагадував би про нашу країну. Потрібно визначити попит на українські сувеніри, які будуть представляти Україну на світовому ринку.

Розробка технічної документації

Виготовлення головного убору:

1. Розкроювання виробу та підкладки.
2. Вишивка емблеми-логотипу Євро-2012.
3. Продублювання деталей крою.
4. Виготовлення основи переднього та заднього козирків.
5. Обробка верхньої частини переднього козирка кольоровими вставками.
6. Обробка переднього козирка.
7. Обробка заднього козирка.
8. Обробка петельки та з'єднання частин основи головки кепки.
9. З'єднання бічних частин із основою кепки.
10. ВТО виробу.
11. Обробка сторін підкладки та з'єднання її з основою кепки.
12. Пробивання отворів для шнура.
13. Виготовлення плетеного шнура.
14. Остаточна обробка виробу.

Виготовлення міні-рюкзака:

Розкроювання виробу та підкладки.

Вишивання голубів – символів миру.

Продублювання деталей крою.

З'єднання бічної сторони та основних деталей рюкзака із синтепоном.

Обробка кишень на передній частині рюкзака тасьмою «блискавка».

Обробка застібки на передній частині рюкзака тасьмою «блискавка».

Обробка верхньої та бічних шльовок і з'єднання їх із задньою частиною рюкзака.

З'єднання бічної частини із задньою деталлю рюкзака.

Обробка деталей підкладки.

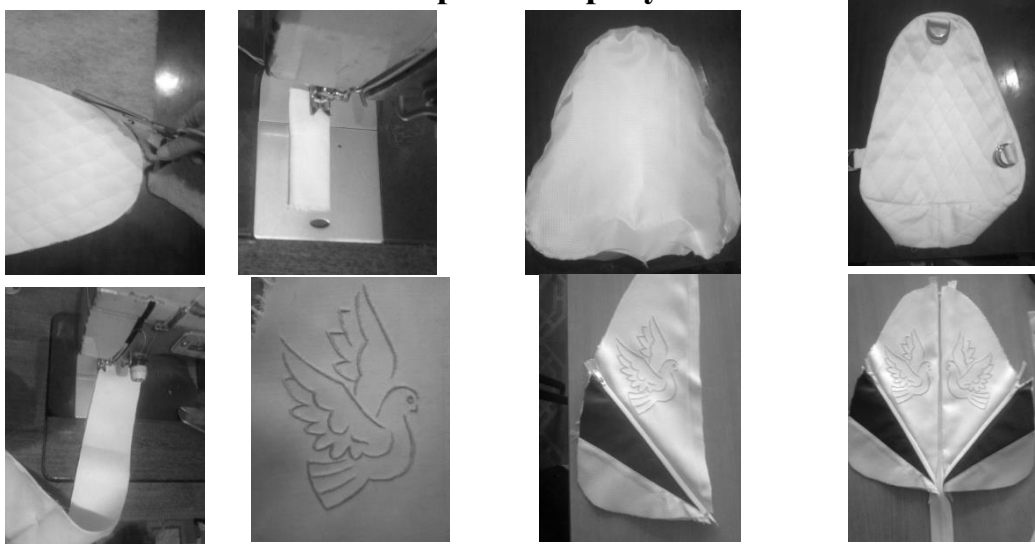
З'єднання бічної частини із передньою частиною рюкзака за допомогою обконтурального шва.

ВТО виробу.

З'єднання підкладки із виробом.

Обробка лямок.

Остаточна обробка виробу.

Заклучний етап

Виготовлений сувенір відповідає задуму, не поступається якістю промисловим виробам, а за естетичним виглядом має значні переваги.

Спроекований виріб має такі ознаки: естетичний, економічний,

функціональний; виглядає надійним і привабливим; виготовлений із екологічно чистих матеріалів; приємний на дотик; легко прасується.

Цей проект може бути взятий за основу при виготовленні інших сувенірів.

Реклама виробу

Стильна кепка і міні-рюкзак,
 Про це пам'ятає футбольний фанат.
 На війні – солдату, арабу – в пустелі,
 Туристу, що підкорює кримської скелі.
 В садочку дитячій, у школі – дитині –
 Кепка й рюкзак необхідні людині.
 На Євро-2012 я йду,
 З собою кепку й рюкзак я беру.
 В мій рюкзачок поміститься все :
 Книжка, і кепка, і косметичка,
 І усіляка потрібна дрібничка.
 Ось і рюкзак мій торкається спини,
 Він дочекався своєї години.
 Велику радість я вже відчуваю
 Євро всіміхнулося рідному краю!

Література

1. Денисюк Н. Можливості трудового навчання у формуванні екологічної компетентності учнів 5-7 класів/ Н.Денисюк // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2011. – №4. – С.15-17.
2. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: [навч.-метод.посіб. / за заг.ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука]. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 212с.
3. Хоменко Л. Методика розробки творчого проекту з технології пошиття виробів/ Л.Хоменко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009.- №2. – С.12-14.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИКУМ З ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ»

Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці. Цей метод виник у другій половині XIX століття в школах США і увійшов в історію як «метод проблем».

Він був пов'язаний з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та освіті, розробленими американським філософом і педагогом Дж. Дьюї, а також його учнем В. Кілпатріком. Дж. Дьюї пропонував будувати навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, враховуючи його особистий інтерес саме в цьому знанні. Звідси надзвичайно важливо було показати дітям їх особисту зацікавленість у придбаних знаннях, які можуть і повинні стати в нагоді їм у житті. Для цього необхідна проблема, взята з реального життя, знайома і значуща для дитини, для вирішення якої йому необхідно докласти отримані знання, нові знання, які ще належить придбати.

Викладач може навести джерела інформації, а може просто направити думку студентів у потрібному напрямку для самостійного пошуку. Але в результаті студенти повинні самостійно і в спільних зусиллях вирішити проблему, застосувавши необхідні знання часом з різних областей, отримати реальний і відчутний результат.

Метод проектів привернув увагу російських педагогів ще на початку 20 століття. Ідеї проектного навчання виникли в Україні практично паралельно з розробками американських педагогів.

Відома ціла школа провідних педагогів (таких, як С. Шацький, В. Шульгін, М. Крупенін) та інші, які зазначали позитивні сторони методу проектів.

Пізніше ці ідеї стали досить широко впроваджуватися в школу, але недостатньо продумано і послідовно метод проектів був засуджений і з тих пір до недавнього часу більше не робилося якихось серйозних спроб відродити цей метод в педагогічній практиці. Разом з тим в зарубіжній школі він активно і досить успішно розвивався. У США, Великобританії, Бельгії, Ізраїлі, Фінляндії, Німеччині, Італії, Бразилії, Нідерландах і багатьох інших країнах, де ідеї гуманістичного підходу до освіти Дж. Дьюї, його метод проектів знайшли широке поширення і набули великої популярності в силу раціонального поєднання теоретичних знань та їх практичного застосування для розв'язання конкретних проблем навколишньої дійсності в спільній діяльності студентів. «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де, і як я можу ці знання застосувати» – ось основна теза сучасного розуміння методу проектів.

У даний час у зв'язку з модернізацією освіти встала проблема відродження методу проектів у вітчизняній навчальній практиці. Прихильники цього методу далекі від простого перенесення з англо-американської педагогіки методу проектів в нашу школу. В Україні, метод проектів має свої особливості, в його основі лежить розвиток пізнавальних навичок, уміння самостійно

конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток творчого мислення. Метод – дидактична категорія. Це сукупність прийомів, операцій оволодіння певною галуззю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності. Це шлях пізнання, спосіб організації процесу навчання у вищій школі. Можна сказати, що метод проектів – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технології), яка повинна завершитися реальним, відчутним практичним результатом. В основу методу проектів покладена ідея, яка складає суть поняття «проект». Слово «проект» – походить від латинського «кинутий вперед», енциклопедичний словник пропонує таке тлумачення:

- 1) сукупність документів для створення якого-небудь споруди, виробу;
- 2) попередній текст документів;
- 3) задум, план, прообраз якого об'єкта.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку вони виконують протягом певного проміжку часу. Метод проектів завжди припускає рішення якоїсь проблеми. Її вирішення передбачає, з одного боку, використання, різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, передбачає необхідність інтегрування знань, умінь застосовувати знання з різних галузей науки, техніки, технології, творчих надбань. Результати виконаних проектів повинні бути, що називається, «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до використання.

Уведення в навчальний процес освітньої галузі «Технології» змінює не тільки зміст навчального предмета «Трудове навчання», а й методи навчання, що дозволяють виховувати у майбутніх учителів якості особистості, які висуває сучасне суспільство: висока загальна культура, розвинутий світогляд, цілеспрямованість у досягненні поставленої мети, постійний саморозвиток, самовдосконалення та оволодіння професією в певній сфері праці, необхідний рівень розвитку пізнавальних і творчих здібностей.

Все це можна реалізувати за наявності необхідної навчально-методичної бази та застосування в навчальному процесі вищої школи методик, що передбачають творчий розвиток учнів. Одним з таких методик є виконання творчих проектів.

Виконання творчих проектів у «Технології» може бути пов'язане з методом проектів і займає провідне місце.

Програма передбачає виконання учнями щорічно не менше одного творчого проекту. Під творчим проектом розуміється навчально-трудове завдання, що активізує діяльність учнів, в результаті якого ними створюється продукт, що володіє суб'єктивною, а іноді і об'єктивною новизною.

В основі створення творчого проекту лежить процес творчості вчителя і учня. Слово «творчість» походить від слова «творити», тобто в широкому сенсі це означає «шукати», винаходити і створювати щось таке, що не зустрічалося в минулому досвіді – індивідуальному чи громадському. Тлумачний словник С. Ожегова визначає «творчість» – як створення нових за задумом культурних або матеріальних цінностей. У психологічному словнику «творчість»

сформульовано як «діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Воно припускає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю». Творчість – це дослідження. Елементи творчості можуть бути присутні в самих різних видах діяльності людини: у створенні нової техніки, технології, пошитті одягу, приготуванні їжі, рукоділля і т.д.

В основі творчості лежить система творчого виховання, яка обумовлена двома основними принципами: індивідуальною зацікавленістю; соціальною значимістю.

Система творчого виховання має орієнтуватися на свободу творчості студентів, яка має глибокий педагогічний зміст, тому що розширює розумовий світогляд студентів, викликає позитивні емоції, збуджує активність, волю до дії, допомагає долати труднощі, набувати без примусу трудові навички, нерідко дуже складні. Розглядаючи процес творчості, слід звертати увагу на формування творчого клімату серед студентів, сам творчий процес, наявності в них творчих здібностей і визначення творчої особистості. Творчі здібності притаманні будь-якій людині, так як вона від природи допитлива, здібна і талановита. Елементи творчості проявляються в грі, у вирішенні життєвих повсякденних завдань, їх можна спостерігати в звичайному навчальному процесі, вони виявляються у самостійності особистості.

Логіка підтверджує, що чим більше ідей породжує людина, тим більше шансів, що серед них будуть хороші ідеї. Досвід показує, що якщо з раннього віку дітей включати в творчу діяльність, то у них розвиваються допитливість розуму, гнучкість мислення, пам'ять, здатність до оцінки, бачення проблеми, здатність передбачення та інших якостей, характерних для людини з розвиненим інтелектом. З віком ці якості удосконалюються, зміцнюються і стають невід'ємними рисами особистості людини.

Творча діяльність студента не може вийти за межі наявних у нього знань. Таким чином, ці знання він повинен отримувати в ході навчального процесу у вищій школі. Ми також зобов'язані навчити майбутнього вчителя навичкам і прийомам роботи, які були б потрібні йому для створення виробів проектування.

Крім того, творчий процес не виключає знань технології виконання виробів, правил безпеки праці. Тут від майбутнього вчителя потрібні величезні зусилля, такт, щоб підтримати школяра, не допускати розчарування в своїх силах, відмови від творчості із-за «невміння».

Виконання студентами творчих проектів слід розглядати не тільки як процес, спрямований на ознайомлення їх з різноманітним світом предметів і розвитком здібностей, але і як один з ефективних способів трудового виховання і технологічної освіти.

Реалізація методу проектів на практиці веде до зміни позиції майбутнього вчителя. З носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної, дослідницької діяльності своїх учнів. Змінюється і психологічний клімат в колективі, тому що вчителю доводиться переорієнтувати свою навчально-

виховну роботу і роботу учнів на різноманітні види самостійної діяльності учнів, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру.

Будь-яка діяльність людини складається з наступних елементів: Потреба – Мотив – Мета – Завдання – Дії – Операції.

Потреба – стан людини, що відбиває його потяг до чого-небудь або в комусь. Будь-які дії і вчинки людини визначаються потребами. Мотивація – процес перетворення потреби в діяльність, спрямовану на задоволення цієї потреби.

Діяльність студентів можна розглядати в 2 етапи: трудову і навчальну. На трудовому етапі відбувається становлення діяльності, а на другому – набуті знання, уміння і навички виступають засобом виконання діяльності, а також студенти отримують нові знання. Логіка побудови проектної діяльності студентів при виконанні проектів повинна відповідати загальній структурі проектування. Виділяють 3 основних етапи проектної діяльності:

I – організаційно-підготовчий

II – технологічний

III – заключний

На I етапі перед студентами ставиться проблема – усвідомлення потреб у всіх сферах діяльності людини. На цьому етапі студенти повинні усвідомити, навіщо і чому їм треба виконувати проект, яке його значення в їхньому житті та житті суспільства. Перед ними ставиться мета – отримання в результаті діяльності корисного продукту, який може носити як соціальний, так і особистісний характер.

Образи майбутнього виробу, які виникають в процесі технологічної діяльності, повинні знайти своє втілення в графічних документах. Завершальним елементом цього етапу є планування технології виготовлення, де студенти здійснюють наступні дії, такі як: підбір інструментів і обладнання, визначення послідовності технологічних операцій, вибір оптимальної технології виготовлення виробу.

Засобами діяльності виступає особистий досвід студентів, досвід викладача, а також всі робочі інструменти та пристосування. Результатами технологічної діяльності студентів є придбання нових знань, умінь. Протягом цього етапу студенти здійснюють самоконтроль і самооцінку.

На технологічному етапі студенти виконують проектні операції, коригують свою діяльність, проводять самоконтроль і самооцінку роботи.

Мета – якісне і правильне виконання трудових операцій. Предмет діяльності – створений матеріальний продукт, знання, вміння і навички. Засоби – інструменти та обладнання, з якими працює студент. Результат – набуття знань, умінь і навичок. На заключному етапі відбувається остаточний контроль, коригування і випробування проекту.

Студенти проводять економічні розрахунки, аналізують виконану ними роботу, встановлюють, чи досягли вони своєї мети, який результат їхньої праці. На завершення всього студенти оформляють результати проектних досліджень і захищають свій проект перед групою студентів. Впровадження методу

проектів у навчальний процес дозволяє:

- Підвищити пізнавальну активність студентів.
- Підняти імідж студентів (виготовлення проектного виробу самостійно – від ідеї до втілення в реальність), викладачі (навчання студентів новітній технології).
- Посилити корисність навчання (товар або послуга створюється для дому і т. д.).
- Активно формувати в студентів найкращі якості (працелюбність, цілеспрямованість, відповідальність, економічність, прагнення до творчості).

Однією з цілей своєї педагогічної діяльності ставимо – створити умови для розвитку творчих здібностей студентів, метод проектів цьому сприяє. В цілому, вміння людей брати участь в проектній діяльності є показник культури народу, і привчання підростаючого покоління до цього великого надбання світової цивілізації, створює сприятливі умови для їх розвитку і досягнення певної кар'єри.

На початку навчального року ставимо перед студентами проблеми, пропонуємо банк проектів, розкриваємо вимоги до проектів, технологію їх виконання, та критерії оцінювання. Підготовка студентів I-III курсів до цієї роботи вимагає особливої уваги. Вони повинні зрозуміти практичний зміст процесу проектування, що підвищить мотивацію їхньої подальшої роботи над проектом. Студенти ознайомлюються з алгоритмом виконання проекту, на допомогу їм складено схему – послідовність виконання творчого проекту (схема 1). Найперший рівень у виконанні проекту – вибір проблеми. Без неї, ймовірно, не було б сенсу взагалі виконувати будь-що. Головне завдання на цьому рівні – виявити з безлічі проблем найбільш суттєву.

На початку заняття доцільно поділити студентів на групи по 5-6 чоловік і над такими розділами проекту як «Вибір моделі», «Вибір матеріалів», «Вибір обладнання, інструментів і пристосувань» вони працюють спільно.

Технологічний етап вимагає підвищеної уваги і посидючості. Тут ми разом обговорюємо послідовність виготовлення виробу, а практичну роботу кожен виконує самостійно. При виготовленні виробів, звертаємо увагу студентів на організацію робочого місця, на дотримання правил техніки безпеки.

Розрахунок собівартості виробу проводимо за спрощеною схемою, враховуємо тільки вартість придбаних матеріалів. При підведенні підсумків студенти проводять самоаналіз достоїнств і недоліків проекту; відповідають на запитання: чи зроблено те, що планувалося, чи вийшов проект, чи задоволений автор.

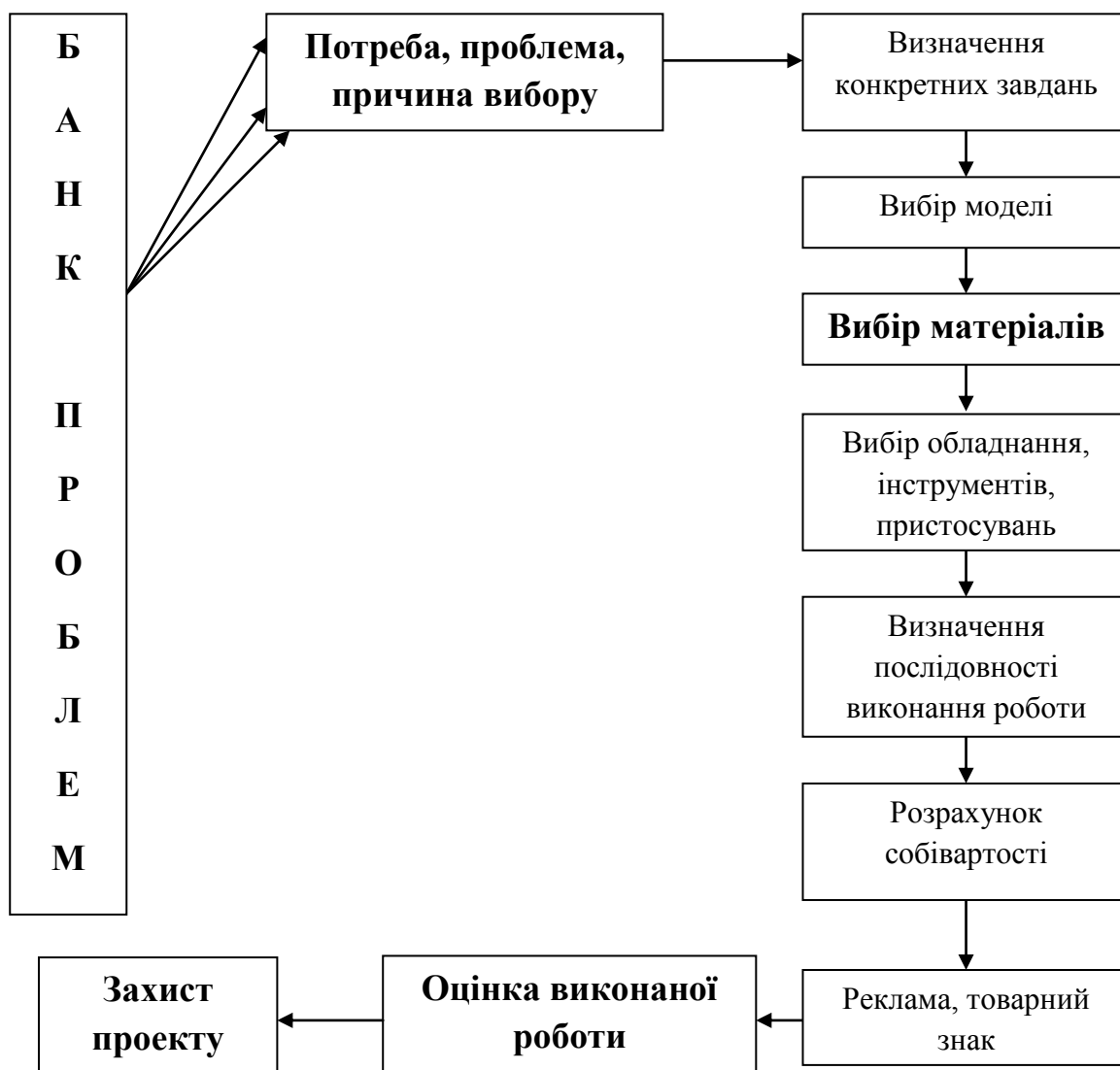
При застосуванні методу проектів враховуємо один з найважливіших принципів навчання – поступовий перехід від простого, до складного, тому проекти класифікуються не тільки за сферами діяльності, а за ступенем складності їх рішення.

Отже, доцільність методу проектів полягає в тому, що студенти бачать перед собою кінцевий результат – виріб яким можна користуватися в побуті. При виконанні проектів студенти замислюються над питаннями: на що я

здатний, де застосувати свої знання – це допомагає їм у професійному самовизначенні.

Навчання проектним методом розвиває соціальний аспект особистості студента, допомагає адаптуватися в умовах конкуренції, прищеплює життєво необхідні знання та вміння.

Етапи виконання творчого проекту

Література

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: [Навчально-методичний посібник (пробне видання)] / за заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. – Тернопіль-Умань, 2007. – 208 с.
2. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: [Учеб. пособие для студ. пед. вузов системы повыш. квалиф. пед. кадров] /Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров; Под ред. Е.С. Полат. – М.: Академия, 1999. – 345 с.
3. Романовська М.В. Метод проектів у навчальному процесі [Методичний посібник] /М.В. Романовська. – Х.: Веста: Вид-но «Ранок», 2007. – 160 с.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: [Учебное пособие]

/Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

5. Эпштейн Л. Метод проектов: немного истории //Л. Эпштейн //Дайджест педагогических идей та технологій. – 2001. – № 1-2. – С. 87-90.

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ «Оздоблення бісером»

Зміст

1. Висвітлення проблеми:
 - історія походження бісеру;
 - техніка виконання виробу з бісеру.
2. Обґрунтування вибору виробу.
3. Букет із бісеру:
 - опис об'єкту виробу;
 - технологічний етап.
4. Економічне обґрунтування.
5. Висновки.
6. Додатки.

Бісер – як шлях до прикрашення побуту

Мистецтво виготовлення прикрас із бісеру, як і вишивка та інше рукоділля, прийшло до нас із глибини історії. З покоління у покоління передавалась техніка виготовлення оздоб, узорів та народних орнаментів. Завдяки своїй різноманітності, барвистості, самобутнім народним мотивам, витонченості селянські бісерні прикраси здобули визнання не тільки на батьківщині, а й за її межами. Вироби сільських майстринь, створені понад 100 років тому, і сьогодні чарують своєю красою, вражають оригінальністю форм та кольорових поєднань: чудово пасують до сучасного одягу.

Кожна людина в душі художник, але не кожна вміє застосувати свої художні здібності в житті.

Два світи є у людини.

Один – це той, що створив нас,

А другий – котрий ми до віку

Творити будем повсякчас.

З історії бісеру

Вірогідно не відомо, коли вперше з'явився бісер. Але всі ми знаємо з курсу історії стародавнього світу, що різні прикраси з каменю і кісток тварин з давніх часів виготовляли люди. І з давніх часів такі «бусини» робили та носили як амулети і, звичайно, продавали або обмінювали.

Немає точних даних і про те, де і коли з'явилося скло, однак, дуже розповсюдженою версією вважається версія про його Єгипетське походження. І приблизна дата – 6000 років до н.е. Разом зі склом з'явилися і бусини різних форм і розмірів. І чим досконалішими ставали технології виготовлення й обробки скла, тим дрібнішими ставали бусини.

В часи Римської імперії центром виготовлення бісеру стає Олександрія, де був винайдений спосіб видування скла (як правило, з металевої трубки чи очеретяної). Зі зміною технології виробництва, змінюється і бісер. За новою технологією, складув видував із крапель розплавленого скла довгі трубочки, що потім різалися і проходили різну обробку. Так з'явився стеклярус.

Бусини і бісер, зроблені в Давньому Римі, особливо в Олександрії, ще довго цінувалися дуже високо за якість обробки і багатство колірної гами.

У середні віки центром з виготовлення скла стає Венеція. Венеційські майстри тримали в найсуворішій таємниці склад і технологію виробництва скла. На батьківщині майстрам-склодувам пропонувалися небачені привілеї, а перебіжчики жорстоко каралися. На багато століть Венеція стала центром бісерного виробництва. Венеційський бісер цінувався дуже високо. Його обмінювали на золото, шовки, прянощі.

У XVI-XVII століттях у минуле відходять скляні майстерні. Їм на зміну приходять заводи, що будуються по всій Європі. Бісер стає доступним широкому споживачу. Бісер виробляється в Німеччині. Особливою популярністю починає користуватися чеське скло і чеський бісер.

Наприкінці XIX століття, завдяки винаходу машин для виробництва бісеру, значно упала його вартість. Однак, зі зменшенням кількості видів рукоділля, поступово знизилося і виробництво бісеру.

У наш час найбільше поширення одержали китайський бісер – через свою дешевину; чеський і японський бісер – через відмінну якість. Бісер широко застосовується не тільки в плетиві різних прикрас. Ним декорують одяг відомі дизайнери, ним вишивають прекрасні картини. Бісер знову в моді!

Люди вважають, що бісер – це невеличкі або малюсінькі (найчастіше скляні) бусинки з наскрізними отворами, крізь які їх можна нанизувати на дротик, нитку або волосину. Використовуючи бісер, можна створювати всілякі кольє й намиста, браслети й каблучки, амулети й предмети домашнього побуту; ним прикрашають головні убори й одяг (включаючи царський й патріарший (тобто верховного духівництва)), роблять іграшки й сувеніри, оздоблюють картини й ікони, а на початку XXI століття з бісеру був створений навіть цілий садок натуральної величини.

Отже, за всіх часів люди високо цінували видатні зовнішні якості бісеру. Усі бачили, що бісер – це дуже гарний, міцний і стійкий матеріал. Тобто: він не псується від часу, як тканина: шовк або вовна, не занадто чутливий до світла,

тобто не вигорає так сильно, як папір, тканина або фарба, і не ламається, якщо, звичайно, не пасти на бісерних виробках коней або слоників. Ця міцність ріднить бісер з витонченим мистецтвом живопису по емалі й порцеляні, що також зберігають для нас свої яскраві первісні кольори, які вкладав у них майстер древніх епох.

А почалося все зі звичайних великих скляних бусинок! Як тільки людство відкрило рецепт виготовлення скла, майстри й майстрині різних народів стали розшивати бусинками одяг і робити з них прикраси. Згодом технологія виготовлення бусин ускладнювалася, дозволяючи робити бісеринки усе дрібнішими й дрібнішими. Бісеринки-крихітки з'явилися в епоху розквіту славетних венеціанських майстерень. Тоді вони досягли такої витонченості, що на кращих стародавніх вишивках ряд бісеринок, що нашивалися на полотно, виявлявся рівним товщині ниточок цього полотна!

Традиційно у Венеції бісер виготовлявся так: майстер-склодув із краплі розплавленої скляної маси видував довгу трубочку маленького діаметра, яку потім дрібно нарізали й висипали на сито для вилучення бракованих бусинок. Потім скляні зернятка закладали в барабан (так називали, звичайно ж, не музичний інструмент, а круглу порожню ємність, яку можна було розкручувати до великої швидкості). Разом з юним бісером у цей барабан ще насипали зволожену суміш вугілля, вапна й вогнетривкої глини. Барабан крутився, а суміш заповнювала дрібні отвори скляних зерняток. Робилося це для того, щоб згладити нерівності скляної поверхні й надати зернам правильну округлу форму. Потім майстри відправляли бісеринки в піч для випалу. Це схоже на те, як деякі бабусі печуть пиріжки, тільки набагато гарячіше! Після охолодження бісер ще раз просівали, відокремлювали від домішок, і за допомогою складного полірувального порошку повертали йому блиск, втрачений під час випалу.

Так само виготовлявся й склярус, тільки його, на відміну від бісеру, нарізали не дрібно, а залишали скляною трубочкою довжиною три й більше міліметри.

Сучасні бісеринки можуть виготовлятися не тільки зі скла, але й з найрізноманітніших матеріалів: дорогоцінних і напівкоштовних каменів, металів, дерева, пластмаси.

ІСТОРІЯ БІСЕРНИХ ПРИКРАС

З ЄГИПТУ – В ЄВРОПУ!

Вчені вважають, що перші бусини вигадали первісні люди багато тисячоліть тому. Свої перші прикраси або обереги вони робили із мушель молюсків, зубів і кісток тварин, переможених на полюванні, різноманітних камінчиків, перлин, кругляшків із глини, насіння рослин – чим не бусинки? Усе це нанизувалося на волосся коня або мамонта, міцні травинки або інші природні волокна.

Отже, батьківщиною бісеру прийнято вважати Древній Єгипет, де протягом багатьох сторіч із непрозорого скла виготовляли штучні бусинки. Парабаськи вони називалися «бусра» (у множині «бусер»), звідси й з'явилася його нинішня назва.

Скляні буси ближчих до нас століть були знайдені вченими у гробницях древніх єгиптян часів 18-ої династії (1580 рік до н.е.). Ці буси були дуже високої якості. Земні вчені погодилися з тим, що єгиптянам знадобилося дуже багато часу, щоб так добре освоїти технологію виготовлення бусинок і довести її до такої досконалості! На думку археологів, єгиптяни вміли робити скляні буси вже за часів 12-ої династії (2000 рік до н.е.).

ІЗ ВІЗАНТІЇ – У ВЕНЕЦІЮ

Різні країни сприймали бісер по-різному. Оскільки майстерність вироблення бісеру вимагала великої тонкості й уміння, вона не прищепилося в тих країнах, які краще вміли цінувати важкий гострий меч і відвагу. Якісний гарний бісер приходив туди звідкись ззовні. Секрети його виробництва були досягнуті не в Німеччині й Галлії, а в більш чуйній і артистично розвинутій Візантії. Спадкоємиця східної частини Римської імперії увібрала й переосмислила майстерність і досягнення народів Середземномор'я, древню мудрість Сходу, вплинула на культурний і духовний розвиток всієї європейської цивілізації й багатьох сусідніх народів.

Вважається, що у Візантію рецепт виробництва бісеру прийшов від еллінів, а вже звідтіля – до ще молодій Венеції. Венеція – батьківщина багатьох великих художників і скульпторів, тонких цінителів краси – сприйняла появу нового мистецтва дуже тепло й навіть захоплено! Тут скляне мистецтво оселилося на цілі сторіччя, не знаючи суперників! Венеціанський бісер, ці «piccoli lavori di vetro», наводнив собою весь світ, приносячи колосальні прибутки Венеціанській республіці.

У 1000-ому році у Венеції вже розміщалися розвинені скляні заводи. Мозаїки собору Св. Марка, що почав споруджуватися приблизно в цей час, указують на існування дуже розвиненої скляної справи. Зберігся указ від 1221 року вищого керівного органу Венеції – Ради – про перенесення всіх скляних майстерень із самого міста Венеція на сусідній острів Мурано. Цей захід був викликаний міркуваннями пожежної безпеки; одним лише бісерщикам дозволялося на деякий час залишитися в самій Венеції, але з певними застереженнями: вони повинні були селитися на певній відстані один від іншого.

БІСЕР У НІМЕЧЧИНІ Й ЧЕХІЇ

Багато країн помітили величезний творчий і комерційний потенціал маленьких райдужних бусинок і намагалися прищепити культуру створення бісеру в себе. Серед таких країн однією з перших була Німеччина.

Ще в останні роки існування курфюрстства (від німецького «кур» – вибір, обрання й «фюрст» – князь. Спосіб правління у Священній Римській імперії, її західній частині. Курфюрсти – найвищі князі – обирали Імператора. Одним з курфюрстів був король Чехії) у німецькому місті Кельні згадуються майстри вихідці з Венеції, які робили намиста; у Нюрнберзі на початку XVII століття, теж згадується один майстер, зайнятий виготовленням бісеру. Поодинокі, випадкові ремісники бували, звичайно, і в інших містах, але виробництво протягом довгого часу залишалося зовсім незначним. Наприкінці XVII століття починається фабричне виготовлення бісеру й намиста в області

Фіхтель-Гебірге, де виготовляли масивні, переважно важкі сорти. Експорт ішов головним чином у Росію, Азію й Африку; між іншим, тут робили спеціально для Занзибара так звані «Ruaben-Ei-perlen» – намиста з голубине яйце.

На початку XVIII століття виникають бісерна справа й вироблення легкого дутого намиста в Тюрингії. На порозі XX століття цей промисел перетворився на виробництво ялинкових прикрас зі скла.

Скляне виробництво здавна існувало й у Богемії (теперішня Чехія). Технологія виготовлення скла, за версією вчених (ми-то вже знаємо, звідки насправді виникли ці секрети!), була запозичена у сусідніх держав, але його виняткова прозорість, чистота й міцність принесли чеським майстрам славу, яка збереглася й до наших днів. Чехи створили технологію виготовлення тугоплавкого скла, у якому замість соди використовували деревний попіль (поташ). Цей матеріал надавав склу тугоплавкість і чудові оптичні властивості. Але через високу температуру плавлення скло не піддавалося обробці в нагрітому стані. Однак його можна було огранювати, що підсилювало гру світла у виробі. Крім товстостінних скляних посудин із глибоким огранюванням, гранувалися також бусини й бісер. Наприкінці XVII – початку XVIII століття чеське скло було дуже популярним не тільки в Європі, але й у далеких заморських країнах.

На початку XVIII століття тут почали робити бісер, який почасти нагадував венеціанський. Поряд із дрібним бісером, богемські фабриканти виробляли й склярус, і намиста, і штучні дорогоцінні камені для вишивання.

На відміну від округлого венеціанського бісеру, богемський здебільшого був коротко нарізаним, гранованим. Зверху або зсередини його покривали кольоровими емаллями, які надавали бісеру блиск.

У другій половині XIX сторіччя богемський бісер починають виробляти машинним способом, він стає більш дешевим, ніж венеціанський, користується великим попитом і проникає в усі частини світу, насичуючи ринки бісерним товаром. Але й Богемії не судилося стати єдиною володаркою всесвітнього бісерного ринку, якою колись була Венеція. Нові конкуренти з'явилися у Франції в області Юри.

БІСЕР В АМЕРИЦІ, АФРИЦІ, ОКЕАНІЇ

Якщо ми кинемо оком на країни позаєвропейські, то знайдемо бісерні роботи й у тубільців Америки, і Африки, і Океанії. Вшановували бісер і народи майя, і ацтеки, і інки. Племена Дакота, Сіу, Виннебаго й інші американські індіанці дотепер обробляють усяке парадне вбрання бісерною вишивкою. Їхній орнамент – або геометричний, або стилізовані рослинні мотиви; та завжди в чудовому барвистому поєднанні. Окремої розповіді гідні бісерні досягнення народів Азії: Китаю, Індії, Японії...

В Африці, у спекотливій зоні, де майже немає одягу, наприклад, у Камеруні, племена Замбезі й Зулу прикрашають бісером священне й обрядове начиння: магичні посудини знахарів і лікарів, головні убори для танців, чарівні жезли, фантастичні трони на слонячих ногах... У часи рабовласництва в Африці можна було за кілька низок бісеру купити раба. Дуже цікаві й гарні за тонами бісерні роботи острів'ян Тихого Океану. Витвори рукодільниці з островів

Борнео, Суматри й Філіппін стали прикрасою багатьох європейських колекцій. Усі їхні роботи зроблені з великого привізного бісеру, Венеціанського або Богемського.

Однак у цих країнах до бісеру підходили зовсім з іншим почуттям, ніж у Європі. Тут бісероплетіння – заняття скоріше духовне, повне безкорисливості, тому що бісерна вишивка найчастіше призначалася вищим духам або богам. Тому в цих простих роботах збереглося куди більше чистоти й величі, ніж у самих вигадливих шедеврах Італії, Франції, Німеччини й інших європейських країн.

СТАРОДАВНЯ РУСЬ. КИЇВСЬКА РУСЬ

Ще однією цивілізацією, яка водила дружбу з Простором Бісерних Чудес, була Русь.

На територіях нинішніх України, Росії, Білорусі та декількох сусідніх країн створення й використання великого й дрібного намиста процвітало з найдавніших часів. Майже нічого не дійшло з тих часів до наших днів, і офіційна історія замовчує про цілі століття й тисячоліття давньоруської історії. А тим часом, і нинішнім поколінням є чому повчитися у предків. Насамперед вони вміли відчувати красу й гармонію навколишнього світу, не відокремлювали себе від неї. Мешкаючи серед природи, вони дружили зі звірами, птахами й рослинами намагалися перебувати в гармонії з усією розмаїтістю існуючих явищ. Вираження зовнішньої краси сприймалося ними, як відбиття внутрішньої. Вбрання, прикраси, амулети й обереги лише підкреслювали й підсилювали її.

Наші прабатьки в той час віддавали перевагу живим природним матеріалам і, насамперед, перлам. Цей шляхетний матеріал оспіваний і опоетизований народом настільки, що його білизна, матовий, переливчастий блиск залишалися емблемою чистоти й святості навіть через кілька тисячоліть і в їхніх пра-пра-правнуків.

Перли утворюються в раковинах деяких пластинчато-зябрових або двостулкових моллюсків, як морських, так і прісноводних. Цю складну назву люди дали деяким черепашкам-перлинницям. Перли утворюються тими моллюсками, які здатні виділяти перламутр. Головну роль тут відіграє зовнішній шар мантиї моллюска – епітелії. Саме вони виробляють при нормальних умовах перламутр, який покриває внутрішню поверхню раковини, а при особливих, аномальних, хворобливих умовах утворюють перли.

Шиття перлами – «низання», «саджання» – є майже винятково жіночим мистецтвом. Якщо в мереживній справі іноді зустрічаються суперники в особі чоловіків-мереживників, то в мистецтві низання перлами славиться впродовж багатьох століть саме жіноче вміння. Навіть іноземці, яких не можна було запідозрити у зайвих симпатіях до іногородців, й ті відзначали велику майстерність руських жінок шити перлами.

Вишивальниці, іноді самотійно, іноді (у пізніші епохи) по заданих контурах, творили свої шедеври з шовку, золотих ниток, каменів і перлів. Останній накладався з особливим почуттям. Майстрині у своєму шитті й прикрасах, створили цілу галузь народного мистецтва: мистецтва колективного,

яке не знало «шкіл», керованого лише почуттям краси, гармонії й витонченого художнього смаку.

У побуті перлами прикрашалася головним чином святковий одяг, а в правлячих колах – і повсякденний.

У XVI столітті складаються особливо сприятливі умови для розвитку мистецтва шиття перлами. Міць і багатство Московської держави відображалися в розкоші великокнязівського двору. Це враження підсилювалося бучними палацовими прийомами іноземних посольств, пишнотою оздоблення царських палат і надзвичайною розкішшю одягу государя і його оточення.

Посол імператора Максиміліана II Ганс Кобенць, який був у Москві в 1575 – 1576 роках, розповідав, що мантія Івана Грозного була суцільно покрита алмазами, рубінами, смарагдами й іншими дорогоцінними каменями, а також перлами завбільшки з горіх.

Скарбниця московського государя накопичила незліченну кількість дорогоцінних каменів – лалів, яхонтів, бірюзи, смарагдів... Але чільне місце серед всіх коштовностей посідали перли й перлинне шиття, яке було найулюбленішою та найціннішою прикрасою. Ці скарби демонструвалися іноземним посольствам.

Із XVIII століття починається розквіт бісерного мистецтва на Русі. Країна, що піднялася й зміцніла після навали монголо-татар і смутного часу, нарешті змогла передихнути й звернутися до своїх глибин, духовних джерел, визначити свій потенціал.

Захоплення бісерним й стеклярусним мистецтвом розцвіло в XVIII ст. й тривало до початку XX ст. У ньому знайшли своє відбиття всі художньо-стилістичні напрямки, що існували тоді в Росії. Гарний і міцний матеріал мав успіх при оформленні інтер'єрів, залучався для обробки палаців, прикрашав побут поміщицьких садиб, використовувався в народних костюмах і предметах культового призначення. Доступні багатьом полотно, канва, нитки, намисто, добре знайомі майстриням завдяки іншим видам декоративно-прикладної творчості прийоми роботи – вишивка, в'язання, низання – викликали захоплення цим мистецтвом у всіх верствах російського суспільства: дворянстві, купецтві, у городян середнього статку, представниць сільської інтелігенції, духівництва й заможних селянок.

Різновиди дерев з бісеру

Прикрасами з бісеру в Україні оздоблювали головні убори, вплітали в коси, носили їх на грудях, шиї, руках. Носили прикраси по різному: в одних селах тільки жінки, в інших — і молодіці, і дівчата; ними прикрашали чоловічі капелюхи, дівочі весільні головні убори.

Найпоширеніші були шийні та нагрудні жіночі прикраси у вигляді вузеньких смужок, плескатих ланцюжків та заокруглених ажурних комірців.

Найбільш поширена назва виробу з бісеру «гердан» — плетений шнурок чи тасьма, а також прикраса у вигляді плескатої ланцюжка або ажурного комірця з різнокольорового бісеру, яким жінки прикрашали шию або голову, а чоловіки — капелюх

Техніка виконання, виробу з бісеру

Способи, технологія плетіння виробів із бісеру надзвичайно різноманітні, і це створює найширші можливості для творчості, пошуку, цікавих знахідок. Всі вони не складні, не потребують особливих пристроїв, вимагають тільки точного розрахунку пацьорок та переплетень ниток. На Україні здебільшого бісером і стеклярусом вишивають на Буковині, Прикарпатті й Закарпатті. Тут ним оздоблюють жіночі й чоловічі сорочки, пояси, кептарі, спідниці, головні убори. Техніка вишивання бісером не дуже складна. Виконують цю вишивку вручну, досить часто в поєднанні з оздоблювальними швами – гладдю, хрестом, шнуром і вузенькою тасьмою – по сукну, шерсті, оксамиту й шовку, полотну, льону з лавсаном. Нитки для вишивання мають бути міцні, навощені, щоб бісер не перетравив їх, і відповідати за кольором основній тканині.

Для вишивання та нанизування згодиться бісер круглий і гранчастий, одноколірний і різноколірний, залежно від узору; стеклярус різної довжини, дрібне намисто, кольорові блискітки. Зберігати бісер і стеклярус краще в маленьких пляшечках, під час роботи можна класти його у маленькі блюдечка або розетки. Так зручніше нанизувати намистинки на голку. Вони повинні мати великі отвори щоб голка з ниткою могла пройти через них двічі. Вишиваючи, слід уважно стежити, щоб намистинки лягали рівно, одна за одною.

Вишивають бісером по канві, яку після закінчення роботи висмикують, або по узору, який наносять на тканину за допомогою прозорого паперу і намітки. Існує кілька способів вишивання намистом і бісером. Розглянемо деякі з них.

Шиття у прокол. Кожна намистинка закріплюється на тканині окремо: впритул одна до одної або на деякій відстані. Шиють стібками швів «уперед» або «назад», справа наліво або зліва направо.

Шиття по рахунку – вишивання за узором для хрестика по рахунку ниток тканини. Спочатку готують візерунок, добирають бісеринки одного розміру і пришивають їх до тканини стібками півхреста так, щоб намистинки лягали щільно, рівно і з нахилом в один бік.

Шиття у прикріп. На закріплену нитку за допомогою голки нанизують стільки бісеринок, скільки знадобиться для тієї чи іншої частини узору. Викладають її по контуру узору, а другою ниткою прикріплюють до тканини в проміжках між бісеринками. Закріплювати намистинки на тканині можна за допомогою вузликowego шва. Треба пам'ятати, що прикрашати бісером, стеклярусом, штучними перлами можна тільки ті речі, які не потребують частого прання та хімічного чищення.

Нанизування. Одним із видів старовинного мистецтва є нанизування. Виготовлення прикрас з дрібного намиста, бісеру й стеклярусу відомо багатьом народам світу. Кілька тисячоліть тому, разом з появою скла, прийшли вони до нас із Стародавнього Єгипту та Індії. У старовинних похованнях знаходять скляне намисто та бісер різних кольорів розмірів і форм. Вузькими й широкими стрічками та комірцями з бісеру оздоблювали одяг та головні убори, прикрашали шию, голову, коси. Різноманітні за формою, довжиною й шириною, місцевим колоритом, залежно від їх призначення, орнаментальних

мотивів та вишуканості ці прикраси чудово поєднуються з сучасним одягом, прикрашають і доповнюють його. Другий спосіб виготовлення прикрас з бісеру – ткання, подібне до виготовлення полотна, простим переплетінням. Таким способом виготовляють гердани. Вони відрізняються від селянок тим, що не мають ажурю. Фактура їхня щільна. Для ткання гердана використовується невелика дерев'яна дошка – підставка. Розміром 40-50x8-10 см з двома дерев'яними порогами, заввишки 5 см на кінцях. Відповідно до ширини гердана на порогах, вздовж дошки намотується міцна нитка – основа, на одну більше, ніж буде пацьорок, на якій голкою тчуть візерунок.

ПЕРЕЗНІМАННЯ ТА СКЛАДАННЯ УЗОРІВ

Прикраси з бісеру можна виготовляти за узорами для вишивання. При цьому слід враховувати призначення майбутнього виробу, його форму, орнаментальні мотиви та кольорові поєднання візерунка. після того як візерунок обрано, його треба змалювати і пристосувати для нанизування. Накресліть «канву» у вигляді косої сітки зі сторонами ромба 1 см X 1 см. Для зручності та наочності на сітці накреслюють кружечки, взяті з узору за допомогою кольорових олівців або фломастерів. Для ланцюжків, селянок і комірців досить нанести на «канву» потрібної довжини вибраний узор або окремий рапорт орнаменту.

ВИГОТОВЛЕННЯ АЖУРНИХ ПРИКРАС.

Ці прикраси можна виготовити кількома способами. Познайомимося з техніками виготовлення ажурних прикрас на зразок в'язання мережива гачком повітряними петлями, сіткою з вічками у вигляді ромба, квадрата-решітки, бджолиних сот (ліхтарика). Одна сторона вічка може мати 3, 5, 7, намистинок. Чим дрібніший бісер і більша кількість намистинок у вічку, тим ажурнішою буде прикраса. Під час роботи необхідно дотримуватися точного рахунку намистинок, щоб не спотворити виріб. Щоб нитка під час роботи не скручувалась її навощують. Кінці заправляють у голку. Якщо немає тонкої голки, нанизувати можна самою ниткою, замастивши її кінець клеєм або лаком для нігтів та за допомогою нитковдівача.

Обґрунтування вибору виробу

Гортаючи журнали мод, відвідуючи фешен сайти, обговорюючи тему з рідними, викладачем та подругами в мене виникло бажання поєднати історію та сучасність. Більш того я вирішила поєднати в весільній тематиці оздоблення бісером та використати декілька технік плетіння бісером, що і надало відчуття безмежних можливостей фантазії, завдяки якій людство створює шедеври.

Букет із бісеру

Опис об'єкта виготовлення:

Букет із бісеру, виготовлений із білого, кольору та зеленого бісеру круглого. Спосіб виготовлення – нанизування на проволку за схемами, які описані нижче.

Технологічний етап

Бісер білий Дріт срібного кольору 0,4 мм 30 м відрізки по 30 см - 3 шт. Клей силіконовий прозорий Ножиці, плоскогубці, щипчики.

Матеріали і інструменти:

Троянда.

Складається з 5 кругів пелюсток. Плететься з бордової рубки на бордовому дроті 0,4 мм. Для плетіння пелюсток наберіть на робочий дріт 1-2 м рубки і не відрізаючи дроту від котушки кінець робочого дроту обвійте навколо осі, відступивши від верхнього кінця осі 4/5/6/7/8 см для пелюсток 1/2/3/4/5 кругів відповідно. Зайвий кінчик робочого дроту відріжте тонкими щипчиками у самої осі. Перший круг. На вісь в 10 см завдовжки наберіть 5 бісерин і сплетіть 3 круглих пелюстки з 5 пар дуг. Відрізати верхній кінчик осі, залишивши 2-3 мм і загнути його всередину (у бік виворітних рядів), другий

кінець загнуть на 90 градусів убік. Пелюстки зігнуть перпендикулярно осі. Вставити їх один в одного так, щоб кінці осей виявилися усередині бутона, і примотайте нитками в тон майбутнього стебла (жовтими) до відрізка дроту 5 мм. Другий круг. На вісь в 10 см завдовжки наберіть 5 бісерин і сплетіть 3 гострих пелюстки з 9 пар дуг. Для цього у верхній частині пелюстки робочий дріт підводите до осі під гострим кутом, а не перпендикулярно як в круглій пелюстці. Зверніть увагу, що в нижній частині пелюстки і в 4 рядах у верхній частині робочий дріт огинає вісь, лягаючи на неї згори, а 5 в п'яти останніх рядах верхньої частини пелюстки знизу, утворюючи т.з. виворітні петлі. Третій круг.

На вісь в 10 см завдовжки наберіть 4 бісерини і сплетіть 3 гострих пелюстки з 10 пар дуг аналогічно пелюсткам другого круга. Верхня частина пелюстки плентається з 5 лицьових і 5 виворітних рядів при усіх лицьових рядах в нижній частині пелюстки.

Чашолистки.

Плентаються на дроті зеленим бісером. На вісь завдовжки 10 см наберіть 6 см. Сплести 5 чашолисток для троянди. При плетінні чашолисток стежите за тим, щоб в нижній частині листочка у вас були лицьові, а у верхній – виворітні ряди. Після першої пари дуг залиште на робочому дроті бісеру на 1,5-2 см менше сплетеної довжини листочка і відріжте дріт, залишивши кінець робочого дроту завдовжки, близько 25 см

Економічне обґрунтування

Спроектований виріб знайде свого споживача. В широкому масовому оздоблені виробів, простий бісер може оздобити наші вироби та прикрасити наші аксесуари в нашому випадку весільні. Проект в цілому не дорогий, затрати праці не значні. Може задовольнити попит вибагливого споживача, адже містить різноманітні техніки ручної роботи, що завжди модно. З таких виробів виробник зможе отримати задоволення та значний грошовий прибуток.

Висновки:

В нашому проекті ми відповіли на запитання: «Що таке бісер?» Ніхто особливо не задумується над цим питанням, втрачає поступово свою актуальність такий вид рукоділля як бісероплетіння. Але ось вам і парадокс: бісероплетіння як мистецтво набирає ще більшої популярності в країнах Європи з кожним роком. Хтось творить своїми руками шедеври, хтось купляє їх, прикрашаючи себе або свій інтер'єр виробами ручної роботи, які по своїй суті є унікальними і неповторними. Як не притримуйся схеми, все одно вийде у всіх по різному, залежно від настрою майстра, від його світосприйняття та інших внутрішньо емоційних ознак

Ми дізналися, що вироби із бісеру володіють певною магічністю? Про це свідчить історія, в якій ми можемо побачити ті факти, що в стародавні часи віщунки, ворожки та інші «представники магії» використовували амулети, вироблені із скляних намистинок, які і є бісером! Є думка, що бісер легко уловлює частоту вібрацій тіла людини, регулює і стабілізує її. Цим практично можна пояснити думки стародавніх магів щодо магічної сили бісеру. Окремої уваги заслуговують і предмети інтер'єру, виготовлені із стеклярусу. Якої

неповторності може набути ваші будинок чи квартира, якщо у них будуть присутні такі неповторні дизайнерські вироби. При чому в ролі дизайнера можете виступити й ви самі. В сучасному просторі Інтернету можна знайти схеми, майстер-класи, рекомендовану літературу. А можна, використовуючи оголошення в газетах чи на вулиці, знайти поодинокі випадки, коли певні люди пропонують власні послуги такого навчання, які можуть бути ще ефективнішими аніж самонавчання. З власного досвіду можу сказати, що певні люди пропонують такі послуги абсолютно безкоштовно. Так будемо творити і будемо оригінальними для всіх.

Браслети з українським національним орнаментом, з сучасними героями мультфільмів чи просто різнокольорові варіанти узорів, буси, намиста, сережки, прикрашення весільного вбрання, весільні букети — але неповторні, особливі, власного виробництва — цікаве хобі, власний шлях розвитку особистості, так само як і предмети інтер'єру вашої кімнати. Давайте бути особливими, неповторними, а головне не лінивими, що є поширеним явищем сучасного світу та його побічним ефектом.

ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТУВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ КОМПОЗИЦІЇ ОДЯГУ

У сучасному світі людина по-новому будує співвідношення із оточуючим середовищем. Не лише твори великих митців формують смаки пересічних людей, а й навпаки: наприклад, визнані кутюр'є цікавляться вуличною модою, образами представників молодіжної субкультури і нерідко використовують їх у своїй творчості. З іншого боку, самі творці нового дизайну речей прагнуть віднайти певний компроміс між високим мистецтвом і кічем, підіймаючи сучасну «еклектику» до рівня вишуканого смаку. Новітні розробки у галузі костюму – ігрові елементи, варіанти комбінування різних предметів з колекції – залучають самого клієнта у процес дизайну, творчості.

Продукт дизайну повинен втілювати дух творчості і не тільки налаштовувати споживача до свободи і розкутості у поведженні з речами, але й стимулювати до продовження творчості. Тому для самореалізації особистості, особливо у молодому віці, дуже важливо бути причетним до творчої діяльності, яка має практичні соціально ціннісні результати.

Вміння творчо використовувати здобуті знання зараз є соціальною цінністю, оскільки допомагає людині виконувати суспільні й професійні функції, робить можливою швидку адаптацію в нових економічних умовах, сприяє швидкому переходу від одного виду діяльності до іншого. А в умовах прискореного науково-технічного прогресу це вміння стає насущною суспільною необхідністю, тому що виробництво відчуває потребу вже не стільки в мускульній силі чи простих навичках розумової праці людини, скільки в її творчих здібностях.

Для розвитку дизайнерських компетенцій студентів в процесі вивчення дисциплін швейного спрямування необхідним є застосування художньо-конструкторських задач різного рівня складності на пошук форми, оздоблення, розробку конструкції та технології виготовлення виробів, а також знайомство із виробами народного та декоративно-ужиткового мистецтва, із сучасними досягненнями техніки і технології, та новаторськими розробками і методиками праці на виробництві.

На технолого-педагогічному факультеті у процесі підготовки фахівців з напрямку «Технологічна освіта (конструювання та моделювання одягу)» велика увага приділяється художньо-творчому розвитку студентів, формуванню їх дизайнерської компетентності. Зокрема, на другому курсі вивчається предмет «Основи композиції одягу». У процесі навчання велика увага приділяється питанням композиційного формоутворення і прийомів гармонізації композиції костюму, де колір, фактура матеріалу, рисунок тканини, конструктивні лінії і декоративне оздоблення виступають як засоби композиції. Вивчаються аспекти зорового сприйняття та ілюзії зміни форми при композиційному формоутворенні. В перебігу опанування даної дисципліни розкривається зміст основних етапів проектування, висвітлюються питання творчої концепції в

дизайні, види проектно-графічного моделювання, особливості проектування таких проектних систем, які поступово ускладнюються: «одиничний виріб», «комплект», «ансамбль», «колекція». Засвоюються комбінаторні та модульні методи проектування костюму. Розглядається роль образно-асоціативного та логічного мислення у дизайнера одягу при створенні художнього образу в композиції костюму, сутність та етапи творчого процесу, можливості використання різноманітних творчих джерел при проектуванні костюму.

У процесі вивчення студентами курсу «Основи композиції одягу» окрім загальних і професійних знань та вмінь, особлива увага приділяється формуванню таких важливих компетентностей, як критичного мислення, вміння самостійно вчитися і користуватися комп'ютером, здатності розв'язувати проблеми професійного та життєвого рівня, здатності до самопізнання і самовираження у різних видах діяльності, вміння працювати в колективі та навчатися протягом життя тощо. Розвиток пізнавального інтересу, технічного мислення, елементів конструкторсько-технологічних знань і вмінь, технічної творчості та формування художності забезпечує дизайнерську підготовку студентів.

Вивчаючи основи композиції одягу студенти перш за все оволодівають уміннями та навичками діяльності дизайнера, знайомляться з діяльністю художника-конструктора, з особливостями його професійної діяльності. Також важливим є усвідомлення студентами значимості цієї діяльності і взагалі для суспільства, як ця діяльність може впливати на оточуючий світ. Дизайнер – це професіонал, що володіє широким кругозором, має естетичний смак, освічений в галузі технологій, володіє різними методами творчого пошуку художніх та конструкторських форм, знати і розрізняти конструкційні та оздоблювальні матеріали. Знання з основ композиції одягу у подальшому навчанні студенти застосовують на заняттях з технічного моделювання та художнього оформлення одягу, на практикумах з конструювання та технології пошиття, де проектування є основною організаційною формою.

У навчанні професійних дизайнерів основною метою є розвиток механізму мислення для генерування нових ідей, а нові, свіжі, парадоксальні ідеї – саме те, на що очікують і що цінують у світовому дизайні взагалі. Тому до основних напрямків формування дизайнерської компетентності можна віднести: 1) ознайомлення із професіями художника-конструктора, модельєра, дизайнера; 2) розвиток асоціативного мислення; 3) опанування графічних навичок зображення фігури людини та одягу; 4) формування культури зображення та подачі результатів художньої діяльності; 5) розкріпачення художньо-естетичного сприйняття і уяви.

У процесі навчання студенти усвідомлюють, що дизайнер має володіти такими якостями: здатність побачити й чітко сформулювати задачу; здатність побіжно напрацювати найбільшу кількість ідей за обмежений час; вміння відшукувати оригінальні рішення; вміння швидко вигадувати найнеочікуваніші рішення заданої проблеми.

Теоретичні основи художнього проектування одягу, всебічний огляд ролі композиції подано у дизайн-педагогічній літературі Е. Козлової, В. Радкевич,

Г. Гусейнова, Е. Янчевської та інших.

Методичний процес проектування одягу Г. Гусейнов розділяє на 4 етапи: 1) інформаційний; 2) аналітичний (дослідницька частина); 3) синтетичний; 4) комунікативний (практична частина) [4]. Така послідовність етапів творчої діяльності збігається зі структурою виконання навчальних проектів, що пропонуються у дослідженнях педагогічних технологій: 1) організаційно-підготовчий; 2) конструкторський; 3) технологічний та 4) заключний [6; 7; 8].

Провідним напрямом реалізації оновленого змісту навчання на різних рівнях освіти є проектно-технологічна діяльність, у якій поряд із формуванням загально навчальних умінь здійснюється і формування дизайнерських та художньо-конструкторських умінь та навичок. Проблеми впровадження проектно-технологічної діяльності присвячені наукові праці П. Архангельського, О. Коберника, С. Ящука та інших.

О. Сендецька акцентує увагу на тому, що процес проектування здійснюється від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючись відповідного їх балансу на кожному етапі навчання. Використовуючи проектний метод навчання, студенти засвоюють усю технологію розв'язання завдань – від постановки до результату [7, с.4].

Т. Тесленко наголошує, що необхідно організувати роботу таким чином, щоб студенти навчалися: 1) визначати основні і поточні (проміжні) мету і завдання; 2) шукати шляхи їх вирішення, обираючи оптимальні; 3) здійснювати і аргументувати вибір; 4) передбачати наслідки вибору; 5) діяти самостійно (без підказки); 6) порівнювати отриманий результат з тим, що потребується; 7) об'єктивно оцінювати процес (саму діяльність) і результат проектування [8, с.7].

Навчально-виховний процес художнього конструювання включає, переважно, пошукове, проектно-графічне та предметне моделювання (макетування). Вище перераховані форми проектного моделювання передбачають складання, з поступовим удосконаленням, у зменшених масштабах геометричних і просторових властивостей задуманого тривимірного «оригіналу»; взаємозв'язків його складових частин, конструктивної структури й зовнішнього вигляду [1, с.30].

Найбільш поширеними є практико-орієнтовані проекти, де результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, проект шкільного саду). Такі проекти можуть бути індивідуальні або групові і потребують складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них.

Оскільки студенти мають справу з одним з основних професійних засобів дизайнера – графічним зображенням, то само собою зрозуміло, що вони повинні володіти вмінням проектно-графічного моделювання. Графічне зображення є своєрідним інструментом мисленнєвої діяльності студента, воно допомагає формувати, розвивати й виражати проектний задум.

Проектно-графічне моделювання – процедура проектування по окремих етапах (стадіях), яка фіксує стан об'єкта в графічному вигляді [1].

Пошукове (інформаційне) моделювання являє собою процедуру пошуку

ідеї й задуму проектного рішення. Воно ґрунтується, насамперед, на інформації, отриманій студентами на підготовчій стадії. Пошукове моделювання (оскільки воно, у певній мірі, входить у склад решти форм моделювання), на нашу думку, є чи не найважливішою структурною ланкою єдиного творчого процесу проектування, коли останнє починається за довго до появи креслень.

Графіка забезпечує перехід від мисленнєвого експерименту з образом виробу до графічно зображеного оформлення. Вона відрізняється простотою застосовуваних засобів і, у той же час, забезпечує оперативність і мобільність проектного пошуку студента, дозволяє швидко переходити від однієї ідеї до іншої й, головне, представляє проектний задум так, як він визначився у свідомості студента. Графічно можна міркувати, фантазувати, варіювати проектний задум під впливом безлічі факторів. Графічні зображення можуть мати різний вигляд: нариси, ескізи, пошукові й демонстраційні малюнки, конструкторські креслення та ін.

На етапі творчого пошуку переважають художньо-образна діяльність мислення, уява й творча інтуїція студента, який виступає в ролі дизайнера.

Предметне моделювання (макетування) полягає в процесі опрідметнення уявлень студентів про оригінал у вигляді макета. Робоче макетування виховує у студентів здатність до такого творчого процесу, у якому важко провести точну межу між роботою над «проектною технікою» і роботою над «художньою виразністю» – тут усе єдиною. У процесі робочого макетування студенти усвідомлюють, що висока якість дизайн-проекту – результат творчого засвоєння інформації, отриманої від керівника, при можливості, від художника-конструктора. Заняття, на яких відбувається діалог між суб'єктами навчального процесу, служить прикладом спільної роботи й над конструктивним задумом, і над художнім вираженням.

Успішність та ефективність проектування забезпечується за умови правильної та послідовної, організаційно спланованої роботи викладача та студента, в основі якої лежить логічна послідовність дотримання етапів виконання проектів (організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний та заключний). На кожному етапі студентами здійснюється відповідна система послідовних дій у виконанні проекту, а викладач при цьому стає дійсно організатором навчально-трудої діяльності [6]. Але саме в процесі перших двох етапів, підготовчому і конструкторському, відбувається безпосереднє навчання проектуванню.

При виконанні проектів з технології й дизайну підсилюється розвиток індивідуальних професійно-ділових якостей студентів, зростає творче напруження у процесі навчання, поєднуються та застосовуються знання з різних галузей людської діяльності. У процесі проектного макетування студенти на практиці застосовують набуті знання з раніше вивчених дисциплін, таких як матеріалознавство, конструювання швейних виробів, технологія.

Зміст навчального курсу «Основи композиції одягу» розвиває тривимірне мислення та уяву, орієнтує студентів на творчі експерименти у галузі створення нових форм та елементів костюму.

У межах теми «Закономірності композиції костюму» студенти вивчають закономірності організації форми; елементи та засоби композиції; пропорції на основі геометричних та арифметичних прогресій, метричні та ритмічні побудови композиції, симетрію та асиметрію, закони контрасту, нюансу і тотожності тощо. Студенти опановують різноманітні прийоми створення динамічних і статичних композицій, виявлення композиційного центру, вивчають властивості і символіку кольору в костюмі.

Вивчаються методи пошуку й стимулювання нових ідей – аналогія, фантазія, інверсія, емпатія, виявлення візуальних невідповідностей, перетворення, роздрібнення та групування. Предмет дає початкові поняття про принципи аналітики моди, про циклічність зміни форм костюму, про системність у проектуванні тощо. В результаті студенти отримують навички складання короткострокових прогнозів розвитку модних тенденцій.

Підготовка до виконання проекту. Для розкріпачення та розвитку саме творчого начала у студентів застосовуються різнопланові завдання:

- передача лінією фактури матеріалу в одязі; (хутро, пухнаста пряжа, оздоблення пір'ям, мереживом, стрічки і канти, бісер тощо)
- вивчення і зображення силуету людини в костюмі у найбільш узагальненому вигляді, без промальовування мілких деталей, з узагальненим зображенням голови, кистей та ступнів;
- вивчення композиційних закономірностей методом простих форм (перетворення частин костюму чи тіла у прості геометричні форми – круг, квадрат, трикутник, прямокутник)
- створення об'єму з плоского аркуша паперу (на прикладі простих предметів одягу – фартух, накидка, капюшон)
- відтворення фактур матеріалів та ефектів з паперу (хутра, драпіровок, зім'ятості, гофре і плісировки, мережива тощо) [4].

Одним із методів проектування доцільно застосувати макетування, тобто створення об'ємних зображень проєктованих виробів у предметному середовищі. Макет, як відомо, є матеріальне просторове відтворення проєктованого виробу. А макетування в дизайні – це виготовлення макетів виробів з різних матеріалів у натуральну величину чи в потрібному масштабі. Об'ємні макети дають уявлення про просторову структуру, розміри та пропорції об'єкту. В якості матеріалів для макетування використовується макетна тканина (бавовняний бязь, перкаль, муслін тощо), папір, неткані матеріали (флизелін); плівки та штучна шкіра (при моделюванні одягу зі шкіри), для макетування взуття та аксесуарів іноді використовується пластилін.

Темою творчого проекту може стати створення форми сучасного або історичного костюму із паперу. Актуальність виконуваної роботи може бути зумовлена необхідністю формування дизайнерської компетентності з мінімальними матеріальними витратами та обмеженістю у часі.

Для того, щоб мати повне уявлення про задуманий об'єкт, необхідно перенести його від зображення на площині (творчий ескіз) в об'ємну форму. Таке уявлення про костюм може дати макет. Він дозволяє уточнити форму, силует, пропорції, декор. При переводі графічно знайденої форми в об'ємну

наочно виявляються усі недоліки, що дозволяє у подальшому покращити модель. Ескізні макети виготовляють у зменшеному масштабі з паперу.

Виготовлення паперового макету, що імітує зовнішній вигляд виробу, його конструкцію, приносить велику користь. Студенти вчать не тільки моделювати, але й опановують сутність композиції костюму, ескіз якого спочатку був ними створений на аркуші паперу, а потім втілювався в об'ємі.

Головний зміст завдань має відобразитися у результатах проекту як пошук форми і матеріалу, композиційного рішення, кольору і декору костюму на основі модуля – стилізованого паперового манекену.

Для виконання завдання ми обрали комбінаторні методи (до них відносяться: комбінаторика, трансформація, кінетизм тощо). Моделювання з паперу (паперопластика) передбачає аналітичний характер діяльності, прививає практичні навички застосування композиційних законів об'ємного проектування при створенні об'єктів костюму.

Подальша робота над паперовим макетом полягає у наступному:

- пошуки форми деталей майбутнього виробу із паперу згідно ескізу
- створення розгорток основних деталей костюму (ліфа, рукавів, спідниці). В цій роботі за основу беруть лекала самого манекену
- виготовлення декоративних деталей макету (коміри, драпіровки, рюші, стрічки, бахрама та ін.).

На заключному етапі здійснюється оцінювання готового виробу, захист проекту (організація виставки творчих проектів). Алгоритм дій на цьому етапі можна представити так:

1) Студенти здійснюють контроль якості виготовленого виробу. Порівнюють виконаний проект із запланованим, усувають недоліки та помилки. Здійснюють аналіз проведеної роботи, підбивають підсумки.

2) Оцінюють готовий виріб (якість, відповідність критеріям тощо).

3) Готують виріб до виставки (виконання іменної етикетки).

4) Оформлюють і організовують виставки творчих студентських проектів на факультеті (запрошення адміністрації факультету, куратора (наставника) та інших викладачів і студентів для огляду творчих проектів). За результатами перегляду та аналізу творчих проектів підводять підсумки роботи з виконання творчих проектів.

Основними вимогами до використання методу проектів є: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), розв'язання якої потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів; структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів); використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження; обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентації, захисту, творчих звітів); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунення нових проблем дослідження.

Оцінювання результатів проектування ми пропонуємо здійснювати за критеріями, розробленими до такого виду проектів:

№ з/п	Критерій оцінювання проекту	Кількість балів
1	Обсяг та повнота розробки (виконання прийнятих етапів проектування)	10
2	Самостійність	10
3	Готовність проекту до сприйняття іншими людьми	10
4	Оформлення пояснювальної записки: відповідність стандартним вимогам, рубрикація і структура тексту, якість ескізів, схем, малюнків.	20
5	Оригінальність матеріального втілення проекту	15
6	Технологічна якість виробу	20
7	Уміння організувати робоче місце і підтримувати порядок на ньому в процесі роботи	5
8	Дотримання правил безпечної роботи та санітарно-гігієнічних вимог	5
9	Дотримання норм часу на виготовлення проекту	5
	Всього	100

Окрім того передбачено додаткові бали за складність конструкції чи (технології) виробу.

Показники рівнів виконання проекту за шкалою ECTS.

Оцінка (рівень)	Показники
А (відмінно)	Студент проявляє здатність творчо аргументувати вибір об'єкта проектування з високим обсягом і повнотою творчої розробки. Вільно аналізує явища, осмислює роль кожного елемента в структурі цілого, знаходить відповідний теоретичний матеріал (положення, закономірності, висновки), знаходить правильні способи оптимального вирішення проблеми. При створенні композицій, проектуванні та виготовленні виробів, макетів, моделей на заняттях враховує властивості матеріалів в залежності від призначення і конструкції виробу, уміє обробляти різні матеріали, передавати характерні особливості форм, фактури, пропорції, розміру предметів. В процесі роботи над композицією виділяє головне та підкреслює стильову єдність усіх елементів виробу. Самостійно гармонійно поєднує кольори, використовує різноманітність декоративного оздоблення.
В (дуже добре)	Студент аргументує вибір об'єкта проектування. Аналізує явища, осмислює роль елементів в структурі цілого,

	знаходить відповідний теоретичний матеріал (положення, закономірності, висновки), знаходить правильні способи оптимального вирішення проблеми. При створенні композицій, проектуванні та виготовленні виробів, макетів, моделей на заняттях не завжди враховує властивості матеріалів в залежності від призначення і конструкції виробу, уміє обробляти різні матеріали. Гармонійно поєднує кольори, але не завжди використовує різноманітність декоративного оздоблення, елементи дизайну у композиційному вирішенні завдань.
С (добре)	Студент обирає об'єкт проектування за порадою викладача, здійснює пошук відповідних теоретичних положень, закономірностей, способів оптимального вирішення проблеми. Проявляє епізодичні елементи творчості. Уміє виготовляти і художньо оформляти композиції, вироби, характерні особливості конструкції, моделей, макетів, на належному рівні розміщувати декоративні елементи, але при цьому виникають певні труднощі щодо стилістичної єдності композицій, швидкості продукування творчих рішень проблеми, реалізації власних творчих задумів.
Д (задовільно)	При створенні композицій, проектуванні та виготовленні виробів, макетів, моделей на заняттях не завжди враховує властивості матеріалів в залежності від призначення і конструкції виробу, уміє обробляти різні матеріали, але не здатний передавати характерні особливості форм, фактури, пропорції, розміру предметів. В процесі роботи над композицією не виділяє головне та не може підкреслити стильову єдність усіх елементів виробу. Поєднує кольори, не завжди враховуючи особливості теорії кольору.
Е (достатньо)	Студент не здатний передати характерні особливостей конструювання, моделювання та макетування, не уміє підкреслити образну характеристику предмета за допомогою додаткових елементів. Потребує постійної допомоги викладача у знаходженні нових варіантів художніх і технічних вирішень. Результати роботи виконані та оформлені на низькому технічному рівні.

Таким чином, сфера навчання художньому проектуванню (дизайну) охоплює, перш за все, творчий процес та безпосередній результат творчого процесу – дизайн-проект. Оригінальність та художня виразність дизайн-проекту сприяють розвитку естетичного смаку, формуванню позитивних якостей особистості. Почуття краси тісно пов'язане із цілеспрямованою та свідомою творчою діяльністю людини. Художнє проектування, як творча діяльність, більш сприятливе для натхнення. Це стан особливої напруги всіх

сил і здібностей пов'язаний із вирішальним моментом творчого процесу, з моментом виникнення задуму та ідеї. Натхнення, як відомо, приходить у результаті кропіткої праці.

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ З КУРСУ «ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ ОДЯГУ»

Тема: Побудова композиції костюму на основі різних ритмів

1. Організаційно-підготовчий етап

Для дослідження різних видів ритму найдоцільнішими вважаємо метод комбінаторики. Комбінаторика – метод формоутворення в дизайні, заснований на пошуку, дослідженні та застосуванні закономірностей варіантної зміни просторових, конструктивних, функціональних та графічних структур, а також на способах проектування об'єктів дизайну з типізованих елементів. Якщо сказати простіше, то комбінаторика – це комбінування різними способами форм та їх елементів і варіантний пошук. Прийоми компоновання: перестановка, вставка, групування, переворот, організація ритмів.

Ритм в костюмі може бути: променевий, радіальний, спіральний, зустрічного напрямку. А також простий (статичний, метричний) та складний (динамічний). Як приклади матеріального втілення ідеї ритмічності в одязі розглядаються: складки, фалди, волани, зборки; тканина смугаста, картата, орнаментована, рапортна; оздоблення кантом, зашипами, буфами, оборками, строчками, вишивками, бахромою (китицями), склярусом; ритмічні шари тканини, застібки, рельєфи, орнаменти.

Нами застосовано прийом драпірування як метод створення різноманітного ритму в моделях святкового одягу (рис. 1). Традиційні драпіровки поділяють на декілька видів: трубчасті складки (жорсткі й м'які); каскадні складки, які, як правило, мають скошений нижній край; променеві складки; пазушні; радіальні. Технологія прийому драпірування розвивається зараз у двох напрямках: в бік спрощення (у повсякденному одязі) або в бік більшої декоративності («от кутюр»).

2. Конструкторський етап

З метою наочного представлення творчої ідеї застосовуємо модульний метод проектування. Модуль – уніфікована одиниця, що використовується для вимірювання групи об'єктів. У даному випадку модулем буде виступати паперовий манекен, що відображає пропорції жіночої фігури (Рис.3).

Для виготовлення імпровізованого паперового манекену використовують два види паперу: для чорнового варіанту – друкарський папір формату А4 або папір для малювання – він достатньо пластичний; для підсумкового виробу – ватман або папір для живопису, які дозволяють зробити макет міцнішим і уникнути деформації.

Як горизонтальну основу для манекену використовують цупкий картон розміром 12х12 см, по якому з лицевого боку проводять діагональні лінії олівцем – у місці їх перетину крипитиметься вертикальний стержень. На картонну основу закріплюємо скручений і склеєний у формі витягнутого конуса аркуш паперу А4 висотою 27 см. На висоті паперового конусу розмічаємо поділками 8 рівних частин, що відповідає пропорційному членуванню фігури

людини (загальновідомо, що у зрості дорослої людини висота голови вміщується 8 разів). Далі на вертикальному стержні відмічаємо конструктивні лінії фігури: плечей, грудей, талії та стегон. На стержень в області талії закріплюємо шар вати 1 см та заклеюємо смужкою паперу шириною 3см, до якого кріпитиметься верхня і нижня частини манекену. Потім виготовляємо з паперу макет торса і стегнової частини згідно розробленого викладачем лекала (Рис.2). Приклеюємо обидві частини до стержня. В останню чергу виготовляється деталь голови. Деталі рук спочатку можуть не приклеюватися до манекену, а виготовлятися разом із рукавами при створенні костюму.

3. Технологічний етап

Виготовлення макету костюму. Для створення макету вбрання ми обрали модель із прикладом зустрічного ритму, створеного шарами тканини (Рис.1, е). Коротка пряма сукня з відкритими плечима декорована драпіровками, що перехрещуються, утворюючи ефект «плетінки». Такий виріб має складну конструкцію, яка може бути створена лише способом макетування або наколювання.

Деталі обраного виробу креслимо і моделюємо на основі лекал манекена. Основа сукні складається із відрізного ліфа і прямої спідниці. На готовому паперовому манекені виконуємо примірювання ліфа сукні і визначаємо довжину спідниці. У підсумку деталі повинні бути приклеєні до паперового манекену, і тільки після цього виконуємо макетування драпіровок.

Драпіровки мають вигляд смуг різної ширини і довжини: верхні (на ліфі) – вузькі і короткі, нижні (на спідниці) – довгі і широкі. Викроюємо 6 прямих вузьких смужок і розташовуємо їх на ліфі під певним кутом згідно ескізу; закріплюємо клеєм. Драпіровки, що розташовані на спідниці (6 широких смуг, що звужуються догори) закріплюємо широкими кінцями на задній частині спідниці, частково накладаючи одну поверх іншої. Потім послідовно закріплюємо смуги драпіровок на протилежній боковій частині ліфа таким чином, щоб шари драпіровок перетнулися. Після завершення макетування необхідно зробити світлини виробу і представити їх у тексті пояснювальної записки (Рис.3).

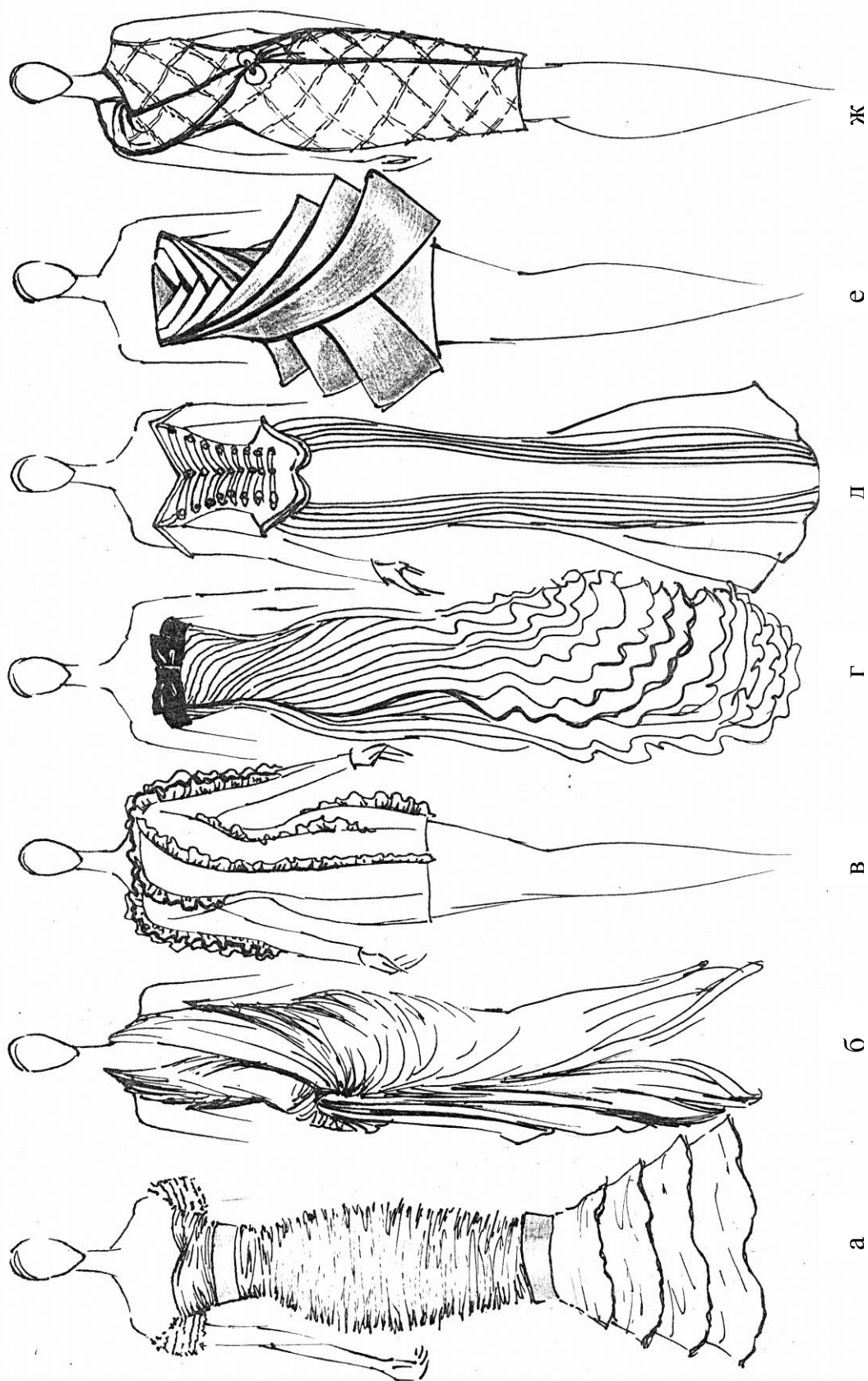

Рис. 1. Ескізи моделей із різними видами ритму, утвореного методом драпірування тканини

Для виконання заключного етапу проекту (оцінювання та виставка) виготовляємо етикетку, де вказується прізвище автора, шифр групи, тема роботи.

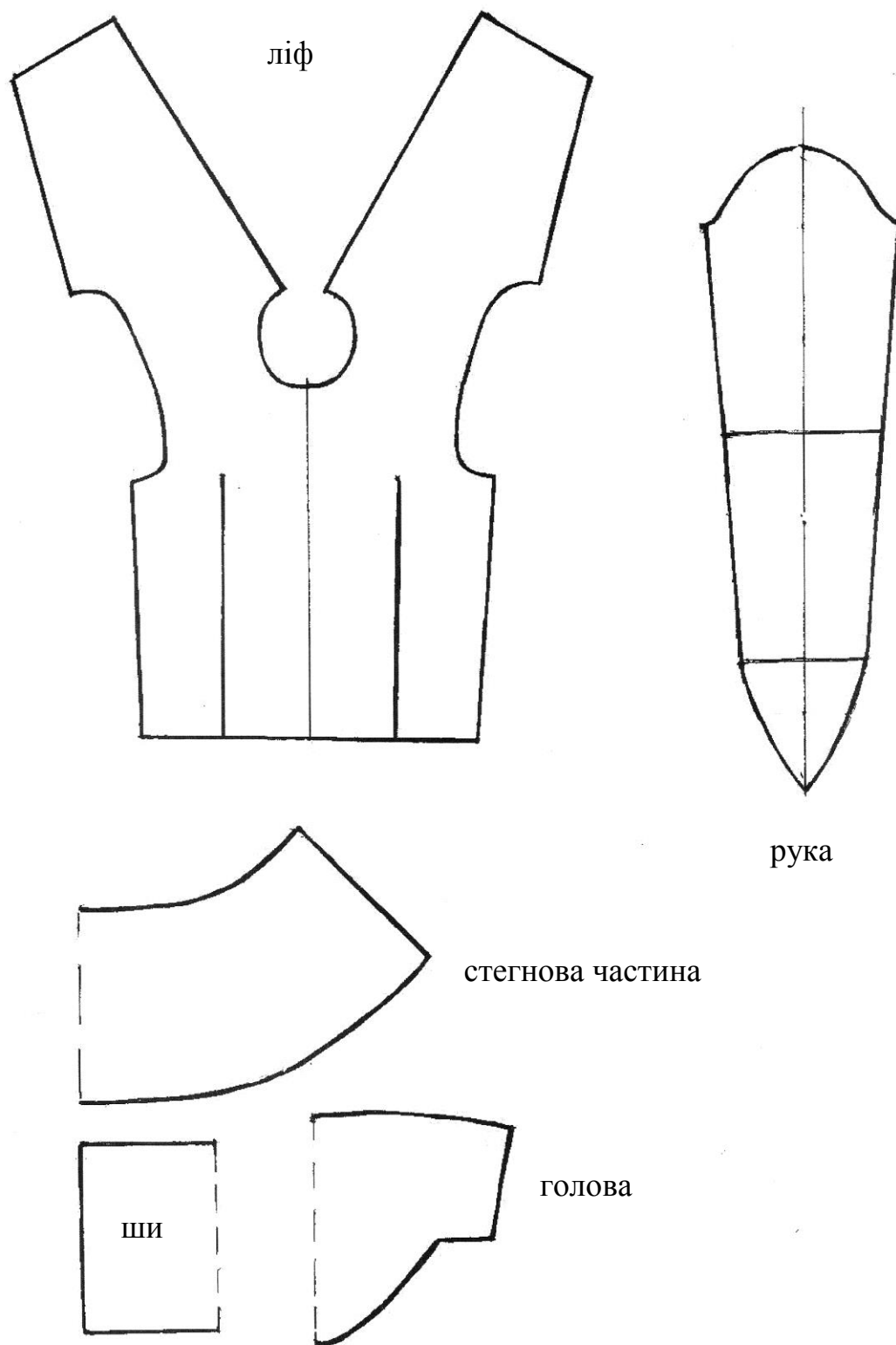

Рис. 2. Лекала для виготовлення паперового манекену

Література

1. Архангельський П.В. Формування інтелектуального і пошукового досвіду методом проектів /П.В.Архангельський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://val.ua/region/204](http://val.ua/region/204).
2. Варакина Л.В. Проектная деятельность детей как фактор успешности воспитания /Л.Варакина //Высшая школа. – 2004. - №11. – С.61-63.
3. Вірста С.Є. Інноваційне навчання: Метод проектів /С.Є.Вірста //Нові технології. – К.: Освіта України, 2007. – Вип.50. – С.52-58.
4. Гусейнов Г.М. Композиция костюма: [учеб.пос. для вузов] /Гусейнов Г.М., Ермилова В.В., Ермилова В.Ю. и др. – М.: Академия, 2003. – 432 с.
5. Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до програми: [//http://www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua).
6. Коберник О.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання: Навч.-метод. посібник /О.М.Коберник, С.М.Ящук. – Умань: Копіцентр, 2001. – 80 с.
7. Сендецька О. Використання методу проектів на уроках трудового навчання /О.Сендецька //Трудове навчання. – 2008. - №8. – С.3-5.
8. Тесленко Т. Практичні результати використання методу проектів /Т.Тесленко //Початкова освіта. – 2006. - №16. – С.6-12.
9. Ягупов В.В. Професійна компетентність випускників системи професійно-технічної освіти /В.В.Ягупов //Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Система роботи ПТНЗ з формування професійно мобільного кваліфікованого робітника»], (м.Кривий Ріг, 23-24 листопада 2011р.) /Інститут ПТО НАПН України. – Кривий Ріг, 2011. – С. 9-11.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Спрямованість розвитку української держави до інтеграції в об'єднану Європу вимагає від українських педагогів приділяти більше уваги досягненням, інноваціям і процесам, що відбуваються в системах освіти європейських країн, знати й володіти новітніми інформаційними технологіями, що використовуються в європейських школах. Виховання учнів у дусі полікультурності, демократії, толерантності допоможе їм стати дійсними громадянами Європи й вільно почувати себе на її теренах.

На сучасному етапі розвитку освіти метод проектів, як один з найбільш прогресивних, застосовується в навчальному процесі вищої школи. Дослідженню методу проектів присвятили роботи російські вчені: І. Бім, М. Бухаркіна, І. Зимня і вітчизняні: Е. Арванітопуло, В. Бербець, О. Коберник, В. Сидоренко, А. Терещук, Л. Хоменко, С. Ящук та інші. Вони розкривають зміст і значення проектної діяльності в навчальному процесі, але проблема підготовки вчителів до застосування методу проектів у професійній діяльності майже не висвітлена. На наш погляд, питання найбільш доцільного застосування в сучасних умовах методу проектів залишається відкритим – у працях зазначених вчених не вистачає практичних рекомендацій, розроблених на основі педагогічних експериментів і які були застосовані в Україні.

Суспільство потребує якісно нового вчителя, який може пристосовуватися до сучасних змін, організовувати творчу, інноваційну діяльність у навчальних закладах із використанням проектних технологій. Виходячи з того, що проектна діяльність – основа сучасного навчального процесу, наголошуємо на проблемі невідповідності вимог нашого часу до вчителя та його підготовки. Підготовка вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проектів у професійній діяльності є педагогічною проблемою сучасної освіти.

Володіння проектною методикою створювання професійно-педагогічних ситуацій сприяє професійному становленню майбутніх вчителів. В основі проектною методики лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Термін «проект» прийшов у гуманістичне знання із технічних наук, і, внаслідок чого, його зміст зазнає значний вплив з цього боку. До тих пір в більшості випадків поняття «проект» розглядається як «технічний проект», але останнім часом уявлення про суть і сферу застосування цього поняття суттєво змінилися. Сьогодні проектування розглядається як особливий вид пізнавальної діяльності і застосовується в системі освіти.

Як зазначив О. Коберник: «проект є складовою проектування, що розглядається як створення проекту (прототипу, прообразу) передбачуваного або можливого об'єкту. Проектування – це вид діяльності, що синтезує в собі

елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудової, комунікативної, навчальної, теоретичної, практичної діяльності» [2, с. 23].

Описуючи особливу роль методу проектів у школі, Ю. Олькерс приводить різні формулювання проекту і методу проектів: «За допомогою методу проектів багато дисциплін можуть бути об'єднані в одному проекті, а учителі-предметники одержують додатковий стимул до співробітництва» [5, с. 20].

Метод проекту передбачає завершення роботи кінцевим продуктом, що має практичне значення. У процесі роботи над проектом досягаються дидактичні цілі, які вирішують поставлену проблему. Результатом, з позиції педагога, є зміна рівня сформованості ключових компетенцій, які демонструє студент у ході проектної діяльності [4, с. 113].

Заслужують на особливу увагу деякі вимоги до проектної технології:

- життєва проблема, пов'язана з навчальними цілями;
- дослідницька діяльність учнів у процесі вирішення проблеми;
- організація діяльності відповідно до етапів проектування.

Формулювання завдань для виявлення навчальної проблеми: постановка; дослідження; пошук шляхів вирішення; створення проекту; захист; подальше впровадження; самостійність та творчість учнів; практичне або теоретичне значення отриманого продукту з подальшим його впровадженням; розвиток особистості в процесі діяльності [9, с. 33].

Враховуючи різні підходи до класифікації проектів у педагогічній літературі [2; 4; 6; 11], пропонується розрізнити їх також за метою і характером проектної діяльності: інформаційні; ознайомлювальні; пригодницькі; мистецькі; науково-пошукові; конструкційні тощо.

Співпраця викладачів і студентів в умовах здійснення проектної роботи на заняттях англійської мови має ряд особливостей. Специфікою іноземної мови є навчання мовленнєвої діяльності. Щоб сформувати у студентів необхідні уміння і навички в тому або іншому виді мовленнєвої діяльності, необхідна активна усна практика для кожного студента групи. Метод проектів може дозволити вирішити це навчальне завдання, перетворюючи заняття іноземної мови на дискусійний, дослідницький клуб, в якому вирішуються значущі й доступні для студентів проблеми.

В основі проекту лежить проблема. Для її вирішення студентам потрібне не тільки знання мови, але й володіння достатнім об'ємом різноманітних практичних знань. Також студенти повинні володіти певними інтелектуальними (робота з інформацією, її аналіз, узагальнення і висновки), творчими (формулювання мети, варіантів вирішення проблеми, прогноз наслідку запропонованого рішення), комунікативними (ведення дискусії, уміння слухати і чути співрозмовника, відстоювати свою точку зору, висловлювати свою думку) уміннями. [6, с. 64].

Спочатку визначають, який проект виконуватиметься: індивідуальний, парний або груповий. Якщо проект парний або груповий, то відбувається формування мікрогруп за інтересами, розподіл ролей і завдань відповідно до

рівня знань, бажаної практичної діяльності в рамках проекту. Існують різні типи проектів: дослідницький, інформаційний, об'єктне орієнтування тощо. Роль викладача полягає у формулюванні навчальних завдань; він надає інформацію про матеріал дослідження. Крім того, спільно планується вся серія занять, на яких пропонується використовувати проектну роботу [7, с.104].

Етапи реалізації методу проектів

Хотілося б звернути увагу на те, що проектні технології навчання відтворюють процеси дослідницької діяльності, оскільки містять цикл і мають на меті процеси руху від незнання до знання (на відміну від традиційних лінійних технологій навчання). Проекти можуть бути однопредметні чи міжпредметні. Іноді тема проекту виходить за межі шкільної програми. Міжпредметні проекти можуть виступати в ролі інтеграційних чинників, що переборюють традиційну предметну роз'єднаність шкільної освіти.

Основні характеристики проекту

Проекти мають низку спільних ознак, які й відрізняють їх від інших видів діяльності:

- спрямованість на досягнення конкретних цілей;
- координоване виконання взаємозалежних дій;
- обмеженість у часі реалізації з визначеним початком і кінцем;
- неповторність та унікальність.

Спрямованість на досягнення цілей

Проекти спрямовані на одержання визначених результатів – на досягнення цілей. Саме вони є рушійною силою проекту, й уся робота з його планування та реалізації розпочинаються до того, щоб цілі були досягнуті. Проект зазвичай передбачає цілий комплекс взаємопов'язаних цілей. Той факт, що проекти орієнтовані на досягнення мети, має величезний внутрішній зміст для управління ними. Насамперед передбачається, що важливою рисою управління проектами є точне визначення й формулювання цілей, починаючи з вищого рівня, а потім поступово опускаючись до найбільш деталізованих цілей та завдань. Ураховуючи вищезазначене, проект можна розглядати як досягнення ретельно вибраних цілей.

Скоординоване виконання взаємозалежних дій

Проекти складні вже за самою своєю суттю. Вони містять в собі виконання численних взаємозалежних дій. В окремих випадках ці взаємозв'язки досить очевидні, в інших випадках не можуть бути реалізовані, доки не будуть завершені інші завдання; деякі завдання можуть здійснюватися тільки паралельно. Якщо порушується синхронізація виконання різних завдань, весь проект може бути поставлений під загрозу. Стає очевидним, що проект – це система, тобто єдине ціле, що складається із взаємозалежних частин, причому система є динамічною, і це вимагає особливих підходів до управління.

Обмежена довжина в часі

Проекти виконуються впродовж визначеного відтинку часу. У них є чітко виражені початок і кінець. Проект закінчується, коли досягнуті його основні цілі. Значна частина зусиль при роботі з проектом спрямована саме на забезпечення того, щоб проект був завершений у визначений час. Проект є

однократною, нециклічною діяльністю. Проект як система діяльності існує рівно стільки часу, скільки потрібно для одержання кінцевого результату.

Унікальність проектів

Проекти – це заходи, які певною мірою неповторні. Разом із тим ступінь унікальності може сильно відрізняти один проект від іншого. Для роботи над проектом зазвичай створюються диференційовані групи. Існують різні критерії диференціації груп:

- за віком (шкільні класи, вікові паралелі, різновікові групи);
- статтю (чоловічі, жіночі, змішані класи, команди, школи);
- сферою інтересів (гуманітарні, фізико-математичні, біолого-хімічні та інші групи, напрями, відділення, школи);
- рівнем розумового розвитку (за рівнем досягнень);
- Індивідуально-психологічними типами (типове мислення, акцентуації характеру, темперамент та ін.);
- рівнем здоров'я (фізкультурні групи, групи дітей з ослабленим зором, слухом та ін.).

У будь-якій системі навчання тією чи іншою мірою присутній диференційований підхід і здійснюється більш-менш розгалужена диференціація.

Особливості підготовки проектів для науково-практичних конференцій

Виступ на науково-практичній конференції школярів обов'язково передбачає наявність двох моментів. Це презентація роботи і її зміст. Презентація роботи може здійснюватися у вигляді таблиці, стенда або мультимедійної демонстрації. Стенд повинен бути не тільки естетично оформлений, а й змістовний. На ньому мають бути чітко зазначені назва, автори, мета й результати роботи. Тема роботи повинна відбивати проблему та шляхи її вирішення.

Вибір теми проекту

При виборі теми проекту треба бути особливо обережними. Необхідно врахувати вік дитини, її інтереси, можливості. Проект обов'язково повинен містити практичну частину, яку студент (учень) може зробити власними силами.

Ось деякі типові помилки, яких не треба припускати:

- тема роботи занадто загальна, претензійна, претендує на цілий науковий напрям;
- тема роботи декларативна, не відбиває змісту виконаної роботи;
- на стенді багато картинок, але суть роботи можна зрозуміти тільки з усного опитування;
- реферативний характер роботи, без залучення власних статистичних даних (результатів соціологічного опитування й ін.) або власних висновків на основі аналізу даних (у тому числі статистичних).

Робота над проектом

Початковий етап роботи має на меті набуття певних знань та вмій, необхідних для компетентної суспільно-активної роботи. Спочатку необхідно:

- допомогти студентам зрозуміти характер майбутньої роботи та її мету;
- ознайомити студентів із суттю проекту та основним етапами його проведення;

- мотивувати студентів до подальшої діяльності через набуття життєво необхідних у майбутньому житті знань та навичок (зробити добру справу для свого найближчого оточення, здобути авторитет та повагу серед колективу та місцевої громади, взяти участь у представленні результатів своєї роботи на місцевому, регіональному або всеукраїнському рівні тощо).

Якісна та продуктивна реалізація проекту великою мірою залежить від попередньої підготовки та компетентності самих студентів, тобто наявності в них необхідних знань та вмінь.

Перший етап – це вивчення актуальних проблем місцевої громади та вибір проблеми для вирішення. Важливо, щоб студенти навчилися розрізняти характер суспільних проблем: правові, екологічні, соціальні, культурні, освітні тощо.

Під час вибору проблеми слід враховувати такі чинники:

- наскільки запропонована проблема важлива та актуальна для місцевої громади;

- чи буде цікаво студентам працювати над її вирішенням;

- наскільки реальним буде спосіб практичного вирішення проблеми.

У будь-якому випадку вибір повинен бути здійснений самими студентами і схвалений більшістю.

Другим етапом виконання проекту є дослідження проблеми. Метою роботи студентів на цій стадії є збір інформації, яка різнобічно характеризує проблему, доводить її актуальність.

Важливо, щоб під час збору необхідного матеріалу студенти не обмежувались інформацією з одного джерела. Вони повинні пам'ятати про те, що свідчення людей, документи, матеріали ЗМІ тощо не завжди містять достовірну інформацію. Тому, роблячи певні узагальнення та висновки, необхідно звертатися до різних джерел інформації, що при аналізі дійсності та порівнянні, забезпечить достовірність даних.

Джерелами інформації можуть бути:

- бібліотека;
- редакції місцевих газет, радіо, телебачення;
- викладачі;
- працівники правоохоронних органів, юристи;
- державні органи влади;
- електронні засоби спілкування;
- громадськість.

Головним завданням *третього етапу* є систематизація та аналіз отриманого матеріалу, планування діяльності для вирішення проблеми.

Критично аналізуючи зібраний матеріал, учасники проекту визначають різноманітні підходи до вирішення проблеми та обирають посильну та оптимальну програму дій. Наприклад, написати лист-звернення, підготувати відеофільм, написати статтю до обласної газети, провести збір коштів,

виступити на міському телебаченні, радіо, знайти спонсорів, підготувати інформаційні листівки тощо.

Четвертий етап передбачає спробу повністю або частково реалізувати обраний варіант вирішення проблеми через організацію відповідних заходів студентів.

П'ятий етап – це підготовка до представлення проекту. Успішне представлення результатів дослідження може бути поштовхом до нових пропозицій і можливостей щодо подальшого вирішення проблеми. Воно може відбуватися перед студентським колективом, громадськістю свого мікрорайону, на батьківських зборах, робочій нараді представників місцевої влади.

Напрацьовані матеріали мають бути відповідним чином упорядковані й розподілені на дві групи: одна група матеріалів складе папку документів, друга – демонстраційний стенд. На демонстраційному стенді розміщують невеликі текстові повідомлення, малюнки, карти, діаграми, фотографії, заголовки статей, статистичні таблиці, ілюстрації тощо.

Шостий етап ставить перед собою такі завдання:

- поінформувати широку аудиторію про важливість обраної проблеми;
- ознайомити присутніх із результатами етапу збору та аналізу інформації;
- представити обрані способи вирішення проблеми;
- розповісти про практичну діяльність в ході проекту.

Після закінчення проекту доцільно організувати обговорення, під час якого студенти матимуть змогу оцінити проектну діяльність загалом та особистий внесок кожного в спільну справу [11, с. 86]. Наведемо приклади педагогічного проекту:

Поділимо групу студентів.

«Група лінгвістів» (робота із словниками, розкрити зміст слів).

«Група художників» (розробити ілюстрації до цитат, кольорові асоціації).

«Група скульпторів» (зробити скульптурні фігурки речей-символів).

«Група перекладачів» (уривок твору, діалогу перекласти іншою мовою).

Коли студенти познайомились з проектами, вони повинні зайняти місця в групах. Один із студентів буде ведучим, другий – генератором ідей, інші виконавці. На виконання роботи дається від 15-20 хвилин.

Під час захисту оцінюємо роботу кожної групи, працюємо з оцінювальними листами, куди записується кожний студент та його вклад в роботу проекту. Робота над проектом складається з наступних етапів:

- 1) створення творчої атмосфери в групі, пропозиція теми дослідження, вибір теми проекту;
- 2) узгодження загальної лінії розробки проекту, формування груп, складання докладного плану роботи над проектом;
- 3) загальний збір отриманих усіма результатів, презентація проекту, обговорення презентації та отриманих результатів.

Працюючи над проектом, студент оволодіває навичками працювати самостійно, вирішувати проблему, знаходячи способи її вирішення, підбирати необхідний матеріал, розвивати інтелектуальні вміння, цілеспрямованість, наполег-

ливість, працьовитість, набувати певних навчальних навичок, бути здатним соціально і професійно адаптуватися в сучасних умовах.

**Проект з курсу «Історія педагогіки»
«Вивчення твору А.С. Макаренка «Педагогічна поема»**

Група режисерів

Інструкції

Ви знімаєте фільм за мотивами твору «Педагогічна поема». Вам, як режисеру, треба підібрати акторів. Напишіть на листах, з якими зовнішніми даними (зріст, статура, обличчя) ви б взяли акторів на ці ролі: Антон Макаренко, Калина Іванович, Задоров, Карабанов, колоністи. Під час проб які костюми запропонували б акторам?

Якщо ви швидко впорались із завданням, опишіть місцевість, яку б ви обрали для зйомок фільму? Можливо, ви зможете придумати нових героїв, чи додати коментарі?

Група скульпторів

Яка річ, на вашу думку, могла б стати символом першого розділу книги, другого і інших? Яку річ ви могли б назвати символом усього твору?

Зробіть із запропонованого матеріалу скульптуру, скульптурну фігурку цих речей символів. Самостійно зробіть композицію із зроблених вами скульптур.

Група лінгвістів

Напишіть визначення запропонованих слів, користуючись тлумачним словником, або розкрийте зміст слів, виходячи з власного досвіду, власних знань. Наприклад: завгубнаробраз, колонія, фанфарний марш, мажор, командирська педагогіка, об'єднаний загін та ін.

Група поетів

Напишіть віршований відгук на книгу «А.С. Макаренко «Педагогічна поема». За основу можна взяти такі слова: педагогіка, оптимізм, перспектива, командир, честь.

Група художників

Намалюйте ілюстрації до будь-яких цитат з твору. Цитати обирає ведучий. У процесі роботи над проектом змінюється роль викладача. Вона полягає в організації для студентів вільної діяльності, пов'язану з їхнім реальним навколишнім світом. Викладач виступає ініціатором тем проектів і бере участь у виборі кращих з них шляхом голосування. У таблиці 1. нами представлені критерії вибору теми проекту і функції викладача в цьому процесі.

Таблиця 1

Критерії вибору теми проекту і функції викладача

Критерії вибору теми проекту	Діяльність викладача
– цікава; проблемна; що захоплює;	– надання студентам інформаційного матеріалу;
– містить можливість успішного	– обговорення різних способів

виконання проекту; – здатна розбудити у студентів педагогічні здібності.	подолання виниклих труднощів, що зустрічаються шляхом непрямих запитань; – схвалення/несхвалення різних етапів робочої процедури.
---	--

Викладач може підказати нові джерела інформації чи просто спрямувати думку студентів у потрібний бік для самостійного пошуку. В результаті студенти повинні самостійно, спільними зусиллями вирішити проблему, застосувавши необхідні знання з різних галузей, одержати реальний результат. Вирішення проблеми, таким чином, набуває контурів проектної діяльності. Мета проектування – набуття досвіду творчості; підвищення рівня комунікабельності; діагностика (оцінювання результату як динаміки розвитку студента). Вона досягається шляхом оцінки динаміки зростання наступних показників кожної навчальної групи: інформаційна забезпеченість; функціональна освіченість; технологічні вміння; інтелектуальна підготовленість; волева підготовленість. Особливу роль Н. Самойленко відвела у своєму дослідженні розвитку навичок студентів в процесі роботи в проекті [8, с. 77].

Таблиця 2

Навички студентів в процесі роботи в проекті за Н. Самойленко

Індивідуальні	Ставити завдання; заглиблюватись у знання; розвиток практичних навичок, здібностей; активно вчитися; формувати незалежні думки; набувати навички самоорганізації, самовдосконалення; створення унікального продукту; збір і аналіз інформації; оцінювання роботи інших; ініціативність.
Міждисциплінарні	<ul style="list-style-type: none"> • Зв'язок з іншими кафедрами; сприйняття фактів у незнайомих ситуаціях. • Інтеграція знання з різних джерел. • Уміння висловлювати дискусійні твердження.
Групова робота	<ul style="list-style-type: none"> • Групова робота; ухвалення рішень. • Толерантність; співпраця.
Самосвідомість	Вивчення своїх сильних і слабких рис; оцінка своїх можливостей відповідно до поставленого завдання; задоволення від результату; свобода в процесі навчання.
Спілкування	Презентація роботи в ясній і ефективній формі; сприйняття інформації і уміння ставити питання; переконливі, логічні виступи.

Підводячи підсумки щодо системи вищої освіти, Д. Стівенсон підкреслює, що для суспільства, яке характеризується прогресом і соціальними

змiнами, необхіднi громадяни, здатнi працювати самостiйно. Підготовку таких людей повинна здійснювати система вищої освіти. При величезному збільшенні об'єму професійних знань виникає необхідність самостійного набуття знань, розвитку відповідальності студентів, розвитку впевненості у своїх здібностях – цю можливість надає нам проектна діяльність.

Таблиця 3

Основні етапи і вимоги до навчального проекту

Організаційний	Розв'язання конкретної, соціально значущої проблеми дослідницької, інформаційної, практичної; проектування самого проекту з визначення виду продукту і форми презентації.
Виконавчий	Пошук інформації; створення продукту.
Результативний	Презентація продукту; захист проекту.
П О Р Т Ф О Л І О	

Переваги проектної діяльності полягають в наступному:

- збільшена мотивація – учні (студенти) особисто залучені в проект;
- студенти стають відповідальнішими у навчанні;
- отримання кінцевого продукту;
- міжособистісні стосунки в процесі групової роботи;
- зміст роботи обговорюється з викладачем і в центрі знаходиться учень (студент);
- різноманітність завдань, що відрізняються від щоденних справ;
- чіткість і акуратність виконання завдань [3, с. 6].

Електронні презентації стали звичним і приємним доповненням до публічних виступів в проектуванні. Їх використання сприймається як необхідність. Серед відповідей студентів про популярність мультимедійних презентацій зустрічаються такі: пізнавальність, доступність, простота створення, ефективність використання, естетичність результату. Студенти не тільки створюють власні презентації, але й аналізують і обговорюють презентації, створені їх одногрупниками. Ці можливості є ефективними для застосування мультимедійних презентацій на заняттях. Мультимедіа, можуть відтворювати одночасно кілька видів інформації найрізноманітнішого характеру, що впливає на перспективи розвитку та форми сучасного процесу навчання. Однією з беззаперечних переваг засобів мультимедіа є можливість розроблення на їх основі інтерактивних комп'ютерних презентацій.

Презентація – це набір сторінок-слайдів, що постійно змінюються, на кожній з яких можна розмістити будь-який текст, малюнки, схеми, відео-, аудіо фрагменти, анімацію, 3D-графіку, використовуючи при цьому різні елементи оформлення. Вони не вимагають особливої підготовки викладачів й студентів та активно залучають останніх до співпраці.

Етапи підготовки мультимедійної навчальної презентації:

- структуризація навчального матеріалу;

- складання сценарію реалізації;
- розробка дизайну презентації;
- підготовка медіафрагментів (тексти, ілюстрації, відео, запис аудіофрагментів);
- підготовка музичного супроводу;
- тест-перевірка готової презентації.

Таким чином, ефективність мультимедійних презентацій значною мірою залежить від якості використаних матеріалів, а також від майстерності педагога. Презентація повинна бути короткою, доступною і композиційно завершеною. Її тривалість за сценарієм повинна складати не більше 20-30 хвилин при кількості 20-25 слайдів, при чому демонстрація одного слайду займає близько 1 хвилину.

Аналіз науково-методичної літератури та періодичних видань показав, що мультимедійні презентації здатні реалізувати успішність процесу навчання, а саме :

- використовувати передові інформаційні технології;
- змінювати форми навчання та види діяльності в межах одного заняття;
- полегшувати підготовку викладача до лекції та залучати до цього процесу студентів;
- розширювати можливості ілюстративного супроводу заняття, подавати історичні відомості про видатних вчених, тощо;
- реалізувати ігрові методи на заняттях;
- здійснювати роботу в малих групах або індивідуальну роботу;
- дають можливість роздрукування плану лекції та внесення в нього заміток та коментарів;
- проводити інтегровані заняття, забезпечуючи посилення міжпредметних зв'язків;
- організовувати інтерактивні форми контролю знань, вмінь та навичок;
- організовувати самостійні, дослідницькі, творчі роботи, інформаційні проекти, реферати на якісно новому рівні з можливістю виходу в глобальний інформаційний простір.

Студенти оцінюють виступи й презентації інших студентів групи за допомогою спеціальних бланків, що містять критерії оцінки мультимедійної презентації і усного виступу. Це дозволяє вибрати і підтримати найцікавіший виступ.

Тематика проектів.

1. Проектне навчання за кордоном.
2. Інтернет, як засіб дослідження та інструмент обробки інформації.
3. Телекомунікаційний проект «Магазин педагогічних ідей».
4. Інтернет як засіб спілкування.
5. Професійна підготовка – створення відео, редагування.
6. Спеціальна освіта для дітей з обмеженими можливостями.
7. Життя на безлюдному острові.
8. Школа майбутнього.
9. Педагогічна газета.

Висновки. При застосуванні методу проектів змінюються роль та діяльність викладача. Йому необхідно підготувати інформаційний матеріал, продемонструвати приклади, спроектувати послідовність етапів і структури заняття, здійснити керівництво пізнавальною діяльністю студентів, проаналізувати результати, узагальнивши позитивний досвід. В умовах впровадження проектних технологій у навчальний процес особливого значення набувають проблеми організаційно-педагогічного та методичного забезпечення підготовки вчителів до застосування методу проектів у професійній діяльності. Проектна діяльність вносить зміни до наших уявлень про роль вчителя в навчальному процесі.

Література

1. Зимняя И.А. Проектная методика обучения английскому языку / И. Зимняя, Т. Сахарова // Иностранные языки в школе. 1991. – № 3. – С. 9-15.
2. Коберник О. М. Проектно-технологічна система трудового навчання / О. М. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 4. – С. 8–12.
3. Малицька І.Д. Інноваційний напрямок в професійній освіті зарубіжних країн – антрепренерська освіта / І. Д. Малицька // Педагогічна газета. – 2003. – № 2. – С. 8.
4. Метод проектов и УМК для сопровождения работы учащихся по методу проектов / [Г. Б. Голуб, Е. А. Перельгина, О. В. Чуракова]; под ред. профессора Е. Я. Когана. – Проект подготовлен на основе «Концепции модернизации российского образования до 2010 года», 2003. – 145 с.
5. Олькерс Ю. История и польза метода проектов (реферат) / Ю. Олькерс // Метод проекта: научно-методический сборник. Серия «Современные технологии университетского образования». – Мн. : РИВШ БГУ, 2003. – № 2. – С. 16–38 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://charko.narod.ru/tekst/met_pr/metod_of_projects.pdf. (10.07.06).
6. Самойленко Н.Б. Использование технологии метода проектов в обучении иностранному языку / Н. Б. Самойленко // Горизонты образования. – 2008. – № 2. – С. 63–69.
7. Самойленко Н.Б. Особливості навчання учнів, що виявляють розвинені інтелектуальні здібності / Н. Б. Самойленко // Вісник НТУУ «КПІ». Сер. Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць. – Київ, 2005. – № 3 (15). – Ч. 2. – С. 102–108.
8. Самойленко Н. Б. Применение метода проектов в обучении студентов иностранному языку / Н. Б. Самойленко // Развитие международного співробітництва в галузі освіти у контексті Болонського процесу: матер. міжнар. наук.- практ. конф., Ялта (5-6 березня 2008 р.): зб. статей.– Ялта: РВВ КГУ, 2008. – Ч. 2. – 172 с.– С. 76–82.
9. Сучасні шкільні технології. Ч. 2 / [упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц]. – [2-ге вид., стереотип.]. – К. : Ред Загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
10. Терещук А. І. Навчання учнів основних етапів проектно-технологічної діяльності / А. Терещук, А. Вдовиченко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 10–13.
11. Фоміна О. Проектна діяльність як метод роботи з обдарованими дітьми / О.Фоміна // Школа. – №9. (вересень 2010). – С. 85-89.
12. Ящук С. М. Організація проектно-технологічної діяльності учнів основної школи на уроках трудового навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. М. Ящук. – К., 2004. – 18 с.

ПІСЛЯМОВА

Сучасна технологічна освіта має бути гнучкою і пристосованою до технічних, економічних, соціальних потреб суспільства та спрямованою на те, щоб допомогти випускникам шкіл у професійному самовизначенні, оволодіння методами творчої діяльності в умовах ринкової економіки. Тому на зміну фактично ремісничому, тренувальному трудовому навчанню має прийти процес формування розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку.

Педагогічна технологія – це науково обґрунтований вибір характеру впливу в процесі, що організується з учнями, вироблений з максимального розвитку особистості як суб'єкта навколишньої дійсності. Педагогічна технологія є деякою проекцією теорії та методики виховання та навчання на практику, що сфокусовані в одній точці, короткій за часом, ледь уловимої за способами, індивідуалізованої в силу найширшого різноманіття персональних особливостей особистості вчителя й учня.

В останні десятиріччя в центрі уваги психолого-педагогічної науки знаходиться вивчення особливостей і можливостей людини, умов цілеспрямованої дії на розвиток її творчого потенціалу, створенню повноцінного навчаючого й розвиваючого середовища. Саме на це спрямовані проектні технології. Вони допомагають сформувати в учнів та студентів життєво важливі основи технологічних знань і вмінь, залучити їх до різних видів практичної діяльності з урахуванням економічної, екологічної і підприємницької доцільності, соціального досвіду; а також покликані сформувати у студентів досвід самостійної практичної діяльності.

Найбільш ефективно ці задачі можуть бути вирішені шляхом використання в навчанні сучасних педагогічних і технологічних систем, які базуються на засадах проектно-технологічної діяльності, що забезпечує одночасний розвиток, навчання і виховання студентів, шляхом залучення їх в активну творчу діяльність.

Нові освітні технології, сучасні методи та форми навчання спрямовані на вирішення надзвичайно важливого завдання, зумовленого стрімким розвитком науково-технічного прогресу: створити щонайкращі умови для опанування учнями умінь і навичок, необхідних для саморозвитку особистості, атмосфери співпраці, взаємодії, взаємонавчання.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

ШКЕЛЬНА Валерія Семенівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

САВЧЕНКО Лариса Олексіївна – завідувача кафедрою педагогіки та методики трудового навчання, кандидат педагогічних наук, доцент Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

КУЧЕР Зоя Сидорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

ЯКОВЛЄВА Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

СЕРЬОГІНА Ірина Юріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

ВОЛКОВА Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

ЛАВРЕНТЬЄВА Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

ЛІТКОВЕЦЬ Олена Дмитрівна – старший викладач кафедри професійної педагогіки і трудової підготовки Рівненського державного гуманітарного університету Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

КУЛІНКА Юлія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

КУЧЕР Світлана Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

ДРАШКО Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

ГУРА Любов Василівна – асистент кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

САВЧЕНКО Карина Юріївна – аспірант кафедри педагогіки та методики трудового навчання Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».